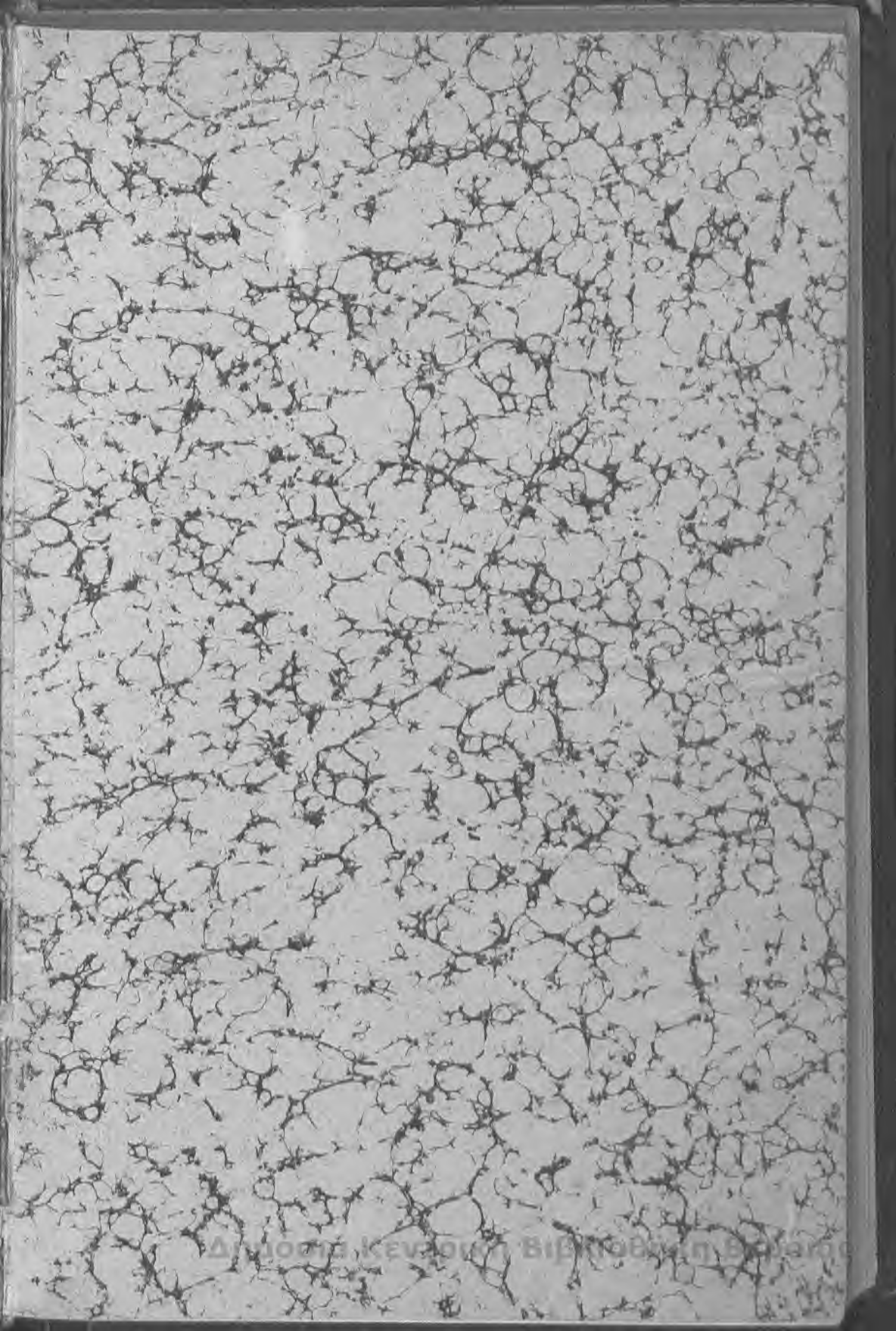

ΒΕΡΟΥΤΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΒΕΡΟΙΑΣ
 + 800
 *Αριθ. είδ. 6077
 41
 ΔΩΡΕΑ 2909620
 GEL-00015

Digitized by Google

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Thalassios

ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑΙ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΓΗΘ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΕΝ ΤΩ
ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΜΗΔΕΙΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ" ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

1 — 'Οδὸς Βορρᾶ — 1

1881

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πᾶν ἀντίτιπον μὴ γέρον τῇ ἰδιόχειρῳ ὑπογραφῇ μου
βιωρεῖται χλοπιμαῖον καὶ καταδίδωκεται κατὰ τὸν νόμον.

R. Morpurgo

Handwritten signature: Ν. Χαλκιάδης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΜΗΔΕΙΑΝ ΤΟΥ ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ.

Ὁ συγγραφεὺς τῶν παραλλήλων βίων θέλων αἰσθητότερον νὰ ἀπεικάζῃ τρεῖς ἐξόχους τῆς ἀρχαιότητος στρατηγούς, τὸν Ἐπαμεινώνδαν, λέγω, τὸν Ἀγησίλαον καὶ τὸν Τιμολέοντα, παρέβαλε τὰς μὲν πολυπόνους καὶ δυσάγωνας τῶν δύο πρώτων στρατηγίας πρὸς τὴν ποίησιν τοῦ Ἀντιμάχου καὶ τὰ ζωγραφήματα τοῦ Διονυσίου, τὴν δὲ τοῦ Τιμολέοντος πρὸς τὰς γραφὰς τοῦ Νικομάχου καὶ τοὺς στίχους τοῦ Ὀμήρου¹. Καὶ ὄντως τὰ ἔργα τοῦ Ἀντιμάχου καὶ τοῦ Διονυσίου εἶχον μὲν ἰσχύον καὶ τόνον, ἀλλ' ἦσαν ἐκβεβιασμένα καὶ κατὰ-ποννα, ὥς αἱ στρατηγίαι τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Ἀγησιλάου, αἱ δὲ τοῦ Νικομάχου γραφαὶ καὶ οἱ τοῦ Ὀμήρου στίχοι πλὴν τῆς ἄλλης χάριτος μετὰ πολλῆς εὐχερείας φαίνονται ἀπειργασμένοι, ὥς τὰ πολεμικὰ τοῦ Κορινθίου στρατηγοῦ ἔργα. Ἀντιστρόφως δύναται τις νὰ παραβάλλῃ τοὺς τρεῖς μεγάλους τῆς ἀρχαιότητος τραγικοὺς πρὸς συγχρόνους στρατηγούς καὶ πολιτευτάς. Ὁ μὲν Αἰσχύλος κατὰ τὸ ὑψηλόνου καὶ τὸ ἀριστοκρατικὸν τῆς διανοίας καὶ τὸ ἱταμὸν τῶν ἰδεῶν ὁμοιάζει πῶς πρὸς τὸν τολμηρῶς ἐν Μαραθῶνι στρατηγήσαντα, τὸν Μιλτιάδην. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς δὲν εἶχε τὴν ἀριστοκρατικὴν τοῦ ὁμοτέχνου διάνοιαν, ἀλλ' ἦτο

¹ Πλούταρχ., ἐν βίῳ Τιμολέοντι, κεφ. 36.

δημοκρατικὸς ἐν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ θεάτρῳ· δημοκρατικὸς μὲν, ὅμως δ' οὔτε δημοκόλαξ, οὔτε θεατροκόπος, οὔτε χειροήθης τοῖς θεαταῖς, ἀλλ' ἐχθρὸς ὢν τῆς ἀνειμένης καὶ ὑποθρυπτομένης αἰσθητικῆς δημαγωγίας ἡγεῖτο τῆς διαπλάσεως τοῦ αἰσθήματος, ὡς ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὸ κλέος αὐτοῦ ἀναζητῶν οὐχὶ ἐν τῇ ὑποκαύσει τῶν παθῶν τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἰδίᾳ μεγαλοφυίᾳ. Οὕτως ὁ μὲν Περικλῆς παρίσταται ἐν τῇ πολιτείᾳ ὡς ἀριστοτέχνης ποιητῆς πλέκων τὸν μῦθον τοῦ πολιτικοῦ δράματος καὶ τῆς ὅλης ἱστορίας τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος διὰ μίτων κεκλωσμένων ὑπὸ μεγαλοουργοῦ σωφροσύνης, ὁ δὲ Σοφοκλῆς ἐν τε τῇ τραγωδίᾳ καὶ τῷ ὀκρίθαντι οἴονεϊ πολιτεύεται δημοκρατικῶς μῆτε εἰς τὴν Αἰσχύλειον ἀριστοκρατίαν μεταρσιούμενος, μῆτε εἰς αἰσθητικὴν ὀχλαγωγίαν καταπίπτων. Ὡς δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης εἶναι πολύτροπος¹ καὶ πολυμήχανος καὶ πολὺ τὸ ὀχλαγωγικὸν ἔχει ἐν τῇ πολιτείᾳ, οὕτως ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Ἀμφοτέρους δύναται τις νὰ ἐλέγξῃ, ὅτι δὲν περιέστειλαν τὰ βίαια τοῦ λαοῦ πάθη, οὐδὲ ἐκόλασαν τὰς ἀλόγους τοῦ δήμου ὁρμὰς, ἀλλ' ὑπέθαλπον ταῦτα, ἵνα αὐτοὶ ἄρχωσιν ὁ μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ δὲ περὶ τὴν θυμέλην. Ἴσως εἶναι τυχαῖον, ὅτι ὁ μὲν Αἰσχύλος ἦτο στρατιώτης τοῦ Μιλτιάδου, ὁ δὲ Σοφοκλῆς φίλος καὶ συστράτηγος τοῦ Περικλέους² καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐπαινέτης καὶ θαυμαστής τοῦ Ἀλκιβιάδου³. Πάντως ὅμως δὲν εἶναι τοιοῦτον, ὅτι οἱ στρα-

¹ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀλκιβιάδ. κεφ. 23.

² Ὁρμ. Εἰσαγωγ. εἰς τὴν Ἀντιγόνην. σελ. 13.

³ Πλούτ. αὐτόθι κεφ. 11, ὅπου λέγεται, ὅτι ὁ τραγικὸς ἐποίησεν ἔργον πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην διὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας. «Λέγει δὲ ὁ Εὐ-

τιῶται τοῦ Μιλτιάδου καὶ οἱ ἐκκλησιασταὶ τοῦ τε Περι-
κλέους καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου εἶναι παρεμφερέστατοι πρὸς
τὰ πρόσωπα τῶν τραγῳδιῶν τῶν τριῶν ἀντιστοίχων
τραγικῶν. Διὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἄρα γε εὐστοχώτερον,
ἂν τις ἔλεγεν, ὅτι αἱ προεκτεθεῖσαι ὁμοιώσεις δὲν εἴ-
ναι ψιλὰι παραβολαί, ἀλλ' ὅτι τὰ παραβληθέντα πρόσ-
ωπα εἶναι τῆς αὐτῆς μὲν οὐσίας, ἐν διαφόρῳ δὲ εἶδει;

Ναί· ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Εὐριπίδης ἦσαν γνή-
σιοι τῆς αὐτῶν ἐποχῆς ἀντιπρόσωποι, μαρτυροῦσιν οἱ
πολλοὶ ἐκατέρου θρίαμβοι. Τίς Ἀθηναῖος πολιτευτὴς
ἠξιώθη τοσαύτης τιμῆς, ὅσης ἔτυχεν ὁ ἐρμολογίδης
κατὰ τὴν χάθοδον, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι συντρέχοντες ἐβόων,
ἡσπάζοντο, παρέπεμπον καὶ ἐστεφάνουν προσερχόμε-
νοι, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ προσέλθωσιν ἀποθεν ἐθεῶντο
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῖς νεωτέροις τοῦτον ἐδείκνυσαν ;¹
Ὡσαύτως ὁ τραγικὸς οὕτω δημοφιλὴς ἦτο τοῖς θεαταῖς,
ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνειος Διδύσκος, θέλων ἐν
Βατράχοις νὰ ἀναγάγῃ ἐκ τοῦ Ἄδου εἰς τὸ φῶς τὸν
χορυφαῖον τῶν τραγικῶν, δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τοῖς
θεαταῖς, ὅτι διανοεῖται νὰ ἀναγάγῃ τὸν Λισχύλον,
ἀλλὰ τὸν Εὐριπίδην, μέχρις ὅτου τοὺς τεθνεῶτας εἰς
αἰσθητικὸν δικαστήριον μεταβαλὼν ἀνεκήρυξεν ἐκεῖνον
ὑπέρτερον τούτου. Τὴν ποίησιν τοῦ Εὐριπίδου ἐτίμων
οὐ μόνον ἄνθρωποι ἀφιλόσοφοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ με-
γαλωνύμων φιλοσοφικῶν σχολῶν ἰδρυταί. Ὁ μὲν Σω-

ριπίδης ἐν τῷ ᾄσματι ταῦτα· Σὲ δ' αἰέσομαι, ὦ Κλεινίου παῖ. Κα-
λὸν ἂ νίκῃ· κάλλιστον δ', ὃ μηδεὶς ἄλλος Ἑλλάνων, ἄρματι πρῶτα
δραμῆν καὶ δεύτερα καὶ τρίτα βῆναί τ' ἀπονῆτ' οἷς στεφθέντ' ἐλαίῃ
κάρυκι βοᾶν παραδύναϊν.

¹ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀλκιβιάδ. 31.

κράτης οὐδεμιᾶς ἄλλης τραγωδίας ἤθελε νὰ γείνη θεα-
τῆς ἢ τῶν τοῦ Εὐριπίδου ¹, ὁ δὲ Πλάτων ἐξαίρει τὴν
σοφίαν ² τούτου καὶ ὁ μέγιστος τῆς τέχνης κριτῆς, ὁ
Ἀριστοτέλης ³, καὶ περ ἁμαρτήματα ἐν τούτῳ ἀνευρί-
σκων, ὁμῶς ὀνομάζει τραγικώτατον. Ἡ ἀμείλι-
κτος τοῦ Ἀριστοφάνους εὐφυΐα καὶ τὰ πικρὰ τοῦ ἐτοι-
μομεμποῦς Εὐπόλιδος σκώμματα δὲν κατίσχυσαν νὰ
ἀμαυρώσωσι τὴν αἴγλην τοῦ τραγικοῦ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα
καὶ αἱ τραγωδίαὶ τούτου τῶν ὀρίων τῆς Ἀττικῆς ἐξελ-
θοῦσαι ἔσωζον τοὺς αἰχμαλώτους ἐν Σικελίᾳ καὶ τοὺς
κινδυνεύοντας παρὰ τοῖς Καυνίοις ⁴. Ὡς ἡμίθεον ἐτί-
μων οἱ ποιηταὶ τῆς νέας κωμωδίας, ἐξ ὧν ὁ Δίφιλος
ὀνομάζει τοῦτον κατὰ χ ρ υ σ ο ν ⁵. Ὁ τραγικός ἦτο
ὁ ἥρως τῶν λαῶν καὶ τὸ εἰδῶλον τῶν φιλοσόφων καὶ
κωμικῶν, καί, ὅπερ οὐχὶ σύνηθες, ὁ αὐλικὸς ποιητῆς
τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξελληνισθέντων βασιλέων καὶ τυ-
ράννων. Κατὰ τὸν μῦθον κατεσπαράχθη ὑπὸ τῶν κυνῶν,
ὅτε διέτριβε παρὰ τῷ Ἀρχελάῳ, δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλ' εἶναι
πιθανώτατον, ὅτι τὸ ἀληθὲς αἴτιον ἦτο ὁ φθόνος τῶν
αὐλικῶν διὰ τὰς μεγάλας τιμὰς τὰς ἐπιδαφιλευομένας
τῷ τραγικῷ ὑπὸ τοῦ φιλομούσου τυράννου ⁶. Κατέχει,
ὡς φαίνεται, ὁ τραγικός τὸ μυστήριον, ὅπως τιθασσεύη
καὶ τὰς ἀγριωτάτας φύσεις καὶ ἐκσπᾷ τὸν ἔλεον καὶ
τῶν θηριωδεστάτων ψυχῶν. Αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ τῶν
Φερῶν τύραννος, ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ θεάτρου αἰσχυρόμενος
τοὺς πολίτας, ἵνα μὴ ὁ μηδὲνα τῶν φονευομένων ἐλεή-

¹ Αἰλιαν. ἐν Ποικίλ. Ἱστορ. 13. ² Πλάτ. ἐν Νόμ. VIII, 568.

³ Ποιητ. XIII καὶ Ῥητορ. 11,5. ⁴ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Νικίου 29.

⁵ Ἀθην. X 422 B. ⁶ Westermann, Βιογράφοι σελ. 195.

σας θεαθῇ δακρύων ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῆς Ἑκάβης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ¹. Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τραγικοῦ πέμψας τάλαντον τοῖς κληρονόμοις ἔλαβε τὸ μουσικὸν ὄργανον, τὴν δέλτον καὶ τὸ γραφεῖον, ἅπερ ἀνέθηκεν ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Μουσῶν ². Τὰς ῥήσεις τοῦ Εὐριπίδου ἐγίνωσκεν ἀπὸ μνήμης ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ³, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ⁴. Καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν Πάρθων καὶ τῶν Ἰνδῶν ἐξεληγνισθέντες βασιλεῖς μετὰ ζήλου ἐθεῶντο τὰς τραγωδίας τούτου, ἐνιοὶ δὲ καὶ ἐπειρῶντο νὰ γείνωσι μιμηταὶ τοῦ ποιητοῦ τῆς Μηδείας. Ἐν χρόνοις δέ, καθ' οὓς αἱ σεμναὶ τοῦ Αἰσχύλου τετραλογίαι παρεδίδοντο εἰς λήθην καὶ αἱ τραγωδίαὶ αἱ καταθέλξασαι τοὺς συγχρόνους τοῦ Περικλέους καὶ τοὺς θαυμαστάς τοῦ Φειδίου ἐγίνοντο βορὰ τῶν σπητῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, ἐν τοῖς χρόνοις, λέγω, ἐκείνοις ἡ Ῥωμαϊκὴ τραγωδία ἐθῆλazen ἐκ τῆς Εὐριπιδείου Ἑκάβης, ὡς ὁ Ρῶμος καὶ ὁ Ρωμύλος ἐκ τῆς λυκαίνης τὸ γάλα. Ἐν ἡλικίᾳ δὲ τιμῇ ἦτο ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ θεάτρῳ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ὡς πτωχοποιὸς καὶ ῥακιοσυρραπτάδης ἐλεγχόμενος, μαρτυρεῖ τοῦθ', ὅτι αὐτὸς ὁ Νέρων τὸ αὐτοκρατορικὸν σκήπτρον δὲν ἐνόμιζεν ἱκανῶς ἄξιον τῆς ἑαυτοῦ φιλοδοξίας, ἀλλὰ δούλος τῆς Εὐριπιδείου Μούσης γινόμενος ὑπεκρίνετο τὸ πρόσωπον τῆς τικτούσης Κανάκης ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ Αἰόλου. Οὕτω δὲ εὐστόχως ὁ αὐτοκράτωρ ὑποκριτὴς ἐμίμειτο τὰς ᾠδῖνας τῆς τικτούσης,

¹ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Πελοπίδ. 29. ² Όρα Westermann, Βιογραφί-φοι σελ. 138. ³ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρ. 8 καὶ 51. ⁴ Klein, Geschichte des Dramas I, 415.

ὥστε ἡ σύγκλητος καὶ ὁ εὐρυκρείων Ῥωμαϊκὸς λαὸς ἐμινύριζεν ὡς τὸ τικτόμενον βρέφος ¹.

Καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων ὁ Εὐριπίδης ἔτυχε πολλῶν καὶ διαπρεπῶν ἐπαινετῶν, κατ' ἐξοχὴν δ' ἐν Ὁλλανδία. Ὁ μέγας τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων γνώστης Walkenaer ἐν σπουδαιοτάτῃ διατριβῇ ², ἐν ᾗ ὑπάρχουσι πολύτιμοι θησαυροὶ φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐρευνῶν, ὀνομάζει τὸν Εὐριπίδην πρόδρομον τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ μὲν ἔξοχος δραματικὸς τοῦ Γερμανικοῦ θεάτρου καὶ σοφὸς τῆς δραματικῆς τέχνης κριτής, ἐννοῶ τὸν Lessing, θερμῶς ὑπερήσπισε τοὺς ψεγομένους προλόγους τοῦ τραγικοῦ, ὁ δὲ Ludwig Tieck ἐθεώρησε τὸν Εὐριπίδην ὡς τὸν Ῥωμαντικὸν τραγικὸν τῆς ἀρχαιότητος. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ μνημονεύσωμεν πλείστων μεγάλων ἀνδρῶν ἐξαιρόντων τὰς ἀρετὰς τῆς Εὐριπιδείου Μούσης, οὔτε νὰ ἀντιπαράθεσωμεν τοὺς κατηγοροὺς ταύτης. Σκοπὸς ἡμῶν ἦτο οὐχὶ νὰ ὑποβάλωμεν εἰς αὐστηρὰν κριτικὴν τὴν δραματικὴν τέχνην τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν τοῦ ἁττικοῦ θεάτρου, ἀλλὰ μόνον, ὅπως ὑποδείξωμεν, ὅτι ὁ τελευταῖος τούτων ἐν πολλοῖς αἰῶσι καὶ παρ' ἐξόχων διανοιῶν ἔτυχε θαυμασμοῦ. Τοῦτο ὅμως οὐδὲν κωλύει νὰ καταδείξωμεν τὰ ἁμαρτήματα τοῦ τε Εὐριπίδου καθ' ὅλου καὶ τῆσδε τῆς τραγωδίας ἰδίᾳ· διότι ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς ζητήμασιν οἱ τε ἔπαινοι καὶ οἱ φόγοι ἀπονέμονται οὐχὶ κατ' αἰωνίους καὶ ἀναλλοιώτους νόμους, ἀλλ' ὅτε μὲν μονομερὲς κρίσις, ὅτε δὲ συνάν-

¹ Suet. Ner. 21. ² Diatribe in Euripidis perditorum dramatum reliquias ἐν Λειψ. 1808 καὶ 1824.

τησις ἰδεῶν, ὅτε δὲ συγγένεια αἰσθήσεως καὶ ταυτότης ἐποπτείας ἀποδίδουσιν ἐπαίνους. Πάντως ὁ Εὐριπίδης ἔχει πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρετάς, ἀλλ' ἂν τις τῆς δραματικῆς τέχνης ἀδαῆς ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ τραγικὸς οὗτος εἶναι ὑπέρτερος τοῦ Σοφοκλέους, ἤθελε περιπέσει εἰς τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, ὥς εἰ συνέχευε τὸ πολύτροπον καὶ πολυμήχανον τοῦ Ἀλκιβιάδου μετὰ τοῦ μεγαλοουργοῦ καὶ μεγαλοφουοῦς τοῦ Περικλέους. Τὰ σωζόμενα δράματα εἶναι ἱκανά, ὅπως ὀρίσωσι τὴν δραματικὴν τέχνην ἐκαστοῦ τούτων, ἂν δ' ἐσώζοντο πολλαὶ τραγωδίαι, ἐν αἷς καὶ οἱ τρεῖς τραγικοὶ τὸν αὐτὸν μῦθον ἐπραγματεύοντο, ἤθελον δείξει τὴν ἀντίθεσιν ζωηροτέραν. Καὶ σώζονται μὲν αἱ Χοηφόροι τοῦ Αἰσχύλου, ἡ Ἥλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἡ τοῦ Εὐριπίδου, ἐν αἷς οὗτοι πραγματεύονται τὴν μητροφονίαν τοῦ Ὀρέστου, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι εἶχον καὶ ἄλλας τοιαύτας τραγωδίας. Καὶ οἱ τρεῖς μεγάλοι τραγικοὶ ἔλαβον ὑποθέσεις ἐκ τοῦ μύθου τῶν Ἀργοναυτῶν ὑπὸ διάφορα ὀνόματα τραγωδίας ποιήσαντες¹. Ἐν ταύταις παρετηρήθη, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἀπέφευγε τὰ ἄγαν τραγικά, ἐν οἷς ὁ Εὐριπίδης ἐπεδείκνυτο. Καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐποίησε τὴν Μήδειαν ἐν τοῖς Σκύθαις φονεύουσιν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἀφύρτον, ἀλλὰ μετριάζων τὸ φοβερὸν ἔλεγε τοῦτον ἑτερομήτορα τῆς φαρμακίδος ἀδελφόν. Ἡ δὲ παιδοκτονία, ἣτις ἐν τῇ προκειμένῃ τραγωδίᾳ διὰ φοβερωτάτων χρωμάτων εἰκονίζεται, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀρέσῃ τῇ Μούσῃ τοῦ

¹ Ὁ μὲν Αἰσχύλος ἐποίησεν Ἀθάμαντα, Ὑψιπύλην, Καθείρους, Φινέα καὶ Ἀργῶ, ὁ δὲ Σοφοκλῆς, Ἀθάμαντα, Φρίξον, Αἰγυρία, Φινέα, Κολχίδας, Σκύθας καὶ Ριζοτόμους ἢ Περίαν.

Σοφοκλέους, ὁ δὲ Εὐριπίδης τὴν τραγικωτάτην ταύτην ὑπόθεσιν ἔλαβεν ἐκ τοῦ τέλους τοῦ μύθου τῶν Ἀργοναυτῶν, ὅστις διὰ βραχυτάτων ἔχει ὡς ἑξῆς.

Πελίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως καὶ βασιλεὺς τῆς ἐν Θεσσαλίας Ἰωλκοῦ ἐρωτήσας τὸν θεὸν περὶ τῆς βασιλείας ἔλαβε τὸν χρησμὸν νὰ φυλαχθῇ τὸν μονοσάνδαλον¹. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον δὲν ἐνόησε, τί ἄρᾳ γε συνεβούλευεν ὁ θεός, βραδύτερον δὲ τῷ Ποσειδῶνι θύων καὶ ἐπὶ τὴν Ουσίαν τὸν Ἰάσωνα μεταπεμφάμενος εἶδε τοῦτον μονοσάνδαλον, διότι τὸ ἕτερον τῶν πεδίλων ἀπώλεσεν ἐν τῷ ρεῖθρῳ, ὅτε τὸν Ἀναύρον ποταμὸν διέβαινεν². Τοῦτο ἰδὼν ὁ Πελίας ἐρωτᾷ τὸν Ἰάσωνα, τί ἤθελε ποιήσει τὸν ἄνθρωπον, ὅφ' οὗ κατὰ τὸν χρησμὸν ἔμελλε νὰ φονευθῇ· οὗτος ἀποκρίνεται, ὅτι ἤθελε κτελεῦσαι τοῦτον, ὅπως κομίσῃ τὸ χρυσόμαλλον δέρας³, ὅπερ

¹ Ὅρα Ἀπολλοδώρ. βιβλιοθήκ. Α, XV.

² Παρὰ τῷ Ἀναύρῳ ποταμῷ ἢ Ἦρᾳ ὁμοιωθεῖσα γὰρ ἵστατό ὡς βουλομένη μὲν νὰ διαπεράσῃ, ὅμως φοβουμένη καὶ ἐστῶσα. Ὁ Ἰάσων τὴν γραῦν ἐλεήσας καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων λαβὼν διέσωσε, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τοῦ πηλοῦ κατέλιπε τὸ σάνδαλον.

³ Ἀθάμας ὁ υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Κρηθέως ἔσχεν ἐκ τῆς Νεφέλης τὸν Φρίξον καὶ τὴν Ἑλλήν. Ἀποθανούσης δὲ τῆς Νεφέλης ἠγάγετο δευτέραν γυναῖκα τὴν Ἰνώ, ἣτις ἔπεισε τὰς ἐγγωρίους γυναῖκας, ἵνα φρύξωσι τὰ σπέρματα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ περφυγμένος σπόρος δὲν ἔδιδε καρπούς, ὁ Ἀθάμας ἐπυνθάνετο περὶ τῆς ἀφορίας τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον. Ἡ δὲ Ἰνώ διὰ δώρων πείσασα τοὺς περφυθέντας συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ εἴπωσιν, ὅτι ἡ χώρα θέλει ἀπαλλαγῇ τῆς ἀφορίας, ἂν ὁ Ἀθάμας θυσιάσῃ τὸν Φρίξον καὶ τὴν Ἑλλήν. Ὅτε δ' αὐτοὶ ἔφηνον, ἡ Ἑλλήν πεσοῦσα εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τοῦ χρυσομάλλου κριοῦ, ἐρ' οὗ ἐκτόθητο, ἐπνίγη, ὁ δὲ Φρίξος καταφυγὼν εἰς τὴν Κολχίδαν ἀνέθηκε τὸ δέρας εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀρεως ἄλσος καὶ ἔλαβε γυναῖκα τὴν Χαλκιόπην.

ἐκρέματο μὲν ἐκ δρυὸς ἐν τινὶ ἄλσει τοῦ Ἀρεως ἐπὶ τῆς
 χώρας τῶν Κόλχων, ἐφρουρεῖτο δὲ ὑπὸ δράκοντος αὐ-
 πνου. Τοῦτο ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ τῷ Ἰά-
 σονι, ὅστις τὸν φοβερόν ἄθλον ἀναλαβὼν παρεκάλεσεν
 Ἄργον τὸν υἱὸν τοῦ Φρίξου, ἵνα ναυπηγήσῃ πεντη-
 χόντορον ναῦν, Ἀργῶ ὑπὸ τοῦ κατασκευάσαντος ὀνο-
 μασθεῖσαν. Κατὰ δὲ τὴν πρῶραν ἡ Ἀθηνα ἐνήρμοσε
 φωνῆεν ξύλον τῆς Δωδωνίδος φηγοῦ. Τῷ Ἰάσονι ἤκο-
 λούθησαν οἱ ἄριστοι τῶν συγχρόνων, οἵτινες τὸ πρῶτον
 κατέπλευσαν εἰς Λῆμνον, ἔρημον τότε οὖσαν ἀνδρῶν·
 διότι ὑπὸ τούτων αἱ Λημνιάδες ἀτιμαζόμεναι ἐσφαζαν
 αὐτοὺς πλὴν τῆς φιλοπάτορος Ὑψιπύλης, ἥτις κρύ-
 ψασα ἔσωσε τὸν πατέρα αὐτῆς Θόαντα. Ἐνταῦθα οἱ
 Ἀργοναῦται ἐπὶ τινα χρόνον διατρίψαντες μετὰ τῶν
 Λημνίων γυναικῶν ἤλθον εἰς σχέσεις, ὧν καρπὸς ὑπῆρ-
 ξαν οἱ ἔπειτα κάτοικοι τῆς νήσου. Ἡ δὲ βασίλισσα
 Ὑψιπύλη τῷ Ἰάσονι συνελθοῦσα ἔτεκε τὸν Εὐνῆον καὶ
 τὸν Νεβροφόνον¹. Εἰτα πλεύσαντες εἰς τοὺς Δολιόνας
 μετὰ φιλοφροσύνης ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως
 αὐτῶν Κυζίκου, ἀλλ' ἀναχθέντες καὶ εἰς ἀντιπνοίας
 περιπεσόντες ἀναπλέουσιν εἰς τὴν αὐτὴν χώραν, αἱ δὲ
 πρὸ ὀλίγου ξενίσαντες τούτους Πελασγοὺς ὑπολαβόν-
 τες, πρὸς οὓς συνεχῶς ἐπολέμουν, μάχην ὑπὸ τὸ σκό-
 τος τῆς νυκτὸς ἀγνοοῦντες πρὸς ἀγνοοῦντας συνάπτου-
 σιν. Οἱ Ἀργοναῦται πολλούς, ἐν οἷς καὶ τὸν Κύζικον,
 κτείναντες καὶ μεθ' ἡμέραν τὴν ἰδίαν πλάνην γνόντες
 τὸν ἡγεμόνα τῶν Δολιόνων πολυτελῶς θάπτουσιν. Ἐν-
 τεῦθεν πλέουσιν εἰς τὴν χώραν τῶν Βεβρύκων, ὧν ὁ

¹ Ἀπολλων. Ῥόδιος I, 609—915.

βασιλεὺς Ἀμυκος ἀναγκάζων τοὺς ξένους νὰ πυκτεύωσιν ἐφόνευεν. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν κατάπλου τῆς Ἀργοῦς, ἀλλ' ὁ Πολυδεύκης πλήξας κατὰ τὸν αὐχένα τὸν Ἀμυκὸν ἐπέκτεινεν. Ὅτε δ' οἱ Βέβρυκες ὤρμησαν πρὸς αὐτόν, οἱ γενναῖοι Ἀργοναῦται λαβόντες τὰ ὄπλα πολλοὺς φεύγοντας ἐφόνευσαν. Εἶτα εἰς Σαλμυδησσὸν ἐλθόντες εὗρον τὸν μάντιν Φινέα, ὅστις ὑπέσχετο αὐτοῖς νὰ συμβουλευσῇ περὶ τοῦ πλοῦ, ἂν ἀπήλθασσον τῶν Ἀρπυιῶν. Τὴν πρότασιν τοῦ Φινέως δεξάμενοι παρέθεσαν τράπεζαν ἐδεσμάτων, τούτου δὲ γενομένου αἱ Ἀρπυιαὶ κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν σὺν βοῇ καταπτᾶσαι ἥρπαζον τὴν τροφήν, ἀλλ' οἱ πτερωτοὶ υἱοὶ τοῦ Βορέου, ὁ Ζήτης καὶ ὁ Κάλαις, κατεδίωξαν μέχρι τῶν Στροφάδων, ὅπου ἔλαβον ἔνορκον διαβεβαίωσιν, ὅτι αἱ Ἀρπυιαὶ δὲν θέλουσιν ἀδικήσαι ἐν τῷ μέλλοντι τὸν Φινέα. Τότε ὁ εὐγνώμων μάντις συνεβούλευσε νὰ ἀφήσωσι πελειάδα διὰ τῶν Συμπληγάδων¹ καί, ἂν μὲν ἴδωσιν αὐτὴν σωθεῖσαν, νὰ διαπλέωσιν, ἂν δὲ ἀπολλυμένην νὰ μὴ σπεύδωσι πρὸς πλοῦν. Ταύτης ἵπταμένης ἡ σύμπτωσις τῶν πετρῶν μόνον τὰ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ἀπεθέρισεν, ὡς μετ' ὀλίγον τὰ ἄκρα τῶν ἀφλάστων τῆς νηὸς περιέκοψεν.

Οὕτως οἱ Ἀργοναῦται εἰς τοὺς Μαριανδυνοὺς ἀφικόμενοι ἔτυχον φιλοφροσύνης παρὰ τοῦ βασιλέως Λύκου· ἀλλ' ἐνταῦθα θνήσκει μὲν ὁ μάντις Ἰδμων πληγείς ὑπὸ κάπρου, θνήσκει δὲ ὁ κυβερνήτης Τίφυς καὶ τὴν Ἀργὴν ὑπισχνεῖται νὰ κυβερνήσῃ ὁ Ἀγκαῖος. Παρα-

¹ Αἱ Συμπληγάδες ἦσαν πέτραι ὑπερμεγέθεις, αἵτινες συγκρούμεναι ὑπὸ πνευμάτων ἀπέκλειον τὸν πόρον τῆς θαλάσσης· ἐγένετο δὲ ὑπ' αὐτῶν πολλὴ ὁμίχλη καὶ πολὺς πάταγος καὶ ἦτο ἀδύνατον καὶ αὐτὰ τὰ πτηνὰ νὰ διέλθωσιν.

πλεύσαντες δὲ τὸν Θερμῶδοντα καὶ τὸν Καύκασον ἤλ-
 θον ἐπὶ τὸν Φᾶσιν, ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν Κολχίδα. Ἐν-
 ταῦθα παραγενόμενος ὁ Ἰάσων παρεκάλεισε τὸν Αἰή-
 την, ἵνα δώσῃ τὸ δέρας, ἀλλ' οὗτος ἔδιδε τὸ αἰτηθὲν
 μόνον ἐπὶ τούτῳ, ἂν τοὺς χαλκόποδας ταύρους, τὸ
 δῶρον τοῦ Ἠφαίστου, μόνος κατεζεύγνυε καὶ ἔσπειρεν
 ὀδόντας δράκοντος¹. Οἱ ταῦροι ἦσαν διαφέροντες κατὰ
 τὸ μέγεθος καὶ ἐφύσων ἐκ τοῦ στόματος πῦρ. Τῷ Ἰά-
 σωνι περὶ τοῦ πρακτέου ἀποροῦντι Μῆδεια ἢ τοῦ Αἰή-
 του θυγάτηρ ὑπ' ἔρωτος τρωθεῖσα ὑπέσχετο τὴν σύμ-
 πρᾶξιν αὐτῆς πρὸς τέλεσιν τοῦ ἄθλου, ἂν ὁ Ἀργοναύ-
 τῃς ὤμνουν, ὅτι θέλει λάβει αὐτὴν γυναῖκα καὶ ἀγά-
 γει συμπλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τῷ ἥρωι ὁμόσαντι
 ἢ Κολχίς ἔδωκε φάρμακον, κελεύσασα, ἵνα δι' αὐτοῦ
 χρίσῃ τὴν ἀσπίδα, τὸ δόρυ καὶ τὸ σῶμα· διότι οὕτω
 χρισθεὶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ βλαβῇ ἐπὶ μίαν ἡμέραν
 οὔτε ὑπὸ πυρός, οὔτε ὑπὸ σιδήρου. Πρὸς τούτοις ἐδή-
 λωσεν ἢ σοφὴ τοῦ Αἰήτου θυγάτηρ, ὅτι σπειρομένων
 τῶν ὀδόντων ἐμελλόν νὰ ἀναδύσων ἐκ τῆς γῆς ἄν-
 ὄρες ἔνοπλοι· συνεβούλευσε δέ, ἵνα, ἐπειδὴν μὲν θεά-
 σῃται αὐτοὺς ἄθρόους, βάλλῃ λίθοις ἀποθεν, ἐπειδὴν
 δὲ μάχωνται πρὸς ἀλλήλους, φονεύῃ. Οὕτως ὁ Ἰάσων
 ἐτέλεσε μὲν τὸν ἄθλον, ἀλλ' ὁ Αἰήτης μὴ θέλων νὰ
 δώσῃ τὸ χρυσόμαλλον δέρας ἐμηχανᾶτο νὰ καταφλέξῃ
 τὴν Ἀργῶ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἡρώων. Ἡ Μῆδεια ὁμῶς
 κατακοιμίσασα τὸν φυλάττοντα δράκοντα καὶ τὸ δέρας
 λαβοῦσα φεύγει μετὰ τοῦ μνηστῆρος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ

¹ Τοὺς ἡμίσεις ὀδόντας εἶχε λάβει παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς, τοὺς δ' ἐτέ-
 ρους ὁ Κάδμος ἔσπειρεν ἐν Θήβαις.

Ἀφύρτου. Ὁ Αἰήτης ἐπιγνούς τὰ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τετολημμένα κατεδίωξε τοὺς Ἀργοναύτας, ἀλλ' αὐτῇ, ὅτε εἶδε τὸν κίνδυνον προφανῆ, καταμελίζουσα τὸν ἀδελφὸν Ἀφύρτον ἔρριπτε κατὰ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης, ὅπως ἀπασχολῇ τὸν διώκοντα πατέρα.

Τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐρωτομανοῦς ἔφυγον μὲν οἱ Ἀργοναῦται, ἀλλ' ἐν ᾧ παρέπλεον τὸν Ἡριδανὸν ποταμόν, ὁ Ζεὺς ὀργισθεὶς διὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀφύρτου πέμπει χειμῶνα λάβρον καὶ ἐμβάλλει πλάνην. Ὅτε δ' οὗτοι ἐπλεον περὶ τὰς Ἀφυρτίδας νήσους, ἡ ναὺς φθέγγεται, ὅτι πρέπει πορευθέντες εἰς τὴν Αὐσονίαν νὰ καθαρῶσιν ὑπὸ τῆς Κίρκης διὰ τὸν ἀνόσιον φόνον. Διὰ μακρὰς δὲ ὁδοῦ¹ ἔφθασαν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν καὶ ἰκέται τῆς Κίρκης γενόμενοι καθαίρονται ὑπ' αὐτῆς. Εἵτα διελθόντες διὰ τῶν Σειρήνων, διὰ τῆς Σκύλλης καὶ Χαρύδδews, τῶν Πλαγκτῶν πετρῶν καὶ τῆς Θρινακίας, τῆς ἐχούσης τὰς βοῦς τοῦ Ἡλίου, ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἐνταῦθα Ἀρήτη ἡ Ἀλκινόου γυνὴ τὴν Μήδειαν τῷ Ἰάσονι συνέζευξε καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ἱστορικοῦ Τιμαίου ἐδείκνυτο τὸ σπήλαιον, ἐν ᾧ ἐώρτασαν τοὺς γάμους, καὶ οἱ βωμοί, οὓς οὗτοι ἱδρυσαν². Μετὰ τοὺς γάμους οἱ Ἀργοναῦται ἀναχθέντες καταλαμβάνονται αὖθις ὑπὸ χειμῶνος, ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων το-

¹ Σχόλια εἰς Ἀπολλών. Ῥόδιον IV, 254. «Ἐκαταῖος δὲ ὁ Μιλήσιος διὰ τοῦ Φάσιδος ἀνελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν Ὠκεανόν» διὰ δὲ τοῦ Ὠκεανοῦ κατελθεῖν εἰς τὸν Νεῖλον» ἐκ δὲ τοῦ Νείλου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν. Ἡσίοδος δὲ καὶ Πίνδαρος ἐν Πυθιονίκαῖς καὶ Ἀντίμαχος ἐν Λυδῇ διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ φασὶν ἔλθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν Λιβύην» εἴτα βασιτάσαντες τὴν Ἀργῶ εἰς τὸ ἡμέτερον ἀφικέσθαι πέλαγος».

² Ἀπολλών. Ῥόδιος IV, 1153—1217 καὶ Τιμαίου Ἀποσπάσμ. 7-8.

ξεύσας ἤστραψεν, οἱ δὲ ἀριστεῖς τὴν νῆσον, ἣν εἶδον, ὠνόμασαν Ἀνάφην. Δι' εὐγνωμοσύνην ἰδρυσάμενοι βωμὸν Ἀπόλλωνος Αἰγλήτου ἀπήλθον, θέλοντες ὁμῶς νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὴν Κρήτην κωλύονται ὑπὸ τοῦ Τάλλω, ὅστις ἦτο χαλκοῦς ἀνὴρ, δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡφαίστου τῷ Μίνωϊ. Οὗτος ὑπὸ τῆς Μηδείας ἐξαπατηθεὶς ἐφονεύθη. Μείναντες δ' ἐνταῦθα τὴν νύκτα, ὕδρευσάμενοι ἐν Αἰγίῳ καὶ πλεύσαντες διὰ τῆς Εὐβοίας φθάουσιν εἰς Ἰωλκόν. Ἡ δὲ Ἀργώ, ἐφ' ἧς ἐπλεύσαν οἱ ἥρωες, κατ' ἄλλους μὲν ἀνετέθη τῷ Ποσειδῶνι ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος, κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐγένετο ἀστερισμός. Κατελθὼν ὁ Ἰάσων καὶ δοὺς τῷ Πελῖᾳ τὸ χρυσόμαλλον δέρας ἐτιμώρησε τοῦτον διὰ τῆς Μηδείας· διότι αὕτη ἐπεισε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, ἥτοι τὴν Ἀστερόπειαν καὶ τὴν Ἀντινόην, ἵνα κρεουργήσωσι καὶ καθεψήσωσιν τὸν πατέρα, ὅπως γείνη νέος ¹. Αἱ Πελιάδες ἐπείσθησαν, ἵνα γείνωσι πατροκτόνοι, ἰδοῦσαι, ὅτι ἡ φαρμαχὶς κριὸν μελίσσασα καὶ καθεψήσασα ἐποίησεν ἄρνα. Μετὰ τὸν τραγικὸν τοῦτον νόον Ἀκαστος

¹ Ὁ Παλσίφατος πειρώμενος νὰ ἐρμηνεύσῃ τοὺς μύθους ἱστορικῶς λέγει ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ (ἂν ᾖ γνησίᾳ), Περὶ ἀπίστων ἱστοριῶν ΜΔ' «Περὶ Μηδείας» Φασὶν ὡς ἀρέψουσα τοὺς πρεσβυτέρους, νέους ἐποίει· ἐγένετο δὲ τοιοῦτον. Μῆδεια πρώτη τοιοῦτον ἄνθρωπος εὗρε, δυνάμενον καὶ λευκάς ποιῆσαι τὰς τρίχας καὶ μελαίνας· τοὺς οὖν γέροντας ἐκ πολλῶν ἔχοντας μελαίνας τρίχας ἐποίει φαίνεσθαι· πυρίαν οὖν πρώτη Μῆδεια ἐξεῦρεν· ἐπυρία οὖν τοὺς βουλομένους, οὐκ ἐν τῷ προφανεῖ, ἵνα μὴ τις μάθῃ τῶν ἱατρῶν· ὄνομα δὲ ἦν τῷ πράγματι παρέψης· οἱ γοῦν ἄνθρωποι ταῖς πυρίσσειν ἐγίναντο κουφότεροι καὶ ὑγιεινότεροι· ἐκ δὲ τούτου ὀρῶντες τὴν παρασκευὴν, λέβητας καὶ ζύλα καὶ πῦρ, ἐνόμισαν ὡς ἔψει τοὺς ἀνθρώπους· ὁ δὲ Πελίας ἄνθρωπος γέρον καὶ ἀσθενὴς πυρίᾳ χρώμενος ἐτελεύτησεν».

ὁ τοῦ Πελίου υἱὸς μετὰ τῶν οἰκούντων τὴν Ἰωλκὸν ἐκβάλλει ἐκ τῆς χώρας τὸν τε Ἰάσωνα καὶ τὴν Μῆδειαν, οἵτινες φεύγουσιν εἰς Κόρινθον.

Κατὰ τὸν ἀρχαιότατον Ὀμηρίδην Κρεώφυλον ἡ Μῆδεια ἐν Κορίνθῳ διατρίβουσα διὰ φαρμάκων ἀπέκτεινε Κρέοντα τὸν ἄνακτα τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐφοβήθη τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τοῦ φονευθέντος ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας, τοὺς υἱοὺς ὅμως μὴ δυνάμενους νὰ ἀκολουθήσωσι διὰ τὴν ἡλικίαν ἐκάθισεν ἰκέτας ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Ἀκραιάς Ἥρας, νομίσασα, ὅτι ὁ πατὴρ θέλει φροντίσει περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ συγγενεῖς τοῦ Κρέοντος ἀποκτείναντες αὐτοὺς διέσπειραν τὴν φήμην, ὅτι ἡ Μῆδεια οὐ μόνον τὸν Κρέοντα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτῆς παῖδας ἀπέκτεινεν¹. Ὁ μῦθος οὗτος κατ' ὀλίγον ἐπεξετάθη εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ Μῆδεια ἐφόνευσε τὰ ἴδια τέκνα, διότι ὁ Ἰάσων ἔλαβε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Κρέοντος Γλαύκην. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον πολλὰ καὶ διάφορα διηγήματα περὶ τῶν φονέων τῶν τέκνων τῆς Μηδείας², ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης θέλων πάντοτε νὰ ἦναι τραγικώτατος ἐξελέξατο τὸν ὑπὸ τῆς μητρὸς θάνατον αὐτῶν. Ἡ ἐκλογή ὅμως αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς κατηγόρους τοῦ τραγικοῦ νὰ εἰπωσιν, ὅτι δῆθεν λαβὼν πέντε τάλαντα παρὰ τῶν Κορινθίων μετήγαγε τὴν σφαγὴν τῶν παιδῶν ἐπὶ τὴν Μῆδειαν³. Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἰάσονος ὀνομάζονται Μέρμερος καὶ Φέρης, κατὰ τὸν Διόδωρον⁴ ὅμως Ἀλκαμένης καὶ Τί-

¹ Σχόλ. εἰς Μῆδειαν στίχ. 276. ² Πausan. II, 3, 7. ³ Σχόλ. εἰς Μῆδ. στίχ. 10 καὶ Αἰλικ. ἐν Ποικίλ. Ἱστορ. V, 21. ⁴ Διόδωρ. Σικελ. IV, 54. Ἀριστοτελ. ποιητικ. XII.

σανδρος, εἰς τούτους δὲ προστίθεται καὶ ὁ Θεσσαλός, ὅστις τὸν θάνατον διαφυγὼν βραδύτερον βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ ἐγένετο. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Κρέοντος ὑπ' ἄλλων μὲν ὀνομάζεται Κρέουσα, ὑπ' ἄλλων δὲ Γλαύκη, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου τὸ ὄνομα αὐτῆς δὲν μνημονεύεται. Ἐν τῷ προκειμένῳ λοιπὸν δράματι ὁ τραγικὸς πραγματεύεται τὸν μῦθον τῆς τιμωρίας τοῦ Ἰάσονος ὑπὸ τῆς Μηδείας διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ. Ἡ σκηνή, ὡς εἰκός, ὑπόκειται ἐν Κορίνθῳ. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἐκάστη τραγωδία συνίσταται ἐκ τεσσάρων μερῶν, τοῦ προλόγου, τοῦ ἐπεισοδίου, τοῦ χορικοῦ καὶ τῆς ἐξόδου. Κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην τοῦ φιλοσόφου ἀναλύομεν τὴν τραγωδίαν.

Ἐν τῷ προλόγῳ (1 — 130) ἡ τροφὸς προλογίζουσα καταρᾶται τῆς Ἀργοῦς καὶ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν τῶν πλευσάντων, ὅπως κομίσωσι τὸ χρυσόμαλλον δέρας· διότι εἰ μὴ ὁ πλοῦς ἐκεῖνος ἐγένετο, ἡ Μῆδεια δὲν ἤθελε τρωθῇ ὑπ' ἔρωτος πρὸς τὸν Ἰάσονα, οὐδὲ ἤθελε πείσει τὰς Πελιάδας, ἵνα χρεουργήσωσι τὸν ἴδιον πατέρα, οὐδὲ ἤθελεν οἰκεῖ ἐν Κορίνθῳ μετὰ τῶν τέκνων καὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις καὶ περ ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἀγαπώμενος, ὅμως προδοὺς ταύτην ἔλαβε σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Κρέοντος. Ἡ προδοθεῖσα ἐπικαλεῖται τοὺς ὄρκους, μαρτύρεται τοὺς θεοὺς, κείται ἄσιτος καὶ τὸ πρόσωπον ἔχει ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν γνοῦσα ἡ ἀθλία ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ὅπόσον κακὸν εἶναι νὰ στερηθῇ τις τῆς πατρίδος. Ἐπειδὴ δ' ἡ τροφὸς γινώσκει τὸ ἥθος τῆς δεσποίνης, φοβεῖται μὴ ἐν τῇ ἀπογνώσει βουλευθῇ κακόν τι. Τοιαῦτα τῆς τροφῆς μονολογούσης ἔρχεται ὁ παιδαγωγὸς ἄγων τοὺς

παῖδας τοῦ Ἰάσονος. Οὗτος δὲν χομίζει παραμυθίαν τῇ πασχούσῃ, ἀλλὰ νέαν συμφοράν, διότι ἀγγέλλει τῇ τροφῷ, ὅτι ὁ Κρέων μέλλει νὰ ἀποδιώξῃ τῆς χώρας τοὺς παῖδας μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο δύσκολον εἰς τὴν θεράπαιναν νὰ προΐδῃ κακά, παρακαλεῖ τὸν παιδαγωγόν, ἵνα μὴ πελάζῃ τοὺς παῖδας εἰς τὴν ἐξηγριωμένην μητέρα. Τούτων λεγομένων αἱ τῆς Μηδείας οἰμωγαὶ ὡς κεραυνὸς ἐνδοθεν ἀκούονται καὶ ὁ παιδαγωγὸς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσερχόμενος πρᾶττει κατὰ τὴν συμβουλήν τῆς τροφοῦ. Ἡ Μῆδεια ἰδοῦσα τοὺς παῖδας εἰσερχομένους εὐχεται, ἵνα οὗτοι μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ὁ ὅλος οἶκος ἀπολεσθῇ. Ἀποτρέπει ὅμως αὐτὴν ἡ τροφὸς ἀπὸ τοιαύτης ἀρᾶς, διότι οἱ παῖδες δὲν εἶναι κοινωνοὶ τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ πατρὸς.

Ἐν δὲ τῇ πα ρ ὁ δ ῶ (131—213) ὁ χορὸς, ὅστις συνίσταται ἐκ Κορινθίων γυναικῶν, τὰς οἰμωγὰς τῆς Μηδείας ἀκούσας ἔρχεται πρὸ τῆς οἰκίας αὐτῆς καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ παρὰ τῆς τροφοῦ περὶ τῶν οἰκῶν τοῦ Ἰάσονος. Ἀλλ' ἀκούει, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἤδη οἶκοι· διότι ὁ μὲν δεσπότης ἔλαβε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Κρέοντος, ἡ δὲ δέσποινα κατατήκεται παρ' οὐδενὸς τῶν φίλων παρηγορίαν δεχομένη. Κυροῦται δ' ὁ τῆς τροφοῦ λόγος ἐκ τῶν ἀκουομένων ἐνδοθεν βοῶν τῆς Μηδείας ἀρωμένης, ἵνα ὁ κεραυνὸς τοῦ οὐρανοῦ καταπέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. Αἱ Κορίνθιαι παραμυθοῦνται ἔξωθεν λέγουσαι, ὅτι πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀπίστου συζύγου θέλει ἔχει σύνδικον τὸν Δία. Ἡ ἡρώϊς ἐξακολουθεῖ ἐπικαλουμένη τοὺς θεοὺς καὶ ἀναμιμνησκομένη τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πόλεως, ἐξ ἧς αἰσχροῦς ἔφυγε τὸν ἀδελφὸν κτείνασα. Ἐπειδὴ δ' αἱ Κορίνθιαι

ἐπιθυμοῦσι νὰ παραμυθήσωσι τὴν Μήδειαν, παρακαλοῦσι τὴν τροφόν, ἵνα καλέσῃ αὐτὴν ἐξω.

Ἐν τῷ πρώτῳ ἐπειδίῳ (214—409) ἐξελοῦσα ἡ Μήδεια, ὅπως μὴ μέμψωνται αἱ γυναῖκες ὡς ὑπερήφανον, λέγει, ὅτι ἀπροσδόκητον συμφορὰν παθοῦσα δεῖται τοῦ θανάτου· διότι ὁ σύζυγος, εἰς ὃν εἶχεν ἐναποθέσει τὸ πᾶν, ἐγένετο κάκιστος. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὸν μέλλοντα σκοπὸν αὐτῆς δεῖται τοῦ χοροῦ, διὰ ζοφῶν χρωμάτων περιγράφει τὴν ἀθλίαν τῆς γυναικὸς θέσιν ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρός, λέγουσα, ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι ἀθλιώτατον φυτὸν (στίχ. 231)· διότι αὗται πρῶτον πρέπει νὰ ἀγοράσωσι τὸν σύζυγον καὶ τοῦτον νὰ λάβωσι δεσπότην τοῦ σώματος· ἐλθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ εἰς νέα ἡθὴ πρέπει νὰ ᾔηται μάντις, πῶς νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ἄνδρα. Καὶ ἂν μὲν καλῶς ἐκτελῇ τὰ πρὸς τὸν σύζυγον, ὁ βίος εἶναι ζηλωτός, ἄλλως δ'εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποθάνῃ· ὁ ἀνὴρ ὅμως, ἂν λυπῇται διὰ τὰ ἔνδον, τραπείς πρὸς τινὰ τῶν φίλων ἢ τῶν ἡλικιωτῶν ταχέως παύεται λυπούμενος, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες εἶναι ἠναγκασμέναι νὰ ἀποβλέπωσι πρὸς μίαν μόνην ψυχὴν. Ὑπάρχει λόγος, ὅτι δῆθεν αἱ γυναῖκες διάγουσιν ἀκίνδυνον βίον, ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες μάχονται διὰ τοῦ δόρατος, ἀλλ' ἡ Μήδεια ἀποφαίνεται μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας, ὅτι προτιμᾷ, ἵνα τρεῖς ὀπισθεν τῆς ἀσπίδος στῇ ἢ ἅπαξ γεννήσῃ (Στίχ. 250). Δὲν μακρολογεῖ ὅμως περὶ τῆς ἀντιθέσεως τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα· διότι αὕτη μὲν κατὰ πάντα δυστυχεῖ, ἐν ᾧ αἱ Κορίνθιαι εὐδαιμονοῦσιν. Δηλοῦσα δέ, ὅτι διανοεῖται νὰ τιμωρήσῃ τὸν προδότην σύζυγον, παρακαλεῖ τὸν χορὸν νὰ τηρήσῃ σιωπὴν καὶ οὗτος ὑπισχνεῖται. Ἄλλ' ἔρχεται ὁ

Κρέων (271) τυραννικῶς κελεύων τὴν ὀργιζομένην μετὰ τῶν δύο αὐτῆς τέκνων νὰ ἐξέλθῃ τάχιστα τῆς χώρας, διότι φοβεῖται, μὴ αὕτη πράξις ἀνήκεστον κακόν, ὡς δὴ ἀγγέλλουσιν. Ἡ πανοῦργος ὁμῶς γυνὴ ῥητορικῶς ἐπιχειρεῖ νὰ πείσῃ τὸν τύραννον, ὅτι οὗτος ἐκδοὺς τὴν θυγατέρα, εἰς ὃν τινα ἤθελε, δὲν ἡδίκησεν αὐτὴν καὶ ὅτι ἀδικηθεῖσα δὲν θέλει τολμήσει νὰ τιμωρήσῃ τοὺς κρείσσονας. Διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τοῦτον, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ νὰ οἰκῇ ἐν τῇ χώρᾳ. Ἀλλ' ὁ τύραννος μένων ἀκαμπτος εἰς τὰς ἰκεσίας, ἀπειλεῖ ταύτην, ὅτι βιαίως θέλει ἀπελάσει. Τότε ἡ πονηρὰ γυνὴ αἰτεῖ μίαν μόνην ἡμέραν (340), ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς φυγῆς. Ἰκετεύει δ' αὐτὸν νὰ οἰκτείρῃ τοὺς παῖδας πατρὸς τῶν τέκνων. Καί περ ὁ Κρέων γινώσκων, ὅτι ἐξαμαρτάνει, ὁμῶς ἐπιτρέπει τοῦτο προλέγων τῇ Μηδεῖᾳ, ὅτι θέλει φονευθῆ, ἂν ἐν τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ εὑρεθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην αἱ μὲν Κορίνθιοι οἰκτείρουσι τὴν τύχην τῆς Μηδεῖας, αὕτη ὁμῶς γελαῖ διὰ τὴν μωρίαν τοῦ τυράννου ἐπιτρέψαντος νὰ μείνῃ μίαν ἡμέραν, καθ' ἣν τρεῖς τῶν ἐχθρῶν θέλει φονεύσει (374). Πολλοὺς τρόπους θανατηφόρους γινώσκουσα διανοεῖται ἡ διὰ πυρὸς νὰ καύσῃ τὸ νυμφικὸν δῶμα, ἢ διὰ τοῦ ξίφους νὰ φονεύσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, ἢ διὰ φαρμάκων νὰ πέμψῃ αὐτοὺς εἰς Ἄδου, ὅπερ προτιμᾷ ἅτε τῇ σοφίᾳ τῶν γυναικῶν ἀρμόζον. Ἄν καὶ παρατηρεῖ, ὅτι μετὰ τὴν τιμωρίαν δὲν ὑπάρχει ἄσυλον, ὁμῶς ὀρκισθεῖσα εἰς τὴν Ἑκάτην, ἣν κατ' ἐξοχὴν σέβεται, ὅτι θέλει καταστήσει πικροὺς καὶ οἰκτροὺς τοὺς γάμους, ἐνθαρρύνει ἑαυτήν, ἵνα μὴ φεισθῇ μηδενὸς ἐν τῷ ἀγῶνι

τῆς εὐφυχίας. Ἐν τέλει δηλοῦ πεποιθήσιν πρὸς ἑαυτήν, διότι αἱ γυναῖκες πρὸς τὰ ἀγαθὰ εἶναι ἀπειρόταται, ὁμως σοφώτατοι τέκτονες πάντων τῶν κακῶν (409).

Ὁ χορὸς ἐν τῷ πρώτῳ στασίμῳ (410—445) οἰκτείρων τὴν ἀπιστίαν τοῦ Ἰάσονος ἄδει, ὅτι ἀνετράπη ἡ φύσις· διότι δὲν εἶναι πλέον δόλιαι αἱ γυναῖκες, ἀλλ' οἱ ἄνδρες. Ἡ τῶν παλαιῶν ποιητῶν ποίησις θέλει λήξει κακὴν φήμην περὶ τῆς ἀπιστίας τῆς γυναικὸς διασπείρουσα. Παρὰ τὴν γνώμην τῶν γυναικῶν ὁ Φοῖβος ἐδώρῃσατο τοῖς ἀνδράσι τὴν ποίησιν, ἂν δ' αἱ γυναῖκες ἐποίουν, ὁ μακρὸς βίος παρέχει πολλὰ νὰ εἴπη τις καὶ κατὰ τῆς φύσεως τῶν γυναικῶν καὶ κατὰ τῆς τῶν ἀνδρῶν. Ἀποδίδει δὲ τὸ δίκαιον τῇ Μηδεῖᾳ, ἥτις ὑπὸ σφοδροῦ ἔρωτος τρωθεῖσα διῆλθε τὰς Συμπληγάδας καὶ ἐπὶ ξένης γῆς τοῦ ἀνδρὸς στερηθεῖσα ἐξελαύνεται τῆς χώρας. Διὰ τοῦτο μετὰ λύπης λέγει, ὅτι ὁ πρὸς τοὺς ὄρκους σεβασμὸς ἐξέλιπε καὶ δὲν μένει αἰδῶς εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα. Οὕτως ὁ τραγικὸς ὑπαινίσσεται τὴν τότε πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ὥς ἔσται βραδύτερον λόγος.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπεισοδίῳ (446—626) ὁ ἄπιστος Ἰάσων εἰς τὴν σκηνὴν ἐλθὼν ἀποδίδει τὴν ἀπέλασιν τῆς Μηδεῖας εἰς τὴν καχολογίαν αὐτῆς, λέγων, ὅτι οὗτος ἐπειρᾶτο νὰ καταπραύνη τὴν ὀργὴν τοῦ τυράννου. Πρόνοιαν δ' ὑπὲρ τῶν φευγόντων δεικνύων προσφέρει ἐφόδια τῆς φυγῆς, ὅπως μὴ μετὰ τῶν τέκνων ἀπέλθῃ ἐνδεής. Ἀλλ' ἡ προδοθεῖσα σύζυγος ἀπορεῖ, ὅτι ὁ παγκράτιστος ἔχει τὴν ἀναίδειαν νὰ βλέπῃ κατὰ πρόσωπον τὴν ἀδικηθεῖσαν, χαίρει ὁμως, ὅτι ἤλθεν· διότι ἐλέγξασα τὴν ἀγνωμοσύνην τούτου θέλει

ἀνακουφισθῇ. Καὶ δὴ ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἔσωσε τοῦτον, ὅτε ἐπέμφθη ἐπιστάτης τῶν πυριπνόνων ταύρων καὶ ὅτι κτείνασα τὸν αὖπνον δράκοντα ἔδωκε τὸ χρυσόμαλλον δέρας (475). Ἀφ' οὗ δὲ προὔδωκε τὸν πατέρα καὶ τοὺς πατρικοὺς οἴκους, ἦλθεν εἰς τὴν Ἰωλκόν, ὅπου εἰς Ἀδου τὸν Πελίαν πέμψασα παντὸς φόβου ἀπήλλαξεν. Ἀλλ' ὁ Ἰάσων καὶ περ εὖ παθὼν ὑπὸ τῆς Μηδείας ἐγένετο προδότης, ἐν ᾧ εἶχε παῖδας καὶ τοῦτο ἔπραξε τοὺς ἰδίους ὅρκους παραβάς. Ἵνα δ' ἔτι μᾶλλον καταισχύνη τὸν ἄπιστον σύζυγον, ἐρωτᾷ τοῦτον, ποῦ νὰ τραπῇ. Πρὸς τοὺς πατρικοὺς οἴκους; Ἀλλὰ τούτους χάριν τοῦ Ἰάσονος προὔδωκεν· ἢ πρὸς τοὺς Πελιάδας; Ἀλλ' ἤθελε τιμωρηθῇ ὑπὸ τούτων διὰ τὴν χρεουργίαν τοῦ πατρὸς (505). Πικρῶς δ' εἰρωνεύεται τὸν ἄνδρα, λέγουσα, ὅτι εἶναι μαχαρία ἅτε θαυμαστὸν καὶ πιστὸν σύζυγον ἔχουσα καὶ ὅτι ἡ πλάνη αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων ἔσται καλὸν ὄνειδος εἰς τὸν πρὸ ὀλίγου γενόμενον νυμφίον. Ἐν τέλει δ' αἰτιᾶται τὸν Δία, ὅτι δὲν ἔδωκε σαφῇ τεκμήρια τοῦ ἀνδρός, ὡς ἔδωκε τοῦ κιβδήλου χρυσοῦ. Ὁ Ἰάσων ὁμῶς ἀπολογεῖται, ὅτι οὐχὶ ἡ Μηδεία, ἀλλ' ἡ Ἀφροδίτη εἶναι ἡ σώτεια αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἡ Κολχίς ἠναγκάσθη ὑπὸ τοῦ ἔρωτος νὰ σώσῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐρωμένου (530). Ἀντὶ τῆς σωτηρίας, προστίθουσιν, ἔτυχε μείζονος ἀμοιβῆς, ὅτι ἐν Ἑλλάδι οἰκεῖ ἀντὶ βαρβάρου χώρας καὶ ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες ἔμαθον, ὅτι εἶναι σοφῇ. Αὐτὸς δὲ συνεξεύχθη μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Κρέοντος, διότι πένης ὦν ἐδεῖτο πλούτου, ὅπως οἱ παῖδες ἀνατραφῶσιν ἀξίως τῶν οἰκῶν τοῦ Ἰάσονος. Ἐν τέλει τὰς γυναῖκας καχίζων εὐχεται, ἵνα μὴ ὑπῆρχε θῆλυ γένος, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ἄλλοθεν ἐκτῶντο

τέχνα (573). Ὁ χορὸς ὅμως διαρρήδην ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Ἀργοναύτης εἶπε μὲν καλοὺς λόγους, ἀλλ' ὅτι προὔδωκε τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Ἡ Μήδεια ἀνασκευάζει τὸν λόγον τοῦ Ἰάσονος λέγουσα, ὅτι, ἂν δὲν ἦτο κακός, ὠφείλε πείσασα τοὺς φίλους νὰ λάβῃ ἄλλην γυναῖκα. Ἀλλ' ὁ Ἰάσων ἀντιλέγει, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τοῦτο τῇ συζύγῳ, ἥτις οὐδὲ νῦν παύεται ὀργιζομένη (590). Μετὰ τινὰ δὲ φιλονεικίαν προτείνει τῇ Μηδεῖᾳ, ἵνα λάβῃ πολλὰ χρήματα καὶ σύμβολα εἰς ξένους, ὅπερ τότε ἦσαν ἐν χρήσει ἀντὶ τῶν παρ' ἡμῖν συστατικῶν ἐπιστολῶν, ἀλλ' ἡ ἡρώϊς ἀποκρίνεται, ὅτι τὰ δῶρα κακοῦ ἀνδρὸς δὲν ὠφελοῦσιν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὁ Ἰάσων ἐπικαλούμενος τοὺς θεοὺς μάρτυρας ἀπέρχεται, ἀπερχόμενος δὲ καχίζεται ὑπὸ τῆς Μηδεῖας.

Ὁ χορὸς ἐν τῷ δευτέρῳ στασίμῳ (627—662) ἐκφράζει τὴν ζωηρὰν αἴσθησιν τὴν παραχθείσαν ἐκ τῆς συζυγικῆς ἐρίδος προκληθείσης ἐξ ἔρωτος καὶ εὐχεται, ἵνα ἡ μὲν Ἀφροδίτῃ μηδέποτε ῥίψῃ ἐρωτικὰ βέλη καθ' ἑαυτοῦ, ἡ δὲ σωφροσύνη διαφυλάττῃ, ἥτις εἶναι κάλλιστον δῶρημα τῶν θεῶν. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ στασίμου ὁ χορὸς ᾄδει, ὅπόσον πολύτιμος εἶναι ἡ πατρίς καὶ προτιμᾷ τὸν θάνατον τῆς στερήσεως ταύτης. Τοῦτο γινώσκει οὐχὶ παρ' ἄλλων ἀκούσας, ἀλλὰ τὴν οἰκτρὰν τῆς Μηδεῖας τύχην ἰδὼν.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἐπεισοδίῳ (663—823) ἔρχεται ὁ Αἰγεύς, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ υἱὸς τοῦ Πανδίωνος, ἐκ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ὅπου εἶχε πορευθῇ, ὅπως ἐρευνήσῃ, κατὰ τίνα τρόπον ἠδύνατο νὰ ἀπαχθῇ τέχνα. Ὁ Φοῖβος ἔδωκε τούτῳ τὸν χρησμόν, ἵνα μὴ συγγένηται γυναικὶ πρὶν ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας (679). Ἐ-

πειδὴ ὁμως ἡ τοῦ Θεοῦ ῥῆσις ἦτο ἀσαφής, πλέει εἰς τὴν Τροϊζῆνα πρὸς τὸν σοφὸν Πιτθέα, ἵνα οὗτος ἐξηγήσῃ τὸ μάντευμα. Τῷ Αἰγεῖ λέγει ἡ Μήδεια, ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Ἰάσονος προὔδότη, ὑπὸ δὲ τοῦ Κρέοντος ἐξελαύνεται καὶ ἰκετεύει αὐτόν, ἵνα δεχθῇ εἰς τὴν χώραν φεύγουσαν, ὑποσχνουμένη, ἵνα ποιήσῃ τοῦτον πατέρα τέκνων (717). Ὁ Αἰγεὺς πεισθεὶς ὑπὸ τῆς φαρμακίδος δὲν ὑπισχνεῖται μὲν, ὅτι θέλει ἀγάγει ἐκ τῆς χώρας τοῦ Κρέοντος, ἀλλ' ὁμνύει εἰς τὴν Γῆν καὶ τὸν Ἥλιον καὶ πάντας τοὺς θεούς, ὅτι οὔτε αὐτὸς ἐλθοῦσαν θέλει ἐκβάλει ἐκ τῆς χώρας, οὔτε ἄλλω θέλει ἐπιτρέψει νὰ ἀπαγάγῃ. Μετὰ τὸν ὅρκον ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων ἀπέρχεται, ὁ δὲ χορὸς ἐπαινεῖ τὴν γενναιότητα τοῦ ἀνακτος. Οὕτως ἡ Μήδεια ἄσυλον εὐροῦσα ἐλπίζει, ὅτι θέλει ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Διανοεῖται δέ, ἵνα μεταπεμφαμένη τὸν ἄνδρα παρακαλέσῃ τοῦτον διὰ λόγων μειλιχίων, ὅπως μείνωσιν οἱ παῖδες ἐν Κορίνθῳ. Τούτου δὲν ἐπιθυμεῖ, οὐχί, ἀλλὰ σκοπεῖ διὰ τῶν παίδων νὰ πέμψῃ πέπλον καὶ χρυσήλατον περιδέριον τῇ Γλαύκῃ, ὅπως διὰ δηλητηρίου θανατώσῃ ταύτην. Πρὸς τούτοις δηλοῖ ταῖς Κορινθίαις, ὅτι προτίθεται νὰ φονεύσῃ τὰ ἴδια τέκνα· διότι δὲν δύναται νὰ ὑπομείνῃ τὸν γέλωτα τῶν ἐχθρῶν καὶ σεμνύνεται, ὅτι εἶναι φοβερά μὲν πρὸς τοὺς ἐχθρούς, εὐμενὴς δὲ πρὸς τοὺς φίλους, ἐν οἷς κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων ὑπάρχει ὁ εὐκλεὲς βίος (810). Αἱ Κορινθίαι ἐκπλήσσονται, ὅτι μήτηρ τολμᾷ νὰ φονεύσῃ τὰ ἴδια τέκνα, ἀλλ' ἡ Μήδεια φρονοῦσα, ὅτι οὕτω θέλει δηχθῇ ὁ ἄπιστος σύζυγος, κελεύει τὴν θεράπαιναν, ἵνα καλέσῃ τὸν Ἰάσονα.

Ἐν δὲ τῷ τ ρ ῖ τ ω σ τ α σ ῖ μ ω (824—865) ὁ χορὸς

ἀκούσας, ὅτι ἡ Μήδεια προτίθεται νὰ γείνη παιδοκτόνος καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, μακαρίζει τὴν ἱερὰν χώραν τῆς πόλεως τοῦ Ἑρεχθέως καὶ ὕμνῃ τὸ κάλλος τῆς πεδιάδος τοῦ Κηφισοῦ, ὡς καὶ ἐν Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῶ ποιεῖ τὸ αὐτὸ ὁ χορὸς τῶν γερόντων. Τὸ ἄσμα τοῦτο εἶναι προωρισμένον, ὅπως προκαλέσῃ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν Ἀθηναίων θεατῶν. Ὑμνεῖ δ' ὁ χορὸς τὴν σοφίαν καὶ τὴν εὐσέβειαν τούτων, ὅπως δείξῃ, ὅτι τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν θέλουσιν εὐμενῶς ὑποδεχθῇ τὴν παιδολέτειραν. Διὰ τοῦτο αἱ Κορίνθιαι ἱκετεύουσι τὴν μαινομένην μητέρα, ὅπως μὴ προβῇ εἰς τὸ φοβερόν τῆς παιδοκτονίας ἀνοσιούργημα.

Ἐν τῷ τετάρτῳ ἐπεισοδίῳ (866—975) ἐλθὼν ὁ Ἰάσων χολακεύεται ὑπὸ τῆς Μηδείας ὑποκρινόμενης, ὅτι μετέγνω διὰ τὴν ὀργὴν αὐτῆς. Αἰτούσα δὲ συγγνώμην, διότι δὲν εἶναι μὲν κακὴ, ἀλλὰ γυνή, προκαλεῖ τοὺς παῖδας, ἵνα ἐξελθόντες ἀσπασθῶσι τὸν πατέρα. Ἡ παρουσία τούτων ἀποσπᾷ τὰ δάκρυα τῆς μητρὸς καὶ τοῦ χοροῦ. Ὁ κοῦφος Ἰάσων μὴ ἐννοήσας τὴν ἀπάτην, ἀλλ' ἐπαινέσας τὴν σωφροσύνην τῆς Μηδείας ὑποδεικνύει τοῖς παισὶ εὐδαίμονα βίον (921). Ἀφ' οὗ δὲ ἡ πανοῦργος γυνὴ ἐκτῆσατο τὴν εὐνοίαν τοῦ Ἰάσονος, παρακαλεῖ τοῦτον, ὅπως οἱ παῖδες ἀνατραφῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πατρὸς καὶ μὴ φύγωσιν ἐκ Κορίνθου. Οὗτος νομίζει, ὅτι θέλει πείσει τὴν Γλαύκην, καὶ πρὸς τοῦτο ἡ Μήδεια κελεύει τινὰ τῶν προσπόλων, ἵνα κομίσῃ καλὰ δῶρα. Ἀλλ' ὁ γαμβρὸς τοῦ Κρέοντος προτρέπει τὴν Μήδειαν, ἵνα φεισθῇ τούτων, διότι τὸ βασιλικὸν δῶμα οὔτε πέπλων, οὔτε χρυσοῦ σπανίζει· ἡ Μήδεια ὅμως ἐμμένει ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτῆς.

Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ στασίμῳ (976—1004) ὁ χορὸς ἰδὼν τοὺς παῖδας κομίζοντας τὰ δῶρα φοβεῖται, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἔτι ἐλπίδες περὶ τῆς ζωῆς τούτων· διότι πορεύονται εἰς τὸν θάνατον. Πιστεύει δ', ὅτι ἡ χάρις τῶν δώρων θέλει πείσει τὴν Γλαύκην, ἵνα περιβληθῇ αὐτὰ καὶ οὕτω δὲν θέλει ἀποφύγει τὸν θάνατον. Ταλανίζει τὸν Ἰάσονα, ὅτι τὸ πανούργημα τῆς Μηδείας μὴ ἐννοήσας ἄγει εἰς τὸν θάνατον τοὺς τε παῖδας καὶ τὴν γυναῖκα καὶ ἐν τέλει στενάζει διὰ τὴν δύστηνον μητέρα, ὅτι θέλει φονεύσει τὰ τέκνα ἕνεκα τῆς ἀπιστίας τοῦ ἀνδρός.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἄσματος τοῦ χοροῦ ἐν τῷ πέμπτῳ ἐπεισοδίῳ (1002—1080) ὁ παιδαγωγὸς ἀγγέλλει τῇ Μηδεῖᾳ, ὅτι ἡ Γλαύκη μετὰ χαρᾶς τὰ δῶρα δεξαμένη ἐπέτρεψεν, ἵνα οἱ παῖδες μείνωσιν ἐν Κορίνθῳ. Ἀλλ' οὗτος ἐκπλήσσεται, ὅτι ἡ ἀγγελία αὐτοῦ παράγει τῇ Μηδεῖᾳ διάφορον αἰσθησιν ἐκείνης, ἣν προσεδόκα· διότι αὕτη καὶ περ εὐτυχοῦσα κατὰ τὴν γνῶμην τοῦ ἀγγέλου, ὅμως ἔστηκε συγκεχυμένη. Εἰκάζει δ', ὅτι ἡ δεσποινα λυπεῖται, ἐφ' οἷς ἡγγεῖλλεν, διότι δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰ ὑπὸ τῆς μητρὸς τετολμημένα. Προτρέπει δὲ αὐτήν, ἵνα μετὰ πραότητος φέρῃ τὰς συμφοράς, διότι δὲν ἀπεχωρίσθη μόνη τῶν τέκνων (1018). Κατὰ τὸ κέλευσμα τῆς δεσποίνης ὁ παιδαγωγὸς εἰσέρχεται εἰς τοὺς οἴκους. Ἡ μαινομένη μήτηρ λέγει μετὰ ψυχικοῦ πάθους περὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ὅτι αὕτη μὲν δὲν θέλει τύχει περιθάλψεως κατὰ τὸ γῆρας καὶ τῆς κηδείας μετὰ τὸν θάνατον, καὶ ὅτι οἱ παῖδες δὲν θέλουσιν ἰδεῖ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν μητέρα· διότι μεταβήσονται εἰς νέον σχῆμα βίου. Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον

λέγει, ὅτι μεταβαίνουσιν εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον, πράγματι δ', ὅτι μέλλουσι νὰ καταβῶσιν εἰς τὸν Ἄδην. Ἄλλ' οἱ παῖδες προσβλέποντες καὶ προσγελῶντες κάμπτουσι τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς ἀποφασίζούσης νὰ μὴ φονεύσῃ τὰ τέκνα· διότι νομίζει ἄσκοπον νὰ λυπήσῃ τὸν σύζυγον διὰ τοῦ φόνου τῶν τέκνων, ἐν ᾧ αὐτὴ κτᾶται διπλάσια κακὰ (1048). Ἐπέρχεται ὁμως εἰς τὸν νοῦν τῆς μαινομένης μητρὸς, ὅτι οἱ ἐχθροὶ μὴ τιμωρηθέντες θέλουσι γελάσει καὶ κελεύει τοὺς παῖδας, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τοὺς οἴκους. Παρακαλεῖ μὲν τὴν ὀργήν, ὅπως φεισθῇ τῶν τέκνων, ἀλλὰ φοβεῖται, ὅτι οἱ ἐχθροὶ θέλουσι καθυβρίσει ταῦτα. Ἐν τέλει ἀσπάζεται τὴν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν θαυμάζουσα τὸ σχῆμα, τὸ πρόσωπον, τὴν μαλακὴν ἐπιδερμίδα καὶ τὸ ἥδιστον πνεῦμα τῶν τέκνων, ἀλλὰ νικωμένη ὑπὸ τῆς ὀργῆς ὁμολογεῖ, ὅτι γινώσκει τὰ κακὰ, ἅπερ μέλκει νὰ πράξῃ, ἀλλ' ἀντιτάσσει, ὅτι ὁ θυμὸς εἶναι τῶν σκέψεων αὐτῆς ὑπέρτερος. Ἡ Μήδεια δὲν εἰσέρχεται εἰς τοὺς οἴκους, ἀλλὰ μένει, ὅπως δεχθῇ τὴν εἶδῃσιν περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν φαρμάκων.

Εἰς τὰ συμβαίνοντα ὁ χορὸς ἀποβλέπων ἐν με γ α λ ω με σ ω δ ι κ ῶ (1081—1115) ἐξετάζει, ἂν ἡ παιδοποιία ᾖ ὡφέλιμος τοῖς ἀνθρώποις. Ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ λέγει, ὅτι πολλάκις ἦλθεν εἰς μείζονας ἀμίλλας πρὸς ἑαυτὴν ἢ ὅσον ἀρμόζει εἰς γυναῖκα νὰ ἐρευνᾷ. Ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἐπείσθη, ὅτι σοφίας μετέχουσι καὶ αἱ γυναῖκες, βεβαίως οὐχὶ πᾶσαι, ἀλλ' ὀλίγαι, ἐξ ὧν τυγχάνει καὶ ἡ λέγουσα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ γυνὴ δύναται νὰ φιλοσοφήσῃ, ἀποφαίνεται, ὅτι οἱ μὴ παιδοποίησαντες προέχουσι τῶν τεκόντων· διότι οἱ ἄτεκνοι

μὴ πειραθέντες, ἂν ἦναι εὐχάριστον ἢ λυπηρὸν ἢ παιδοποιία πολλῶν πόνων εἶναι ἄγευστοι. Οἱ δ' ἔχοντες τέκνα κατατρύχονται καθ' ὅλον τὸν χρόνον, ἵνα ἀναθρέψωσι καλῶς καὶ ἵνα καταλίπωσι τούτοις περιουσίαν· ἐπὶ πᾶσιν οἱ τεκόντες δὲν γινώσκουσιν, ἂν οἱ παῖδες γείνωσι φαῦλοι ἢ χρηστοί. Ἀλλὰ καὶ ἂν πάντα συμβῶσι κατ' εὐχὴν, πάλιν ὁ θάνατος προῶρως τὰ τέκνα ἀρπάζων ἀναδείκνυσι τοὺς ἀτέκνους εὐδαιμονεστέρους.

Τὰ ὑπὸ τῆς Μηδείας πεμφθέντα δῶρα ἐνῆργησαν ὀλεθρίως καὶ ἐν τῷ ἔκτῳ ἐπεισοδίῳ (1116—1250) τῶν ὁπαδῶν τις τοῦ Ἰάσονος ἀγγέλλων τὸ φοβερὸν γεγονὸς προτρέπει τὴν φαρμακίδα νὰ φύγῃ. Αὕτη ὁμῶς θριαμβευτικῶς ἀκούσασα τὸν θάνατον τῆς τε Γλαύκης καὶ τοῦ Κρέοντος πρὸς μείζονα ἡδονὴν ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ, ἂν οἱ ἐχθροὶ ἔθανον παγκάκως. Ὁ ἀγγελὸς ἀφηγεῖται ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν φοβεράν σκηνήν. Ἡ Γλαύκη, ἡ γλυκεῖς ὀφθαλμοὺς στρέφουσα πρὸς τὸν Ἰάσονα, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον μαθοῦσα, ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα οἱ παῖδες τῆς Μηδείας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ διαλλακτικοὶ τοῦ ἀνδρὸς λόγοι ὀλίγον ἐπείσαν, μέχρις ὅτου εἶδε τὰ λαμπρὰ τῆς Κολχίδος δῶρα (1156). Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα περιεβάλετο, προσγελῶσα ἔβλεπε τὴν μορφήν αὐτῆς ἐν τῷ κατόπτρῳ καὶ τὰ ἀνάκτορα διερχομένη ὑπερέχαιρε. Ἀλλὰ τοῦ δηλητηρίου ἀρξαμένου ἐνεργεῖν ἡ δυστυχὴς Γλαύκη μάτην πειρᾶται νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ σώματος τὰ δῶρα, αἷμα συμπεφυρμένον μετὰ πυρὸς ἕσταζεν ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ αἱ σάρκες ἀπέρρεον ἀπὸ τῶν ὀστέων ὡς πεύκινον δάκρυ (1203). Τότε πάντες μὲν οἱ ἄλλοι τὴν συμφορὰν διδάσκαλον ἔχοντες τῆς θνησκούσης ἀπείχον, μό-

νος δ' ὁ πατήρ περιεπτύξατο τὸ σῶμα τῆς Γλαύκης, περιπτυξάμενος δὲ προσεκολλήθη καὶ οὗτος ὡς ὁ κισσὸς ἐπὶ τῆς δάφνης. Ἐπεθύμει μὲν νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ περιειλιγμένος ὑπὸ τῶν πέπλων δὲν ἠδύνατο (1215). Ἄν δὲ ἤθελε νὰ ἀποσπασθῇ βιαίως, ἐσπάρασσε τὰς ἑαυτοῦ σάρκας. Οὕτω πατήρ καὶ θυγάτηρ κεῖνται οἰκτρῶς νεκροί. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως ταύτης ὁ ἄγγελος λαμβάνων ἀφορμὴν ὀνομάζει τὰ ἀνθρώπινα σκιὰν καὶ διαρρήδην λέγει, ὅτι οἱ δοκοῦντες σοφοὶ καὶ οἱ μεριμνηταὶ τῶν λόγων ὀφλισκάνουσι μωρίαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ Μήδεια ἤκουσεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐπιμωρήθησαν, δηλοῖ ταῖς Κορινθίαις, ὅτι τάχιστα θέλει φονεύσει τὰ τέκνα, ὅπως μὴ ὑπὸ δυσμενεστέρας χειρὸς φονευθῶσιν (1239). Διὰ τοιούτων σοφισμάτων ἡ Μήδεια παρακελεύεται τὴν μητρικὴν καρδίαν, ἵνα φονεύσῃ τὰ τέκνα καὶ ὄντως ὁρμᾷ ἐπὶ τὸ ἔργον.

Ἰδὼν ὁ χορὸς, ὅτι ἡ Μήδεια ἔχει σταθερὰν ἀπόφασιν, ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν στυγεράν αὐτῆς πρᾶξιν ἐν τῷ ἔκ τ ῶ σ τ α σί μ ῳ (1251—1292) ἐπικαλεῖται τὴν Γῆν καὶ τὸν Ἥλιον, ἵνα κωλύσωσι τὸ ἀνοσιούργημα· διότι αἱ δειλαὶ Κορινθίαι δὲν τόλμῳσι νὰ ἀντιστῶσι πρὸς τὴν ἀγρίαν βαρβάρου γυναικὸς μανίαν. Ἀλλ' ἀκούονται φωναὶ ἐνδοθεν τῶν φονευομένων τέκνων καὶ ὁ χορὸς διανοεῖται νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν.

Ἀφ' οὗ ἡ Μήδεια ἐξετέλεσε τὴν ἀνοσίαν αὐτῆς πρᾶξιν, ἔρχεται ὁ δύσμοιρος Ἰάσων ἐν τῇ ἐξ ὁ δ ῳ (1293 μέχρι τέλους) ἄφροντις μὲν περὶ τῆς τύχης τῆς γυναικός, θέλων δὲ νὰ σώσῃ τὰ τέκνα ἐκ τῶν χειρῶν τῶν συγγενῶν τῆς Γλαύκης· μαθάνει ὅμως παρὰ τοῦ χοροῦ, ὅτι ταῦτα ἤδη ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐφονεύθησαν. Ἐν ᾧ

δ' ὁ Ἰάσων κελεύει τοὺς θεράποντας, ἵνα ἀνοίξωσι τὰς πύλας, ἐπὶ ὕψους περιφαίνεται ἡ Μήδεια ὀχουμένη δρακοντίνοις ἄρμασιν, ὑπὸ τοῦ Ἥλιου δοθεῖσι καὶ τὰ σώματα τῶν παίδων βαστάζουσα (1321). Τοῦτ' ἰδὼν ὁ δυστυχὴς οἰκτεῖρει ἑαυτόν, ὅτι Ἑλλήν ὦν ἡγάγετο γυναικα βάρβαρον, διότι Ἑλληνὶς οὐδέποτε ἤθελε τοιαῦτα τολμήσει. Ἀλλ' ἡ Κολχὶς ἀποκρίνεται θριαμβευτικῶς, ὅτι αὐτὸς ἤμαρτε ἀτιμάσας τοὺς γάμους. Μετὰ ἀμοιβαίας ὕβρεις ἰκετεύει ὁ Ἰάσων τὴν Μήδειαν, ἵνα δώσῃ τὰ σώματα τῶν τέκνων πρὸς ταφὴν, ἀλλ' αὕτη ἀρνεῖται τοῦτο θέλουσα νὰ θάψῃ ἐν τῷ τεμένει τῆς Ἥρας. Σεμνυνομένη δέ, ὅτι πορεύεται, ἵνα συνοικήσῃ μετὰ τοῦ Αἰγέως, προλέγει τῷ Ἰάσονι, ὅτι μέλλει κακῶς νὰ ἀπολεσθῇ ὑπὸ τῇ πρύμνῃ τῆς Ἀργούς. Ἡ βάρβαρος γυνὴ μένει οὕτως ἄκαμptos, ὥστε δὲν ἐπιτρέπει τῷ ἀνδρὶ νὰ ἀσπασθῇ τὰ ἴδια τέκνα. Τούτου ἕνεκεν ὁ Ἰάσων ἐπικαλεῖται τὸν Δία καὶ μαρτύρεται τοὺς δαίμονας.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῆς τραγωδίας εἰς τὴν δραματικὴν τοῦ τραγικοῦ τέχνην μεταβαίνοντες παρατηροῦμεν κατὰ πρῶτον, ὅτι καὶ ἡ Μήδεια, ὡς καὶ ἄλλαι τραγωδαὶ τοῦ Εὐριπίδου, ἔχει πρόλογον, ὅστις δικαίως ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων κακίζεται¹. Ἐν τοῖς τελευταίοις ἡγέρθησαν μὲν ἄνδρες σοφοὶ ὑπερασπισταὶ τῶν προλόγων τοῦ Εὐριπίδου, ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτῶν εἶναι ἀσθενεῖς. Ἐλέχθη, ὅτι ὁ ποιητὴς οὗτος ἐβελτίωσεν ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον τὴν τέχνην τοῦ Σοφοκλέους τοῦ

¹ Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. 1119.

Καὶ μὴν ἐπ' αὐτοὺς τοὺς προλόγους σου τρέφομαι, ὅπως τὸ πρῶτον τῆς τραγωδίας μέρος πρῶτιστον αὐτοῦ βασανιῶ τοῦ δεξιῦ.

ἀνακαλύψαντος τὸ μυστήριον, δι' οὗ ἐπιτείνεται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν πράξεων, καθ' ὅσον οὗτος ἐγίνωσκε μετὰ τοῦ ποιητοῦ, ὃ τι τὰ δρῶντα πρόσωπα ἠγνόουν¹, π. χ. ὁ θεατὴς ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ Ἀντιγόνη σεβομένη τὸ θεῖον δίκαιον ἔθαψε τὸ πτώμα τοῦ Πολυνείκους, ἐν ᾧ οἱ φύλακες, ὁ Κρέων καὶ ὁ χορὸς δὲν ἐγίνωσκον τοῦτο. Ἀλλὰ τὰ τοῦ Σοφοκλέους εἶναι ἀρετὴ, τὰ δὲ τοῦ Εὐριπίδου κακία. Κατ' ἄλλους ὁ τραγικὸς οὗτος διασκευάσας πολλοὺς μύθους εἶχεν ἀνάγκην νὰ προδιᾶξῃ τοὺς θεατὰς αὐτοῦ, περὶ τίνος πρόκειται. Ὅντως ὁ Εὐριπίδης διεσκεύασεν ἀρχαίους μύθους, ὡς ἐν τῇ Ἑλένῃ, ἀλλ' οἱ πρόλογοι ὑπάρχουσι καὶ ἐκεῖ, ἐνθα ὁ ποιητὴς πραγματεύεται γνωστοτάτους μύθους, ὡς ἐν τῷ Ὁρέστη καὶ ταῖς Φοινίσσαις. Ἀλλως ἡ διασκευή τῶν ἀρχαίων μύθων, ἂν ἔλειπον οἱ πρόλογοι, ἤθελεν αὐξήσῃ τὸ ἀπροσδόκητον καὶ ἐτι μᾶλλον ἐπιτείνει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θεατῶν. Ὁ Lessing νομίζει, ὅτι οἱ πρόλογοι τοῦ Εὐριπίδου οὐ μόνον δὲν εἶναι ψεκτέοι, ἀλλὰ καὶ θαυμασμοῦ ἄξιοι· διότι ὁ τραγικὸς καταφρονῶν τῆς παιδαριώδους ἐγέρσεως τῆς προσδοκίας δὲν ἐδίσταζε νὰ προδεικνύῃ τοῖς θεαταῖς τὸ τέρμα, εἰς ὃ ἀπέβλεπε, θηρεύων τὸ ἀπροσδόκητον οὐχὶ ἐν τῷ ἀποθησομένῳ, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ, καθ' ὃν τοῦτο ἐμελλε νὰ τελεσθῇ. Διότι διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ μύθου ἡδύνατο τὸ δρᾶμα νὰ ἀρέσῃ μόνον ἢ τὸ πρῶτον ἢ καὶ τὸ δεύτερον. Τὸ ἔργον ὅμως παντὸς ἀγαθοῦ δραματουργοῦ δέον νὰ ᾔηται τοιοῦτον, ὥστε ἡ ἐπίσπασις τῆς προσοχῆς νὰ ἀφαιρῇ τὴν γνώσιν τοῦ παρελθόντος.

¹ Ὅρα Εἰσαγωγὴν μου εἰς Οἰδίποδα Τύραννον σελ. 6.

Ἄλλ' ἂν ὁ θεατὴς ἐνθυμῇται τὸν μῦθον, ἐνθυμεῖται πάντως καὶ τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς αὐτοῦ¹. Διὰ ταῦτα οἱ πρόλογοι τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου δὲν εἶναι πρόοδος, ἀλλὰ ταπεινώσεις τῆς δραματικῆς τέχνης. Ἐν τοῖς προλόγοις ὑπάρχουσι διαφοραί, χεῖριστοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι, ἐν οἷς πρόσωπα μειδεμίαν σχέσιν μετὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος ἔχοντα καὶ μηδόλως ἔτι ἐμφανιζόμενα, ὡς ὁ Ἑρμῆς ἐν τῷ Ἴωνι, ποιοῦσι μακροὺς προλόγους. Κάλλιστος δ' εἶναι ὁ τῆς Μηδείας, ὡς ἔσται λόγος ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ.

Ὁ μῦθος πανταχοῦ διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, πολλαχοῦ ἀναφύονται δυσχέρειαι ἀνυπέρβλητοι, ἀλλ' ἕκαστος ἔχει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ φαρμακίς θέλει τὰ πάντα ὑπερνικήσει. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁμῶς παρετηρήθη², ὅτι ὁ ἀναγνωρισμὸς συμβαίνει πρὸ τῆς τραγικῆς πράξεως, ὅπερ ψεκτόν· ἡ Μῆδεια ὁμολογεῖ, ὅτι γινώσκει, οἷα κακὰ μέλλει νὰ πράξῃ, ἀλλ' ὁ θυμὸς εἶναι κρίσιμων τῶν αὐτῆς βουλευμάτων³. Κράτιστον εἶδος ἀναγνωρισμοῦ εἶναι κατὰ τὸν Σταγειρίτην, ὅταν οὗτος γείνη πρὸ τῆς τραγικῆς πράξεως, ὡς ἐν τῷ Κρεσφόντῃ ἡ Μερόπη μέλλουσα νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα, δὲν πράττει τοῦτο, διότι ἀνεγνώρισεν αὐτόν. Ἡ ἔλλειψις αὕτη τοῦ δράματος γίνεται καταληπτῇ, ἂν παραβάλωμεν πρὸς τραγωδίαν, ἐν αἷς ἡ τραγικὴ πράξις διαπράττεται ὑπὸ ἀγνοούντων, ὡς ἐν Οἰδίποδι τυράννῳ τοῦ Σοφοκλέους. Ἀλλὰ μείζων ταύτης μομφῇ

¹ Lessing, Hambourg. Dramaturgie B, 1, 382. Wieland, N. Atl. Mus., 2, 2 σελ.: 7. Ὅρα καὶ Ἀσωπ. Ἱστορ. τῶν Ἑλλήν. ποιητ. καὶ συγγραφ. σελ. 582.

² Περὶ Ποιητ. κεφάλ. XIV. ³ Μῆδ. 1077.

εἶναι, ὅτι ἡ Μήδεια ἔκτεινε τὰ τέκνα ἄνευ ἀνάγκης, καὶ τοῦτο ἔπραξεν οὐχὶ ἐν τινι στιγμῇ μανίας, ἀλλ' ἐν ἐπικαταλογισμῷ· διότι λέγει, ὅτι τὰ τέκνα θέλουσι φονευθῇ ὑπὸ δυσμενεστέρας χειρός, ὑπονοοῦσα τοὺς συγγενεῖς τοῦ Κρέοντος ¹. Τοῦτο ὁμῶς εἶναι σόφισμα, διότι διὰ τοῦ ἄρματος τοῦ πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ Ἥλιου, δι' οὗ καὶ αὐτὴ ἔφυγε καὶ τοὺς παῖδας νεκροὺς παρέλαβεν, ἡδύνατο νὰ σώσῃ τούτους ζῶντας. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι περὶ τοῦ ἄρματος, ἐν ᾧ ὀχεῖται ἡ Μήδεια, δὲν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἐμπροσθεν καὶ ὅτι ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπροσδόκητος τοῦ Ἥλιου ἀποστολῇ ². Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνῃ τοιαύτη μνεία, διότι καὶ τὸ σόφισμα ἐματαιοῦτο καὶ ὁ τῶν παίδων φόνος ἤθελεν εἶναι σκληρότερος καὶ μυσαρῶτερος. Σπουδαία αἰτία τῆς παιδοκτονίας δὲν εἶναι ὁ φόβος, μὴ οἱ παῖδες φονευθῶσιν ὑπὸ δυσμενεστέρας χειρός· διότι ἡ Μήδεια δὲν θρηνεῖ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἄρματος, ὅτι προλαβοῦσα ἐφόνευσε τὰ τέκνα. Διὰ τοῦτο κινδυνεύει, ἵνα οἱ πρὶν θρηῖνοι διὰ τὴν στέρησιν τῶν τέκνων θεωρηθῶσιν ὡς πλαστοὶ καὶ ψευδεῖς. Ὡσαύτως ἡδύνατο νὰ ἐλεγχθῇ ὁ λόγος, ὅτι ἡ Μήδεια φονεύει τὰ τέκνα, ὅπως ὁ Ἰάσων μάλιστα δηχθῇ ³. Καὶ ὄντως οὗτος σοφιστευόμενος λέγει, ὅτι ἔλαβε Γλαύκην τὴν θυγατέρα τοῦ Κρέοντος χάριν τῶν παίδων, ἵνα μὴ οὗτοι πένωνται ⁴. Ὅτι ὁμῶς τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, τεκμηριοῖ ἡ ἀδιαφορία τούτου πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ τυράννου θέλοντος νὰ

¹ Στίχ. 1239. ² Hartung, Eurip. restit. σελ. 346. ³ Στίχ. 817.

Οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα δηχθεῖη πόσις.

⁴ Στίχ. 560.

ἀποδιώξῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐκ τῆς Κορίνθου ¹. Ὁ Εὐριπίδης Ἰάσων ἤλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τῆς Γλαύκης, οὐχὶ ἐπ' ἀγαθῶ τῶν παίδων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον. Ἡ μόνη τοῦ Ἰάσονος ἀληθὲς ὑπεράσπισις ἡδύνατο νὰ ᾔῃ, ὅτι εἶχε τὴν κοινὴν πάντων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπιθυμίαν, ἵνα καταλίπη ἀπογόνους καί, εἰ δυνατόν, ἐνδόξους ². Τῆς Γλαύκης ὁμως θανούσης, ἡ ἐλπίς ἐκεῖνη ἐσβέννυτο καὶ μόνη παραμυθία ὑπελείπετο ἡ σωτηρία τῶν ἐκ τῆς Μηδείας τέκνων. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, ὅτι οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τῆς Γλαύκης σπεύδει, ἵνα σώσῃ ταῦτα ³. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε τὰ τέκνα προσηνέχθησαν θυσία οὐχὶ τοῦ πάθους τῆς Μηδείας, ἀλλὰ χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ τραγικοῦ, ἵνα οὗτος γείνῃ τραγικώτατος. Ὅρθως δ' ὁ Σταγειρίτης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Εὐριπίδης καὶ περ τὰ ἄλλα μὴ ὀρθῶς οἰκονομῶν ὁμως τραγικώτατος τῶν ποιητῶν φαίνεται ⁴. Ἄν δὲ τὸ τραγικὸν ᾔτο ἡ πρώτη τοῦ τραγικοῦ ἀρετὴ, πάντως ὁ ποιητὴς τῆς Μηδείας ἠθέλην εἶναι ὁ κορυφαῖος. Ἀλλὰ τότε ἠθέλην εἶναι πρέπον καὶ οἱ μοχθηρότατοι τῶν κακούργων νὰ διαπρέπωσιν ὥς ἐξέχοντες δραματικοὶ ἥρωες, ὅπερ δὲν συμβαίνει, δικαίως· τὸ πολ-

¹ Στίχ. 76, ὅπου ὁ παιδαγωγὸς λέγει·

Παλαιὰ καινῶν λείπεται κηδευμάτων,
οὐκ ἔστ' ἐκεῖνος τοῖσδε δώμασιν φίλος.

² Στίχ. 562. ³ Στίχ. 1303.

Ἐμῶν δὲ παίδων ἤλθον ἐκσῶσαι βίον,
μὴ μοί τι δράσωσ' οἱ προσήκοντες γένει,
μητρῶν ἐκπράσσοντες ἀνόσιον φόνον.

⁴ Περὶ ποιητ. κερ. XIII. «Καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται».

λοὺς καὶ ἄνευ ἀνάγκης σφάττειν δὲν εἶναι ἰδίον ἀγα-
θοῦ τραγικοῦ, ἀλλὰ σφαγέως, διότι ὁ θεατὴς φοιτῶν
εἰς τὸ θέατρον σκοπεῖ οὐχί, ὅπως ἴδῃ πολλὰ καὶ φο-
βερά, οὐδὲ ἐκπλαγῇ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὡς παιδάριον
ὑπὸ μορμόνος, ἀλλ' ὅπως διὰ τῆς τιμωρίας τῶν ἀμαρ-
τόντων διδαχθῇ.

Ἐκαστος μῦθος πρέπει νὰ ἔχῃ δέσιν καὶ λύσιν καὶ
δέσις μὲν ὀνομάζεται ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ μέρους, ἐξ οὗ
ἄρχεται ἡ μετάβασις ἐκ δυστυχίας εἰς εὐτυχίαν, λύσις
δὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως ¹. Ἐν τῷ προκειμένῳ
δράματι ἡ Μήδεια δυστυχεῖ ἅτε ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς κα-
ταλειφθεῖσα καὶ ὑπὸ τούτου καταπροδοθεῖσα ἡ δυστυ-
χία ἐπιτείνεται, διότι ὁ Κρέων ἀπεφάσισε νὰ ἀποδιώξῃ
τῆς Κορίνθου τὴν Μήδειαν μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἡ
δυστυχὴς παρακαλεῖ τὸν Κρέοντα, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν
ἐν Κορίνθῳ διαμονήν, ἀλλ' οὗτος μένει ἀκαμπτος. Ἀρ-
χεται δ' ἡ λύσις τοῦ μύθου τῆς τραγωδίας ἐκεῖ (350),
ἐνθα ὁ Κρέων κατανεύει, ἵνα ἡ φαρμακὶς μείνῃ μίαν
ἡμέραν ἐν Κορίνθῳ. Ἡ εὐτυχία ἐπιτείνεται διὰ τῆς
ὑποσχέσεως τοῦ Αἰγέως, ἵνα παράσχῃ ἄσυλον τῇ φευ-
γούσῃ (723). Καταλήγει δ' ἡ τραγωδία εἰς θρίαμβον
τῆς δυστυχούσης διὰ τοῦ θανάτου τῆς Γλαύκης καὶ
τοῦ Κρέοντος, διὰ τοῦ φόνου τῶν τέκνων τοῦ Ἰάσονος
(δηλ. κατὰ τὴν γνώμην τῆς Μηδείας) καὶ διὰ τῆς πε-
ριφρονήσεως τοῦ ἀπίστου συζύγου. Σπουδαιότατον ἀ-

¹ Περὶ ποιητ. κεφ. XVIII. «Ἔστι δὲ πάσης τραγωδίας τὸ μὲν δέ-
σις, τὸ δὲ λύσις, τὰ μὲν ἔξωθεν καὶ ἔνια τῶν ἔσωθεν πολλάκις ἡ δέ-
σις, τὸ δὲ λοιπὸν ἡ λύσις. Λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέ-
χρι τούτου τοῦ μέρους ὃ ἔσχατόν ἐστιν, ἐξ οὗ μεταβαίνει εἰς εὐτυ-
χίαν, λύσιν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως μέχρι τέλους».

μάρτημα τῆς τραγωδίας εἶναι, ὅτι τὸν μῦθον λύει ὁ ποιητὴς οὐχὶ διὰ τῆς τέχνης, ἀλλὰ διὰ θαύματος, ἥτοι διὰ τῆς ἀποστολῆς ἄρματος ὑπὸ τοῦ Ἥλιου, ὅπερ ἐκάκισεν ἤδη ὁ Σταγειρίτης¹. Ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεὸς τοῦ Εὐριπίδου εἶναι ἀμάρτημα, ὅπερ δυσκόλως δύναται νὰ τύχῃ συγγνώμης, μάλιστα δ' ἐν τῇδε τῇ τραγωδίᾳ. Ἡ σοφὴ τοῦ Αἰήτου θυγάτηρ ἢ συμβούλευσασα τὸν Ἰάσονα, ὅπως καταζεύξῃ τοὺς χαλκόποδας ταύρους τοῦ Αἰήτου καὶ διαφύγῃ τοὺς κινδύνους τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν, ἢ τὸ χρυσόμαλλον δέρας ἀφελούσα, ἢ τὴν καταδίωξιν τοῦ πατρὸς διαφυγοῦσα, ἢ τὰς Πελοπιδάδας πρὸς πατροκτονίαν παραπείσασα, ἢ τὴν Γλαύκην καὶ τὸν Κρέοντα τιμωρήσασα, ἢ πανούργος, λέγῳ, Μήδεια, δὲν ἠδύνατο ἄρά γε νὰ φύγῃ ἐκ Κορίνθου, ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη θαύματος, ὅπως ὁ ποιητὴς λύσῃ τὸν μῦθον; Ἄν ὁ Αἰσχύλος τοὺς μύθους τῶν τραγωδιῶν αὐτοῦ ἔλυσεν διὰ θαυμάτων, τοῦτο ἤθελεν εἶναι συγγνωστόν, διότι τότε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἦτο ἀχμαῖον· ἀλλ' ἐπὶ Εὐριπίδου πόσοι ἐπίστευον εἰς θαύματα, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς τῶν θεῶν ἐν αὐτῷ τῷ θεάτρῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Εὐριπίδου ἐν ἀμφιβόλῳ ἐτέθη;

Καὶ αὐτὴ ἡ κάθαρσις τῆς τραγωδίας οὔτε ἠθικὴ, οὔτε τεχνικὴ εἶναι. Ἄν τὸ θέατρον ἦτο πεδῖον ἄλό-

¹ Περὶ ποιητ. κερ. XV. «Φανερόν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ τὸν ἀπόπλουν· ἀλλὰ μηχανῇ χρηστὴν ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἶόν τε ἄνθρωπον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕστερον, ἃ δεῖται προσαγορεύσας καὶ ἀγγελίας».

γων παθῶν καὶ μυσαρῶν ἐκδικήσεων, πάντως ἡ Μήδεια ἤθελεν ὑπερέχει κατὰ τοῦτο, Ἄλλ' ἐν τῷ θεάτρῳ συγκεντροῦνται αἱ πράξεις ἐν σμικρῷ χώρῳ καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ, ὅπως καταδειχθῇ, ὅτι ὑπάρχει δίκης ὀφθαλμὸς τὴν κακίαν τιμωρῶν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐν τέλει βραβεύων. Ὄντως ἡ Μήδεια ἠδίκηθη ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος, ὅστις καὶ περ πολλὰ ὑπ' αὐτῆς εὖ παθὼν ὁμως αἰσχροῦς προὔδωκε καὶ ἠνέχθη, ἵνα αὐτὴ ἀποδιωχθῇ τῆς Κορίνθου μετὰ τῶν τέκνων. Ἄλλ' ὁ φοβερός τῆς Γλαύκης καὶ τοῦ Κρέοντος φόνος ἦτο ἱκανὴ τιμωρία. Πρὸς τί ἡ παιδοκτονία; Ὁ θεατὴς ἐν τέλει τοῦ δράματος δὲν καταπραϋνεται διὰ τῆς τιμωρίας τῆς ἀδικίας, ἀλλ' ἐξανίσταται κατὰ τῆς ἀδικηθείσης. Ὁ Ἀριστοτέλης ὀρίζει τὴν τραγωδίαν, ὅτι εἶναι μίμησις πράξεως ὅλης καὶ τελείας, δι' ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν κάθαρσιν τῶν παθημάτων. Ἀλλὰ τί νὰ φοβηθῶμεν καὶ τίνα νὰ ἐλεήσωμεν; Ἐν τῷ Οἰδίποδι τυράννῳ τοῦ Σοφοκλέους φοβούμεθα, ἵνα μὴ δι' ἄγνοιαν περιπέσωμεν εἰς τὸ ἀμάρτημα τοῦ τιμωρηθέντος Οἰδίποδος καὶ ἐλεοῦμεν τὸν ἡγεμόνα τῶν Θηβαίων ἅτε δι' ἄγνοιαν ἀμαρτόντα καὶ τιμωρηθέντα. Ἡ Μήδεια ὁμως οὐχὶ δι' ἄγνοιαν, ἀλλ' ἐν γνώσει τοῦ μεγέθους τοῦ κακοῦ φονεύει τὰ ἴδια τέκνα.

Οὕτως ἡ τοῦ δράματος ἥρωις εἰκονίζεται ὡς γυνὴ μοχθηρὰ καὶ ὡς τοιαύτη κατὰ τὴν ὁρθὴν τοῦ Ἀριστοτέλους¹ κρίσιν δὲν ἔπρεπεν ἐκ δυστυχίας νὰ ἔλθῃ εἰς εὐτυχίαν· διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀτραγωδότερον, ἅτε

¹ Ἀριστοτέλ. περὶ ποιητ. κεφ. XIII. «Οὔτε τοὺς μοχθηροὺς ἐξ ἀτυχίας εἰς εὐτυχίαν (ἀτραγωδότερον γὰρ τοῦτ' ἐστὶ πάντων) οὐδὲν γὰρ ἔχει ὧν δεῖ· οὔτε γὰρ φιλόνηρον οὔτε ἐλεεινὸν οὔτε φοβερόν ἐστιν».

οὔτε φιλόανθρωπον οὔτε ἐλεεινόν, οὔτε φοβερὸν ὄν. Κατὰ τὴν μυθικὴν παράδοσιν τὸ ἦθος τῆς Μηδείας ἦτο μοχθηρόν, ὁ ποιητὴς ὅμως οὐ μόνον δὲν ἐπειράθη νὰ ἐξευγενίσῃ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἔτι μοχθηρότερον ἀνέδειξε· διότι τὸν φόνον τῶν τέκνων ἄλλοις συνήθως ἀποδιδόμενον ὁ ποιητὴς εἰς αὐτὴν τὴν μητέρα ἀπέδωκεν. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ τελευταίου κόμβου τῆς δέσεως τοῦ δράματος ὁ θεατὴς διάκειται εὐνους πρὸς τὴν ἡρωίδα, ἥτις καὶ περ τὸν σύζυγον εὐεργετήσασα, ὅμως προὔδθη ὑπ' αὐτοῦ χάριν νέων γάμων μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ τυράννου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰάσων καὶ ὁ οἶκος τοῦ Κρέοντος ἦσαν ἄξιοι τιμωρίας. Τιμωροῦνται ὅμως οὐχὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, οὐχὶ δι' ἐντίμων ἀνθρωπίνων τρόπων, ἀλλὰ διὰ βδελυρῶν, οἷους ἡ διαβόητος Κολχίς ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ. Ὁ θαυμαστὴς τοῦ δράματος τούτου Jacob ἀποφαίνεται, ὅτι αὐτὴ ἡ ὥμότης κτᾶται τὸν τύπον ἀγάπης καὶ αὐτὸ τὸ ἀνόσιον ἔργον τὸν τύπον καθήκοντος, ὅπερ ἀποδοκιμάζει ὁ Klein ¹. Ἀφ' οὗτο ὁ Ἰάσων προὔδωκε τὴν Μήδειαν, αὕτη δὲν ἀγαπᾷ τὸν Ἀργοναύτην, ἀλλὰ μισεῖ καὶ βδελύσσεται. Ἄν τοῦτον ἡγάπα, ἠδύνατο μετὰ τὸν φόνον τῆς Γλαύκης καὶ τοῦ Κρέοντος νὰ σώσῃ τὰ τέκνα καὶ μετὰ τοῦ Ἰάσονος νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Κορίνθου, ὡς ἔφυγεν ἐκ τῆς Κολχίδος. Ἄλλ' ἔρωσ μανιώδης, οἷος ὁ τῆς Μηδείας, ἔρωσ ὠθήσας εἰς πλείστας ἀνοσίας πράξεις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ προδοσίαν, οἷα ἡ τοῦ ἀπίστου ἡγήτορος τῶν Ἀργοναυτῶν. Διὰ τοῦτο ἐμμένει μέχρι τέλους ἐν τῇ δίψῃ τῆς ἐκδικήσεως. Εἶναι ὅμως λίαν ἀμφίβο-

¹ Geschichte des Dramas τόμ. I σελ. 434.

λον, ἂν ἡ μετάνοια γυναικὸς ἐχούσης ἄκαμπτον χαρακτῆρα καὶ τούτου πολλὰ δείγματα δούσης ἐγίνετο πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἡθοποιίας. Ἡ Κολχίς ἀμφιταλαντεύεται, ὅτε τὰ τέκνα προσγελῶσι τὴν μητέρα. Ἡ σκηνὴ αὕτη τοῦ δράματος, ἣτις εἶναι ἡ τραγικωτάτη, ὅσων ἐδιδάχθησαν ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ, τεκμηριεῖ ὅτι ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς ἐγίνωσκεν εἰς τὰ φοβερώτατα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν νὰ δίδῃ τὴν προσήκουσαν ἔκφρασιν. Καὶ αὕτη ἡ τὰ βδελυρώτατα διαπραξαμένη καὶ ἡ ὠμοτάτη τῶν μητέρων δὲν ἀντέχει πρὸς τὴν θέαν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τέκνων καὶ ἀναγνωρίζει τὴν ἀλήθειαν, ὅτι, θέλουσα νὰ τιμωρήσῃ τὸν πατέρα, διὰ τοῦ φόνου τῶν παιδῶν αὕτη δις τόσον λυπεῖται (1046). Ἀλλ' ἡ ψυχρὰ αὕτη ἀλήθεια δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ φλεγμαινούσῃ αὐτῆς ψυχῇ, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν φράσιν τὰ πάθη ἐκρήγνυνται βιαιότερα, ὅπως ἀναδείξωσι παιδοκτόνον. Εἶναι ὅμως δίκαιον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ χαρακτήρ αὐτῆς ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς πρόκειται ἐξεργασμένος πλὴν ὀλίγων κηλίδων· π. χ. παραγνώρισις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι, ὅτι ἡ Μηδεῖα, διὰ τὸ πάθος νοσοῦσα καὶ φλεγμαίνουσα, ὅτ' ἐξῆλθε, φιλοσοφεῖ πρὸς τὰς Κορινθίας, ἐν ᾗ ἡ φιλοσοφία ἀπαιτεῖ ψυχρότητα διανοίας καὶ οὐχὶ θερμότητα παθῶν (214). Τὸ ἀμάρτημα τοῦτο γίνεται ἐκ τῆς ἀκράτου ἐπιθυμίας τοῦ τραγικοῦ τούτου πρὸς φιλοσοφίαν. Καθ' ὅλου ὅμως εἰπεῖν, ὁ χαρακτήρ τῆς Μηδεῖας εἶναι ὁ ἐξοχώτατος τοῦ δράματος.

Ἀντίθεσιν πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς Μηδεῖας ποιεῖ ὁ τοῦ Ἰάσονος. Ἐκείνη μὲν χάριν τοῦ ἔρωτος τὰ πάντα ἐθυσίασεν, οὗτος δὲ ἔλαβε γυναῖκα τὴν Κολχίδα ἕνεκα

συμφέροντος, ἤτοι ὅπως σωθῇ καὶ τελέσῃ τὸν ἄθλον τοῦ Πελίου. Κατέλιπεν ὅμως τὴν πιστὴν σύζυγον δίκην κερδοσκοποῦ, ὅτε εὗρεν ἄλλα συμφέροντα ἐν τῇ συνάψει γάμου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Κρέοντος. "Ὅτι γίνεται ἄπιστος πρὸς τὴν γυναῖκα, ὅτι ἀμελεῖ τῶν τέκνων, ὅτι ἀνέχεται τὴν φυγὴν τούτων, ταῦτα πάντα δὲν δάκνουσι τὴν σκληρὰν τοῦ ἀναισθήτου πατρὸς καρδίαν, ἀλλὰ μόνον, ὅτι οἱ προδοθέντες θέλουσιν εἶναι ἐνδεεῖς ἐν τῇ φυγῇ (461). Πειρώμενος δὲ νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀπιστίαν ποιεῖ ἔτι καταφανεστέραν τὴν εὐτέλειαν τοῦ ἥθους αὐτοῦ, διότι λέγει, ὅτι ἤλθεν εἰς γάμον μετὰ τῆς Γλαύκης, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν πενίαν (560). Ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο τούτων ὄντων, ἅπερ τυχαῖον συμβεβηκὸς εἰς συζύγους συνέδεσε, κορυφοῦται, ὅτε ὁ Ἰάσων διαρρήδην πρὸ τῆς μανείσης ὑπὸ ἔρωτος ἠῤῥατο, ἵνα μὴ ὑπῆρχον γυναῖκες, ἀλλ' ἄλλοθεν ποθεν οἱ ἄνδρες ἐκτῶντο τέκνα (574). Οὐ μόνον πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ τέκνα δὲν ἔχει καρδίαν εὐγενεστέραν, διότι εἰς δεύτερον γάμον ἐλθὼν ταῦτα προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ συμφέροντος. Ἐρχεται δὲ πρὸς τὰ τέκνα οὐχί, ὅπως χύσῃ ζέοντα πατρικῆς στοργῆς δάκρυα, ἀλλ' ὅπως μετὰ ψυχρότητος παράσχη πόρους τοῦ βίου. Πρὸς ταῦτα δὲν δεικνύει πατρικὴν ἀγάπην, εἰμὴ ὅτε τῆς Γλαύκης θανούσης ἀπώλεσε τὴν ἐλπίδα ἄλλων τέκνων. Ὡς πρὸς τὴν Μήδειαν ἐλέγχεται ψυχρὸς καὶ ἀναίσθητος, οὕτω καὶ πρὸς τὴν νέαν σύζυγον. "Ὅτε ἡ Γλαύκη ἐθνησκεν, ὁ ἀναισθητος σύζυγος, δὲν κατησπάσθη, ὡς ὁ πατήρ, ἀλλ' ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον ὡς οἱ θεράποντες. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον ταύτης τὴν τιμωρίαν δὲν νομίζει ὡς ἴδιον καθήκον, ἀλλ' ὡς ἔργον τῶν

συγγενῶν τῆς θανούσης. Ἐκ πάντων τούτων γίνεται κατάδηλον, ὅτι ὁ Ἰάσων δὲν εἰκονίζεται ὡς γενναῖος Ἀργοναύτης, ἀλλ' ὡς ἀσθενὴς καὶ ἰδιοτελής· ὅπου δὲ πειράται νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἰδιοτέλειαν, καταφαίνεται, ὅτι εἶναι σοφιστὴς τὸ ψεῦδος διὰ τῆς τέχνης τοῦ λόγου θέλων νὰ συγχρύψῃ. Τοῦτο διαρρήδην λέγει αὐτῷ ὁ χορός. Ἀλλ' οὕτως ἰδιοτελεῖς καὶ σοφισταὶ ἐγένοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Εὐριπίδου. Διὰ πάντα ταῦτα τὸ ἦθος τῆς Μηδεΐας εἶναι εὐγενέστερον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἰάσονος. Ἐκείνη μὲν ἄγαν ἀγαπᾷ καὶ ἄγαν μισεῖ, οὗτος δὲ ἀγαπᾷ, ἂν ὄντως ἀγαπᾷ, νομίζων, ὅτι θέλει μισήσει, καὶ μισεῖ νομίζων, ὅτι θέλει ἀγαπήσει. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι τὰ διαλυτικὰ τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν δεσμῶν.

Ὡς τὸ ἦθος τοῦ Ἰάσονος ἐρμηνεύει τὸ τῆς Μηδεΐας, οὕτω τὸ τοῦ Αἰγέως διαφωτίζει ἀμφότερα. Ὁ τραγικὸς δὲν φέρει εἰς τὴν σκηνὴν τὸν ἀνακτα τῶν Ἀθηναίων μόνον, ὅπως παρεμβάλλῃ περιγραφὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ ὑμνήσῃ τὴν γενναίαν προστασίαν, ἣν ἡ πόλις παρείχεν εἰς τοὺς ἰκέτας (τοῦτο εἶναι δευτερεύων σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ), ἀλλὰ καὶ ὅπως καταδείξῃ, ὅπόσῃν ἀξίαν ἔχουσι τὰ τέκνα. Ὁ δυστυχὴς Αἰγεὺς ὀρεγόμενός, ἵνα μάθῃ, κατὰ τίνα τρόπον δύναται νὰ γείνῃ πατήρ, εἶναι κατηφὴς διὰ τὴν στέρησιν τέκνων. Καὶ ὅμως ὁ μὲν Ἰάσων ὀλιγωρεῖ τῶν ἑαυτοῦ, ἡ δὲ Μήδεια καὶ φρονεῖ ταῦτα. Ἰσως ὁ πόθος τοῦ Αἰγέως πρὸς κτῆσιν τέκνων ἔπεισε τὴν Κολχίδα, ὅτι διὰ τοῦ φόνου τῶν τέκνων θέλει δηχθῇ ὁ πατήρ. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐξέχοντα τοῦ δράματος πρόσωπα, τὰ δὲ λοιπὰ δὲν διακρίνονται κατὰ τὸ ἦθος. Ὁ Κρέων εἰκονίζεται μὲν αὐστηρὸς,

τούτο ὅμως δὲν δεικνύει ἰσχὺν χαρακτῆρος, ἀλλ' ἐλέγχει τὸν φόβον τοῦ τυράννου, μὴ ἡ φαρμακίς διαπράξῃ κακόν τι (348). Ἡ πρὸς τὴν Γλαύκην στοργὴ τούτου ποιεῖ ζωηράν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ψυχρὰν ἀδιαφορίαν τοῦ Ἰάσονος. Κοινωνὸς τοῦ πάθους τῆς δεσποίνης εἶναι ἡ τροφός, τὰ τοῦ οἴκου ἀκριβῶς γινώσκουσα καὶ μέχρι τῶν μυχαιτάτων τῆς δεσποίνης εἰσδύουσα. Ὁ παιδαγωγὸς φαίνεται ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος. Ἡδύνατά τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ δύο οὔτοι θεράποντες εἶναι οἰονεῖ σχιαὶ τῶν πρῶτων τοῦ δράματος προσώπων, ὁ μὲν τοῦ Ἰάσονος, ἡ δὲ τῆς Μηδείας. Ἐν τέλει παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἄγγελος ἔχει ὅλως γενικὸν τύπον. Ὁ μὲν πρωταγωνιστὴς ἔχει τὸ πρόσωπον τῆς Μηδείας, ὁ δὲ δευτεραγωνιστὴς τὸ τῆς τροφοῦ, τοῦ Ἰάσονος, τοῦ ἀγγέλου καὶ τοῦ ἐτέρου τῶν παίδων, καὶ ὁ τριταγωνιστὴς τὸ τοῦ παιδαγωγοῦ, τοῦ Κρέοντος, τοῦ Αἰγέως καὶ τοῦ ἐτέρου παιδός.

Τὰ χορικά τοῦ Εὐριπίδου ᾄσματα ἦσαν ἀρεστὰ οὐ μόνον τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὥς μαρτυροῦσιν ἀρχαῖαι διηγήσεις. Οἱ Σικελοὶ οὕτως ἐπόθουν τῆς Μούσης τοῦ τραγικοῦ τούτου, ὥστε πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν εἰς αἰχμαλωσίαν περιπεσόντων ἐσώθησαν, διότι ἐδίδαξαν, ὅσα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ εἶχον ἐν τῇ μνήμῃ καὶ ἄλλοι μετὰ τὴν μάχην πλανώμενοι ἔλαβον τροφήν καὶ ὕδωρ μέλη ἐκ τῶν τραγωιδῶν αὐτοῦ ᾄσαντες. Πολλοὶ δ' ἐκ τούτων οἶκαδε ἐπανελθόντες ἠσπάσθησαν τὸν Εὐριπίδην ὥς σωτῆρα¹. Καὶ οἱ Καύνιοι ἔσωσαν πλοῖον διωκόμενον ὑπὸ πειρα-

¹ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Νικίου XXIX.

τῶν, ἐπεὶ ἔμαθον, ὅτι οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἐγίνωσκον νὰ ἄδωσιν ἄσματα τοῦ Εὐριπίδου¹. Ἀλλ' ἡ πανσθενὴς τῆς Μούσης τούτου τοῦ τραγικοῦ δύναμις καταφαίνεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν τῷ Λυσάνδρῳ παραδοθείσης ὁ Θηβαῖος Ἐρίανθος εἰσηγήσατο, ἵνα τὸ μὲν ἄστυ κατασκάψωσι, τὴν δὲ χώραν ἐπιτρέψωσι νὰ γείνη μηλόβοτος. Ἀλλὰ κατὰ τὸν πότον Φωκέως τινὸς ἄσαντος τὴν πάροδον τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Εὐριπίδου, οὕτω πάντες ἐκάμφθησαν, ὥστε ἐνόμισαν ἀπρεπὲς νὰ καταστρέψωσι πόλιν τοιούτους ἄνδρας παραγαγοῦσαν². Ἀλλ' ὅσονδ' ἂν ποτε μεγάλην ἀξίαν καὶ ἂν ἔχῃ τὰ χορικά τούτου, κακίζονται κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶναι ἐμβόλιμα, ἥτοι μὴ ἔχοντα μεγάλην τὴν σχέσιν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος, εἰς ὃ ἀνήκουσιν. Πρῶτος ἤρξατο παρεμβάλλων ἐμβόλιμα ὁ Ἀγάθων, ὃ ἤκολούθησε καὶ ὁ Εὐριπίδης³. Ἐν τῇ προκειμένῃ ὁμῶς

¹ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Νικίου XXIX. «Οὐ δεῖ δὴ θαυμάζειν, ὅτι τοὺς Καυνίους φασὶ πλοίου προσφερομένου τοῖς λιμέσιν ὑπὸ ληστρίδων διωκομένου μὴ δέχσθαι τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἀπείργειν, εἴτα μέντοι διαπυνθανομένους, εἰ γινώσκουσιν ἄσματα τῶν Εὐριπίδου, φησάντων ἐκείνων, οὕτω παρῆναι καὶ καταγαγεῖν τὸ πλοῖον».

² Πλούταρχ. ἐν βίῳ Λυσάνδρου. XV. «Ἐνιοὶ δὲ καὶ προστεθῆναι φασιν ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ γνώμην ἐν τοῖς συμμαχίαις, ὅτε καὶ τὸν Θηβαῖον Ἐρίανθον εἰσηγήσασθαι τὸ μὲν ἄστυ κατασκάψαι, τὴν δὲ χώραν ἀνεῖναι μηλόβοτον. Εἴτα μέντοι συνουσίας γενομένης τῶν ἡγεμόνων παρὰ πότον καὶ τινος Φωκέως ἄσαντος ἐκ τῆς Εὐριπίδου Ἠλέκτρας τὴν πάροδον, ἧς ἡ ἀρχή».

Ἀγαμέμνωνος ὡς κόρα

ἦλθον, Ἠλέκτρα, ποτὶ σὺν ἀγρότειραν αὐλάν,

πάντας ἐπικλασθῆναι, καὶ φανῆναι σχέτλιον ἔργον τὴν οὕτως εὐκλεῖ καὶ τοιούτους ἄνδρας φέρουσιν ἀνελεῖν καὶ διεργάσασθαι πόλιν».

³ Ἀριστοτέλ. Περὶ ποιητ. κςφ. XVIII. «Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἓνα δεῖ

τραγωδία τὰ χορικά δὲν ἀφίστανται πολὺ τοῦ ἀναπτυσσομένου μύθου. Καὶ αὐτὸ τὸ τρίτον στάσιμον (829), ὅπερ εἶναι προωρισμένον νὰ διεγείρῃ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν Ἀθηναίων θεατῶν, ἐξεῦρεν ὁ ποιητὴς μίτον, ὅσον-δήποτε λεπτὸς καὶ ἂν ἦναι οὗτος, ὅπως συνδέσῃ μετὰ τῆς κυρίας ὑποθέσεως· διότι ἄγει εἰς ἀντίθεσιν τὸ ἀνόσιον τῆς παιδοκτόνου Μηδείας πρὸς τὴν εὐσέβειαν τῶν Ἑρεχθιδῶν, πρὸς οὓς μέλλει νὰ φύγῃ. Ἄλλως τὸ στάσιμον τοῦτο εἶναι τὸ λυρικώτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον πάντων τῶν τοῦ δράματος. Ὀλίγον ἀτυχὲς φαίνεται τὸ ἄσμα (1081), ἐν ᾧ ὁ χορὸς φιλοσοφεῖ, ἂν ἦναι προτιμότερον νὰ ἔχη τις τέκνα ἢ νὰ ἦναι ἄτεκνος· ἐτι δ' ἀτυχέστερον ἀποθαίνει, διότι οὗτος προοιμιαζόμενος ἐξετάζει, ἂν αἱ γυναῖκες ἦναι δεκτικαὶ φιλοσοφίας. Ὁ χορὸς τὴν δημοσίαν γνώμην ἐκδηλῶν δὲν φιλοσοφεῖ, ἀλλ' ἐκχέει λυρικῶς τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ, μάλιστα ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ οὕτω τραγικὰς σκηνάς, οἷαι αἱ τοῦ προκειμένου δράματος. Αἱ Κορινθιαὶ διάκεινται εὐμενῶς πρὸς τε τὸν Ἰάσονα καὶ τὴν Μήδειαν, ἀλλ' ἡ Κολχὴς διὰ τοῦ λόγου αὐτῆς ἔπεισε ταύτας, ὅτι ἡδίκηθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅτι ἡ ἀδικία προσβάλλει τὸ γυναικεῖον φύλον (216). Οὕτως ἡ πανοῦργος ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν τῶν Κορινθίων, ὅτι αὐταὶ θέλουσι σιγήσει, ἂν ἡ Μήδεια ἐπινοήσῃ τρόπον πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀπιστήσαντος συζύγου καὶ τοῦ Κρέοντος (261). Διὰ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης δεθεὶς ὁ χορὸς δὲν καταδίδει τὴν ἀπόφασιν τῆς

ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ μόνον εἶναι τοῦ ὅλου καὶ συναγωνίζεσθαι μὴ ὡς παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλ' ὡς παρὰ Σοφοκλεῖ. Τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ ἁδόμενα οὐ μᾶλλον τοῦ μύθου ἢ ἄλλης τραγωδίας ἐστίν· διὰ ἐμβόλιμα ᾄδουσι, πρῶτον ἄρξαντας Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου.

μαινομένης μητρός πρὸς σφαγὴν τῶν τέκνων· ἀποτρέπει μὲν καὶ δεικνύει ἀγαθὴν πρόθεσιν, ὅπως διακωλύσῃ τὴν ἀνοσίαν πράξιν, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἐξελέγχονται ἀνεπαρκεῖς. Τὰ χορικά ἄσματα τῆς Μηδεΐας, ὡς παραδίδει ὁ Ἀθήναιος, ἐγένοντο κατὰ τὴν Γραμματικὴν τραγωδίαν τοῦ Καλλίου, ὡς λέγεται καὶ περὶ τοῦ Οἰδίποδος τυράννου τοῦ Σοφοκλέους¹. Ἡ δὲ μίμησις δέον νὰ νοηθῇ ὑπὸ μουσικὴν ἢ μελικὴν ὄψιν, καθ' ἣν ὁ Καλλίας ἐπέτυχεν, ἂν καὶ ἡ τραγωδία αὐτοῦ περιεῖχεν ἐννοίας ἀκολάστους.

Ἀπέτυχε μὲν ἐν πολλοῖς ὁ τραγικὸς καὶ πολλοὺς κανόνας τῆς τέχνης παρέβη, ἀλλ' ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Οὗτος προτίθεται νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ π ρ ο δ ο σ ί α τ ο ῦ ἀ ν δ ρ ὸ ς ἄ γ ε ι τ ῆ ν γ υ ν α ῖ κ α μ ἔ χ ρ ι μ α ν ί α ς. Ὁ σκοπὸς τῆς τραγωδίας στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου εἶναι ἐπιτυχής· διότι πλεῖστα παραδείγματα ὑπάρχουσι, καθ' ἃ ἡ γυνὴ διὰ τὴν συζυγικὴν ἀπιστίαν καὶ τὰ τιμαλφέστατα αὐτῇ ἐθυσίασεν. Ὅτι ὁ ἔρως καίπερ παῖς τρυφερὸς ἔχει πανσθενὴ δύναμιν, ὡμολόγησεν ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ὁ ποιητὴς τῆς

¹ Ἀθην. VII, 276 Α. «Καὶ γὰρ Καλλίαν ἱστορεῖ τὸν Ἀθηναῖον γραμματικὴν συνθεῖναι τραγωδίαν, ἀπ' ἧς ποιῆσαι τὰ μέλη καὶ τὴν διάθεσιν Εὐριπίδην ἐν Μηδεΐᾳ καὶ Σοφοκλέα τὸν Οἰδίπουν» καὶ X, 453. «Ὁ δὲ Ἀθηναῖος Καλλίας, ἐξητοῦμεν γὰρ ἔτι πρότερον περὶ αὐτοῦ, μικρὸν ἔμπροσθεν γενόμενος τοῖς χρόνοις Στράττιδος, ἐποίησε τὴν καλουμένην γραμματικὴν τραγωδίαν, οὕτω διατάξας. . . Ὁ χορὸς δὲ γυναικῶν ἐκ τῶν σύνδου πεποιημένος αὐτῷ ἔστιν ἑμμετρος ἅμα καὶ μεμελοποιημένος τόνδε τὸν τρόπον, βῆτα ἄλφα βα, βῆτα εἰ βε, βῆτα ἦτα βη, βῆτα ἰῶτα βι, βῆτα οὐ βo, βῆτα ὕ βυ, βῆτα ὦ βώ. . . ». Παράβαλλ. Gräfenhan, Geschichte der Klassischen Philologie τόμ. I, σελ. 102.

Ἀντιγόνης¹. Χάριν τῆς μικρᾶς ταύτης θεότητος ὁ Αἰ-
μων δὲν ἐπειράθη νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ δὲν
ἠτόκτόνησεν; Τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητοῦ ἡνόθει καὶ τὸ
παρελθὸν τῆς Μηδείας δειξάσης, εἰς ἡλίκα ἐγκλήματα
χάριν τοῦ ἔρωτος δύναται νὰ προβῇ. Τὰς ἀνοσίας τῆς
Κολχίδος πράξεις ὁ θεατῆς ἡδύνατο νὰ φοβῆται, ἀφ' οὗ
ἐγίνωσκεν, ὅτι διὰ τὴν ἐρωτικὴν πρὸς τὸν Ἰάσωνα σχέ-
σιν προέβη μέχρις ἀσεβείας πρὸς τε τὴν πατρίδα καὶ
τοὺς συγγενεῖς. Ἐν Κορίνθῳ τὴν μανίαν τῆς Μηδείας
ἀνερρίπιζεν ἡ συνείδησις, ὅτι ὁ Ἰάσων, τὸ ἀντικείμε-
νον παρελθόντος ἔρωτος, ἐδείχθη πρὸς τὴν εὐεργέτιδα
ἀγνώμων. Μή τις ὅμως ὑπολάβῃ, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀγνοεῖ,
τὶ εἶναι τὸ ὀρθόν. Οὗτος σκοπεῖ νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ ὀργὴ
ἐν τοιαύτῃ περιστάσει εἶναι ὑπερτέρα πάσης ὀρθῆς σκέ-
ψεως, καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω
κακὰ, θυμὸς δὲ κρείσσω τῶν ἐμῶν
βουλευματῶν (1078). Ἐκ τῶν εἰρημένων κατὰ-
δηλον γίνεται, ὅτι ὁ Εὐριπίδης δὲν πειράται δι' ἠθικῆς
καθάρσεως νὰ καταδείξῃ τὴν θεῖαν δικαιοσύνην, ἀλλ'
ἐπιθυμεῖ μόνον νὰ ἀπεικονίσῃ, οἷα εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη
φύσις. Ἐν τῇ καταδείξει ὅμως ταύτῃ τῆς πραγματικῆς
ἀληθείας κεῖται ἡ ἀπειλὴ κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων, οἵ-
τινες τιμωροῦνται οὐχὶ ὑπὸ τῆς θείας δίκης, ὡς παρὰ

¹ Ἐν στίχ. 781.

Ἔρως ἀνέκατε μάχαν,

Ἔρως, ὅς ἐν κτήμασι πίπτεις,

ὅς ἐν μαλακῇς παρειαῖς

νεάνιδος ἐννοχεύεις·

φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος ἐν π' ἄγρονόμοις αὐλαῖς,

καὶ σ' οὐτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδεὶς

οὐδ' ἀμερίων σέ γ' ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔχων μέμνηεν.

Σοφοκλεῖ, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι χαρακτήρ μόνον τοῦ τραγικοῦ τούτου, ἀλλ' ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀρχομένου νὰ καταπίπτει εἰς τὴν ἐμπειρικὴν ἐποπτείαν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἔχει λόγον πρὸς τὸν Σοφοκλέα, ὃν λόγον ἔχει ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τὸν Πλάτωνα. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἀνεύρισκε καὶ αὐτὸς ὁ Σοφοκλῆς λέγων, ὅτι αὐτὸς μὲν ποιεῖ, οἷους δεῖ ποιεῖν, ὁ δὲ Εὐριπίδης, οἷοι εἰσὶν ¹. Ἡ Μῆδεια καὶ περ οὔσα ἡ ἀρίστη τῶν τραγωδιῶν τοῦ ποιητοῦ δὲν ἔλαβε τὸ ἄθλον, διότι πρῶτος ἐγένετο ὁ Εὐφορίων, δεῦτερος ὁ Σοφοκλῆς καὶ τρίτος ὁ Εὐριπίδης. Ἐδιδάχθη δὲ ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 431 π. Χ., ἥτοι ἐν τῷ πολυταράχῳ ἐκείνῳ ἔτει, καθ' ὃ αἱ συνθήκαι ἐλύθησαν, προπαρασκευαί πρὸς πόλεμον ἐγίνοντο, ἀμοιβαῖαι συκοφαντίαι ἐμηχανῶντο, αἱ βάσεις τῶν ἐλληνικῶν πολιτειῶν ἐταράσσοντο καὶ ἡ δυσπιστία πανταχοῦ ἤρχεν. Αἱ πολιτικαὶ αὗται καταγίδες ἐπὶ τῆς διανοίας τοῦ τραγικοῦ ἐπέδρασαν, ὅστις ἐν τῷ πρώτῳ στασίμῳ λέγει φράσεις ἀρμοζούσας μᾶλλον εἰς τὴν τότε πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς χειμαζομένην Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγωδίας ². Παρα-

¹ Ἀριστοτέλ. Ποιητ. κριτ. XXV.

² Στίχ. 410.

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί,
καὶ δίκαια καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
ἀνδράσι μὲν δόλαια βουλαὶ θεῶν τ'
οὐκέτι πίστις ἄραρε.

καὶ 439 Βέβαια δ' ὄρκων χάρις, οὐδ' ἔτ' αἰδώς
Ἑλλάδι τῇ μεγάλῃ μένει, αἰθερία δ' ἀνέπτα.

πλήσιον πολιτικὸν ὑπαινιγμὸν εὐρίσκομεν ἐν τῇ Ἀνδρομάχῃ¹ τοῦ αὐτοῦ τραγικοῦ. Ὡσαύτως ὁ ποιητὴς ὑπαινίσσεται πολιτικὴν ὑπόθεσιν ἐν τῇ ὑποσχέσει τοῦ Αἰγέως, καθ' ἣν οὗτος παρέχει μὲν ἄσυλον τῇ Μηδεΐᾳ ἐλθούσῃ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, δὲν ἄγει ὅμως ἐκ τῆς Κορίνθου². Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ὑπομνησκει ἐναργῶς τὴν ἐπιμαχίαν τῶν Ἀθηναίων μετὰ τῶν Κερκυραίων³.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη δόξα, ἣν ὁ τραγικὸς ἐκ τοῦ δράματος τούτου ἐκτῆσατο, ἤθελεν ἐπισκiasθῇ, ἂν ἦτο ἀκριβὴς ἡ εἰδήσις ἡ ἐν τῇ ὑποθέσει φερομένη, καθ' ἣν ὁ Δικαίάρχος καὶ ὁ Ἀριστοτέλης λέγουσιν, ὅτι ἡ Μηδεΐα εἶναι διασκευὴ τῆς τοῦ Νεόφρονος⁴. Ἡ εἰδήσις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται καὶ ὑπ' ἄλλων συγγραφέων⁵ καὶ μέχρις ἡμῶν περιεσώθησαν ἀποσπάσματα τῆς Μηδεΐας τοῦ Νεόφρονος. Οὕτως ἡ τοῦ μύθου πλοκή, ἡ τῶν προσώπων ἡθοποιία καὶ ἡ ἀμφιταλάντευσις τῆς ψυχῆς τῆς

¹ Στίχ. 445. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἀναφέρονται εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἀπαιτηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἄλλα μὲν εἶπον ἐν τῇ βουλῇ, ἄλλα δὲ ἐν τῷ δήμῳ.

² Στίχ. 723.

³ Θουκυδίδ., I, 44. «Ἀθηναῖοι.... μετέγνωσαν Κερκυραίοις συμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι, ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν (εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι συμπεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς Πελοποννησίους σπονδαί), ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, εἰάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἦν ἢ Ἀθήνας ἢ τοὺς τούτων συμμαχοὺς».

⁴ Ὑπόθεσις Μηδεΐας. «Τὸ δράμα δοκεῖ ὑποβαλέσθαι παρὰ Νεόφρονος διασκευάσας, ὡς Δικαίάρχος ἐν γ' τοῦ τῆς Ἑλλάδος βίου καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ὑπομνήμασι».

⁵ Διογένης. Λαέρτ. II, 134 «Πταίσουσιν οἱ λέγοντες μηδὲν αὐτὸν ἀνεγνωκέναι πλὴν τῆς Μηδεΐας τῆς Εὐριπίδου, ἣν ἐνιοὶ Νεόφρονος εἶναι τοῦ Σικυωνίου φασί» καὶ Σουίδας ἐν λ. «Νεόφρων . . . τραγικός, οὗ φασιν εἶναι τὴν Εὐριπίδου Μηδεΐαν».

Μηδείας ¹, ὅτε ἐμελλε νὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα, ἤθελον εἶναι ἐπινοήματα τοῦ τραγικοῦ τούτου καὶ ὁ Εὐριπίδης διασκευαστὴς τῆς τραγωδίας τοῦ Νεόφρονος. Ἀλλ' ἡ εἰδησις αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής· διότι ἂν ὁ Νεόφρων οὗτος ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ τραγωδίας, οἷον τὸ ἀριστοτέχνημα τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἔτι κρεῖττον, ἀφ' οὗ δὴ οὗτος ἐγένετο διασκευαστὴς τῆς Μηδείας τοῦ Νεόφρονος, ἤθελεν εἶναι γνωστότερος. Πρὸς τούτοις λέγεται, ὅτι ὁ Εὐριπίδης πέντε τάλαντα παρὰ τῶν Κορινθίων λαβὼν μετήγαγε τὸν φόνον τῶν παίδων ἀπὸ τῶν Κορινθίων εἰς τὴν Μῆδειαν ². Καί περ ἡ εἰδησις αὕτη ἀπίθανος οὔσα ³ ὅμως τεκμηριοῖ, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἦτο ὁ πρῶτος ὁ τὴν Κολχίδα ὡς παιδοκτόνον εἰς τὴν σκηνὴν εἰσαγαγών. Διὰ ταῦτα εἶναι ἀπίθανος ἡ εἰκασία, ὅτι τῆς

¹ Νεόφρονος ἐν Μηδείᾳ.

Εἶεν, τί δράσεις, θυμέ; βούλευσαι καλῶς
πρὶν ἢ ἐξαμαρτεῖν καὶ τὰ προσφιλέστατα
ἔχθιστα θέσθαι. Ποῦ ποτ' ἐξῆζας, τάλας;
κάτισχε λῆμα καὶ σθένος θεοστυγές.

Καὶ πρὸς τὶ ταῦτα ὀύρομαι ψυχὴν ἐμὴν
ὁρῶσ' ἔρημον καὶ παρημελημένην
πρὸς ὧν ἐχρῆν ἦκιστα; μαλθακοὶ δὲ δὴ
τοιαῦτα γινόμεσθα πάσχοντες κακὰ;
οὐ μὴ προδώσεις, θυμέ, σαυτὸν ἐν κκοῖς.

Οἶμαι δέδοκται· παῖδες, ἐκτός ὁμμάτων
ἀπέλθετ'· ἤδη γάρ με φοινὶα μέγαν
δέδυκε λύσσα θυμόν· ὦ χέρρες, χέρρες,
πρὸς οἷον ἔργον ἐξοπλιζόμεσθα· φεῦ,
τάλαινα τόλμης, ἢ πολὺν πόνον βραχεῖ
διεφθεροῦσα τὸν ἐμὸν ἔρχομαι χρόνον.

² Ὁρα Σχολ. εἰς στίχ. 10 καὶ Αἰλιαν. ἐν Ποικίλ. Ἱστορ. γ 24.

³ Εἰκάζεται, ὅτι ἡ ρήμη προήλθεν ἐκ σκώματος κωμικοῦ τινος.

Εὐριπιδείου Μηδείας ἀπολεσθείσης ἀντὶ ταύτης ἔχομεν τὴν τοῦ Νεόφρονος. Τούναντίον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὁ ἀφανέστερος οὗτος ποιητὴς κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Εὐριπιδείου Μηδείας ἐποίησε τραγωδίαν τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχουσαν. Αὕτη εἶχεν ἴσως ἐλλείψεις ¹, ἀλλὰ πάντως εἶχε καὶ ἀρετάς, ὧν τινὰς ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐκδόσει παρέλαβεν ². Διὰ τοῦτο ἐλέχθη, ὅτι ἡ Μῆδεια τοῦ Εὐριπίδου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ διασκευὴ τῆς τοῦ Νεόφρονος. Ὅτι δ' ὁ Εὐριπίδης ἐποίησε δευτέραν ἐκδοσὶν τῆς Μηδείας, ὡς ἐποίησε καὶ τοῦ Ἴππολύτου, γίνεται δῆλον ἐκ τούτου· ἐν τοῖς Ἀχαρνεῦσι τοῦ Ἀριστοφάνους, οἵτινες ἐδιδάχθησαν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ 425 π. Χ., ὑπάρχει παρωδία τις ³ χωρίου μὴ εὐρισκομένου ἐν τῇ νῦν μορφῇ τῆς τραγωδίας. Εἰκάζεται δ', ὅτι ὁ Εὐριπίδης τὸ παρωδούμενον χωρίον ἐν τῇ διορθώσει ἐξήλειψεν. Πρὸς τούτοις ἡ τοῦ Αἰγέως ὑπό-

¹ Ὁ τρόπος τοῦ θανάτου τοῦ Ἰάσονος δὲν ἤρесе τῷ Νεόφρονι, ἀλλὰ μετέβαλεν ὡς ἐξῆς, Σχολ. εἰς στίχ. 1387 «Νεόφρων δὲ ξενικώτερον ἀγχόνῃ φησὶ τελευτῆσαι· τὴν γὰρ Μῆδειαν παράγει πρὸς αὐτὸν εἰποῦσαν·

Φθερεῖ τέλος γὰρ αὐτὸς αἰσχίστῳ μόρῳ
δέρη κρεμαστὸν ἀγχόνῃ ἐπισπάσας.
Τοῖα σε μοῖρα σῶν κακῶν ἔργων μένει,
δίδαξις ἄλλοις μυρίοις ἐφημέροις
θεῶν ὑπερθε μήποτε αἰρεσθαι βροτούς.

² Ὁ Νεόφρων δὲν ἦτο ἀρχαιότερος τοῦ Εὐριπίδου ὡς Elinton καὶ Elmsley δέχονται. Ὅρα Welcker, Die Griechischen Tragödien, τόμ. III, σελ. 937.

³ Ἐν τῇ Μῆδειᾳ τοῦ Εὐριπίδου ὑπῆρχεν ἡ φῆσις, ὅτι θερμοβουλον σπλάγχνον, ἣν ὁ Ἀριστοφάνης κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἐν Ἀχαρν. 119 παρωδῆσεν εἰς, ὅτι θερμοβουλον πρωκτὸν ἐξυρημένον.

σχέσις γράφεται κατὰ δύο διαφόρους τρόπους¹. Τὸ διττογραφούμενον τοῦτο ἐξηγείται ἐκ τῆς διπλῆς ἐκδόσεως. Καὶ ἄλλα μικρότερα ἵχνη² δευτέρας ἐκδόσεως ὑπὸ τῶν κριτικῶν δεικνύονται, ἀλλὰ δὲν ἐμμένομεν ἐπὶ πλέον· διότι ὑπολείπεται καὶ ἄλλη ὑπόθεσις, ὅτι τὰ παρωδούμενα χωρία δύνανται νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν Αἰγέα ἢ τὰς Πελιάδας τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, ἐν οἷς ἡ Μήδεια ἦτο ἐν τῶν προσώπων τοῦ δράματος.

Ἄλλ' ἂν καὶ ἡ Μήδεια τοῦ Εὐριπίδου δὲν ἐνίκησεν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου, ὅμως αὐτὴ ἡ τοῦ Νεόφρονος μίμησις μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν ἀπῆρесе τοῖς Ἀθηναίοις τῶν χρόνων τούτων. Πλὴν δὲ τοῦ Νεόφρονος καὶ ἄλλοι ἐποίησαν Μηδεΐας, ἦτοι Καρκίνος ὁ νεώτερος καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Εὐριπίδου Δικαιογένης καὶ Μελάνθιος³. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ τραγωδία αὕτη ἐδιδάσκετο καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀνεγινώσκετο, ὧν τινες ἀπεμνημόνευον καὶ ἄλλοι ἀπέσπων τμήματα κατ' ἐξοχὴν ἐν φιλοσοφικοῖς συγγράμμασιν⁴. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τραγικὸν τῆς ὑποθέσεως ἤρεσκε τοῖς Ῥωμαίοις, ὁ Εὐριπί-

¹ Στίχ. 723—730.

Οὕτω δ' ἔχει μοι· σοῦ μὲν ἐλθούσης χόλον,
πειράσσομαι σοῦ προξενεῖν δίκαιος ὢν.
ἐκ τῆσδε δ' αὐτῇ γῆς ἀπαλλάσσομαι πόδα·
ἀναίτιος γὰρ καὶ ξένοισι εἶναι θέλω.
καὶ

τοσόνδε μέντοι σοι προσημαίνω, γύναι·
ἐκ τῆσδε μὲν γῆς οὐ σ' ἄγειν βουλήσομαι·
αὐτὴ δ' ἐγὼ περ εἰς ἑμοὺς ἔλθης δόμου,
μενεῖς ἄστυλος κοῦ σε μὴ μεθ' ἑνί.

² Böckh, gr. trag. pl. c. σελ. 171.

³ Schöne, Εἰσαγ. εἰς Μῆδ. σελ. VII.

⁴ Διογένης Λαέρτις, VII, 180.

δης εὔρε μιμητὰς ὡς τὸν Ἑννιον, τὸν Ὀβίδιον, τὸν Λουκανὸν καὶ τὸν Σενέκαν, οὗ ἡ τραγωδία μέχρις ἡμῶν περιεσώθη. Καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις πλεῖστοι ἐποίησαν Μηδείας, οἱ Γάλλοι P. Corneille, Longepierre καὶ Legouvé, ὁ Ἀγγλος R. Glover καὶ οἱ Γερμανοὶ Klinger καὶ Soden ¹. Ἀλλὰ πάντες δὲν ἡδυνήθησαν νὰ φθάσωσι τὸν ἀρχαῖον τραγικὸν καὶ περὶ τούτων ἰσχύει τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα ². Ὡσαύτως καλλιτέχναι τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπειράθησαν νὰ ἀπεικονίσωσι τὸ πάθος τῆς Μηδείας.

¹ Wecklein, Einleit. σελ. 24. Περὶ τούτου ἔγραψε καὶ διατριβὴν ὁ Schiller, *Medea im Drama alter und neuer Zeit*, Ansbach 1865.

² Ἀνθολογ. VII, 50

Τὴν Εὐριπίδew μῆτ' ἔρχεο μῆτ' ἐπιβάλλου

δύσχατον ἀνθρώποις οἶμον αἰδοθέντα,

Λεῖν μὲν γὰρ ἰδεῖν καὶ ἐπίρροθος ἦν δέ τις αὐτὴν

εἰσβαίη, χαλεποῦ τρηχυτέρη σκόλοπος.

"Ἦν δὲ τὰ Μηδείης Λιητίδος ἄκρα χαράξης,

ἀμνήμων κείσῃ νέρθεν' ἔα στεφάνους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Georg. Heinrich Bode, Geschichte der Hellenischen Dicht-
kunst. Leipzig 1839, τόμος III.

F. G. Weleker, Die griechischen Tragödien mit Rücksicht
auf der epischen Cyclus III, Bonn 1841.

J. L. Klein, Geschichte des Dramas, Leipzig 1865.

Joannes Lenting, Εὐριπίδου Μήδεια, Zutphaniae 1819.

Augustus Matthiae, Euripidis tragoediae et fragmenta,
tomus sextus. Lipsiae 1821.

F. G. Schöne, Ausgewählte Tragödien des Euripides.
Leipzig 1851.

A. Kirchhoff, Euripidis tragoediae, Berolini 1855.

Aug. Jul. Edm. Pflugk et Reinholdus Klotz, Euripidis
Madaea. Lipsiae 1867.

Weil, Εὐριπίδου τραγωδία, Sept. tragédie d'Euripide.
Paris 1868.

N. Wecklein, Ausgewählte Tragödien des Euripides,
Leipzig 1874.

Ἐργαφον ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1884.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΜΗΔΕΙΑ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΗΔΕΙΑΣ [ΔΙΚΑΙΑΡΧΟΥ].

Ίασην εἰς Κόρινθον ἐλθών, ἐπαγόμενος καὶ Μήδειαν, ἐγ-
γυθῆται καὶ τὴν τοῦ Κρέοντος τοῦ Κορινθίων βασιλῆως θυ-
γατέρα Γλαύκην πρὸς γάμον. Μέλλουσα δὲ ἡ Μήδεια φυγα-
δεύεσθαι ὑπὸ Κρέοντος ἐκ τῆς Κόρινθου, παραιτησαμένη πρὸς
μίαν ἡμέραν μένει καὶ τυχοῦσα, μισθὸν τῆς χάριτος δῶρα
διὰ τῶν παιδῶν πέμπει τῇ Γλαύκῃ ἐσθῆτα καὶ χρυσοῦν στέ-
φανον, οἷς ἐκείνη χρησαμένη διαφθείρεται· καὶ ὁ Κρέων δὲ
περιπλακείς τῇ θυγατρὶ ἀπώλετο. Μήδεια δὲ τοὺς ἐκείνης
παῖδας ἀποκτείνασα ἐπὶ ἄρματος δρακόντων πτερωτῶν ὁ
παρ' Ἡλίου ἔλαβεν ἔποχος γενομένη ἀποδιδράσκει εἰς Ἀθή-
νας καὶ κεῖ Αἰγεῖ τῷ Πανδίωνος γαμεῖται.

Φερεκύδης δὲ καὶ Σιμωνίδης φασὶν ὡς ἡ Μήδεια ἀνεψή-
σασα τὸν Ἰάσονα νέον ποιήσῃ. Περὶ δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
Αἴσωνος ὁ τοὺς νόστους ποιήσας φησὶν οὕτως·

αὐτίκα δ' Αἴσωνα θῆκε φίλον κόρον ἡβώνοντα,
γῆρας ἀποξύσασα ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
φάρμακα πόλλ' ἐΐφους' ἐπὶ χρυσείοισι λέβησιν.

Αἰσχύλος δ' ἐν ταῖς Διονύσου τροφοῖς ἱστορεῖ ὅτι καὶ τὰς
Διονύσου τροφούς μετὰ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἀνεψήσασα ἐνεο-
ποίησε. Σταφύλος δὲ φησὶ τὸν Ἰάσονα τρόπον τινὰ ὑπὸ τῆς
Μηδείας ἀναιρεθῆναι· ἐγκελεύσασθαι γὰρ αὐτὴν οὕτως ὑπὸ
τῇ πρύμνῃ τῆς Ἀργοῦς κατακοιμηθῆναι, μελλούσης τῆς νεῶς
διαλύεσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἐπιπεσούσης γοῦν τῆς πρύμνης
τῷ Ἰάσωνι τελευτῆσαι αὐτόν.

Τὸ δῶμα δοκεῖ υποβαλέσθαι παρὰ Νεόφρονος διασκευάσας,
ὡς Δικαίαρχος ἐν γ' τοῦ τῆς Ἑλλάδος βίου καὶ Ἀριστοτέ-
λης ἐν ὑπομνήμασι. Μέμφονται δὲ αὐτῷ τὸ μὴ πεφυλαχέναι

τὴν ὑπόκρισιν τῇ Μηδεῖᾳ, ἀλλὰ προπείσειν εἰς δάκρυα, ὅτε ἐπεβούλευσεν Ἰάσονι καὶ τῇ γυναικί. Ἐπαινέται δὲ ἡ εἰσβολὴ διὰ τὸ παθητικῶς ἄγαν ἔχειν καὶ ἡ ἐπεξεργασία 'μηδ' ἐν νάπαισι' καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅπερ ἀγνοήσας Τιμαχίδας τῷ ὑστέρῳ φησὶ πρῶτῳ κεχρῆσθαι, ὡς Ὀμηρος·

εἴματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα καὶ λούσασα.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Μῆδεια διὰ τὴν πρὸς Ἰάσονα ἔχθραν τῷ ἐκείνῳ γεγαμη-
κέναι τὴν Κρέοντος θυγατέρα ἀπέκτεινε μὲν Γλαύκην καὶ
Κρέοντα καὶ τοὺς ἰδίους υἱούς, ἐχωρίσθη δὲ Ἰάσονος Αἰγεί-
συνοικήσουσα. Παρ' οὐδετέρῳ κεῖται ἡ μυθοποιία.

Ἡ μὲν σκηνὴ τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν Κορίνθῳ, ὃ δὲ
χορὸς συνέστηκεν ἐκ γυναικῶν πολιτίδων. Προλογίζει δὲ τρο-
φὸς Μηδείας. Ἐδιδάχθη ἐπὶ Πυθοδώρου ἀρχοντος ὀλυμπιά-
δος πζ' ἔτει α'. Πρῶτος Εὐφορίων, δεύτερος Σοφοκλῆς, τρί-
τος Εὐριπίδης Μηδεῖα, Φιλοκτήτῃ, Δίκτυι, Θερισταῖς σα-
τύροις. οὐ σώζεται.

is. and ...

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΜΗΔΕΙΑ

ΤΡΟΦΟΣ

Εἰθ' ¹ ὦφελ' Ἀργοῦς μὴ διαπτᾶσθαι σκάφος

¹ Οἱ πρόλογοι τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου δικαίως ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων κακίζονται· διότι ἐν τούτοις προεκτίθεται, ὅτι ὁ θεατὴς περιέμενεν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὅλου δράματος καὶ διότι οἱ πλεῖστοι εἶναι ὁμοειδεῖς. Πρὸς τούτοις οἱ πλεῖστοι ἔχουσι οὐχὶ δραματικόν, ἀλλὰ γενεαλογικὸν καὶ ἀφηγηματικὸν τύπον. Ὁ πρόλογος ὅμως τῆςδε τῆς τραγωδίας εἰκότως ἐπαινεῖται διὰ τὸ παθητικὸν ἐν τῇ ὕποθέσει τοῦ Δικαιάρχου. «Ἐπαινεῖται δὲ ἡ εἰσβολὴ διὰ τὸ παθητικῶς ἄγαν ἔχειν καὶ ἡ ἐπεξεργασία «μηδ' ἐν νάπαισι» καὶ τὰ ἑξῆς». Ἐνεκὰ δὲ τοῦ φλογεροῦ πάθους δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὁ μόνολογος τῆς τροφῆς. Ἡ μὲν εὐκτική δηλοῖ εὐχὴν, ἀλλ' ὁ εὐχόμενος δὲν ἀποδέλπει, ἂν αὕτη δύναται νὰ ἐκπληρωθῇ· ἡ δὲ φράσις εἴθ' ὦφελον ὑποδεικνύει, ὅτι ὁ εὐχόμενος πέποιθεν, ὅτι ἡ εὐχὴ εἶναι ἀνεκπλήρωτος, Ἰλιάδ. Α 415· «αἶθ' ὄφελος παρὰ νηυσὶν ἄδάκρυτος καὶ ἀπῆμων ἦσθαι». Ἀργῶ ὠνομάζετο ἡ ναῦς, δι' ἧς οἱ ἑταῖ-

ροι τοῦ Ἰάσονος ἐπλεύσαν εἰς τὴν Κολχίδα· ὠνομάσθη δ' οὕτω ἡ ἐκ τοῦ Ἀργοῦ τοῦ ναυπηγήσαντος ταύτην ἡ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἄργος = ταχύς, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής. Τὸ Ἀργοῦς σκάφος εἶναι περίφρασις ἀντὶ τοῦ Ἀργῶ. Ἡ λέξις σκάφος παραγομένη ἐκ τοῦ σκάπτειν κυρίως σημαίνει κεκοιλωμένον ξύλον, μονόξυλον, σχεδῖαν, οἷα ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἦσαν ἐν χρήσει. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποδηλώσῃ τοιοῦτον μονόξυλον· διότι μακρὰ θαλασσοπλοῖα, οἷα ἡ τῶν Ἀργοναυτῶν, προὔποτίθησι μείζονα πλοῖα. Διὰ τοῦτο ἴσως δέον νὰ λάβωμεν τὸ ὄνομα ἐν τῇ συνεκδοχικῇ αὐτοῦ σημασίᾳ, δηλ. σημαίνει τὸ κοῖλον πάντος πλοίου, καὶ αὐτὸ τὸ πλοῖον, ὡς Θουκυδίδ. Ι, 50· «τῆς δὲ τροπῆς γενομένης οἱ Κορίνθιοι τὰ σκάφη μὲν οὐχ εἰλκον ἀναδοῦμενοι τῶν νεῶν, ἀς καταδύσειαν». Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 419. Τὸ δὲ διίπταμαι καὶ διαπέτομαι λέγεται κυρίως ἐπὶ πτηνῶν, ἀπερ ὄντως πετώσι ταχέως. Ἰστέον δ', ὅτι τὰ ἑρετριά

Κόλχων¹ ἐς αἶαν κυανέας Συμπληγάδας, *Λαχώνη*
μηδ² ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε
τμηθεῖσα πεύκη³ μηδ' ἐρετμῶσαι χέρας

τῶν πλοίων ἤδη ὑφ' Ὀμήρου πα-
ραβάλλονται πρὸς τὰ πτερὰ τῶν
πτηνῶν, Ὀδυσσ. Α 125· «Οὐδ'
εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ
πέλονται». Ἡ Ἀργὼ ὤφειλε τά-
χιστα ὡς πτηνὸν νὰ διαπλεύσῃ
τὰς Συμπληγάδας, ὅπως μὴ συν-
τριβῇ ὑπ' αὐτῶν.

¹ Οἱ Κόλχοι οἰκοῦντες ἐν Ἀσίᾳ
παρὰ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ καθ'
Ἡρόδοτον ἦσαν ἄποικοι τῶν Αἰ-
γυπτίων καὶ ὁμοδαίτοι πρὸς τού-
τους καταλειφθέντες ἐνταῦθα οἰ-
κήτορες ὑπὸ τοῦ Σεσώτριδος, Ἡρό-
δοτ. II, 104. Τῆς Ὀδυσσεΐας ὁ
ποιητὴς μνημονεύει τῶν Πλαγ-
κτῶν, ὡς τίθῃσι παρὰ τῷ Σικε-
λικῷ πορθμῷ καὶ δι' ὧν διήλθεν
ἡ Ἀργὼ τῇ εὐνοίᾳ τῆς Ἥρας,
Ὀδυσσ. Μ 61. Οἱ μεταγενέστεροι
Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι συνέ-
χεον τὰς Πλαγκτὰς μετὰ τῶν
Συμπληγάδων, οἱ νεώτεροι ὁμῶς
συνήθως διαστέλλουσιν. Αἱ Συμ-
πληγάδες, συνδρομάδες, σύνδρομοι
καὶ συνορμάδες κεῖνται παρὰ τῷ
στόματι τοῦ Πόντου, συγκρουό-
μεναι ἀλλήλαις, ὡς παρατηρεῖ ὁ
Ἀπολλόδωρος ἐν Βιβλιοθ. I, 9, 22·
«Συγκρουόμεναι ἀλλήλαις ὑπὸ τῆς
τῶν πνευμάτων βίας τὸν διὰ θα-
λάσσης πόντον ἀπέκλειον» ἐφέρετο
δὲ πολλὴ μὲν ὑπ' αὐτῶν ὁμίχλη,
πολὺς δὲ πάταγος». Εἰς τὸ συμ-

πληγάδας πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν
οὐχὶ τὸ νήσους, ἀλλὰ τὸ πέ-
τρας. Ὡνομάζοντο δὲ κυανεαί,
διότι περὶ αὐτὰς ὑπῆρχεν ὁμίχλη,
ὡς εἶπεν ὁ Ἀπολλόδωρος, ἡ νε-
φέλη κυανῇ, ὡς λέγει ὁ Ὀμηρος
περὶ τῶν Πλαγκτῶν, Ὀδυσσ. Μ
73· «Οἱ δὲ δῶα σκόπελοι ὁ μὲν
οὐρανὸν εὐρύον ἰκάνει δῶσειν κορυφῇ,
νεφέλη δὲ μιν ἀμφιέθει κεν-
κυανέη». Σοφοκλ. ἐν Ἀν-
τιγόν. 966· «Παρά δὲ κυανέων σπι-
λάδων διδύμας ἄλκις ἄκται Βοσπό-
ραι, ἰδ' ὁ Ὀρηκῶν Σαλμυδησσός».

² Τιμαχίδας ὁ Ῥόδιος ἔλεγεν,
ὅτι εἶναι σχῆμα πρωθύστερον, ὡς
τὸ Ὀμηρικὸν εἶμα τὰ τ' ἀμ-
φιέσσασα θυώδεα καὶ λού-
σσασα, ἀλλ' ἐλέγχεται ἤδη ὑπ'
αὐτῶν τῶν ἀρχαίων, ὡς σημει-
οῦται ἐν τῇ Ἰσοδότῃ. Κατὰ πρῶ-
τον ἡ τροφὸς ἀπηύχασα τὸν πλοῦν
τῆς Ἀργεὺς εἰς τὴν χώραν τῶν
Κόλχων, εἶτα δὲ προβῆσα εἰς τὸ
πάθος ἀπεύχεται αὐτὴν τὴν κα-
τασκευὴν τοῦ πλοίου, δηλ. ὁ καὶ
ὁ ἐν τῷ μηδὲ ὑπάρχων ἔχει ἐπι-
δοτικὴν σημασίαν. Νάπη λέγεται
κοιλίᾳ δασώδης, φάραγξ κατὰ-
φυτος, ἥτις λέγεται καὶ βῆσσα.

³ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ
«Συνεκδοχή, ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν».
Παραπλήσια λέγει ἡ Ἑλένη· «Ἡ
τίς Ἑλλαντίας ἀπὸ χθονὸς ἔτμε

ἀνδρῶν ἀρίστων ¹, οἱ τὸ πάγχρυσον δέρος ² 5
Πελίξ ³ μετήλθον. οὐ γὰρ ἂν ⁴ δέσποιν' ἐμῇ

τῶν θακρυόεσσων Ἰλίου πεύκαν·
ἔνθεν ὀλόμενον σκάφος συναρμό-
σας ὁ Πριαμίδας ἐπλευσε βαρβάρῳ
πλάτῃ. Εὐριπίδ. ἐν Ἑλένῃ 230.
Κατὰ τὸν Ἡσύχιον τὸ ἔρετριώ-
σαι σημαίνει κώπαις ἀρμό-
σαι καὶ κατὰ τὸν Σχολιαστὴν
ὑποκείμενον εἶναι ἡ Ἀργώ· «Ἀπὸ
κοινοῦ δὲ τὸ ὄφελος μὴ ἐρετριώ-
σαι ἡ Ἀργώ τὰς τῶν ἀρίστων
ἀρίστων χεῖρας». Ἀλλὰ προτιμώ-
τερον εἶναι νὰ λάθωμεν ὡς ὑπο-
κείμενον τὴν πεύκην, διότι ἐρετ-
μῶ σημαίνει προμηθεύῳ πλοῖον
μὲ κώπας, δίδω κωπία εἰς τὰς
χεῖρας τῶν κωπηλατῶν.

¹ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἀρί-
στων, ὃ δὲ Wakefield, ὁ Por-
son, ὁ Nauck καὶ ἄλλοι διώρθω-
σαν εἰς ἀριστέων, ἀλλ' ἡ διόρ-
θωσις δὲν ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμα-
σίας πάντων. Κατὰ τὸν ἀείμνη-
σταν διδάσκαλόν μου Klotz ἄν-
δρες ἀριστεῖς εἶναι εὐγενεῖς
νέοι, ἄνδρες δὲ ἀριστοί
οἱ ἀνδρειότατοι τῶν εὐγενῶν. Ὀν-
τως ὁ Ἰάσων δὲν ἔλαβε μεθ' ἐκ-
τοῦ τὸν βουλούμενον εὐγενῆ, ἀλλὰ
τοὺς ἀνδρειοτάτους καὶ ἐπιφανε-
στάτους τῶν εὐγενῶν, ὡς λέγει
Διόδωρος ὁ Σικελιώτης III, 41·
«Ἰάσωνα δὲ . . . ἐκλέξει τῶν ὀρε-
γομένων τῆς αὐτῆς προαιρέσεως
τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀριστεῖς»,
καὶ Ἀπολλόδορος. ἐν Βιβλιοθήκῃ. I,

9, 16· «καὶ χρωμένῳ ὁ θεὸς αὐτῷ
(τῷ Ἰάσωνι) πλεῖν ἐπέτρεψε συν-
αθροίσαντι τοὺς ἀρίστους τῆς Ἑλ-
λάδος». Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὴν
τῶν χειρογράφων γραφὴν ἐτη-
ρήσαμεν.

² Δέρος εἶναι τὸ δέριμα, ὅπερ ὁ
Πίνδαρος λέγει ἐν Πυθ. III, 68 «τὸ
πάγχρυσον νάκος κριοῦ». Εἶναι
διάφορος τύπος τοῦ δέρας, ὃν ἐξηγεῖ
ὁ Εὐστάθιος εἰς Ἰλιάδ. σελ. 600,
11 «ἔτι δὲ καθάπερ ὕδατος καὶ ὕδατος
οὕτω καὶ οὕδατος οὕδος πολλαχοῦ
δηλοῦται, οὕτω καὶ δέρας δέρος,
οἶον πάγχρυσον δέρος».

³ Εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν γραμματι-
κῶν καλουμένη δοτική περιποιη-
τική, ὡς ἐν Ἰκέτ. 14 «Οἰδίπου
παγκληρίας μέρος κατασχεῖν φυ-
γάδι Πολυνεΐκει θέλων» καὶ Σο-
φοκλ. ἐν Αἴαντ. 1045 «Μενέλαος,
ὃ δὴ τόνδε πλοῦν ἐστείλαμεν».
Ὁ Ennius ἐξέφρασε κατὰ διάφο-
ρον τρόπον, imperio regis Peliae.
Ἐν τῇ φράσει ἤλθον μετὰ
τὸ πάγχρυσον δέρος ἡ
πρόθεσις ἔχει τὴν ἀρχαίαν ση-
μασίαν, δηλ. εἰς, ἥτοι ἐπλευσαν,
ἵνα λάθωσι τὸ πάγχρυσον δέριμα,
ὡς Θεόκριτ. XIII, 16. «Ἄλλ' ὅκα
τὸ χρύσειον ἔπλει μετὰ κῶας Ἰή-
σων».

⁴ Παρελείφθη ἡ ὑποθετικὴ πρό-
τασις ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐξαγα-
μένη, εἰμὴ ταῦτα ἐγένετο.

Μήδεια πύργους ¹ γῆς ἐπλευσ' Ἰωλκίας
 ἔρωτι θυμὸν ἐκπλάγεῖς ² Ἰάσονος,
 οὐδ' ἂν κτανεῖν πείσασα Πελιάδας ³ κόρας
 πατέρα κατῶκει τήνδε γῆν Κορινθίαν 10
 ζῶν ἀνδρὶ καὶ τέκνοισιν, ἀνδάνουσα μὲν ⁴
 φυγῇ πολιτῶν ⁵ ὧν ἀφίκετο χθόνα.

¹ Οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ μεταχειρίζονται τὴν ἀπρόβλετον αἰτιατικὴν πρὸς δῆλωσιν τῆς εἰς τόπον ἢ εἰς πρόσωπον κινήσεως, ὡς Ὀδυσσ. Α 332 «ἢ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο διὰ γυναικῶν» Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 803. Ἡ Ἰωλκὴς εἶναι πόλις τῆς Μαγνησίας κειμένη ἐπὶ τοῦ Παγασαίου κόλπου.

² Ὁ Εὐστάθιος εἰς Ἰλιάδ. Γ 283, 16 παρατηρεῖ: «Πληγῆναι μὲν φασιν ἐπὶ σώματος, καταπληγῆναι δὲ ἐπὶ ψυχῆς, ὥσπερ καὶ ἐκπλαγῆναι, οἷον ἔρωτι θύμῳ ἐκπλαγεῖσα, παρ' Εὐριπίδῃ, ὅθεν καὶ ἐκπαγλος». Ὅτι ὁ ἔρωις τῆς Μήδειας ἦτο μανιώδης, γίνεται ὁῦλον ἐκ τῶν ἐγκλημάτων, ἅπερ ἐποίησε χάριν αὐτοῦ. Παραπλησιαὶ φράσεις εἶναι κατωτέρω 639 ἐν Ἰππ. 38, ἐν Ἑλέν. 1417 «τοῦ πρόσθεν ἀνδρὸς χάρισιν ἐκπεπληγμένην» καὶ Ξενοφ. ἐν Συμπ. IV, 23 «ὕπὸ τοῦ ἔρωτος ἐκπλαγέντα». Ἀθην. XIII, 598 «Λύδης δ' Ἀντίμαχος Λυδηίδος ἐκ μὲν ἔρωτι πληγείς».

³ Ἡ Μήδεια ἔπεισε τὰς Πελιάδας νὰ ἐψήσωσι τὸν πατέρα, ὅπως γείνη νεώτερος· ὅρα Εἰσα-

γωγ. σελ. 15.

⁴ Ἡ ἀντίθεσις ὑπάρχει ἐν τῇ φράσει, νῦν δ' ἐχθρὰ πάντα. Οὐχὶ δὲ σπανίως μετοχὴ ἀντιτίθεται πρὸς ὀρθὸν ῥῆμα, ὡς Λουκιαν. ἐν Ἰκαρομενίπ. § 11 «ἀλλ' ἐπὶ τὸν Ὀλυμπον ἀναβάς καὶ ὡς ἐνῆν μάλιστα κούφως ἐπισιτισάμενος, τὸ λοιπὸν ἔτεινον εὐθὺ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μὲν πρῶτον ἰλιγγιῶν ὑπὸ τοῦ βάθους, μετὰ δὲ ἔφερον καὶ τοῦτο εὐμαρῶς».

⁵ Οὕτως ἔχουσι πάντα τὰ χειρογράφα πλην ἐνὸς ἔχοντος ἀνωθεν τῆς καταλήξεως ὧν αἱ εἰς, ὅπερ ὑποδεικνύει, ὅτι ἀντιγραφεὺς τις εἴκασεν, ὅτι ἡ γενικὴ πολιτῶν ἔπρεπε νὰ ᾔναι δοτικὴ πολιτῆταις. Τὸ χωρίον ἐπειράθησαν οἱ κριτικοὶ ποικιλοτρόπως νὰ διορθώσωσιν, ἀλλ' αἱ διορθώσεις ἀπέτυχον. Ὁ μὲν Canterus ἀντὶ φυγῇ εἴκασε φυγῇ εἴτε φυγῇ, ὁ δὲ Barnesius ἐδέχετο τὴν φυγῇ πολιτῆταις, ὁ δὲ Pierseus ἐνόμιζεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ φυγάς πολιτῆταις, ὁ δὲ Musgrave οργῇ πολιτῆταις καὶ ὁ Brunckius φυγῇ πολιτῆταις καὶ ἄλλοι ἄλλως. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι κριτικὰ παί-

αὐτή¹ τε πάντα συμφέρουσ' ἴασονι,
 ἥπερ² μεγίστη γίγνεται σωτηρία,
 ὅταν γυνή πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατῇ³. 15
 νῦν δ' ἐχθρὰ πάντα, καὶ νοσεῖ τὰ φίλτατα⁴.

γνῖα τῶν βουλομένων νὰ ἐπιδει-
 κνύωσιν εὐφυΐαν. Τὸ χωρίον δύ-
 νатаи νὰ ἐρμηνευθῇ ἄνευ οὐδε-
 μιᾶς διορθώσεως καὶ δὴ κατὰ δύο
 ἢ τρεῖς τρόπους· ἢ ὡν φυγῇ
 ἀφίκετο πολιτῶν χθόνα,
 ταύτη ἀνδάνουσα καὶ σα-
 φέστερον, ἀνδάνουσα πολι-
 τῶν χθονί, ἢ ν φυγῇ ἀφί-
 κετο· ἢ, ὡς λέγει ὁ Wecklein
 ἀνδάνουσα (τούτοις), ὡν ἀ-
 φίκετο χθόνα φυγῇ πο-
 λιτῶν, δηλ. ἀρέσκουσα τούτοις,
 εἰς ὧν τὴν χώραν ἀφίκετο, ἂν καὶ
 ἦτο ἐπὶ πηλὺς. Παραπλήσιον εἶναι
 πρὸ παρὰ Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 652
 «φίλοισί τε ξυνοῦσαν οἷς ξύνειμι
 νῦν εὐήμερουσαν καὶ τέκνων
ὄσων ἐμοί δύσνοια μὴ πρόσ-
 εστιν». Ἡ μικρὰ ἀνωμαλία τῆς
 συντάξεως προῆλθεν ἐκ τούτου,
 ὅτι ὁ ποιητής, ὡς συνειθίζουσιν
 οἱ τραγικοί, ἠθέλησε νὰ θέσῃ πλη-
 σίον τὰς λέξεις φυγῇ καὶ πολι-
 τῶν, ὅπως ταύτας ἀντιθέσῃ, δηλ.
 ἂν καὶ ἐπὶ πηλὺς, ὅμως εἰς τοὺς πο-
 λιτάς ἦτο ἀρεστή.—Ἡ τροφὴ ἀ-
 πύχεται τὴν ἐν Κορίνθῳ διατρι-
 βὴν τῆς Μηδείας, διότι τὸ καθ'
 ἑαυτὴν ἦτο μὲν ἀρεστὴ εἰς τοὺς
 Κορινθίους καὶ πρόθυμος, ἀλλ' ἐκ
 μέρους τοῦ Ἰάσονος ἐγένετο προ-
 δοσία.

¹ Καὶ οἱ Κορίνθιοι ἡγάπων αὐ-
 τὴν καὶ ἡ ἰδία ἦτο πρόθυμος πρὸς
 τὸν σύζυγον. Τὸ συμφέρουσα
 συνήθως ἐρμηνεύεται ὁ μ ο φ ρ ο -
 ν ο ὕ σ α κατὰ τὸ ὁμηρικὸν ἐν
 Ὀδυσσ. Ζ 182 «οὐ μὲν γὰρ τοῦ
 γε κρεῖσσον καὶ ἀρειον, ἢ ὅθ' ὁ-
 μοφρονέοντε νομήμασιν οἶκον ἔχον-
 τον ἀνὴρ ἤδε γυνή». Ἀλλ' ὁ
 Wecklein ἐρμηνεύει πρόθυμος, ὑ-
 ποιουμένη, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Λυ-
 σιστράτ. 165 «οὐ γὰρ οὐδέποτε»
 εὐφρανθήσεται ἀνὴρ, εἰ μὴ τῇ
 γυναικὶ συμφέρῃ».

² Καθ' ἔλξιν συνεφώνησε πρὸς
 τὸ σωτηρία, ἐν ᾧ ἀναφέρεται
 πρὸς τὰ προηγούμενα, ὡς Ἠλιάδ.
 Ι 39 «ἄλκην οὗτοι δῶκεν, ὅτε
 κράτος ἐστὶ μέγιστον».

³ Ἰσταται κεχωρισμένη, δι-
 χογῶνμεν, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ.
 V, 465 B. «Τούτων μὴν ἐν ἑαυτοῖς
 μὴ στασιαζόντων οὐδὲν δεινὸν μὴ
 ποτε ἢ ἄλλη πόλις πρὸς τούτους
 ἢ πρὸς ἀλλήλους διχοστατήσῃ».
 Ὁ Εὐριπίδης συνήθως παρεμβά-
 λει εἰς τὰς τραγωδίας αὐτοῦ γυναι-
 κικά, πολὺ δὲ συχνάκις καὶ ἐν
 οὐ δέοντι.

⁴ Φίλτατα συνήθως λέγονται ἡ
 γυνή, αἱ θυγατέρες καὶ οἱ υἱοί,
 ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. Ι, 650 Α «ἐ-
 πιτρέποντα αὐτοῦ θυγατέρων τε

προδοὺς γὰρ αὐτοῦ τέχνα δεσπότην τ' ἐμὴν
γάμοις Ἰάσων βασιλικοῖς εὐνάζεται,
γῆμας Κρέοντος παῖδ' ¹, ὃς αἰσυμνᾷ χθονός.

Μήδεια δ' ἡ δύστηνος ἠτιμασμένη 20
βοᾷ μὲν ὄρκους ², ἀνακαλεῖ δὲ δεξιᾶς ³,
πίστιν μεγίστην, καὶ θεοὺς μαρτύρεται
οἷας ἀμοιβῆς ⁴ ἐξ Ἰάσονος κυρεῖ.

καὶ υἱεῖς καὶ γυναῖκας, οὕτως ἐν
τοῖς φιλότατοις κινδυνεύοντα». Σο-
φοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1110.
Λέγονται ὅμως καὶ οἱ γονεῖς, Εὐ-
ριπίδ. ἐν Ἴων. 537, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
ἐν Ἠλέκτρ. 576. Τὸ ῥῆμα νοσεῖν
μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι οὐ μόνον
ἐπὶ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
ψυχῆς.

¹ Ἡ θυγάτηρ τοῦ Κρέοντος ὠ-
νομάζετο Γλαύκη, κατὰ δὲ τὸν
Κλειτόδημον Κρέουσα. Αἰσυμνᾶν
κυρίως σημαίνει ἀΐσαι νέμειν,
εἶτα δὲ ἄρχειν, βασιλεύειν. Κατὰ
τὸν Ἀριστοτέλη οἱ αἰσυμνῆται
μετεῖχον καὶ τῆς βασιλείας καὶ
τῆς τυραννίας· διότι ἦσαν αἵρετοὶ
ἄρχοντες αἰρούμενοι ὑπὸ τῶν πο-
λιτῶν, ἦρχον ὅμως ὑπὸ οὐδενὸς
νόμου περιοριζόμενοι, Πολιτ. III,
9, 5 καὶ IV, 8, 2. Ταιούτος ἦτο
ὁ Πιττακὸς ἐν Μιτυλήνῃ. Ἐνταῦθα
δὲ κεῖται ἀντὶ τοῦ ἄρχει, βασι-
λεύει.

² Ἡ Μήδεια ἐδιδάχθη κατὰ τὸ
ἔαρ τοῦ 431 π. Χ., ὅτε οἱ ὄρκοι
καὶ αἱ συνθήκαι κατηγγήθησαν
καὶ ἀμοιβαῖοι φόγοι ἐγίνοντο. Εἰ-

ναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας,
ὅτι οἱ Κορίνθιοι ἔδωκαν τὴν πρῶ-
την ἀφορμὴν. Ἐὰν ταῦτα λάβῃ
τις ὑπ' ὄψει, προδήλως ἐνταῦθα
ἐνορᾷ πολιτικὸν ὑπαινιγμὸν· πα-
ράβαλλ. Εἰσαγωγ. σελ. 47.

³ Τινὰ μὲν τῶν χειρογράφων
ἔχουσι δεξιᾶς, ἄλλα δὲ δεξιᾶς,
ἐξ ὧν τὴν πρώτην δέχεται ὁ Elm-
sleys ἔχων ὁπαδοὺς τοὺς νεωτέ-
ρους ἐκδότας. Ἡ πρώτη γραφὴ
φαίνεται ὑποσπηρεζομένη ὑπὸ ἄλ-
λου χωρίου ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κο-
λων. 1631 «ὃς μοι χερὸς σῆς πί-
στιν ἀρχαίαν τέχνους», ἀλλὰ τὸ
χωρίον τοῦτο διορθοῦται. Διὰ
τοῦτο δεξιᾶμενοι τὴν δευτέραν
γραφὴν θεωροῦμεν τὸ πίστιν με-
γίστην ὡς παράθεσιν εἰς τὸ δε-
ξιᾶς. Ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου ἤδη οἱ
Ἕλληνες ἐν ταῖς συμβάσεσιν ἐδι-
δον τὰς δεξιᾶς, Ἰλιάδ. B 339.
«Ἡ δὲ συνθεσεία τε καὶ ὄρκια
βήσεται ἡμῖν; Ἐν πυρὶ δὲ βουλαί
τε γενοίατο, μῆδεά τ' ἀνδρῶν,
σπονδαὶ τ' ἀκηρτοὶ καὶ δεξιάι, ἧς
ἐπέπιθμεν».

⁴ Μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας ἀνα-

κεῖται δ' ἄσιτος ¹, σῶμ' ὑφεῖς ἀλγυδοσί,
 τὸν πάντα συντήκουσα ² δακρύοις χρόνον, 25
 ἐπεὶ ³ πρὸς ἀνδρὸς ἦσθετ' ἡδικομένη,
 οὐτ' ὅμμ' ἐπαίρουσ' οὐτ' ἀπαλλάσσουσα ⁴ γῆς
 πρόσωπον· ὡς δὲ πέτρος ⁵ ἢ θαλάσσιος
 κλύδων ἀκούει ⁶ νουθετουμένη φίλων·
 ἦν ⁷ μή ποτε στρέψασα πάλλευκον δέρην ⁸ 30
 αὐτὴ πρὸς αὐτὴν πατέρ' ἀποιμώζῃ φίλον
 καὶ γαῖαν οἴκουσ' ὀ', οὕς προδοῦσ' ἀφίκετο

μάζει τὴν ἀγνωμοσύνην ἀμοιβήν.

¹ Εἰς ἄσιτίαν παρεδίδοντο οἱ ἄγαν λυπούμενοι, ὡς παρ' Ὀμήρῳ ἢ Πηνελόπειᾳ, Ὀδυσσ. Δ 787 «Πηνελόπεια κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος ἐδῆτύος ἡδὲ ποτήτος ὀρμαίνουσ'».

² Πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ αὐτὸ, ὅλ. τὸ σῶμα· συμφθεύρουσα τὸ σῶμα διὰ δακρύων καθ' ὅλον τὸν χρόνον. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀνευδύτως δακρύει, ἀντὶ τοῦ συντηκομένη τὸν πάντα χρόνον, οἷον συνεχῶς κλαίουσα ἄνεσιν οὐ λαμβάνει».

³ Τὸ ἐπεὶ ἐνταῦθα σημαίνει ἐξ οὗ, ἀφ' οὗτου, ὡς ἐν Ὀρέστ. 7 καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 40. Τὸ δὲ πρὸς ἀνδρὸς προσδιορίζει τὸ ἡδικομένην· ἀφ' οὗτου ἐνόησεν, ὅτι ἡδικοῦντο ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς.

⁴ Ἐκ λύπης ἢ Μήδεια εἶχε προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν ἀπεμάκρυνε τὸ πρόσωπον ἀπὸ ταύτης.

⁵ Παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις

ὁ πέτρος, παρὰ δὲ τοῖς μεταγενεστέροις ἡ πέτρος. Ἡ λέξις πολὺ συνήθως τίθεται ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ πρὸς δήλωσιν σκληρότητος καὶ ἀπαθείας, ὡς Ἰλιάδ. Η 34 «γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα, πέτραι δ' ἡλίσβατο, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής». Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομάχ. 537 «Τί με προσπίπτεις ἄλιαν πέτραν ἢ κύμα λιταῖς ὡς ἱκετεύων». Τὸ δὲ κλύδων σημαίνει ὄρμην τῶν κυμάτων καὶ αὐτὰ τὰ κύματα.

⁶ Ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν πείθεται εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων, ὡς δὲν ἀκούει ὁ βράχος καὶ τὰ τεταραγμένα κύματα τῆς θαλάσσης.

⁷ Ἡ πρότασις αὕτη σημαίνουσα ἐξαίρεσιν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν, πλην ἐάν ποτε.

⁸ Λέγεται καὶ δειρὴ ἡ δέρη, ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «τὸ δὲ δέρην, ἐάν μὲν μετὰ τοῦ ι, ὀξυτόνως δειρήν, εἰ δὲ χωρὶς τοῦ ι, δέρην». Οὕτως ὀνομάζεται ὁ

μετ' ἀνδρὸς ὅς¹ σφε νῦν ἀτιμάσας ἔχει.
 ἔγνωκε δ' ἡ τάλαινα συμφορᾶς ὕπο²
 οἶον³ πατρώας μὴ ἀπολείπεσθαι χθονός.

35 (2)

στυγεῖ δὲ παῖδας οὐδ' ἄ⁴ ὀρώσ' εὐφραίνεται.
 δέδοικα δ' αὐτὴν⁵ μή τι βουλεύσῃ νέον.

τράχηλος, ὁ λαιμός, ἰδίως τὸ ἔμ-
 προσθεν αὐτοῦ μέρος.

¹ Ἡ ἀναφορικὴ αὕτη πρότασις
 ἔχει ἀντιθετικὴν σημασίαν, δηλ.
 ἂν καὶ ἡ Μήδεια ἐπρόδωκε τὴν
 πατέρα καὶ τὴν πατρίδα, ὅπως
 ἀκολουθήσῃ τῷ ἀνδρί, ὅμως οὐ-
 τὸς ἡτίμασεν αὐτήν. Τὸ ἔχω μετὰ
 τοῦ ἐνεργητικοῦ ἁορίστου τῶν με-
 τοχῶν δηλοῦν, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐξα-
 κολουθεῖ ὑπάρχουσα. Εὐρηται δὲ
 συχνότατα παρὰ τε τῷ Σοφοκλεῖ
 καὶ τῷ Εὐριπίδῃ, ὡς Σοφοκλ. ἐν
 Ἀντιγόν. 77 «τὰ τῶν θεῶν ἔντιμ'
 ἀτιμάσας» ἔχει, καὶ Εὐριπίδ. ἐν
 Τρωάδ. 348 «πατέρα πατρίδα τε
 φίλαν καταστένουσ' ἔχεις». Ἐ-
 νίοτε ὅμως εἶναι ἀπλή περιγραφὴ
 οὐδεμίαν ἰδιόζουσαν σημασίαν ἔ-
 χουσα.

² Ἡ τροφὸς ταλανίζει τὴν Μή-
 δειαν, ὅτι ἔμαθε διὰ τῆς συμφο-
 ρᾶς, ἐν ᾗ ἔπρεπε νὰ γινώσκῃ
 τοῦτο πρὶν πάθῃ. Ὁ Εὐστάθιος
 εἰς Ἰλιάδ. σελ. 1124, 13 παρα-
 τηρεῖ· «ἐκ δὲ τοῦ, ῥεχθὲν δὲ τε
 νήπιος ἔγνω. ἔοικε ληρθῆναι καὶ
 τό, ἔγνωκε δ' ἡ τάλαινα συμφο-
 ρᾶς ὕπο».

³ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ, ὅτι

λείπει τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ
 ἄνευ τῆς συμπληρώσεως ἡ ἀν-
 τωνυμία ἔχει τοιαύτην σημα-
 σίαν. Καὶ ὁ Ὅμηρος εἶπε περὶ
 πατρίδος ἐν Ὀδυσσ. Ι, 34· «ὡς
 οὐδὲν γλύχιον ἢς πατρίδος οὐδὲ
 τοκῆων γίγνεται, εἴ περ καί τις
 ἀπὸ προθι πίονα ὄικον γαίῃ ἐν ἀλ-
 λοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκῆων».
 Τὸ ἀπολείπεσθαι περιπίπτει εἰς
 τὴν σημασίαν τοῦ στερεῖσθαι, ὡς
 Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1169 «ποθῶ
 τοῦ σοῦ θανοῦσα μὴ ἀπολείπεσθαι
 τάφου», Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 216
 «ἀμνημονῶ γὰρ τῶν πρὶν ἀπο-
 λειφθεὶς φρενῶν».

⁴ Ὁ ἐν τῷ οὐδὲ ὑπάρχων καὶ
 εἶναι ἐπιδοτικός, δηλ. καὶ ὅταν
 ἀκόμη βλέπῃ τὰ τέκνα τῆς, δὲν
 εὐφραίνεται, ὅπερ εἶναι παρὰ φύ-
 σιν καὶ μαρτυρεῖ τὴν μεγάλην
 τῆς Μήδειας λύπην.

⁵ Τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐξηρτη-
 μένης προτάσεως ἐγένετο τὸ ἀναγ-
 καστικὸν αἴτιον τῆς ἀνεξαρτήτου.
 Τὸ νέον συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρ-
 χαίοις σημαίνει κακόν, ὡς Εὐρι-
 πίδ. ἐν Ἐκείβ. 83 «Ἔσται τι νέον.
 ἦξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς», ἐν
 Βάκχ. 355 «ὅπερ τε πόλειος τὸν

βαρεῖα¹ γὰρ φρήν, οὐδ' ἀνέζεται κακῶς
 πάσχουσ' ἐγῶδα² τήνδε, δειμαίνω τέ νιν.
 [μὴ³ θηκτὸν ὦση φάσγανον δι' ἥπατος, 40
 σιγῇ δόμους εἰσβάς, ἵν'⁴ ἔστρωται λέχος,

θεὸν μὴδὲν νέον δρᾶν» καὶ Πλάτ.
 ἐν Πρωταγόρ. 310 B «μὴ τι νεώ-
 τερον ἀγγέλλεις;».

¹ Ἡ φρήν ἐστὶ τοιαύτη, ὥστε
 δύναται τις νὰ περιμένη βαρὺ τι
 παραπλήσιον εἶναι καὶ ἐν Ἀντι-
 γόνῃ 766 «νοῦς δ' ἐστὶ τηλικού-
 τος ἀλγήσας βαρὺς» ἰδὲ τὴν ἐμὴν
 σημειώσιν. Ἡ διὰ τοῦ οὐδὲ φρά-
 σις δηλοῖ τὸ ἀποτελεσμα τοῦ βα-
 ρεῖα φρήν.

² Ἐγὼ τὴν ἡσέυρω, τί πράγμα
 εἶναι αὕτη, πόσον οἰζυθυμὸς εἶναι.
 Ἡ φράσις αὕτη τῆς τροφοῦ ὑπο-
 δεικνύει τὸ μέγεθος τοῦ θυμοῦ καὶ
 τῆς τὸλμης, ἅπερ ἡ Μήδεια ἐγ-
 κλείει ἐν τῇ στήθει αὐτῆς.

³ Οἱ κριτικοὶ καὶ ἐρμηνευταὶ
 πολλὰ περὶ τοῦ χωρίου τούτου
 λέγουσι· διότι οἱ μὲν ἀμφισβη-
 τοῦσι τὴν γνησιότητα καὶ τῶν
 τεσσάρων στίχων ἢ μέρους αὐ-
 τῶν, οἱ δὲ ὑποστηρίζουσιν αὐτήν,
 ὡς ὁ Firnhaber. Οἱ δύο πρῶτοι
 στίχοι ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν
 τοῖς ἔπειτα στίχ. 379. 380. Πρὸς
 δὲ ἡ τροφὴ προλογιζομένη προαγ-
 γέλλει πράγματα, ἅπερ δὲν ἐμελ-
 λον νὰ ἐκτελεσθῶσιν. Ὁ Wecklein
 παρατηρεῖ, ὅτι διὰ τῆς λέξεως
 θυράννον πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν
 θυγάτερα τοῦ τυράννου, ἥτοι τὴν
 Γλαύκην. Καὶ ἡμῖν τὸ χωρίον φαί-

νεται ὑποπτον, ἂν καὶ αἱ εἰρη-
 μέναι παρατηρήσεις κατὰ τὸ μᾶλ-
 λον ἢ ἥττον ἡδύνατο νὰ κατα-
 πολεμηθῶσιν. Πρῶτον πρέπει πά-
 σας τὰς ἐπαναλήψεις νὰ θεωρή-
 σωμεν ὡς νόθους; Εἴτα ἡ ἐκτε-
 πληγμένη φαντασία τῆς τροφοῦ
 δὲν ἡδύνατο ἄρᾳ γε νὰ προβῇ μέ-
 χρι ματαίων φθῶν; Ἡ ἐρμηνεία
 τοῦ Wecklein δὲν παρέχει πιθα-
 νότητα. Τὴν Γλαύκην ἐννοεῖ ὁ
 ποιητὴς ἐν τοῖς πρώτοις στίχοις,
 ὡς ἤρμοζε· διότι αἱ γυναῖκες αἱ
 κατὰ τῆς ἀπιστίας τῶν συζύγων
 ὀργιζόμεναι τὰς νέας συζύγους
 ἐκ παντὸς θέλουσι νὰ βλάψωσιν.
 Ὅτι δ' ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς πρώτοις
 στίχοις ἐννοεῖ τὴν Γλαύκην, γί-
 νεται δῆλον καὶ ἐκ τῆς φράσεως,
 ἵν' ἔστρωται λέχος, ὅπερ εἴ-
 ναι τὸ γαμήλιον. Τὸ ἐπίθετον
 θηκτὸν σημαίνει ὀξύ, κοπτερόν·
 διὰ δὲ τοῦ ἐπιθέτου ὁ ποιητὴς ἠθέ-
 λησε νὰ δηλώσῃ τὴν μανιώδη τῆς
 Μήδειας ὀργήν. Τὸ φάσγανον κατὰ
 τὸν Daederlein παράγεται ἐκ τοῦ
 σφάζειν, ὡς καὶ τὸ σφῆξ, ἢ δὲ
 μετὰθεσις τοῦ σ ἐγένετο ὡς ἐν τῷ
 μ. ἱ. σ. γ. ε. ν. καὶ σ. μ. ἱ. γ. ε. ν.

⁴ Τὸ ἵνα ἐνταῦθα ἔχει τοπικὴν
 σημασίαν. Σημαίνει δὲ οὐ μόνον
 τὴν ἐν τόπῳ στάσιν, ὡς ἐνταῦθα,
 ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς τόπον κίνησιν,

ἢ καὶ ¹ τύραννον τόν τε γήμαντα κτάνη
 κάπειτα ² μείζω συμφορὰν λάβη τινά.]
 δεινὴ γάρ· οὔτοι ῥαδίως γε συμβαλὼν ³
 ἔχθραν τις αὐτῇ καλλίνικον ⁴ οἴσεται.

45

ἀλλ' οἶδε παῖδες ἐκ τρόχων ⁵ πεπαυμένοι

ὡς Ὀδυσσ. Δ, 821 «ἢ ὅ γε τῶν
 ἐνὶ δῆμῳ ἔν' οἴχεται, ἢ ἐνὶ πόντῳ»,
 Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. Τυράνν. 687.

¹ Ὁ καὶ ὑποδηλοῖ, ὅτι ἡ μανία
 τῆς Μηδείας δύναται νὰ προβῇ
 μέχρι τοῦ Κρέοντος καὶ τοῦ Ἰά-
 σονος.

² Διὰ τῆς φράσεως μείζω
 συμφορὰν ἐννοεῖ τὸν θάνατον.
 Ὑποκείμενον εἶναι ἡ Μηδεία, δηλ.
 μείζω τινὰ συμφορὰν λάβη. Ἡμεῖς
 νομίζομεν, ὅτι ἡ δύνατο νὰ τραπῇ
 εἰς, μείζων συμφορὰ λάβη
 τινά. Ἀλλὰ τίνα τότε πρέπει
 νὰ ἐννοήσωμεν διὰ τῆς ἀρίστου
 ἀντωνυμίας; Ἐπειδὴ ἡρίθμησε
 τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ἰάσονος, ὑπο-
 λείπεται αὐτῇ ἡ Μηδεία, ἣν ἡ
 τροφὸς δὲν θέλει νὰ ὀνομάσῃ, ὡς
 ἐν Ἀντιγόν. 751 «ἦδ' οὐν θανεῖ-
 ται καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινά». Τὴν
 Μηδεῖαν ἐννοεῖ καὶ ὁ Σχολιαστὴς
 λέγων «οἶονεῖ μείζονι κακῷ περι-
 πέσῃ πρὸς τῷ ἡδὴ μεμισῆσθαι
 ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος». Δὲν ἐννοεῖ
 ὅμως αὐτοκτονίαν, (διότι τοῦτο
 εἶναι ἀλλότριον τοῦ χαρακτῆρος
 τῆς Μηδείας καὶ ἀποκρούει ἡ λέ-
 ξις συμφορά), ἀλλὰ τιμωρίαν.
 Ἀλλὰ ὅντως προσκρούει τις, ὅτι
 ἡ τροφὸς καταλήγει εἰς τιμωρίαν
 καὶ ὁμοῦ λέγει δεινὴ γάρ.

Ἄν ἔλλειπον οἱ τέσσαρες στίχοι,
 ἡ σύνδεσις ἦτο φυσικωτέρα.

³ Ἡ φράσις εἶναι συνήθης παρὰ
 τοῖς ἀρχαίοις, ὡς συμβάλλειν τινὶ
 ἔριν, μάχην, ἀγῶνα, φύλοπιν, ὡς
 κατωτέρω 521 «ὅταν φίλοι φί-
 λοισι συμβάλλωσ' ἔριν». Τὸ ῥα-
 δίως ἐτέθη μὲν ἐν ἀρχῇ πρὸς ἔμ-
 φασιν, ἀλλὰ προσδιορίζει τὸ οἴ-
 σεται.

⁴ Ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς θεω-
 ρεῖ ὡς ἐπίθετον ἀρσενικοῦ γένους,
 ὑπονοῶν τὸ οὐσιαστικὸν στέφανον
 καὶ ὄντως εὐρηται τὸ πλήρες ἐν
 Ἰφιγέν. ἐν Ταυρ. 10 «Ἐνταῦθα
 γάρ . . . στόλον ἑλληνικῶν συν-
 ἡγαγ' Ἀγαμέμνων ἀναξ τὸν καλ-
 λίνικον στέφανον Ἰλίου θέλων λα-
 βεῖν». Πιθανώτερον ὅμως εἶναι γέ-
 νους οὐδετέρου, ὡς παρὰ Πινδάρ.
 ἐν Νεμ. III, 17 «καματωδέων δὲ
 πλαγᾶν ἄκος ὕγιηρὸν ἐν βαθυπεδίῳ
 Νεμέᾳ τὸ καλλίνικον φέρει». Ἀνά-
 λογοι φράσεις εἶναι ἐπινίκια,
 νικητήρια φέρεσθαι. Ἀντὶ
 τοῦ οἴσεται ἔγραψαν ἄσεται, ἀλλ'
 ὁ Wecklein παρετήρησεν, ὅτι τὸ
 ῥῆμα τοῦτο δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν
 τόνον τῆς ἐκφράσεως τῆς τροφῆς.

⁵ Ἐν τῷ μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ
 ἀναγινώσκειται «τρόχος βαρυτό-
 νως ἐπὶ τοῦ δρόμου». Ὁ δὲ Ἀμ-

στείχουσι, μητρός οὐδὲν ἐννοούμενοι ¹
κακῶν· νέα γὰρ φροντίς ² οὐκ ἀλγεῖν φιλεῖ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Ω - Παλαιὸν ³ οἶκων κτῆμα δεσποίνης ἐμῆς,

μῶνιος λέγει ἐν σελ. 137 «τρόχους δὲ βαρυτόνως λέγουσι τοὺς δρόμους» ἀναγινώσκωμεν γάρ, ὡς φησιν (Τρύφων ἐν δευτέρᾳ περὶ Ἀττικῆς προσωδίας), ἐν μὲν Ἀλόπη Εὐριπίδου (Ἀποσπ. 106) «ὄρῳ μὲν ἀνδρῶν τόνδε γυμνάδα στόλον στείχοντα θεωρὸν ἐκ τρόχων πεπασμένον», ἐν δὲ Μῆδειᾳ «ἀλλ' — πεπαυμένοι». Γεννᾶται ὅμως τὸ ζήτημα, ἂν διὰ τῆς λέξεως πρέπη νὰ νοήσωμεν τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες, ἢ τὴν ἐνέργειαν αὐτήν. Νομίζομεν, ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συντάξεως· ἂν μὲν συνάπτηται συντακτικῶς μετὰ τοῦ πεπαυμένοι, πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ τρέχειν, ἂν δὲ μετὰ τοῦ στείχουσι, τὸν τόπον. Ἡ πρώτη σύνταξις εὐρηγται καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν Ἡλέκτρ. 1108 «νεογνῶν ἐκ τόκων πεπαυμένη», καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 231 «οὐδὲ ποτ' ἐκ καμάτων ἀποπαύσομαι». Τὴν σύνταξιν ταύτην δέχεται ὁ Wecklein, ἀλλὰ προτιμῶμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν τῷ Schöne συντάσσοντι τὴν φράσιν μετὰ τοῦ στείχουσι. Ἀλλ' ἴδου οἱ παῖδες παύσαντες ἔρχονται ἐκ τῶν γυμνασίων. Ὁ Σχολιαστὴς παραπερεῖ· «Ἀριστοφάνης» βαδίζει μοι τὸ μειράκιον ἐξ ἀποτρόχων.

Ὡς ἀπὸ γυμνασίας οὖν ἐλθόντας τοὺς παῖδας.

¹ Χωρὶς νὰ βάλλωσιν εἰς τὸν νοῦν των κανέν ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς μητρός των.

² Ἀντὶ νὰ εἴπῃ φροντίς τῶν νέων, ὡς Λυσίας Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτ. § 16 «τοὺς ἐτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοαῖς χρωμένους». Περὶ τοῦτου καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Τραχινίαις λέγει στίχ. 144 «τὸ γὰρ νεάζον ἐν τοιοῖσδε βόσκειται χώροισιν αὐτοῦ, καὶ νιν οὐ θάλλωσθε θεοὺ οὐδ' ὄμβρος οὐδὲ πνευμάτων οὐδὲν κλονεῖ, ἀλλ' ἡδοναῖς ἀμοχθον ἐξαίρει βίον». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει οὕτως· «ἢ γὰρ τῶν νέων διάνοια πονεῖν ἢ λυπεῖσθαι οὐ φιλεῖ. Οἱ γὰρ νέοι ἔξω πάσης φροντίδος καὶ κακίας εἰσὶ».

³ Ὁ παιδαγωγὸς ἔρχεται ἄγων τὰ δύο τοῦ Ἰάσονος τέκνα. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου παλαιὸς ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δηλώσῃ τὸ γῆρας τῆς τροφῆς καὶ τὴν μακρὰν σχέσιν ταύτης πρὸς τὴν Μῆδειαν. Κεῖται ἀντὶ τοῦ παλαιὰ θεράπεινα, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 867 «οἶδα σ' ὄντ' ἐγὼ παλαιὸν δωμάτων ἐμῶν λάτριν», καὶ παρ' Ἀθηναίῳ XI, 483 ὁ κωμικὸς Ἀλκιβίου διακωμωδεῖ τὴν φράσιν

τί πρὸς πύλαισι ¹ τήνδ' ἄγρου' ἐρημίαν
 ἔσθηκας, αὐτῇ ὀρεομένη ² σαυτῇ κακά;
 πῶς σοῦ ³ μόνη Μῆδεια λείπεσθαι θέλει;

50

ΤΡΟΦΟΣ.

Τέκνων ὁπαδὲ ⁴ πρέσβυ τῶν Ἰάσονος,
 χρηστοῖσι δούλοις ξυμφορὰ ⁵ τὰ δεσποτῶν

τοῦ ποιητοῦ. «Εἶτα τετρακότῳ-
 λον ἐπεσῶδε κῶδωνά μοι, παλαιὸν
 οἴκιον κτήμα».

¹ Τὸ πρὸς πύλαισι προσ-
 διορίζει τὸ ἔσθηκας· διὰ τί
 μένουσα εἰς ταύτην δὲ τὴν ἐρη-
 μίαν ἐσπᾶθης πλησίον τῶν πυλῶν.
² Ὁ ποιητὴς ἐνόησεν, ὅτι ἦτο
 ἀνάγκη νὰ δικαιολογήσῃ τὴν μο-
 νολογίαν τῆς τροφῆς.

³ Τὸ ῥῆμα εἶναι τῆς αὐτῆς ῥί-
 ζης μετὰ τῶν θροῦς, θροῶ, θρηνώ
 καὶ εἶναι ἐν χρήσει κατ' ἐνεστώτα
 μόνον καὶ παρατατικόν. Βύρῃται
 ἐτι ἄπαξ παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ἰππο-
 λύτῃ. 363, οὐδαμοῦ παρὰ Σοφοκλεῖ
 καὶ τετράκις παρ' Αἰσχύλῳ. Ση-
 μαίνει δὲ μόνη μὲ τὸν ἐκυτόν της
 θρηνοῦσα κακά.

⁴ Δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις,
 ἂν ἡ γενικὴ τῆς ἀντωνυμίας ἐξ-
 αρτᾶται ἐκ τοῦ μόνος ἢ ἐκ τοῦ
 λείπεσθαι, διότι καὶ αἱ δύο λέ-
 ξεις δέχονται γενικήν· τὸ μόνος
 συντάσσεται πρὸς γενικήν, ὡς ἐν
 Ἑκάβῃ. 769 «ποῖ τῶν τότε» ὄντων
 χωρίσας τέκνων μόνον;», Σοφοκλ.
 ἐν Αἴαντ. 510 «εἰ νέας τροφῆς
 στερηθεὶς σοῦ διοίσεται μόνος ὑπ'
 ὀρφανιστῶν μὴ φίλων»· ἀλλὰ καὶ

τὸ λείπεσθαι συντάσσεται πρὸς
 γενικήν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν.
 548 «καὶ τίς βίος μοι σοῦ λειψι-
 μένη φίλος;» καὶ ἐν Τραχιν. 937
 «κάνταυθ' ὁ παῖς δύστηνος οὔτ'
 ὀδυρμάτων ἐλείπετ' οὐδέν». Ὁ
 παιδαγωγὸς ἐλέγχει τὴν τροφόν,
 ὅτι καὶ αὐτὴ ἄγει ἐρημίαν, καὶ
 τὴν Μῆδειαν κατέλιπε μόνην.

⁵ Κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ λέξις
 ὁπαδὸς ἀντίκειται πρὸς τὸ ὄνομα
 παιδαγωγός, ἀλλ' ὁ παιδα-
 γωγὸς ἢ ἡγεῖται ἢ ἔπεται. Ὡς
 ὁ παιδαγωγὸς προσηγόρευσε τὴν
 τροφὸν παλαιὸν κτήμα, οὕτως
 αὕτη προσαγορεύει ἐκείνον πρεσ-
 βύτην. Ταῦτα δηλοῦσι τὴν πίστιν
 πρὸς τοὺς δεσπότας καὶ ποιοῦσιν
 ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀπιστίαν τοῦ
 Ἰάσονος.

⁶ Ἡ λέξις κεῖται ἐν τῇ κυρίᾳ
 αὐτῆς σημασίᾳ· ὅταν αἱ ὑποθέ-
 σεις τῶν δεσποτῶν βαίνωσι κα-
 κῶς, συμφέρονται ταῖς δυστυχίαις
 καὶ οἱ χρηστοὶ δούλοι, ὡς Εὐρι-
 πίδῳ. ἐν Βάκχ. 1016 «ὡς σὲ στε-
 νάζω δούλος ὢν μὲν, ἀλλ' ὅμως
 χρηστοῖσι δούλοις συμφορὰ τὰ
 δεσποτῶν», Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμη-
 νεύει οὕτω· «Τοῖς χρηστοῖς δού-

κακῶς πίτνοντα¹ καὶ φρενῶν ἀνθάπτεται². 55
 ἐγὼ γὰρ³ εἰς τοῦτ' ἐκβέβηκ' ἀλγηδόνας,
 ὥσθ' ἕμερός μ' ὑπῆλθε⁴ γῆ τε κοῦρανῶ

λοις τὰ τῶν δεσποτῶν κακῶς πίπτοντα συμφορὰν φέρει καὶ οὐδύνας, κακῶς ἐπιπίπτοντα, εἰς κακὸν ἀποβαίνοντα τὰ τῶν δεσποτῶν».

¹ Πιτνέω καὶ πίτνω, ἐξ ὧν ὁ δεύτερος τύπος ἀπεδοχιμάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν. Εἶναι διάφορος τύπος τοῦ πίπτω. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν κύβων, ὡς δεικνύει τὸ 84 ἀπόσπασμα τοῦ Σοφοκλέους «ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Δίδε κύβοι», καὶ ἀπόσπ. 686 «στέργειν δὲ τάκπεσόντα καὶ θέσθαι πρέπει σοφὸν κυβευτήν, ἀλλὰ μὴ στένειν τύχην». Ἡ φράσις εἶναι συνήθης, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 32 «τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι τρίς ἐξ βαλοῦσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἠλέκτρ. 1101.

² Ἐγγίξει, προσβάλλει τὰς φρένας. Μεταχειρίζονται τὸ ῥῆμα οἱ τραγικοὶ πρὸς δήλωσιν, ὅτι τι προσβάλλει τὰς φρένας ἢ ἄλλο τι, ὡς ἐν στίχ. 1360 «τῆς σῆς γὰρ, ὡς χρή, καρδίας ἀνθηψάμεν» παρὰ Βαλλ. καὶ Ἐλέν. 960 καὶ ἐν Ῥῆσ. 916, Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 778 «κάκεϊνος ὡς ἤκουσε καὶ διώδυνος σπαραγμὸς αὐτοῦ πλευμόνων ἀνθήψατο» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. 474.

³ Ἡ τροφὸς φέρει ὡς παράδειγμα τῶν εἰρημένων αὐτήν.

⁴ Ὁ Meineke εἶκασεν, ὅτι

πρέπει νὰ γραφῇ μ ο ὕ π ῆ λ θ ε δηλ. μοὶ ὑπῆλθεν (Fragm. comic. III, 27), ἀλλ' οὐδεὶς τὴν γραφὴν ἐδέξατο· διότι καὶ ὁ Φιλήμων ταύτην τὴν γραφὴν εἶχεν ὑπ' ὄψει (Ἀθην. VII, 288 καὶ II, 24), καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὸ σχῆμα σολοικοφανές, διὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς πτώσεως». Ἡ διόρθωσις ἐγένετο, ὅπως ἀξηγηθῇ ἡ ἐπομένη δοτικὴ, ἥτις δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν αἰτιατικὴν με, ἀλλὰ ἡ τοιαύτη ἐναλλαγὴ τῶν πτώσεων εἶναι συνήθης παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὡς Εὐριπίδ. Ἰφιγέν. ἐν Αὐλ. 491 «ἄλλως τέ μ' ἔλεος τῆς ταλαιπώρου κόρης αἰσῆλθε συγγένειαν ἐννοουμένῳ», Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 979 «ποῖ γὰρ μολεῖν μοι δυνατόν, ὡς ποίους βροτοὺς, τοῖς σοῖς ἀρήξαντ' ἐν πόνοισι μηδαμοῦ;». Δηλοῖ τὸν ἐσχατον βαθμὸν τῆς ἀλγηδόνης, ὅτι ἡ τροφὸς μόνη καὶ οἰνεῖ εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν λέγει τὰς περιπετείας τῆς Μηδείας. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Οἱ δὲ στενοχωρούμενοι τῷ κακῷ, τῷ οὐρανῷ, ἢ τῷ ἡλίῳ, ἢ τινὶ ἄλλῳ θεῷ ὤφηνται τὰ καθ' ἑαυτοὺς πράγματα. Ἀλλως μεμīmηται τοὺς ἐν μεγάλας δυστυχίαις ἐξεταζομένους καὶ μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων θαρροῦντας ἀπαγγεῖλαι τὰ δυστυχήματα, ἢ διὰ φόβον δεσπο-

λέξαι μολούσῃ δεῦρο δεσποίνης¹ τύχας.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Οὐπω γάρ² ἡ τάλαινα παύεται γόων;

ΤΡΟΦΟΣ.

Ζηλῶ³ σ' ἐν ἀρχῇ πῆμα κοῦδέπω μεσοῖ.

60.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ᾧ μῶρος⁴, εἰ χρή δεσπότας εἶπεν τόδε·
ὥς⁵ οὐδὲν οἶδ' ἐπὶ τῶν νεωτέρων κακῶν.

ΤΡΟΦΟΣ.

Τί δ' ἔστιν, ὦ γεραίε; μὴ φθόνοι φράσαι.

τῶν, ἢ διὰ τινὰ χρεῖαν συμφέ-
ρουσαν τοῖς πράγμασιν. Οὗτοι
γὰρ σιωπᾶν τὰς συμφορὰς μὴ δυ-
νάμενοι καὶ λέγειν ἀνθρώποις
φοβούμενοι, οὐρανῷ, ἢ ἡλίῳ, ἢ
γῇ, ἢ θεοῖς ἄλλοις διηγοῦνται».
Τοῦ τοιοῦτου ἐδεῖτο ὁ Εὐριπίδης,
ὅπως δικαιολογήσῃ τοὺς προλό-
γους αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν Ἀνδρομάχῃ.
91 «ἡμεῖς δ', οἷσπερ ἐγκείμεσθ'
ἀεὶ θρήνοισι καὶ γόοισι καὶ θα-
κρύμασι, πρὸς αἰθέρ' ἐκτενοῦμεν».
Τὰ τοιαῦτα διεκωμώδησεν ὁ Θεό-
γνητος παρ' Ἀθηναίῳ XI, 671 B
«ἐπαρίστηρ' ἔμαθες, ὦ πόνηρε,
γράμματα· ἀνέστροφόν σου τὸν
βίον τὰ βιβλία· πεφίλοσέφηκας γῇ
τε κούραν ὡ λαῶν, οἷς οὐδὲν ἔστιν
ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων».

¹ Αὕτη εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα
γραφὴ ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν, ἀλλ' ὁ
Klotz γράφει M ἡ δ ε ἰ α ς κατὰ
τι χειρόγραφον.

² Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ παραλει-
φθεῖσαν πρότασιν, δηλ. λέγεις
τὰρτα, διότι ἡ ταλαίπωρος δὲν

παύει ἀπὸ τοῦ νὰ οἰδύρηται;

³ Μακαρίζει τὸν παιδαγωγὸν ἡ
τροφὸς ὡς ἔχοντα τοσαύτην ἀ-
πλόγητα διανοίας, ὥστε νομίζει,
ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ παύσῃ ἡ Μή-
δεια οἰδυρομένη, ἐν ᾧ τὸ κακὸν εἶ-
ναι ἐν ἀρχῇ. Τὸ κακὸν δὲ εὐρί-
σκεται εἰς τὸ τέλος, ἀλλ' εἰς τὴν
ἀρχὴν του. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ
ὁ Σχολιαστὴς· «θαυμάζω σε, πῶς
οὐκ ἔγνωκας· ἄρτι γὰρ ἀρχὴν εἴ-
ληφε τὸ κακόν, καὶ οὐδὲ εἰς με-
σότητα προῆλθε, τοσοῦτον ἀπέχει
τοῦ πεπαῦσθαι τὸ κακόν. Ἐν
ᾗθει δὲ εἴρηται, οἷον μακάριος εἶ
τοιαύτην ἔχων διάνοιαν». Παρα-
πλήσιαί φράσεις εἶναι Ἰφιγέν. ἐν
Αὐλίδ. 675 «ζηλῶ σὲ μᾶλλον ἢ
μέ τοῦ μηδὲν φρονεῖν» Σοφοκλ.
ἐν Ἡλέκτρ. 1027 «ζηλῶ σε τοῦ
νοῦ, τῆς δὲ δειλίας στυγῶ».

⁴ Τὸ ἐπίθετον μωρὸς ἀττικώ-
τερον λέγεται μῶρος. Ἡ μωρία
ἀποδίδεται εἰς τὴν Μήδειαν, ὡς
δηλοῖ ἡ ἐπομένη ὑπόθεσις.

⁵ Διὰ τοῦ ὡς δηλοῦται τὸ αἴ-

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Οὐδέν· μετέγνων ¹ καὶ τὰ πρόσθ' εἰρημένα.

ΤΡΟΦΟΣ.

Μή, πρὸς γενείου ², κρύπτε σύνδουλον σέθεν· 65
σιγὴν γάρ, εἰ χρὴ ³, τῶνδε θήσομαι πέρι.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Ἦκουσά του λέγοντος οὐ δοκῶν ⁴ κλύειν,
πессοὺς ⁵ προσελθὼν ἔνθα δὴ παλαίτατο ⁶

τιον τῆς μωρίας τῆς δεσποίνης.

¹ Τὸ μεταγινώσκω σημαίνει ὑστερώτερον γνωρίσας μεταβάλλω γνώμην, μετανοῶ, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτῇ. 1270 «οὐκ οὖν ἔνεστι καὶ μεταγνῶναι πάλιν;», Ἡρόδοτ. I, 40 «ὡς ὢν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω» καὶ Θουκυδίδ. III, 40 «καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα». «Ὅχι μόνον δέν σοι λέγω τίποτε, ἀλλὰ καὶ μετενόησα, δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρότερόν σοι εἶπον. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ ποιητὴς ἡθοποιεῖ τὴν ἀπλότητα τοῦ παιδαγωγοῦ.

² Ἡ φράσις πρὸς γενείου, πρὸς γονάτων δηλοῖ θερμὴν παράκλησιν καὶ ἐνίοτε οἱ ἰκετεύοντες ἤπτοντο τῶν μελῶν τούτων τοῦ σώματος, ὡς Ἰλιάδ. A 500 «καὶ ῥα πάροι' αὐτοῦ καθέζετο, καὶ λάβε γούνων σκαιῇ» δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἐλοῦσα λισσομένη προσέειπε». Ἡ θερμὴ τῆς τροφοῦ ἰκεσία ὑποδηλοῖ τὴν ἀγάπην αὐτῆς πρὸς τὴν Μήδειαν. Ὁ παιδαγωγὸς εἶχε καθήκον νὰ εἴπῃ τὸ

μυστικὸν τῇ τροφῇ ὡς σύνδουλος.

³ Ἐννοεῖται τό, σιγὴν θέσθαι. Περὶ τούτων, τὰ ὁποῖα θά μοι εἴπῃς, θά σιωπήσω, ἀνῆναι ἀνάγκη.

⁴ Τὸ δοκεῖν ἐνταῦθα σημαίνει προσποιεῖσθαι ἤκουσά τινα νὰ λέγῃ καὶ δὲν προσποιοῦμαι, ὅτι ἤκουσα. Παραπλησίαν σημασίαν ἔχει τὸ εοικέναι παρ' Ὀμήρου ἐν Ἰλιάδ. Ψ 430. «Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνεν κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ αἴοντι εοικώς».

⁵ Ἐννοεῖ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔπαιζον τοὺς πессοὺς, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «Ἐπεὶ ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς τόποις ὠνόμαζον τοὺς τόπους» πессοὺς γὰρ νῦν τοὺς τόπους τῶν κυβευτῶν, ὡς ὅφον καὶ μύρα, ἔνθα ταῦτα συνήθως ἐστίν». Περὶ τοῦ ἐτύμου καὶ τοῦ εἵδους τῆς παιδιᾶς ὑπάρχει μεγάλη διαφωνία παρὰ τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις· παράγουσιν ἢ ἀπὸ τοῦ πέντε, δηλ. πεντεία = πεττεία, ἢ ἐκ τοῦ πέτω, πίπτω, ἢ, κατὰ τὸν Döderlein, ἐκ τοῦ πεζός. Παρὰ τῇ Ἀθηναίῳ I, 16 ὑπάρχει πε-

1
Εἰς τὸν τόπον
οἱ μισοὶ ἐκείνοι
ἔδωκεν ἀγαθόν·
ἔγχετο σέλι' ἐν αὐ-
τοῖς· ἔλαυνεν τὸν σάκ-
κον· ἔλαυνεν.

θάσσουν, τεμνὸν ἀμφὶ Πειρήνης¹ ὕδωρ,

ριγραφὴ τις τοῦ Ἀπίωνος, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι εἶναι πλαστή. Τινὲς λέγουσιν, ὅτι εἶναι οἱ ἀστράγαλοι, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι εἶναι εἶδος πεδιᾶς, οἷον ἡ ἐν ν. ε. α. ε., ἣτις φαίνεται οὕσα ἀρχαιοτάτη. Ὅτι οἱ πεσσοὶ ἦσαν διάφοροι τῶν ἀστραγάλων, γίνεται ὀφθαλμικῶς ἐκ τοῦ Ἡρόδοτου. Διὰ τούτων παίζουσιν οἱ τῆς Πηνελόπης μνηστῆρες, Ὀδυσσ. Α 107. Καὶ οἱ Λυδοὶ οἱ λέγοντες, ὅτι ἦσαν εὗρεται τῶν πλείστων παιγνίων, δὲν ἔλεγον, ὅτι ἐξεῦρον καὶ τοὺς πεσσούς, Ἡρόδοτ. Ι, 94 «ἐξευρεθῆναι δὲ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἄλλων πασῶν παιγνιῶν τὰ εἶδη, πλὴν πεσσῶν» τούτων γὰρ ὦν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί.

⁶ Ἄνευ τοῦ κύρους τῶν χειρογράφων τινὲς ἔγραψαν παλαιότεροι, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζει ὁ Klotz διότι ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δηλώσῃ οὐχὶ τοὺς προέχοντες τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ τοὺς γέροντας. Τοὺς πεσσούς συνήθως ἔπαιζον οἱ γέροντες, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, De senect. 16, 58 «Nobis senibus ex lusionibus multis talos relinquant et tesseras».

¹ Ἡ Πειρήνη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀχελώου ἢ Ἀσωποῦ, μεθ' ἧς ὁ Ποσειδῶν ἐγέννησε τὸν Κεγχρίαν. Ὅτε δὲ ἡ Ἀρτεμις ἐφόνευσε τοῦτον, ἡ Πειρήνη μετεμορφώθη εἰς

κρήνην. Τὸ ὕδωρ ταύτης ἦτο διαυγὲς καὶ ἡδιστον, Ἀθην. IV, 156 «τοῦ δειπνοῦ χρονίζοντος λόγος ἐγένετο ποῖον τῶν ὑδάτων ἡδιστόν ἐστιν. Καὶ τῶν μὲν ἐγκωμιαζόντων τὸ ἀπὸ τῆς Λέρνης, ἄλλων δὲ τὸ ἀπὸ τῆς Πειρήνης, ὁ Κερνεῖς κατὰ Φιλόξενον εἶπε τὸ κατὰ χειρῶν». Ὁ Στράβων περιγράφει τὴν κρήνην οὕτως ἐν σελ. 379 «ὑπὸ τῇ κορυφῇ (τοῦ Ἀχροκορίνθου) τὴν Πειρήνην εἶναι συμβαίνει κρήνην, ἔκρυσιν μὲν οὐκ ἔχουσαν, μεστήν δ' αἰετῶν διαυγὲς καὶ ποτίμου ὕδατος» καὶ Πausan. II, 3, 3 «Μετὰ δὲ αὐτὸν ἔσδοός ἐστι τῆς Πειρήνης» ὡς τὸ ὕδωρ. Ἐπὶ δὲ αὐτῇ λέγουσιν, ὡς ἡ Πειρήνη γένοιτο ὑπὸ δακρυῶν ἐξ ἀνθρώπου πηγῇ, τὸν παῖδα ὀδυρομένη Κεγχρίαν ὑπὸ Ἀρτέμιδος ἀκούσης ἀποθανόντα. Κεκόσμηται δὲ ἡ πηγὴ λίθῳ λευκῷ, καὶ πεποιημένα ἐσὶν οἰκήματα σπηλαίοις κατὰ ταύτά, ἐξ ὧν τὸ ὕδωρ εἰς κρήνην ὑπαιθρον ῥεῖ, πινεῖν τε ἡδύ, καὶ τὸν Κορίνθιον χαλκὸν διάπυρον καὶ θερμὸν ὄντα ὑπὸ ὕδατος τούτου βάπτεσθαι λέγουσιν». Διὰ τὸ ἡδύ καὶ διαυγὲς ὕδωρ ἡ κρήνη τῆς Πειρήνης ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος τῆς πόλεως τόπος καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πινδάρου αὐτῇ ἡ Κόρινθος ὀνομάζεται ἄστυ Πειράνας ἐν Ὀλυμπ. XIII, 86 καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν παρ' Ἡρόδοτ. V, 92 «ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε,

ὥς τούσδε παῖδας ¹ γῆς ἐλθὼν Κορινθίας 70
 σὺν μητρὶ μέλλοι ² τῆσδε χοίρανος χθονὸς
 Κρέων· ὁ μέντοι μῦθος εἰ σαφὴς ὁδε
 οὐκ οἶδα· βουλοίμην δ' ἂν οὐκ εἶναι τοῖς.

ΤΡΟΟΣ.

Καὶ ταῦτ' Ἰάσων παῖδας ἐξανέζεται ³
 πάσχοντας, εἰ καὶ ⁴ μητρὶ διαφορὰν ἔχει; 75

Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλὴν Πειρή-
 νην οἰκεῖτε καὶ ὑφρυμέντα Κό-
 ρινθον.

¹ Ὁ Weeklein πᾶνυ πιθανῶς
 εἰκάζει, ὅτι ὁ παιδαγωγὸς ἄγων
 τοὺς παῖδας καὶ θεώμενος τοὺς
 πεσσοὺς ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς
 παίζοντας, ἵνα οὗτοι συνδιαλεγό-
 μενοι εἰπωσι περὶ τῆς ἀπελάσεως
 τῶν παίδων τοῦ Ἰάσονος. Ἦκουσά
 τίνα νὰ λέγῃ καὶ δὲν προσποιού-
 μαι, ὅτι ἤκουσα, ὅτε ἐπλησίασα
 εἰς τὸν τόπον τῶν πεσσῶν, ὅπου
 δὲ οἱ γεροντότεροι κάθηνται, ὅτι
 τάχα τούτους δὲ τοὺς παῖδας μετὰ
 τῆς μητρός των μέλλει νὰ ἀπο-
 διώξῃ ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς χώρας
 τῆς Κορίνθου ὁ βασιλεὺς Κρέων.
 Δὲν γνωρίζω ὅμως, ἂν ἡ φήμη
 ᾖ ἀκριβής· ἐπεθύμουν ὅμως
 νὰ μὴ ᾖ ταῦτε δά, τὸ ὅποιον
 εἶπον.

² Ἐν τοῖς χειρογράφοις τὸ ῥῆμα
 φέρεται καὶ καθ' ὁριστικὴν καὶ
 κατ' εὐκτικὴν, ὅπερ βεβαιότερον,
 ὡς πλείστα ἀνάλογα παραδείγ-
 ματα μαρτυροῦσιν, ὡς ἐν Ὁρέστ.
 472 ἔκλυον, ὡς εἰς Ναυπλίαν ἦκοι

σὺν ἀλόχῳ πολυετὲς σεσωσμένος·
 901 «ἐπερρόθησαν οἱ μὲν ὡς κα-
 λῶς λέγοι» καὶ ἐν Φοινίσσ. 1469.

³ Τὰ ῥήματα περιορᾷ, καρτε-
 ρεῖν, ἀνέχεσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα
 συντάσσονται πρὸς μετοχὴν δη-
 λοῦσαν τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας
 ἢ τοῦ πάθους τοῦ ὑποκειμένου, ὡς
 Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 789 «οὐκ ἀνέ-
 ξεται κινουντα Βάκχος», Θουκυ-
 δίδ. VI, 16 «ὥσπερ δυστυχοῦντες
 οὐ προσαγορευόμεθα, ἐν τῷ ὁμοίῳ
 τις ἀνεχέσθω καὶ ὑπὸ τῶν εὐπρα-
 γούντων καταφρονούμενος» καὶ
 Ἰσοκράτ. ἐν Πανηγ. 65 Β «τοὺς
 βαρβάρους οὕτω διέθεμεν, ὥστε
 μὴ μόνον παύσασθαι στρατείας
 ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ
 τὴν αὐτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορ-
 θουμένην».

⁴ Καὶ τὸ εἰ καί, ὡς καὶ τὸ καὶ
 εἰ εἶναι ἐναντιωματικὰ, ἀλλ' ἐ-
 κεῖνο μὲν εἶναι φανταστικόν, τοῦτο
 δὲ πραγματικόν. Ὡς ἔλεγον οἱ ἀρ-
 χαῖοι διαφέρεισθαι τίτι, οὕτω καὶ
 διαφορὰν ἔχειν τίτι. Ἀνάλογον
 εἶναι τὸ μέφεσθαι τίτι καὶ μομ-
 φὴν ἔχειν τίτι, ἐν Ὁρέστ. 1069.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ:

Παλαιὰ καινῶν λείπεται κηδευμάτων ¹,
κούκ' ἔστ' ² ἐκεῖνος τοῖσδε δώμασιν φίλος.

ΤΡΟΦΟΣ.

Ἄρ. ὁρῶντος

Ἀπωλόμεσθ' ³ ἄρ', εἰ κακὸν προσοίσομεν
νέον παλαιῷ, πρὶν τόδ' ἐξηντληκέναι ⁴.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Ἀτὰρ σύ γ', οὐ γὰρ ⁵ καιρὸς εἰδέναι τόδε 80
δέσποιναν, ἡσύχαζε ⁶ καὶ σίγα λόγον.

¹ Σαφέστερον ἤθελεν εἶναι, ἂν ἔλεγεν ὁ ποιητής· παλαιὰ κηδεύματα λείπεται καινῶν. Οἱ παλαιοὶ γάμοι ἢ ἡ παλαιὰ γυνὴ εἶναι ὑποδεστέρα τῆς νέας, δηλ. ὁ σύζυγος δὲν ἀγαπᾷ τὴν πρώτην σύζυγον, ὥς τὴν δευτέραν. Τοῦτο ὁ Ὅμηρος λέγει περὶ τῆς γυναικὸς ἐν Ὀδυσσ. Ο 20· «Οἶσθα γὰρ οἶος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικὸς· κείνου βούλεται οἶκον ὀφέλλειν ὅς κεν ὀπίη».

² Κατὰ τὴν Σχολιαστὴν νοεῖται ἔξωθεν τὸ ἔτι· καὶ ἐκεῖνος πλέον δὲν ἀγαπᾷ τούτους τοὺς οἴκους. Λέγει τοῖσδε, διότι ἡ σκηνὴ ὑπάρχει πρὸ τῶν δωματίων τῆς Μηδείας.

³ Ὁ ἀόριστος τῆς ὀριστικῆς τίθεται πρὸς δηλώσιν τοῦ μέλλοντος συμβῆναι, ὅταν ὁ λέγων θέλῃ νὰ δηλώσῃ, ὅτι βεβαίως μέλλει τι νὰ γείνη, ὥς Ἰλιάδ. Δ, 160 «εἴ περ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν, ἔκ τε καὶ ὅψ' ἐτελεῖ, σὺν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν» καὶ Ὑ 412 «εἰ μὲν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχω-

μαι, ὤλετο μὲν μοι νόστος». Ὁ Ὀδυσσεύς τῆς Μηδείας συνεπάγει τὸν Ὀδυσσεύς τὸν δόκλῃρου τοῦ οἴκου καὶ διὰ τοῦτο ἡ τροφὸς περιλαμβάνει ἐν τῇ ὀλέθρῳ καὶ ἑαυτὴν καὶ τὸν παιδαγωγόν.

⁴ Κατὰ τὴν Σχολιαστὴν ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν ἀντλούων ἐν τοῖς πλοίοις, ὥς γίνεται δῆλον καὶ ἐξ ἄλλου χωρίου ἐν Ἰων. 927. «Κακῶν γὰρ ἄρτι κῦμ' ὑπεξαντλῶν φρενί, πρύμνηθεν αἶρει μ' ἄλλο σῶν λόγων ὕπο». Λοιπὸν ἐχάθημεν ἐὰν νέον κακὸν εἰς παλαιὸν προσθέσωμεν, πρὶν νὰ παύσῃ τὸ παλαιόν. Τὸ παλαιὸν ὡς ὑπάρχον ἐν τῇ Μηδείᾳ θεωρεῖ ἐγγύτερον καὶ διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη τὸ τόδε. Τούναντίον ὁ παιδαγωγὸς λέγει τόδε, ὅπερ κατέχει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ.

⁵ Τὴν αἰτιολογικὴν πρότασιν ἔθηκε παρενθετικῶς, ὥς πολλὰ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

⁶ Ἡ τροφὸς ὤφειλεν οὐ μόνον νὰ σιωπῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἡσυχάζῃ, ὅπως μὴ διὰ τῆς ἀνησυχίας διεγείρῃ τὴν ὑπόνοιαν τῆς Μηδείας.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ τέκν', ἀκούεθ' οἷος ¹ εἰς ὑμᾶς πατήρ ;
 ὅλοιτο ² μὲν μή· δεσπότης γάρ ἐστ' ἐμός·
 ἀτὰρ κακός γ' ὢν εἰς φίλους ³ ἀλίσκεται.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Τίς δ' οὐχὶ θνητῶν; ⁴ ἄρτι γινώσκεις τόδε, 85
 ὡς πᾶς τις αὐτόν τοῦ πέλας ⁵ μᾶλλον φιλεῖ,

¹ Τοῦτο ἀπεικονίζει τὸ γυναι-
 κεῖον ἦθος· ἐν ᾧ ἡ τροφὸς παρη-
 νέθη νὰ σιωπῇ, αὕτη ἐκρήγνυσι
 φωνήν. Τί ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς διὰ
 τῆς φράσεως ταύτης, ἐπεξηγεῖ
 μετ' ὀλίγον, κακὸς εἰς φίλους.

² Ἡ κακὴ τοῦ Ἰάσονος συμπε-
 ριφορὰ πρὸς τὰ ἴδια τέκνα εἶναι
 τοιαύτη, ὥστε ἡδύνατό τις νὰ εὐ-
 χηθῇ ὅλεθρον αὐτῇ, ἀλλ' ἡ τρο-
 φὸς δὲν πράττει τοῦτο, διότι εἴ-
 ναι δεσπότης αὐτῆς. Παραπλήσιον
 εἶναι ἐν Φιλοκτῆτ. 961 «ὅλοιο —
 μήπω, πρὶν μάθοιμ' εἰ καὶ πάλιν
 γνώμην μετοίσεις».

³ Τὸ κακὸς ποιεῖ ἀντίθεσιν
 εἰς τὸ φίλους· τὰς δὲ τοιαύτας
 ἀντιθέσεις ἀγαπῶσι μάλιστα οἱ
 τραγικοί.

⁴ Ὑπῆρχεν ἡ γραφή· τίς δ'
 οὐχὶ θνητῶν ἄρτι γι-
 νώσκει τόδε; Ὁ Σχολια-
 στὴς ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι τὸ τοι-
 οῦτον προῆλθεν ἐκ τῆς ἀγνοίας
 τῶν ὑποκριτῶν· «Οὕτως ἀναγνώ-
 στέον· τίς δ' οὐχὶ θνητῶν;» καὶ
 στικτέον. Εἶτα ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς
 ἄρτι γινώσκεις τόδε· διὸ καὶ
 μετὰ τοῦ σ γραπτέον, οἷον τίς οὐκ

ἐστὶ κακὸς εἰς φίλους, εἶτα τὸ
 ἄρτι γινώσκεις τόδε, οἷον ἄρτι
 ἐγνώκας ὅτι ἑαυτοὺς μᾶλλον φι-
 λοῦσιν ἢ τοὺς πέλας. Οἱ δὲ ὑπο-
 κριταὶ τοῦτο ἀγνοήσαντες τὸ τῆς
 ἀντιδιαστολῆς μετατιθέασιν εἰς τὸ
 «τίς δ' οὐχὶ θνητῶν τοῦτο γινώσκει
 σαφῶς;». Ἡ γραφή αὕτη ἐκράτη-
 σεν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν. Συμπλη-
 ροῦται δ' ἡ φράσις ἐκ τῶν ἡγου-
 μένων, δηλ. τίς δ' οὐχὶ θνητῶν
 κακὸς εἰς φίλους; Τὸ ἄρτι, ὡς καὶ
 τὸ ἀρτίως, συντάσσεται πρὸς ἐνε-
 στῶτα ἀντὶ παρακειμένου πρὸς
 δῆλωσιν, ὅτι μὲν πρὸ ὀλίγου
 ἐγένετό τι, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ.
 346 «ἥ τις λέγεις μὲν ἀρτίως, ὡς,
 εἰ λάβοις σθένος, τὸ τούτων μέσος
 ἐκδείξειας ἄν». Πρὸ ὀλίγου ἔμα-
 θες τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἐν ᾧ
 εἶναι παλαιά;

⁵ Πέλας λέγεται ἐκεῖνος, μεθ'
 οὗ δύναται τις νὰ ἔλθῃ εἰς σχέ-
 σεις· συνήθως εὐρηται ἐν πληθύν-
 τικῷ ἀριθμῷ, οἱ πέλας. Καὶ παρὰ
 Στοβαίῳ ὁ Εὐριπίδης λέγει σελ.
 409 «ὡς οὐδὲν ἀνδρὶ πιστὸν ἄλλο
 πλὴν τέκνων· κέρδους δ' ἕκατι καὶ
 τὸ συγγενὲς νοσεῖ».

¹ αἶμα = οἱ ¹ μὲν δικάϊως, οἱ δὲ καὶ κέρδους χάριν,
² εἰδὲ = εἰ ² τοῦσδε γ' εὐνῆς εἶνεκ' οὐ στέργει πατήρ;

ΤΡΟΦΟΣ.

Μοῖρα δὲ ἴτ', εὖ γὰρ ἔσται ³, δωμάτων ἔσω, τέκνα.

¹ Ὁ στίχος οὗτος ὑπὸ τοῦ Σχολιαστοῦ σημειοῦται ὡς περισσός· «Περὶ τοῦ στίχου πρόσκειται, ὁ τὴν ἐπεξεργασίαν περιέχων, καὶ ὅτι προκειμένου ἐνικοῦ τοῦ τίς ἐπήνεγκε τὸ οἱ μὲν». Πολλοὶ κριτικοί, ὡς ὁ Brunek, ὁ Hartung, ὁ Dindorf καὶ ἄλλοι παραλείπουσι τὸν στίχον, ὁ δὲ Nauck θεωρεῖ καὶ τὸν ἐπόμενον νόθον. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει σπουδαία αἰτία πρὸς ἀθέτησιν τοῦ στίχου. Προηγείται μὲν τὸ πᾶς τις καὶ ἔπεται τὸ οἱ μὲν, ἀλλ' ἔχει περιληπτικὴν σημασίαν, ὡς ἐν Ἡρακλ. 78 «πᾶς ἀνίστησιν πόδα, ὡς πρὸς πατρῷον προσπεσούμενοι γόνυ». Ἐκαστος ὀφείλει ἄνευ αἰσχροκερδείας νὰ ἀγαπᾷ ἑαυτὸν καὶ ἡ τοιαύτη ἀγάπη εἶναι δικαία. Nauck. Tragic. Græc. fragm. ἀριθμ. 460. «Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ', ὅπερ πάντες βροτοὶ φιλαῖν μάλιστα' ἑαυτὸν οὐκ αἰσχύνονται» καὶ Meineke fragm. comic. τόμ. III, σελ. 355 «φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεον οὐδεὶς οὐδένα». Τὸ οἱ μὲν ἐτέθη μόνον χάριν ἀντιθέσεως, διότι ἡ χυρία ἐννοία τῆς προτάσεως πίπτει ἐπὶ τοῦ ἐπομένου, οἱ δὲ καὶ κέρδους χάριν. Ὁ Εὐριπίδης καὶ ἄλλαχοῦ τὸ κέρδος, ἥτοι τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ κερδαίνειν, θεωρεῖ ὡς

ἀντίθετον πρὸς τὸ δίκαιον, ἐν Ἡρακλ. στίχ. 2.

² Τὸ εἰ ἐνταῦθα περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν αἰτιολογικοῦ, ἐπειδὴ. Γεννᾶται τὸ ζήτημα, διὰ τί μετὰ τὸ εἰ ἔπεται οὐ καὶ τινες ὑπέλαβον, ὅτι ἡ ἄρνησις μετὰ τοῦ στέργει ἀποτελεῖ ἐν ῥήμα, οὐ στέργει = μισεῖ, ὅπερ δὲν εἶναι πιθανόν. Διότι τὸ οὐ τίθεται μετὰ τὸ εἰ, ὅταν οὐχὶ περὶ ἀμφιβόλου ὑποθέσεως, ἀλλὰ περὶ βεβαίας αἰτίας λέγεται, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 347. «Εἰ δ' οὐκέτι ἔστι, τίνι τρόπῳ διεφθάρη;» Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 1266 «φεῦ τοῦ θανόντος ὡς ταχεῖά τις βροτοῖς χάρις διαρρεῖ, εἰ σοῦ γ' ὅδ' ἀνὴρ οὐδ' ἐπὶ μικρῶν λόγων ἔτ' ἴσχει μνηστίν» Ἰλιάδ. Ψ 296, Θουκυδίδ. I, 121 «ἡ δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οἱ μὲν ἐκείνων ξύμμαχοι ἐπὶ δουλείᾳ τῇ αὐτῶν φέροντες οὐκ ἀπεροῦσιν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὶ ἄμα σώζεσθαι οὐκ ἄρα δαπανήσομεν» καὶ Ἀντιφάνης παρ' Ἀθην. III, 99 Α.

³ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ «Τὸ δὲ εὖ γὰρ ἔσται εὐχομένη λέγει, τουτέστιν ἐπὶ καλῷ δὲ ἀποβαίῃ εἰσελθεῖν ὕμῃς», ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι ἡ προφῶς θέ-

τὸ δ' ὥς ^{ἡμεῖς οὐκ ἐκείνη} μάλιστα τοῦσδ' ἐρημώσας ἔχε ¹ 90
καὶ μὴ πέλαζε μητρὶ δυσθυμουμένην ². ~~ἡμεῖς οὐκ ἐκείνη~~
ἤδη γὰρ εἶδον ὄμμα νιν ταυρουμένην ³ ~~ἡμεῖς οὐκ ἐκείνη~~
τοῖσδ', ὥς τι δρασεῖουσιν ⁴. οὐδὲ παύσεται
χόλου, σάφ' οἶδα, πρὶν κατασκήψαι ⁵ τινα.
ἐχθροὺς γε μέντοι, μὴ φίλους, δράσειέ τι. ⁶ 95

ΜΗΔΕΙΑ,

Ἰώ ⁶,

λουσα νὰ ἐμπνεύσῃ θάρρος εἰς τοὺς
παῖδας τοῦ Ἰάσονος, ἀκούοντας τὸν
διάλογον, μετὰ βεβαιότητος λέ-
γει τοῦτο, ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ
Lenting. Παραπλήσιον εἶναι τὸ
παρὰ Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 184 «ἀλλ'
ἀμφὶ μὲν τούτοις εὖ σχήσει».

¹ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν «Χω-
ρίσας τῆς μητρὸς αὐτὰς ἀπόκρυ-
ψον». Ἐν ταῖς τραγωδίαις, ὡς
βραδύτερον ἐποίησεν ὁ Εὐριπίδης,
προλέγει τὰ μέλλοντα συμβῆναι,
ἐνταῦθα δὲ μόνον ὑπαινίσσεται.

² Δυσθυμέομαι κυρίως σημαί-
νει ἔχω κακὴν καρδίαν, εἶμαι με-
λαγχολικός.

³ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν
ταυρηδὸν βλέπουσαν. Ὁ Σχολια-
στὴς ἐρμηνεύει «Ἀγριουμένην,
καὶ διὰ τοῦ βλέμματός τὸ ὀργί-
λον ἐπιδεικνύσαν, οἷον ὡς ταῦρος
θυμικὸν καὶ φοβερὸν ὁρώσαν, ὡ-
στοργον καὶ οὐχὶ μητρικόν». Τὸ
ῥῆμα συντάχθη πρὸς δοτικὴν
ἀντιπεριποιητικὴν, ὡς ἐν τοῖς
ἔπειτα στίχ. 187 «καίτοι τοκά-
δος δέργμα λεαίνης ἀποταυροῦται
δμοσίην».

⁴ Ἐπιθυμοῦσαν ἢ σκοποῦσαν
νὰ πράξῃ, Ἀριστοφάν. ἐν Εἰρήν.
61 «ὦ Ζεῦ, τί δρασεῖς ποῦ'
ἡμῶν τὸν λεώνη».

⁵ Ἡ μετὰ ῥῆμα ἐλήφθη ἐκ τοῦ
κεραυνοῦ, ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ
ὁ Σχολιαστὴς. «Ἀντὶ τοῦ βλά-
ψαι, ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ σκη-
πτοῦ, οἷον κεραυνῶσαι». Τὸ ῥῆμα
συνήθως συντάσσεται πρὸς δοτι-
κὴν, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς αἰτιατι-
κὴν, ὡς καὶ τὸ ἐμπροσθεῖν, Εὐριπίδ.
ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 701 «πρὸς
δεξιᾶς σε τῆσδ' ἐπισκῆπτω τάδε»
καὶ Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 1221
«τοσοῦτον δὴ σ' ἐπισκῆπτω, τέ-
κνον», ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 942
καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐ-
λίδ. 808.

⁶ Ὁρνεῖ ταῦτα ἡ Μῆδεια ἐν
τοῖς δώμασιν, ἢ δὲ φωνὴ ἐξά-
κουστος γίγνεται. Ὁ Παιδαγωγὸς
μετὰ τῶν παίδων δὲν εἶχεν ἔτι
εἰσελθεῖ, διότι τοῦτο γίνεται ἐν
στίχ. 105. Ὁ Σχολιαστὴς παρα-
τηρεῖ, ὅτι ταῦτα ἀντιφάσκουσι
πρὸς τὰ προειρημένα. «Ἀσύμ-
φωνα ταῦτ' ἐστὶ τοῖς ὑπὸ τῆς

δύστανος ἐγὼ μελέα¹ τε πόνων,
 ἰὼ μοί μοι, πῶς ἂν ὀλοίμαν²;

ΤΡΟΦΟΣ.

Τόδ' ἐκεῖνο³, φίλοι παῖδες· μήτηρ
 κινεῖ⁴ καρδίαν, κινεῖ δὲ χόλον.

σπεύδετε θάσσον δώματος εἴσω

100

καὶ μὴ πελάσῃτ' ὄμματος ἐγγύς,
 μηδὲ προσέλθῃτ', ἀλλὰ φυλάσσεσθ'

πρεσβυτίδος εἰρημένοις, ὅτι ἄφω-
 νος λέγεται καθῆσθαι». Ταῦτα
 δὲν εἶναι ἀσύμφωνα, ἀλλὰ ψυχο-
 λογικῶς ἀληθῆ· διότι ἡ μελαγ-
 χολικὴ σιωπὴ ἐκρήγνυται καὶ εἰς
 εἰς στεναγμούς. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν
 τοῖς ἔμπροσθεν εἶπεν ὁ ποιητὴς ἐν
 στίχ. 21 «βοᾷ μὲν ὄρκους, ἀνα-
 καλεῖ δὲ δεξιᾶς».

¹ Ὡς τὰ ῥήματα τὰ δηλοῦντα
 χαράν, ἄλγος, λύπην καὶ τὰ τοι-
 αῦτα δέχονται γενικὴν πρὸς δη-
 λωσιν τοῦ πάθους, οὕτω καὶ τὰ
 ὀνόματα π. χ. τὰ ῥήματα ἡδε-
 σθαι, ὀλοφύρεσθαι, ἀλ-
 γεῖν, στένειν, δακρύειν,
 δακρυρροεῖν, ἐλεεῖν, οἴ-
 κτειρεῖν, καὶ τὰ ὀνόματα
 τλήμων, μέλεος, δει-
 λαιος, σχέτλιος, ἐλεή-
 μων. Μέλεος κυρίως λέγεται
 ὁ πάντοτε ἀγωνιζόμενος καὶ μη-
 δὲν δυνάμενος νᾶ κατορθώσῃ, ὅ-
 περ μάλιστα ἀρμόζει τῇ Μηδείᾳ.

² Τοῦτο εἶναι συνήθης καὶ ἐν-
 τონώτερος τρόπος εὐχῆς τῶν τρα-
 γικῶν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 794
 «Ἀγάμεμνον, ὦ Μενέλαε, πῶς ἂν

ἀντ' ἐμοῦ τὸν ἴσον χρόνον τρέφοιτα
 τήνδε τὴν νόσον;» καὶ Εὐριπίδ.
 ἐν Ἰφιγέν. ἐν Ταύρ. 627 «πῶς ἂν
 μ' ἀδελφῆς χεῖρ περιστείλειεν ἂν».

³ Κατὰ τὸν Kühner τὸ τοῦτ'
 ἐκεῖνο καὶ τόδ' ἐκεῖνο μετὰ τοῦ
 ἐστὶ ἢ ἀνευ τοῦτου εὐρήται ἰδίως
 ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ Ἀριστοφά-
 νους καὶ Πλάτωνος, σπανίως δὲ
 παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ τὸ μὲν
 ἐκεῖνο ἀναφέρεται εἰς τι εἰρημέ-
 νον, γνωστόν, τὸ δὲ τοῦτο ἢ τότε
 σημαίνει τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ
 ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς Ἀριστο-
 φάν. ἐν Νεφέλ. 985 «ἀλλ' οὖν
 ταῦτ' ἐστὶν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν» ἐν
 Ἀχαρν. 41 «τοῦτ' ἐκεῖν', οὐγὼ
 ἔλεγον ἐς τὴν προεδρίαν παῖς ἀνὴρ
 ὥστιζεται», Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ.
 840 «τοῦτ' ἐκεῖνο» κτᾶσθ' ἐταί-
 ρους», Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 241 «τοῦτ'
 ἐκεῖνο, ὦ Φαῖδρε». Διοπὼν ἡ τρο-
 φὸς λέγει· Τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, περὶ
 τοῦ ὁποίου ἔλεγον.

⁴ Τὸ κινεῖ ἐνταῦθα σημαίνει
 παραξύνει, ἐρεθίζει· λέγει δὲ τὴν
 καρδίαν, διότι αὕτη εἶναι ἡ τῶν
 παθῶν ἑδρα.

ἄγριον ἦθος στυγεράν τε φύσιν
φρενὸς αὐθάδους.

ἴτε νῦν χωρεῖθ' ὥς τάχος εἴσω.

105

δῆλον ¹ δ' ἀρχῆς ἐξαιρόμενον
νέφος ² οἰμωγῆς ὥς τάχ' ἀνάψει ³

¹ Τὸ χωρίον τοῦτο παρέσχε πράγματα τοῖς κριτικοῖς. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι· δ ῆ λ ο ν δ' ἀρχῆς ἐξαιρόμενον. Τὸ δῆλον ὁ Musgrave εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ δηλοῖ καὶ τὴν εἰκάσαν δὲν ἀποδοκιμάζει ὁ Weeklein· ἡ διόρθωσις ὅμως δὲν φαίνεται ἀναγκαία. Ἄλλοι δὲ τὸ ἀρχῆς ἐξαιρόμενον θεωροῦσιν ὡς ἀναστροφὴν, δηλ. ἀρχῆς ἐξ αἰρόμενον. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ λέξις πρέπει νὰ ληθῇ ἐπιρρηματικῶς, ὡς δέχεται ὁ Kühner. Τοῦτου ἔνεκεν εἶναι τολμηρὰ ἡ διόρθωσις τοῦ Weeklein γράψαντος «ἀρχῆς ξυναγεῖρόμενον». Ἐκ δὲ τῶν δύο ἐρμηνειῶν τοῦ Σχολιαστοῦ ἡ πρώτη εἶναι ὀρθότερα. «Δῆλον γάρ ἐστιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς οἰμωγῆς, ὅτι ἀνάψει· ἢ οὕτως· τοῦτο γὰρ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐξαιρόμενον νέφος τῆς οἰμωγῆς, δηλονότι τὸ δίκη ἐγκατασκήψαι τινί, καὶ μέγα τι κακὸν κατεργάσασθαι»· διότι ὁ ποιητὴς δὲν θέλει νὰ δηλώσῃ τὸ ἐξ ἀρχῆς νέφος, ἀλλὰ τὸ νέφος ἐξ ἀρχῆς· εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι τὸ νέφος τῆς οἰμωγῆς ἐξ ἀρχῆς ὑφύμενον ταχέως θέλει ἀνάψει μετὰ μεγαλει-

τέρας ὀργῆς. Ἐν ἄλλαις λέξεσι καθὼς ἐκ τοῦ μικροῦ νέφους, ὅπερ ἄρχεται ὑφούμενον εἰς τὸν ὀρίζοντα, δύναται τις νὰ προῖδῃ τὴν καταιγίδα, οὕτω καὶ ἐκ τῆς οἰμωγῆς τῆς Μηδείας εἶναι εὐκολον νὰ προμαντεύσῃ τὴν οὐέλλαν τοῦ παθους.

² Ἐπειδὴ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου παραβάλλεται πρὸς τὸν οὐρανόν, ἡ ταραχὴ τῶν γραμμῶν αὐτοῦ ὁμοιάζει πρὸς νεφέλας καὶ καταιγίδας. Ἄριστα ὁ Σοφοκλῆς παραβάλλει τὴν λύπην τῆς Ἰσμήνης πρὸς νεφέλην, ἐξ ἧς δάκρυα βροχῆδόν καταρρέουσιν ἐν Ἀντιγόν. 528 «νεφέλη δ' ὀφρύων ὑπερ αἵματόεν ῥέθος αἰσχύνει, τέγγουσα· εὐώπα παρειάν». Ἀναξανδρίδης παρ' Ἀθηναίῳ I, 34 E «τὸ βάρος διασχεδᾷτε τὸ προσὸν νῦν νέφος ἐπὶ τοῦ μετώπου», Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλ. 1140 «στεναγμῶν γάρ με περιβάλλει νέφος». Καὶ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι λέγομεν καὶ τὸν κατηφῆ σκοιντοῦ φλην καὶ περὶ τοῦ νεφελώδους οὐρανοῦ, ὅτι σκοιντοῦ φληιάζει.

³ Πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἀνάψει, πλην ἑνὸς ἔχοντος ἀνάξει. Καὶ τὰς δύο γραφὰς γι-

σὺν πατρί, καὶ πᾶς δόμος ἔρροι ¹.

ΤΡΟΦΟΣ.

Ἰὼ μοί μοι, ἰὼ τλήμων.

115

τί δέ σοι παῖδες πατρός ἀμπλακίας ²

μετέχουσι; τί τούσδ' ἔχθεις; οἴμοι,

τέκνα, μή τι πάθῃθ' ὥς ὑπεράλγῳ ³.

Φεινὰ τυράννων λήματα ⁴ καὶ πῶς

ὀλίγ' ⁵ ἀρχόμενοι πολλὰ κρατοῦντες

120

χαλεπῶς ὀργὰς μεταβάλλουσιν.

¹ Παραπλήσιον λέγει ἐν Φοινίσσ. 624 «ἐρρέτω πρόπας δόμος».

² Ἀμπλακία καὶ ἀμπλάκημα εἶναι τὸ ἀμάρτημα, τὸ σφάλμα, ἐνταῦθα δὲ ἡ ἀπιστία τοῦ Ἰάσονος πρὸς τὴν Μήδειαν· κατὰ τί σου εἶναι κοινωνοὶ οἱ παῖδες τοῦ σφάλματος τοῦ πατρὸς των;

³ Ὁ G. Hermann προϋτίνει τὴν γραφὴν· οἴμοι, τέκνα, μή τι πάθῃτ'· ὑπεράλγῳ φεινὰ τυράννων λήματα, ἀλλ' ἡ διόρθωσις δὲν ἐπιδοκιμάζεται ὡς διαταράσσουσα τὴν συνέχειαν τῶν ἐπομένων.

⁴ Λήμα ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ὀργήν, τὸν θυμόν. Ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἔθηκεν εἰς τὸ στόμα τῆς τροφοῦ γνῶμας καὶ φιλοσοφημάτων, εἶναι πάντως ἄτοπον, εἰς δὲ συνήθως ὑποπίπτει ὁ τραγικὸς οὗτος. Διὰ τοῦτο δικαίως ψέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Βατράχοις 947. Δὲν εἶναι ὅμως κατὰ πάντα ὁρθῶς ὁ ἔλεγχος τοῦ Elmsley, ὅτι δὲν ἔχουσι τι κοινὸν

μετὰ τῆς θέσεως τῆς Μηδείας· διότι ἡ τροφὸς θέλει νὰ δικαιολογήσῃ τὸν φόβον, ὃν ἐξέφρασε περὶ τῆς τύχης τῶν τέκνων. Ὅμιλετ λοιπὸν περὶ τυράννων, εἰς οὓς ἀνήκει καὶ ἡ Μήδεια. Πρὸς τὸ χωρίον παραβάλλεται τὸ πολυθρύλητον ὁμηρικὸν ἐν Ἰλιάδ. Α 80· «Κρεῖσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χῶσεται ἀνδρὶ χέρητ'· εἴπερ γὰρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ, ἀλλὰ τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὅρρα τελέσσει ἐν στήθεσσιν ἐούσι». Τὸ πῶς προσδιορίζει τὸ ἐπόμενον· χαλεπῶς ὀργὰς μεταβάλλουσιν.

⁵ Τὸ ὀλίγα ἀντιτίθεται εἰς τὸ πολλά. Αἱ δύο μετοχαὶ αἰτιολογοῦσι τὸ μεταβάλλουσιν. Ὁ θυμὸς τῶν τυράννων εἶναι φοβερὸς καὶ κατὰ τινα τρόπον οὗτοι δυσκόλωςπραῦνουν τὴν ὀργήν των, διότι ἐσυνεΐθισαν σπανίως μὲν νὰ ἀρχωνται, πολλάκις δὲ νὰ ἄρχωσιν.

τὸ γὰρ ¹ εἰθίσθαι ζῆν ἐπ' ἴσοισιν ²
 κρείσσον· ἐμοὶ γοῦν ³, εἰ μὴ μεγάλως,
 ὀχυρῶς ⁴ γ' εἶη καταγῆράσκειν.
 τῶν γὰρ μετρίων πρῶτα μὲν ⁵ εἰπεῖν

125

¹ Διὰ τοῦ συνδέσμου αἰτιολο-
 γεῖται ἡ ἀποδοκιμασία τῶν πρά-
 ξεων τῶν τυράννων ἢ ἐν τῇ προη-
 γουμένη προτάσει ὑπάρχουσα· δὲν
 εἶναι ὀρθόν τὸ νὰ ἀρχωνται σπα-
 νίως, καὶ νὰ ἀρχῶσι πολλάκις·
 διότι τὸ νὰ ζῆν μὲ ἴσα δικαίωματα εἶ-
 ναι προτιμότερον. "Ἄλλοι ὅμως
 κατ' ἄλλον τρόπον ἐπεχείρησαν
 νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ χωρίον, ὡς ὁ
 Σχολιαστὴς λέγων· "ὁ γὰρ ἀντὶ
 τοῦ δέ".

² Ἡ ἰσότης εἶναι ὁ κύριος χα-
 ρακτήρ τῆς δημοκρατίας καὶ οὐχὶ
 τῆς τυραννίας, περὶ ἧς πρόκειται.

³ Συνήθως τὸ γοῦν τίθεται πρὸς
 κύρωσιν γενικῆς ἀρχῆς δι' εἰδι-
 κοῦ παραδείγματος, ὡς Οὐκυιδίδ.
 I, 2· "Διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς αἶ τς
 δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγιγνόμε-
 ναι στάσεις ἐνεποιοῦν, ἐξ ὧν ἐ-
 φθείροντο καὶ ἅμα ὑπὸ ἄλλοφύλ-
 λων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. Τὴν
 γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖ-
 στον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασία-
 στον οὖσαν ἄνθρωποι ὥκουν οἱ
 αὐτοὶ ἀεὶ". Ἡ τροφὸς δὲν εὐχε-
 ται, ἵνα καταγῆράσκη ἔχουσα με-
 γάλην, ἥτοι ὑψηλὴν κοινωνικὴν
 θέσιν, ἀλλὰ μόνον, ἵνα καταγῆ-
 ράσκη ἀσφαλῶς. Διότι ἂν ἤρχετο
 τοῦτο, ἤθελεν ἀντιφάσκει πρὸς τὰ

ἐν ταῖς ἐμπροσθεν εἰρημένα, δηλ.
 πρὸς τὸν φόγον τῆς τυραννίας καὶ
 τὸν ἔπαινον τῆς ἰσότητος. Ὁ Th.
 Barthold διώρθωσεν εἰς ἐπὶ μὴ
 μεγάλοις καὶ τὴν διόρθωσιν ἐδέ-
 ξατο ὁ Week'ein.

⁴ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ὀχυ-
 ρῶς τ', ὁ Reiske ἔγραψεν ὀχυρῶς
 γ' καὶ ὁ Kirchhoff παρετήρησεν,
 ὅτι δύναται νὰ γραφῇ ὀχυρῶς
 δ'. Ἐκ πάντων προτιμότερον τὸ
 γε, ὅπως ποιῇ κατάδηλον τὸ
 πρῆγμα· ἂν μὴ μεγάλως, τοῦλάχιστον
 ἀσφαλῶς. Τὸ ὀχυρὸς ἰδίως
 λέγεται ἐπὶ δυσβάτων τόπων, οὗς
 οἱ πολέμιοι δὲν δύνανται νὰ ἐκ-
 πορθήσωσι, μεταφορικῶς δὲ ἐπὶ
 τοῦ βίου ἀνθρώπου τινός, ὃν δὲν
 δύναται νὰ βλάβῃ ὁ ἐχθρός.

⁵ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ, δευτέρα δὲ ἡ
 ἔπειτα δέ, ἀνακολουθῶς ἔχει τε,
 ἀλλ' ἡ ἀνακολουθία αὕτη δὲν εἶ-
 ναι ἄσυνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις,
 ὡς Χαιρήμων παρ' Ἀθηναίων
 XIII, 562 E λέγει· "ἔδει γε πρῶ-
 τον μὲν στρατευτικωτάτους εἶναι,
 πονεῖν τε δυναμένους τοῖς σώ-
 μασι μάλιστα, προσεδρεῦεν τ' ἁ-
 ρίστους τῷ πύθῳ" καὶ Εὐριπίδ.
 ἐν Ἰππ. 996, "ἐπίσταμαι γὰρ
 πρῶτα μὲν θεοὺς σέβειν φίλοις τε
 χρῆσθαι", καὶ κατωτέρω 233,
 "ἄς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων

τοῦνομα νικᾷ, χρῆσθαί ¹ τε μακρῷ
 λῶστα βροτοῖσιν· τὰ δ' ὑπερβάλλοντ'
 οὐδένα καιρὸν ² δύναται θνητοῖς·
 μείζους ³ δ' ἄτας, ὅταν ὀργισθῇ

ὑπερβολῇ πόσιν πρίασθαι, δεσπό-
 την τε σώματος λαβεῖν». Ὑποκει-
 μενον τοῦ νικᾷ θεωρεῖται τὸ εἰ-
 πεῖν, ὅπερ ἔχει ἀντικείμενον τοῦ-
 νομα, προτιμότερον ὅμως νὰ λά-
 βωμεν ὡς ὑποκείμενον τοῦνομα
 καὶ τὸ εἰπεῖν νὰ ἐξαρτήσωμεν ἐκ
 τοῦ νικᾷ, ὡς ἐν τῇ φράσει βέλ-
 τιστόν ἐστιν εἰπεῖν. Τὸ δὲ
 νικᾷν ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν
 τοῦ ὑπερέχειν, ὡς Πλάτ. ἐν Πο-
 λιτ. 303, Β «καὶ ἀκολάστων μὲν
 πασῶν οὐσῶν (πολιτειῶν) ἐν δη-
 μοκρατίᾳ νικᾷ ζῆν, κοσμίῳ δ' οὐ-
 σῶν ἥκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον». Διότι
 πρῶτον μὲν τὸ ὄνομα τῶν
 μετρίων νὰ τὸ εἴπη τις εἶναι ὑπέρ-
 τερον· *nomen jam dictu omnium
 praestantissimum est*. Ὁ Σχολια-
 στὴς ἐρμηνεύει οὕτως· «αὐτὸ γάρ,
 φησί, καθ' ἑαυτὸ τὸ τῆς συμμε-
 τρίας ὄνομα καὶ τῇ προφορᾷ μόνῃ
 νικᾷ καὶ εὐφημότερόν ἐστι». Πα-
 ραπλήσιον εἶναι τὸ παρ' Ἡροδότ.
 III, 80 «πληθὺς δὲ ἄρχων πρῶτα
 μὲν οὐνομα πάντων κάλλιστον
 ἔχει, ἰσονομίην» δεύτερα δὲ τοῦ-
 των τῶν ὁ μούναρχος, ποιεῖ
 οὐδέν».

¹ Τὸ χρῆσθαι ποιεῖ ἀντί-
 ὁσειν πρὸς τὸ εἰπεῖν, ὡς τὸ
 ἔργον πρὸς τὸν λόγον. Συντακτι-
 κῶς τὸ χρῆσθαι εἶναι, ὅτι καὶ τὸ

εἰπεῖν, τὸ δὲ μακρῷ προσδιο-
 ρίζει τὸ λῶστα καὶ ἐννοεῖται ἐκ
 τῶν ἡγουμένων τὰ μέτρια, δηλ.
 καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν τὰ μέτρια
 εἶναι πολὺ ἄριστα τοῖς ἀνθρώποις.

² Τὸ μὲν καιρὸς σημαίνει κέρ-
 дос, εὐδαιμονίαν, τὸ δὲ δύνασθαι
 σημαίνει, ὡς Θουκυδίδ. I, 141
 «τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλω-
 σιν ἢ τε μεγίστη τε καὶ ἐλαχί-
 στη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων
 πρὸ δίκης τοῖς πύλας ἐπιτασσο-
 μένη». Τὰ δὲ ὑπερβολικὰ καμμίαν
 εὐδαιμονίαν δὲν σημαίνουν εἰς
 τοὺς ἀνθρώπους.

³ Ὅσον ὑψηλὴ εἶναι ἡ θέσις,
 ἐφ' ἧς ἵσταται τις, τοσοῦτο καὶ
 ἡ πτώσις μεγαλειτέρα· ὅσον δὲ
 ταπεινοτέρα ἡ μετριοτέρα, το-
 σοῦτο μικροτέρα καὶ ἡ πτώσις.
 Ἡρόδοτ. VII, 10 «ὄρχς δὲ ὡς ἐς
 οἰαήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ
 δένδρεα τὰ τοιαῦτ' ἀποσκήπτει
 τὰ βέλεα (ὁ θεός)· φιλέει γὰρ ὁ
 θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κο-
 λούειν». Ἡ λέξις αἴτη παραγο-
 μένη ἐκ τοῦ ἀάω σημαίνει βλάβη,
 τιμωρίαν προερχομένην παρὰ
 θεοῦ τινος. Ὁ ποιητὴς δὲν λέγει
 ἐὰν ὀργισθῇ, ἀλλ' ὅταν ὀργι-
 σθῇ, βπως δηλώσῃ, ὅτι τὸ μὲν πράγ-
 μα πάντως θέλει συμβῆ καὶ ὅτι
 ἡ ὀργὴ εἶναι μόνον ζήτημα χρόνου.

δαίμων, οἰκοῖς ἀπέδωκεν ¹.

130

ΧΟΡΟΣ ²

Π ρ ο φ ὅ ς.

✓ Ἐκλυον φωνάν, ἔκλυον δὲ βοάν
τᾶς δυστάνου

Κολχίδος, οὐδέ πω ³ ἥπιος· ἀλλὰ, γεραία,
λέξον· ἐπ' ἀμφιπύλου ⁴ γὰρ ἔσω μελᾶθρου γόον ἔκλυον· 135

¹ Ὁ ἀόριστος ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ συνήθως γινόμενον. Ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος κατὰ τὸν Wecklein εἶναι τὰ ὑπερβάλλοντα, νομιζόμενα ὅμως, ὅτι εἶναι ὁ δαίμων. Μετεχειρίσθη δὲ τὸ ἀποδιδόναι, ὅπερ εἶναι ἐν χρήσει ἐπὶ ἀποδόσεως ὀφειλομένων. Λοιπὸν ὁ ποιητὴς τὰς ὑπερβολὰς θεωρεῖ ὡς ὀφειλὴν, ἣν τὸ θεῖον ἀποδίδει δι' αὐτῆς.

² Συνίσταται ὁ χορὸς ἐκ γυναικῶν πολιτῶν, αἵτινες τοὺς ὁρήνους τῆς Μηδείας ἀκούσασαι ἔρχονται εἰς τοὺς δόμους αὐτῆς. Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀρχεται ἡ προφῶδος, ἡ ὅλη δὲ πάροδος περιέχει τοὺς στίχους 131—213.

³ Δηλαδή φωνεῖ καὶ βοᾷ ἔτι ἡ δύστηνος Κολχίς καὶ οὕτω ἥπιος, ἥτοι εἰσέτι δὲν ἐπραῦνθη διὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ Ἰάσονος. Ὅτι δὲ ὁ χορὸς ἐγίνωσκε τοῦτο, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἑπειτὰ στίχ. 155.

⁴ Ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐπαινέται ἡ ἐρμηνεία τοῦ Σχολιαστοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἀμφιπύλου οὐσα τουτέστιν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος ἤκουσα φωνῆς ἔσω τοῦ μελᾶθρου». Αἱ

οἰκίαι τῶν ἀρχαίων πλὴν τῆς οὐρας τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣτις ὠνομάζετο αὐλεις, εἶχον καὶ ἄλλην ὀνομαζομένην μέταυλον. Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀράτ. XXVI «τοὺς μὲν δορυφόρους καὶ φύλακας ἔσω παρεμβάλλειν ἐκέλευεν ἐν τῷ περιστύλῳ, τοὺς δὲ οἰκέτας, ὅποτε δειπνήσαι, τάχιστα πάντας ἐξελαύνων καὶ τὴν μέταυλον ἀποκλείων μετὰ τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ εἰς οἶκημα κατεῦθετο μικρὸν ὑπερῶον θύρα καταρρακτῇ κλειόμενον». Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην τὸ μελᾶθρον ἀνήκει τῇ Μηδεῖᾳ. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινες δυσκολίαι· πρῶτον, ὅτι τὸ ἐπίθετον ἀμφιπύλος πρέπει νὰ λάβωμεν ὡς οὐσιαστικὸν καὶ δευτέρον τὴν φράσιν ἔσω μελᾶθρου γόον νὰ ἐρμηνεύσωμεν γόον ἔσω μελᾶθρων στεναζόμενον, ὡς λέγει ὁ Wecklein. Διὰ τὰς δυσκολίας ταύτας δύναται νὰ γείνη καὶ ἄλλη εὐκολωτέρα ἐρμηνεία· οὕσα ἔσω ἐπ' ἀμφιπύλου μελᾶθρου ἔκλυον γόον. Οὕτω τὸ ἐπίθετον ἀμφιπύλος προσδιορίζει τὸ μελᾶθρον, ἀ-

οὐδὲ συνήδομαι ¹, ὦ γύναι, ἄλγεσι δώματος,
ἐπεὶ μοι φίλον κέκρανται ².

ΤΡΟΦΟΣ

Οὐκ εἰσὶ δόμοι ³. φροῦδα τὰδ' ἤδη.
τὸν μὲν ⁴ γὰρ ἔχει λέκτρα τυράννων,
ἣ δ' ἐν θαλάμοις τήκει βιοτὴν

140

περ εἶναι τῶν Κορινθίων γυναι-
κῶν καὶ οὐχὶ τῆς Μηδείας. Τὰ
δὲ μέλαθρα λέγονται ἀμφίφυλα,
ὡς ἀλλαχοῦ λέγονται ὑψίφυ-
λοι δόμοι ἐν Ἡρακλ. 1029.
Κατὰ τὰ εἰρημένα λοιπὸν αἱ γυ-
ναῖκες ἦσαν οὐχὶ ἐπὶ τῶν πυλῶν,
ἀλλ' ἐν τῇ γυναικωνίτιδι τῶν με-
λάρων καὶ ὅμως ἤκουσαν τῶν
στεναγμῶν τῆς Μηδείας· διότι
ἦσαν ἰσχυροί, ὅπερ ὁ χορὸς θέλει
νὰ ἐξάρη.

¹ Ὁ Schöne ἐρμηνεύει, μετὰ
τῶν ἐχθρῶν τῆς Μηδείας, una
cum inimicis Medae, ἀλλὰ τὸ
συνήδομαι ἔχει καὶ τὴν σημασίαν
τοῦ ἐφῆδομαι, ὡς ὀρθῶς παρατη-
ρεῖ ὁ Πολυδεύκης III, 401 σελ.
130. «Ἐπιχαίρειν, ἐρήδασθαι,
καταχαίρειν. Ἰσοκράτης δ' ἔφη
καὶ συνηδόμενοι ταῖς ἡμετέραις
συμφοραῖς ἀντὶ τοῦ ἐφῆδόμενοι».
Ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ ὑπάρχει
καὶ ἀλλαχοῦ παρ' Εὐριπίδῃ, ἐν
Ἀλκ. 614 «θανόντι γ' οὐδαμῶς
συνήδομαι». Παραπλήσια εἶναι τὰ
ἐν Ῥήσ. 958 «καὶ ξυγγέγηθε καὶ
συνωδίνε κακῶς». Παράβαλλ. καὶ
Ἑλέν. 727.

² Τὸ ὑπακείμενον τοῦ ῥήματος

(κραίνω) εἶναι τὸ δῶμα, τὸ δῶμα
ἐγένετο προσφιλές μετεχειρίσθη
δὲ τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς δῆλωσιν,
ὅτι καθ' ὅλοκληρίαν ἦτοι ἀπὸ τῆς
βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς εἶναι
τοιούτων. Διὰ τῆς φράσεως ταύ-
της ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δικαιολο-
γήσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ χοροῦ.

³ Διὰ τῆς λέξεως δώματος
καὶ δόμοι ἐννοεῖ τὴν οἰκογέ-
νειαν τοῦ Ἰάσονος. Ὁ Σχολιαστὴς
παρατηρεῖ, ὅτι ἐγένετο μετάβα-
σις ἀπὸ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους εἰς
τὸ οὐδέτερον. «Ἀντὶ τοῦ ἀ-
νατέταπται ὁ οἶκος καὶ
ἡφάνισται. Ἀπὸ δὲ ἀρσενι-
κοῦ εἰς οὐδέτερον μετέστη» φροῦ-
δα γὰρ τὰδε τὰ οἰκήματα λέγει».
Δυνάμεθα ὅμως νὰ μὴ ἐννοήσω-
μεν καὶ τοὺς δόμους. Τί ὁμιλεῖς
περὶ οἰκων; Οὗτοι δὲν ὑπάρχουσιν
δὲν δύνανται τις νὰ σκεφθῇ περὶ
τοιούτων πραγμάτων· διότι ταῦτα
ἀπωλέσθησαν.

⁴ Τὴν βάσιν τῆς οἰκογενεῖας
ἀποτελεῖ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή· ἀλλ'
ἐκεῖνον μὲν κρατοῦσιν οἱ γάμοι
τῆς θυγατρὸς τοῦ τυράννου, ἣ δὲ
γυνὴ φθείρει τὸν βίον.

δέσποινα, φίλων οὐδενὸς ¹ οὐδὲν
παραθαλπομένη φρένα μύθοις.

ΜΗΔΕΙΑ

Αἰαῖ,

διὰ μου κεφαλᾶς φλόξ οὐρανία ²
βαίη· τί δέ ³ μοι ζῆν ἔτι κέρδος;
φεῦ φεῦ· θανάτῳ καταλυσάιμαν ⁴
βιοτὰν στυγερὰν προλιπεῦσα.

145

ΧΟΡΟΣ

Στρωφὴ

*Αἰες, ὦ Ζεῦ καὶ γὰ καὶ φῶς ⁵,

¹ Προσδιορίζει τὸ μύθοις. Τὸ δὲ παραθάλπω κυρίως σημαίνει, ὅτι καθημένος πλησίον θερμαίνω καὶ συνεχδοχικῶς πρᾶνῳ, παρηγορῶ.

² Φλόξ οὐρανία λέγεται ὁ κεραυνός, ὡς καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρὰ τρεῖς· «οἷον κεραυνωθεῖν, κεραυνοβοληθεῖν» φλόγα γὰρ οὐρανίαν τὸν κεραυνὸν λέγει. Ὁ Εὐριπίδης καὶ ἐν Ἰκέτισ. 829 λέγει· «κατὰ με πέδον γὰρ ἔλοι, διὰ δὲ θύελλα σπάσαι, πυρός τε φλογμὸς ὁ Διὸς ἐν κάρῃ πέσοι».

³ Ἡ πρότασις αὕτη συνδέεται ἀντιθετικῶς μετὰ τῆς προηγουμένης, ἐν ᾧ ἡ ἔννοια αἰτιολογεῖται αὐτήν, ὡς Ἰλιάδ. Α, 259 «ἀλλὰ πίθεσθ'· ἄμφο δὲ νεωτέρῳ ἔσθ' ἐμείο», β, 26 «νῦν δ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα. Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι».

⁴ Καταλύειν τὸν βίον περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ θνήσκειν,

ὡς ἐν Ἰκέτισ. 1004 «ἔς Ἀΐδαν καταλύσουσ' ἔμμοχθον βίον αἰῶνός τε πόνους». Τὸ βιοτὰν εἶναι ἀντικείμενον καὶ εἰς τὸ καταλυσάιμαν καὶ εἰς τὸ προλιπεῦσα.

⁵ Ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ ζήτημα, ἂν ὁ χορὸς ἀποτείνηται πρὸς τὸν Δία, τὴν γῆν καὶ τὸ φῶς, ἢ τοῦτο εἶναι ψιλὴ ἐπιφώνησις καὶ τὰ μέλη τοῦ χοροῦ λέγωσι πρὸς ἄλληλα. ὡς ἐδέχετο ὁ Δίδυμος κατὰ τὸν Σχολιαστὴν· «Τὸ ἄϊες ὁ Δίδυμος ὡς πρὸς τὰς τοῦ χοροῦ φησι λέγεσθαι ἠκούσατε καὶ οὐ πρὸς τὸν Δία. Ἐν ἤθει οὖν τὸ Ζεῦ καὶ γὰ καὶ φῶς». Ὅντως τοιοῦτον εἶναι ἐν Ἰπολύτ. 363· «Ἀἰες ὦ, ἔκλυες ὦ ἀνήκουστα τὰς τυράννου πάθεα μέλεα θροομένας;» παρὰ πλησίον εἶναι τὰ ἐν Ὀρέστ. 1494 «ἀ δ' ἐκ θαλάμων ἐγένετο διαπρὸς δωμάτων ἄφαντος, ὦ Ζεῦ καὶ γὰ καὶ φῶς καὶ νύξ, ἥτοι φαρμάκοι-

ἰαχὰν οἷαν ἄ δύστανος

μέλπει νύμφα ; ¹

150

τίς σοί ποτε τᾶς ἀπλάτου ²

κοίτας ἔρος, ὦ ματαία,

σπεύσει θανάτου τελευτάν ;

μηδὲν τόδε ³ λίσσου.

εἰ δέ σός πόσις

155

καινὰ λέχη σεβίζει,

κείνω τόδε ⁴ μὴ χαράσσου·

σιν ἡ μάγων τέχνησιν, ἡ θεῶν κλοπῆς». Ἰσως ὁ χορὸς ἀποτείνεται πρὸς τοὺς εἰρημένους θεούς, ὅπως παρὰ τούτων αἰτήσῃ διακοσύνην ὑπὲρ τῆς ἡρώδους, ὡς δεικνύει καὶ ἡ ἐπομένη φράσις 159· «Ζεὺς σοι τάδε συνδικήσει».

¹ Οὕτως ὀνομάζεται ἡ ἔγγαμος γυνὴ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ὡς ἡ Βυρύκλεια παρ' Ὀμήρῳ ὀνομάζει τὴν Πηνελόπην, Ὀδυσσ. Δ, 743.

² Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὸ μέγεθος θαυμάζει τοῦ ἔρωτος. Τίς ἄρα, φησὶν, οὗτος ὁ ἔρως, ὃ τῆς ἀκορέστου ταύτης κοίτης, ὃς σπεύδει θάνατον ἐπιπέμψαι. Ἀπληστον δὲ λέγει τὴν κοίτην, ἐπεὶ, δέον καταφρονητικῶς φέρεται καὶ μισεῖν τὸν Ἰάσονα, ἐτέρῃ συνελθόντα, ἡ δὲ καὶ οὕτως κνίζεται, ὅτι μὴ σύνεστιν αὐτῷ. Τὸ δὲ σπεύσει θανάτου τελευτάν ἀντὶ τοῦ ἐπέξει καὶ ἐμβαλεῖ σοι θάνατον». Τὴν ἀπληστον κοίτην ὁ Schœne ἐρμηνεύει, κλίνην κενήν, δηλ. συζύγου, ὡς κατωτέρω

435 λέγει· «τᾶς ἀνάνδρου κοίτας ὀλέσασα λέκτρον τάλαινα». Ἐπειδὴ ὁμοίως ἡ ἐρμηνεία εἶναι βεβαιωμένη, ὁ Elmsley προϋέτεινε νὰ ἀναγνώσθῃ ἡ πλάτου κοίτας, ἣν δέχεται ὁ Weeklein· ἀπλάτος δὲ κοίτα εἶναι ἐκείνη, ἣν δὲν πρέπει νὰ πλησιάζωμεν, ἥτοι ὁ θάνατος. Ἡ ἀνάγνωσις δὲν φαίνεται ἀτυχὴς ἡμῖν, ἀλλὰ προτιμῶμεν διὰ τῆς φράσεως νὰ ἐννοήσωμεν τὴν κοίτην τοῦ Ἰάσονος, ὡς ὑποδεικνύει καὶ τὸ ἐπιθετικὸν ματαία καὶ ἡ ἐπομένη φράσις· εἰ δέ σός πόσις καὶ νὰ λέχη σεβίζει. Τίς τέλος ἐπιθυμία τῆς κλίνης, ἣν δὲν δύνασαι νὰ πλησιάσῃς, ὡς ἀδύνατα ζητοῦσα, θὰ ἐπισπεύσῃ τὸν θάνατον;

³ Δηλαδή τὸ θανεῖν. Μὴ εὖχου τὸν θάνατον.

⁴ Ἀναφέρεται εἰς τὸ, εἰ σός πόσις καὶ νὰ λέχη σεβίζει. Τὸ δὲ χαράσσεσθαι σημαίνει, ὅτι ἀλλαχοῦ τὸ θίγεσθαι, ὀργίζεσθαι, Ἡρόδοτ. VII, 1 «καὶ

Ζεύς σοι τάδε συνδικήσει ¹. μὴ λίαν
τάκου δυρομένα σὸν εὐνάταν.

ΜΗΔΕΙΑ

ὦ μεγάλα Θέμι καὶ πότνι ² Ἄρτεμι ³, 160
λεύσσεθ' ³ ἃ πάσχω, μεγάλους ὄρκους
ἐνδησαμένα ⁴ τὸν κατάρατον
πόσιν; ὃν ποτ' ἐγὼ νύμφαν τ' ἐσίδοιμ' ⁵
αὐτοῖς μελάνθοις ⁶ διακναιομένους,
οἷ γ' ἐμὲ πρόσθεν ⁷ τολμῶς ἄδικεῖν. 165

πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι
Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδεις ἐσ-
βολήν. Μὴ ὀργίζου κατ' ἐκείνου,
διότι περιποιεῖται ἄλλους γάμους.

¹ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ εἶσται
σύνδικος, ἥτοι ὑπερασπιστής, Αἰ-
σχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 581 «καὶ μαρ-
τυρήσων ἦλθον — καὶ συνδική-
σων αὐτός».

² Τὴν θεὰν ταύτην ἐπικαλεῖ-
ται ἡ Μήδεια ὡς προστατίδα τοῦ
γάμου. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ
Wecklein, ὅτι ἐνταῦθα περιέμενε-
τις ὦ μ ε γ ἄ λ ε Ζ ε ὕ κ α ι
Θ έ μ ι π ό τ ν ι α, ὡς γίνεται δὴ-
λον ἐκ τοῦ στίχ. 208.

³ Ἀνάλογον εἶναι τὸ παρὰ Σο-
φοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 940 «λεύσσετε
Θήθης οἱ κοιρανίδαι τὴν βασιλί-
δα μούνην λοιπὴν».

⁴ Ἡ μετοχὴ πρέπει νὰ ληφθῇ
ἐναντιωματικῶς ἂν καὶ ἔδεσα τὸν
κατηραμένον σύζυγον μὲ μεγά-
λους ὄρκους, ὅμως βλέπετε, τί
πάσχω.

⁵ Οἱ εὐχόμενοι τοῖς ἄλλοις
κακὰ ἐπεθύμουν καὶ νὰ ᾔναι αὐ-

τόπται τῶν παθημάτων, ὡς τοῦτο
διαρρήθην λέγει ἄλλαχού ὁ Εὐ-
ριπίδης ἐν Ἡρακλ. μαινομ. 731
«εἶμι δ' ὡς ἴδω νεκρὸν πίπτοντ'»
ἔχει γὰρ ἡδονὰς θνήσκων ἀνὴρ
ἐχθρὸς τίνων τε τῶν δεδραμένων
δίκην». Αἰσχύλ. ἐν Χοηφ. 265
«οὐδ' ἴδοιμ' ἐγὼ πατε θανόντας ἐν
κηκίδι πισσῆραι φλογός», Σοφοκλ.
ἐν Φιλοκτ. 1115 «ἴδοιμι δέ γέ νιν,
τὸν τάδε μυσάμενον, τὸν ἴσον
χρόνον ἐμὰς λαχάντ' ἀνίας».

⁶ Ἡ δοτικὴ δηλοῖ τὸ ὅμοῦ, μὲ
αὐτὰ τὰ μέλαθρα· τὸ δὲ διακναίε-
σθαι σημαίνει φθείρεσθαι, κατα-
στρέφεσθαι, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προ-
μηθ. 93 «δέρχθηθ' οἷσιν αἰκία-
σιν διακναιόμενος τὸν μυριετῇ
χρόνον ἀθλεύσω».

⁷ Φαίνεται, ὅτι πλεονάζει τὸ
πρόσθεν· διότι τὸ ἀδικεῖν λέγεται
περὶ τοῦ πρώτου βλέποντος, ὃ δὲ
βλαπτόμενος ἀντεκδικεῖται. Ἄλλ'
ὁ τοιοῦτος πλεονασμὸς ὑπάρχει
ἤδη παρ' Ὁμήρῳ Ἰλιάδ. Γ 299
«ὑπότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὄρκια
πημύνειαν» καὶ αὐτόθι, 351 «Ζεῦ

ὦ πάτερ, ὦ πόλις, ὧν ἀπενάσθην¹
αἰσχροῦς τὸν ἐμὸν κτείναςα κάσιν².

ΤΡΟΦΟΣ

Κλύεθ' οἷα λέγει κάπιβοῶται

Θέμιν εὐκταίαν Ζήνά³ θ', ὃς ὄρκων

ἄνα, ὃς τίσασθαι, ὃ με πρότερος
κάκ' ἔοργε».

¹ Τὸ ἀποναίω, ἐξ οὗ ὁ ἀόριστος
ἀπενάσθην, εἶναι ῥῆμα ποιητι-
κὸν ἔχον τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν
παρὰ τοῖς πεζογράφοις τὸ ἀπο-
κίζω, ὡς Ἰριγεν. ἐν Ταύρ. 170
«τηλόσε γὰρ δὴ σᾶς ἀπενάσθην
πατρίδος καὶ ἐμᾶς».

² Κατὰ μὲν τὸν Τιμαχίδαν ὁ
ἀδελφὸς τῆς Μηδείας ὠνομάζετο
Ἀψυρτος, κατὰ δὲ τὸν Φερεκύδην
Ἀξυρτος καὶ κατὰ τὸν Δικαιο-
γένη Μεταπόντιος· Τιμαχίδας ἐπὶ
τά πρόχειρα πᾶσιν ἐνεχθεῖς, Ἀ-
ψυρτον φησὶ λέγειν αὐτήν, τοῦ
Εὐριπίδου μῆτε ἐνταῦθα, μῆτε ἐν
τῷ Αἰγείῳ δηλώσαντος τὸν Ἀψυρ-
τον ὀνομαστί. Ὁ δὲ Φερεκύδης
διὰ τοῦ ὀνομάζει αὐτόν. Δικαιο-
γένης δὲ ἐν τῇ Μηδείᾳ Μεταπόν-
τιον αὐτὸν ὀνομάζει. Ἀνηρῆσθαι
δὲ αὐτόν, οἱ μὲν ὑπὸ Μηδείας, οἱ
δὲ ὑπὸ Ἀργοναυτῶν. Λέων δὲ ὁ ῥή-
τωρ οὐ σφαγῆναι, ἀλλὰ διαφθαρῆ-
ναι αὐτὸν φαρμάκοις Σχολιαστῆς.

³ Εἶναι παλαιὸν τὸ ζήτημα, διὰ
τί ἡ τροφὸς ἐνταῦθα λέγει, ὅτι ἡ
ἡρώς ἐπικαλεῖται τὴν Θέμιν καὶ
τὸν Δία, ἐν ᾧ αὕτη ἐπεκαλεῖτο
τὴν Θέμιν καὶ τὴν Ἀρτεμιν (Στίχ.
160). Πρὸς ἄρσιν τῆς ἀντιφάσεως

Ἀπολλόδωρος ὁ Ταρσεὺς κατὰ
τὸν Σχολιαστὴν ἔλεγεν, ὅτι αἵ-
τιοι εἶναι οἱ ὑποκριταὶ συγχέον-
τες τὰ χορικά τοῖς ὑπὸ τῆς Μη-
δείας λεγομένοις· διότι κατ' αὐτὸν
καὶ ὁ στίχος 148 πρέπει νὰ λέγη-
ται ὑπὸ τῆς Μηδείας, ἧς, ὡς
Ζεὺ καὶ γὰρ καὶ φῶς, τὰ
ἐξῆς δὲ νὰ λέγωνται ὑπὸ τοῦ χα-
ροῦ. Οὕτως ἡ Μηδεία ὄντως ἐπι-
καλεῖται τὸν Δία. Ὁ δὲ Δίδυμος
ἔλεγεν, ὅτι διὰ τῆς φράσεως, διὰ
μοσι κεφαλῆς φλόξ οὐρα-
νία βαίη (144) ἡ Μηδεία ἐπε-
καλεῖτο τὸν Δία· «Τίς γὰρ εἶχεν
αὐτῇ ἐπιπέμψαι τὸν κεραυνόν,
εἰ μὴ ὁ Ζεὺς;». Ἄλλοι δ' ἔλεγον,
ὅτι λείπει τὸ ἄμνυμι, δηλ. ἄμνυμι
Θέμιν καὶ Ζήνα. Οἱ νεώτεροι ὅμως,
ὡς ὁ Pflugk, ὁ Klotz καὶ ὁ Schenke
παρατηροῦσιν, ὅτι ἡ Μηδεία δὲν
ἐπεκαλέσατο μὲν τὸν Δία, ἀλλ' ἐ-
πεκαλέσατο τὴν Θέμιν, ἥτις εἶναι
πάρεδρος καὶ σύνεδρος τοῦ Διός,
Πίνδαρ. ἐν Ὀλυμπ. VIII, 21 «Διὸς
πάρεδρος» καὶ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ.
ἐπὶ Κολων. 1382 «ἡ παλαιάτος
Δίκη ξύνεδρος Ζηνὸς ἀρχαίοις νό-
μοις» καὶ κατωτέρω «ὦ Ζεὺ
Δίκη τε Ζηνὸς Ἥλιου τε φῶς».
Ἄν μὴ τὸ χαρίον διεταράχθῃ,
πάντως εἶναι ἐλευθερία τοῦ ποιη-

Ονητῆς ταμίης¹ νενόμισται ;
οὐκ ἔστιν ὅπως ἔν τινι μικρῷ²
δέσποινα χόλον καταπαύσει.

170

ΧΟΡΟΣ

Ἀντιστροφῇ.

Πῶς ἂν ἐς ὄφιν τὰν ἀμετέραν
ἔλθοι³ μύθων τ' αὐθαθέωντων
δέξαιτ' ὁμφάν,⁴
εἴ πως βαρύθυμον ὀργάν⁵
καὶ λῆμα φρενῶν μεθείη ;
μήτοι τό γ' ἐμὲν πρόθυμον⁶

175

τοῦ. Οἱ θεοί, πρὸς οὓς εὐχεταί
τις ἢ ἀπεύχεται, ὀνομάζονται εὐ-
κταῖοι, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ.
213 «ὡς εἰ σοφὴ καὶ τοῖσι δυ-
στυχοῦσιν εὐκταῖα θεός» καὶ Αἰ-
σχύλ. ἐν Ἑπτ. ἐπὶ Θῆβ. 727 «πα-
τρὸς εὐκταῖαν Ἐρινύν».

¹ Ἐπειδὴ ὁ Ζεὺς εἶναι φρουρὸς
καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν ὀρκων, ὀ-
νομάζεται ὀρκιος καὶ ταμίης ὀρ-
κων, ὡς ὀνομάζεται καὶ ταμίης
τοῦ πολέμου Ἰλιάδ. Δ, 84. «Ζεὺς,
ὃς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο
τέτυκται». Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολ.
1025 «νῦν δ' ὀρκιόν σοι Ζῆνα καὶ
πέδον χθονὸς ὅμνυμι». Ὁ Σοφο-
κλῆς ἐν Ἀντιγόν. 1154 ὀνομάζει
τὸν Διόνυσον ταμίαν Ἰακχον.

² Δηλαδὴ οὐδόπως ἐν μικρῷ
τινι, ἀλλ' ἐν μεγάλῳ. Ὁ Σχολια-
στὴς παρατηρεῖ. «Λεῖπει κακῶ.
Ἀλλὰ δηλονότι μέγα καταπραΰ-
μένη κακόν, παύσεται τῆς ὀργῆς».

³ Ὁ χορὸς, ὅστις ἐπιθυμεῖ νᾶ

ἴδῃ καὶ νᾶ πραῦνῃ τὴν Μήδειαν,
δηλοῖ τὴν παράκλησιν ἐρωτημα-
τικῶς. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει
«Πῶς, φησί, σύντυχοῦσα αὐτῇ
διπλασθῆσιν, καὶ πῶς τῶν παρ'
ἐμοῦ ἐξηρησομένων λόγων τὴν φω-
νὴν δέξαιτο».

⁴ Ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἡ θεία
φωνή, ὡς συνήθως παρ' Ὀμήρῳ,
ἀλλ' ἡ ὁμιλία, ἡ παραίνεσις.

⁵ Οἱ τραγικοὶ συνήθως ἀγα-
πῶσι τὸ πληρὲς ἢ μᾶλλον τὸ πε-
ριττὸν τῆς ἐκφράσεως, ὡς ἐν Ἑρα-
κλείδ. 387 «ὕπερφρονα φρονήματα»,
ἐν Ἑκάδ. 661 «κακὸ γλωσσος βοή».

⁶ Τὸ οὐδέτερον τοῦ ἐπιθέτου
ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ προθυ-
μία, ὡς πολλαχοῦ παρ' Εὐρι-
πίδῃ, ὡς Ἰριγέν. ἐν Αὐλίδ. 127
«οὐδ' ἐπὶ τὸ κείνου βουλόμενον ἐ-
λήλυθα», ἐν Ὀρέστ. 420 «τὸ
μέλλον δ' ἴσον ἀπραΐξ λέγω».
Τοῦτο συνηθέστατα ἀπαντᾷ παρὰ
Θουκυδίδῃ I, 90 καὶ VI, 24 «οἱ

φίλοισιν ἀπέστω.
 ἀλλὰ βάσά νιν
 δεῦρο πόρευσον οἴκων
 ἔξω, φίλα καὶ ¹ τ' ἄδ' αὔδα,
 σπεύσασά τι πρὶν κακῶν ² τοὺς εἶσω·
 πένθος γὰρ μεγάλως τόδ' ³ ὀρμαῖται.

ΤΡΟΦΟΣ·

Δράσω τὰδ'· ἀτὰρ φόβος εἰ πείσω ⁴
 δέσποιναν ἐμήν·
 μόχθου ⁵ δὲ χάριν τήνδ' ἐπιδώσω.

185

δὲ τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ οὐκ
 ἐξηρέθησαν».

¹ Δηλαδή καὶ αὔδα τὰδε φίλα.
 Μετεχειρίσθη τὴν ἀντωνυμίαν ἐπὶ
 τοῦ πρώτου προσώπου, ὡς ὁ Αἰ-
 σχύλ. ἐν ἀρχῇ τῶν Περσῶν· «Τὰδε
 μὲν Περσῶν τῶν οἰχομένων Ἑλ-
 λάδ' ἐς αἶαν πιστὰ καλεῖται».
 Ἄλλὰ εἰσελθοῦσα κάλεσον αὐτὴν
 ἐδῶ ἔξω τῶν οἴκων καὶ εἰπέ, ὅτι
 ἡμεῖς αἱ παροῦσαι διακείμεθα φι-
 λικῶς πρὸς αὐτήν.

² Το ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρσι-
 φάτου εἶναι τὴν Μήδειαν, ὅπερ
 ἐξάγεται ἐκ τοῦ νιν. Οἱ ἔσω εἶ-
 ναι οἱ παῖδες τοῦ Ἰάσονος, οἷς ὁ
 χορὸς φοβεῖται κακόν τι.

³ Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Schœne,
 ὅτι τότε κεῖται ἐπὶ τοπικῆς δεί-
 ξεως, ὡς ἐν ταῖς φράσεσιν, ἔγ-
 χος τὸ δὲ κ εἴται, νηός μοι
 ἦδ' ἔστηκεν' δηλ. ἰδοὺ τὸ πένθος
 μεγάλως ταράσσεται.

⁴ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, φοβοῦ-
 μαι μὴ οὐ πείσω. Ὁ δὲ Σχολια-
 στής παρατηρεῖ· «Ἄλλ' εἰ φοβε-

ρὸν καὶ δυσχερὲς πείσαι τὴν ἐμήν
 δέσποιναν θυμουμένην ἐνταῦθα
 προσελθεῖν (I. προσελθεῖν), ὅμως
 ἐγὼ τήνδε σοὶ τὴν χάριν κατα-
 θήσω, καὶ εἰσελθοῦσα καλέσω αὐ-
 τὴν ὑπὲρ τοῦ μὴ μόχθεῖν καὶ ἀ-
 δημονεῖν σε ἐστῶσιν καὶ προσδε-
 χομένην»

⁵ Κατὰ τὸν Schœne σαφέστε-
 ρον τὸ χωρίον ἤθελεν ἔχει· «μό-
 χθου τοῦδε χάριν ἐπιδώσω τοῖς
 ἄλλοις, οἷς ἐξεμύχθησα περὶ τὴν
 δέσποιναν μόχθοις». Παραπλησία
 εἶναι ἡ ἑρμηνεία τοῦ Matthiae
 «Ἀναδεχθήσονται τοῦτον τὸν μό-
 χθον παρὰ τοὺς ἄλλους, οὓς ὑπο-
 μένω παρὰ τοῖς δεσποίνῃ, ἵνα
 ποιήσω σοὶ χάριν». Νομίζομεν,
 ὅτι ἡ τροφὸς ἡ λίαν ἀγαπῶσα
 τὴν δέσποιναν δὲν εἶχεν ἀφορμὴν
 νὰ παραπονῇται διὰ τοὺς πολλοὺς
 μόχθους. Ἐνταῦθα ἡ ἐπὶ δὲν ση-
 μαίνει προσθήκην, ἀλλ' ἐκουσίως,
 εὐχαρίστως, ἡ δὲ σημασία προ-
 κύπτει ἐκ τούτου, ὅτι μεταχειρι-
 ζόμεθα τὴν λέξιν ἐπὶ ἀποδόσεως

καίτοι τοκάδος¹ δέργμα λεαίνης
 ἀποταυροῦται δμωσίν, ὅταν τις
 μῦθον προφέρων πέλας ὀρμηθῇ.
 σκαιοὺς² δὲ λέγων κούδεν τι σοφούς
 τοὺς πρόσθε βροτοὺς οὐκ ἂν ἀμάρτοις,
 εἵτινες³ ὕμνους ἐπὶ μὲν θαλίαις
 ἐπὶ τ' εἰλαπίναις καὶ παρὰ δείπνοις⁴

190

ὀφειλομένων, ὥς λέγει ὁ Wecklein:
 Λοιπὸν εὐχαρίστως θὰ κάμω ταύ-
 την τὴν χάριν τοῦ κόπου.

¹ Τοκάς λέγεται ἡ νεωστὶ γεν-
 νήσασα· τὸ δὲ δέργμα παρχόμε-
 νον ἐκ τοῦ δέρκεσθαι σημαίνει
 βλέμμα. Τὸ δέργμα δὲν εἶναι τὸ
 ὑποκείμενον τοῦ ἀποταυροῦται,
 ἀλλ' ἀντικείμενον τοῦ ἐννοουμένου
 ἔχουσα, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχο-
 λιαστής· «Λεῖπει τὸ ἔχουσα.
 Καίτοι, φησίν, ἡ δέσποινα δεινὸν
 ὄρξ τοῖς τολμῶσιν αὐτῇ πλησιάζ-
 ζειν, ἔχουσα λεαίνης τετοκυίας
 τὸ βλέμμα, καὶ ὁμως, οὕτως ἐ-
 χούσης αὐτῆς θυμοῦ, εἰς σὴν χά-
 ριν εἰσελεύσομαι». Περὶ τοῦ πράγ-
 ματος παραπλήσιον λέγει ὁ Κελ-
 λίμαχος εἰς Δήμητρ. 51 «τάν δ'
 ἄρ' ὑποβλέψας χαλεπώτερον ἢ ἐ-
 κυναγὴν ὥρεσιν ἐν Τμαρίοισιν
 ὑποβλέπει ἄνδρα λεαίνα ὡμοτό-
 κος, τῆς φαντὶ πέλειν βλοσυρώτα-
 τον ὄμμα».

² Σκαιοὺς κυρίως εἶναι ὁ ἀρι-
 στερός, ὡς καὶ τὸ λατινικὸν scilicet
 «s» συνεκδοχικῶς δὲ σημαίνει
 τὸν ἄπειρον καὶ ἀμαθῆ καὶ διὰ
 τοῦτο ἀντιτίθεται πρὸς τὰ ἐπίθετα

δεξιὸς καὶ σοφός. «Ἄν τις
 τοὺς προγενεστέρους ἀνθρώπους
 ὀνομάζῃ ἀμαθεῖς καὶ κατ' οὐδὲν
 σοφούς, δὲν δύναται νὰ σφάλλῃ.
 Καὶ ἐνταῦθα ὁ Εὐριπίδης ἐμβάλ-
 λει ἀτόπως εἰς τὸ στόμα τῆς τρο-
 φοῦ φιλοσοφικὰς θεωρίας περὶ μου-
 σικῆς.

³ Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία ἔ-
 χουσα αἰτιολογικὴν σημασίαν δη-
 λοῦν τὸ αἴτιον τῆς ἀμαθείας τῶν
 προγενεστέρων. Θαλίαι (ἐκ τοῦ
 θάλλω) εἶναι ἐορταὶ καὶ θυσίαι,
 καθ' ἃς ἤδοντο ὕμνοι εἰς τοὺς
 θεοὺς, ὡς ἡ τῶν Ἀπατουρίων
 ἐορτὴ ἐωρτάζετο δι' ὕμνων εἰς
 τὸν Ἡρακλεῖον. Τὸ ἐπὶ μὲν ἔχει
 τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ εἰς τὸ στυ-
 γίους δὲ βροτῶν.

⁴ Ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρό-
 νοῖς εὐρίσκομεν τὴν μουσικὴν συν-
 δεομένην μετὰ τῶν δειπνῶν, «Ο-
 μῆρ. ἐν Ὀδυσσ. Α, 153» «Αὐτὰρ
 ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον
 ἔντο μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ
 φρεσὶν ἄλλα μεμῆλκει, μολπή τ'
 ὄρχηστὺς τε· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα
 δαιτὸς». Τοῦτο καὶ ἐν τοῖς χρό-
 νοῖς τοῦ Πλάτωνος ἦτο συνήθες.

ἡῦροντο βίου ¹τερπνὰς ἀκοᾶς·
 στυγίους δὲ βροτῶν οὐδεις λύπας
 ἡῦρετο μούσῃ καὶ πολυχόρδοις ²
 ὦδαϊς παύειν, ἐξ ὧν ³θάνατοι
 δειναί τε τύχαι σφάλλουσι ⁴δόμους·
 καίτοι τάδε μὲν κέρδος ἀκεῖσθαι ⁵
 μολπαῖσι βροτούς· ἵνα δ' εὐδειπνοὶ ⁶
 δαῖτες, τί μάτην τείνουσι ⁷βοήν;

195

200

στατον, ἀλλ' οἱ λόγιοι τῆς ἐποχῆς
 ἀπέφρουγον τὰς τοιαύτας ἡδονάς,
 Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 347, Δ. «ὅπου
 καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ συμπόται καὶ πε-
 παιδευμένοι εἰσίν, οὐκ ἂν ἴδοις
 οὐτ' αὐλητρίδας οὐτ' ὄρχηστρίδας
 οὔτε ψαλτρίδας, ἀλλ' αὐτοὺς αὐ-
 τοῖς ἱκανοὺς ὄντας συνεῖναι ἄνευ
 τῶν λήρων τε καὶ παιδιῶν τούτων
 διὰ τῆς αὐτῶν φωνῆς».

¹ Ἡ γενικὴ ἰδίως προσδιορίζει
 τὸ τερπνὰς, τὸ δὲ ἀκοή ἰσο-
 δυναμεῖ ἐνταῦθα πρὸς ἀκρόαμα.

² Τὸ ἐπίθετον πολυχόρδος κυ-
 ρίως εἶναι ἐπίθετον τῶν μουσι-
 κῶν ὀργάνων, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ.
 III, 399 Α' «Τριγῶνων ἄρα καὶ
 πεντηγώνων καὶ πάντων ὀργάνων
 ὅσα πολυχόρδα καὶ πολυαρμόνια,
 δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν». Συν-
 εκδοχικῶς δὲ ὀνομάζεται καὶ ἡ
 ᾠδή, ὡς ἐνταῦθα, καὶ τὸ σὺ-
 στημα Ἀθῆν. XIV, 636 Ε' «Τι-
 μόθεόν φησι τὸν Μιλήσιον παρὰ
 τοῖς πολλοῖς δοῖναι πολυχόρδοτέρῳ
 συστήματι χρῆσασθαι τῇ μα-
 γάδῃ».

³ Ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγού-

μενον στυγίους λύπας. Οἱ
 τραγικοὶ συνήθως μεταχειρίζονται
 πληθυντικὸν ἀριθμὸν προκειμένου
 περὶ βιαίου θανάτου, ὡς Εὐριπίδ.
 ἐν Ὀρέστ. 1005 «τῶνδε τ' ἀμεί-
 βει θανάτους θανάτων τὰ τ' ἐπώ-
 νυμα δεῖπνα Θυέστου».

⁴ Σαλεύουσι, φέρουσιν εἰς δυ-
 σταχίαν τοὺς οἴκους.

⁵ Ὅρθως ὁ Σχολιαστὴς ἐρμη-
 νεύει· «Τὴν λύπην θεραπεύειν δὲ
 ᾠδικῶν κέρδος ἐστὶ καὶ ὠφέλεια.
 Καίτοι τὸ ἀκεῖσθαι καὶ θεραπεύ-
 ειν τὰς λύπας τῶν ἀνθρώπων κέρ-
 дос ἐστὶ καὶ ὠφέλεια. Τίς δὲ χρεῖα
 ἐν συμποσίῳ στρέφειν ὕμνους, ὅ-
 που καὶ χωρὶς τῶν ὕμνων αὐτῇ
 ἡ παρούσῃ τῶν συμποσιῶν τέρ-
 ψιν ἔχει;».

⁶ Ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὕτω
 καὶ ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἐθάρρυνε
 τὸ πλήρες τῆς ἐκφράσεως, ὡς ἐν
 Ἰφιγέν. ἐν Ταύρ. 897 «πόρος εὐ-
 πορος», ἐν Βάκχ. 66 «κάματος
 εὐκάματος».

⁷ Τὴν λέξιν βοήν μετεχειρίσθη
 πρὸς περιφρόνησιν. Ὅπου δὲ ὁ

τὸ παρὸν γὰρ ἔχει ¹ τέρψιν ἀφ' αὐτοῦ
δαιτὸς πλήρωμα ² βροτοῖσιν.

ΧΟΡΟΣ

Ἐπ φ δ ὁ ς.

Ἰαχὰν αἶον πολύστονον ³ γόων,
λιγυρὰ δ' ἄχεα μογερὰ βοᾷ ⁴
τὸν ἐν λέχει ⁵ προδόταν κακόνυμφον·
θεοκλυτεῖ ⁶ δ' ἄδικα παθοῦσα

205

πάρχουσι νόστιμα συμπόσια, διὰ
τί ἀνωρελεῖς ὑποῦσι φωνάς;

¹ Τὸ ἔχειν ἐνταῦθα ἔχει τὴν
σημασίαν τοῦ παρέχειν· διότι τὸ
παρὸν προξενεῖ εὐχαρίστησιν μό-
νοντου, ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς
μουσικῆς.

² Εἶναι παράθεσις εἰς τὸ παρὸν.
Δύναται δὲ νὰ νοηθῇ τὸ ῥηματι-
κόν, ἂν τρέψωμεν εἰς ῥῆμα· οἱ
βροτοὶ πληροῦνται δαιτὸς, ὡς Εὐ-
ριπίδ. ἐν Ἰων. 1171 «στεφάνοισι
κοσμηθέντες εὐδύχου βορέας ψυχὴν
ἐπλήρουν».

³ Κεῖται ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ ἐπι-
θέτου πολλήν. Ἦκουσα πολλὴν
φωνὴν θρήνων. Ἐν ᾧ ἡ τροφὸς
εἰσῆλθεν εἰς τὰ δώματα, ὅπως
καλέσῃ ἔξω τὴν Μήδειαν, ὃ χορὸς
ᾄδει, ὅπως ἐκφράσῃ τὴν συμπά-
πειαν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡρώϊδα.

⁴ Τὸ ῥῆμα βοᾷ ἐνταῦθα ἔχει
δύω αἰτιατικὰς, ἐξ ὧν ἡ πρώτη
(λιγυρὰ ἄχεα) εἶναι κατὰ τὸ ἐτυ-
μολογικὸν σχῆμα βοᾷ βοήν, ἡ δὲ
δευτέρη εἶναι τὸ κυρίως ἀντικεί-
μενον. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν
Ὁρίστ. 1375 «ὡς σ' ὀλόμενον
στῆνω ἀρμάτειον μέλος βαρβάρω

βοᾷ», Ἰφιγέν. ἐν Αὐλίδ. 1467
«ὕμεις δ' ἐπευφημήσατ', ὦ νεά-
νιδες, παιᾶνα τῇ 'μῇ συμφορᾷ
Διὸς κόρην Ἀρτεμιν» Σοφοκλ. ἐν
Ἡλέκτρ. 123.

⁵ Ἡ ἐν μετὰ δοτικῆς δηλοῦν-
ταῦθα τὴν σχέσιν πρὸς τι, δηλ.
προδότης πρὸς τὸν γάμον, ὡς Σο-
φοκλ. ἐν Αἴαντ. 1092 «εἴτ' αὐτὸς
ἐν θανοῦσιν ὕδριστῆς γένῃ». Τὸ
κακόνυμφος λέγεται καὶ κακονύμ-
φευτος καὶ σημαίνει τὸν ἐπὶ
κακῷ νυμφεύσαντα. Πα-
ραπλήσιαι φράσεις εἶναι κακὸ-
γάμος ἐν Ῥήσ. 260, Πάρις
αἰνὸ γάμος ἐν Ἑλέν. 1120,
Πάριν τὸν αἰνὸ λεκτρον ἐν
Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν. 713.

⁶ Θεοκλυτῶ (ἐκ τοῦ θεόκλυτος)
σημαίνει ἐπικαλοῦμαι τοὺς θεοὺς
ἐν καιρῷ θλίψεως καὶ δυστυχίας,
παρακαλῶ τοὺς θεοὺς νὰ ἀκού-
σωσι τῆς εὐχῆς, ἢ τῆς κατάρας
μου, ὡς καὶ οἱ νεώτεροι λέγουσιν·
«Ἀπὸ τὸν θεὸν νὰ τὸ εὕρης».
Καίπερ τοῦ ῥήματος περιέχον-
τος τὴν λέξιν θεός, ὅμως προσ-
ετέθη ἡ αἰτιατικὴ Θέμιν ἀνά-
λογα εἶναι τὰ παῖδοι ἐξ ἡ

τὰν Ζηγὸς ὀρκίαν Θέμιν ¹,
 ἃ νιν ἔβασεν
 Ἑλλάδ' ἐς ἀντίπορον ²
 δι' ἄλα νύχιον ³ ἐφ' ἄλμυράν
 πόντου κλῆδ' ⁴ ἀπέραντον.

210

σε, πρὸς Θεόγ. 1318, βουκο-
 λεῖν ἱππούς, οἰκοδομεῖν
 ναόν, βουθυτεῖν τράγον,
 χειρονομεῖν τοῖς σκέ-
 λεσιν.

¹ Ἡ Μήδεια ἐπικαλεῖται τὴν
 Θέμιν, διότι πεισθεῖσα εἰς τοὺς
 ὄρκους τοῦ Ἰάσονος, ὡν ἔφορος ἡ
 Διὸς Θέμις, ἠκολούθησεν αὐτῇ.
 Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ ὅτι
 γαί οὖν, ὅτι τῇ παρὲδρῳ τῷ Διὶ
 δικαιοσύνη, ἤγουν τοῖς ταύτης
 ὅρκοις, πιστεύσασα ἔπραξεν ἃ ἔ-
 πραξεν. Ὁρκίαν δὲ αὐτὴν εἶπεν,
 ὡς τῶν ὄρκων ἔφορον καὶ συνθη-
 κῶν πρῦτανιν, ἥτις Θέμις αὐτὴν
 τὴν Μήδειαν καὶ διαβῆναι πε-
 ποίηκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν
 ἀντίπορον τῆς Σκυθίας.

² Ἀντίπορος λέγεται ὁ εἰς τὸ
 ἀντικρὺ μέρος κείμενος, κατ' ἐξο-
 χὴν εἰς τὸ πέρα τῆς θαλάσσης.
 Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ὁ ἥ μὲν
 γὰρ ἐν τοῖς δυτικοῖς κεῖται ἡ Ἑλ-
 λάς, ἡ δὲ Σκυθία ἐν ταῖς ἀνατο-
 λαῖς. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν
 Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 1490 «συνε-
 παεῖδετ' Ἀρτεμιν Χαλκίδος ἀντί-
 πορον» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 67
 «εἰς ἀντίπορον γαίτονα χώραν...
 πορθμὸν ἀμείψας Ἀθαμαντίδος
 Ἑλλάς».

³ Τὸ ἐπίθετον τοῦτο παρέσχε
 δυσκολίας τοῖς ἐρμηνευταῖς, ἐξ ὧν
 ὁ Lening εἰκασε μύχιον κατὰ
 τὸ χωρίον τοῦ Αἰσχύλου ἐν Πέρσ.
 878 «Μυχία τε προποντὶς καὶ
 στόμα πόντου». Ἡ διόρθωσις δὲν
 εἶναι ἀτυχής, ἀλλ' ἴδωμεν, ἂν
 κατὰ τινὰ τρόπον δύναται νὰ ἐρ-
 μηνευθῇ τὸ χωρίον. Ὁ Pflaek
 ἐρμηνεύει διὰ νυκτερινῆς φυγῆς
 «propter nocturnam fugam, ὁ δὲ
 Elmsley παραβάλλει παραπλήσιον
 χωρίον τοῦ Εὐριπίδ. ἐν Ῥῆσ. 53
 «νυκτέρῳ πλάτῃ λαθόντες ὄμμα
 τοῦ μὲν αἰρεσθαι φυγὴν μέλλουσι».
 Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Schoene,
 ὅτι εἶναι εἰδός τι ἐναλλαγῆς, δηλ.
 ἔβασε νιν νύχιον, ἥτοι νυχίῳ
 φυγῇ.

⁴ Δὲν ἐννοεῖ τὸν Βόσπορον, ἀλλὰ
 τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς δεικνύει τὸ
 ἐπίθετον ἀπέραντον, ὅπερ ὑπομι-
 νήσκει τὸ ἡμερικὸν Ἑλλήσ-
 ποντος ἀπείρων Ἰλιάδ.
 Ω 545, καθ' ὅπερ τὸ ἄλμυράν
 ὑπομνησκει τὸ ἐν Ὀδυσσ. Ε
 100 ἄλμυρὸν ὕδωρ. Ὁ Σχολια-
 στὴς ἐρμηνεύει τὸ χωρίον οὕτω
 «Λέγει δὲ τὸ στενόν, ὅθεν καὶ
 κλεῖδα τὸ στενὸν ἐκεῖνο ὠνόμασε
 παρὰ τὸ ὅσπερ κλεῖδα εἶναι τοῦ
 προκειμένου Πόντου».

ΜΗΔΕΙΑ

Κορίνθιαι γυναῖκες ¹, ἐξῆλθον δόμων,
μή μοι τι μέμνησθ'· οἶδα γάρ πολλοὺς βροτῶν ²¹⁵
σεμνοὺς ² γεγῶτας, τοὺς μὲν ὁμμάτων ἅπο ³,
τοὺς δ' ἐν θυραίοις ⁴· οἱ δ' ἅρ' ἡσύχου ποδὸς

¹ Ἐν τῷ πρώτῳ ἐπεισοδίῳ ἡ Μήδεια προσκληθεῖσα ὑπὸ τῆς τροφοῦ ἐξέρχεται τῶν δωματίων, ὅπως μὴ κατακριθῇ ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν Κορινθίων γυναικῶν ὡς ὑπερήφανος, ὡς ὀρθῶς ἐρμηνεύει ὁ Σχολιαστὴς «Ἐξῆλθον πρὸς ὑμᾶς, ὦ γυναῖκες, ἵνα μή μοι τι μέμνησθε, ὡς δι' ὑπερηφανίαν μὴ προελθούση». Ὁ ἱππάρχης Εὐθυμος ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος, διότι παρῳδεῖ τὸν στίχον τοῦτον τοῦ Εὐριπίδου, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Τιμολέοντ. XXXII «Λέγεται γάρ, ὅτι, τῶν Κορινθίων ἐκστρατευσαμένων ἐπ' αὐτούς, δημηγορῶν ἐν τοῖς Λεοντίνοισι οὐδὲν ἔφη γεγονέναι φοβερόν οὐδὲ δεινόν, εἰ «Κορίνθιαι γυναῖκες ἐξῆλθον δόμων». Σημειωτέον, ὅτι αἱ Κορίνθιαι γυναῖκες ἦσαν πολυθρύληται.

² Τὸ ἐπίθετον σεμνὸς ἐνταῦθα σημαίνει τὸν ὑπερήφανον, τὸν μὴ εὐπροσῆγορον, ὡς λέγει ὁ Φώτιος σελ. 506, 15 «Σεμνὸν — ἔσθ' ὅτε καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου τιθέασιν, Εὐριπίδης Μήδειαν· οἶδα — γεγῶτας καὶ ἐν Ἰππολύτῳ (93)· μισεῖν τὸ σεμνὸν καὶ τὸ μὴ πᾶσιν φίλον».

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Πολλοὶ γάρ, φησί, τῶν ἀνθρώ-

πων διὰ τὸ κενεῖσθαι καὶ μὴ ὁμιλεῖν τισὶν ἀλαζόνες καὶ ὑπερήφανοι ἔδοξαν εἶναι. Οἱ δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων συνεχῶς φαινόμενοι καὶ ἐπιπολῶζοντες ὀχληροὶ καὶ ἐπαχθεῖς, ἔδοξαν εἶναι». Τὸ ἅπ' ὁμμάτων ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐν θυραίοις. Ὁ Seidler ὅμως ἄλλως ἐρμηνεύει τὸ χωρίον· «Γινώσκω πολλοὺς ἀνθρώπους σεμνοὺς, ἄλλους, οὓς ἰδοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδον, ἄλλους, περὶ ὧν ἤκουσα». Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἥτις εἶναι πιθανωτέρα, δέχονται ὁ Wecklein καὶ ὁ Weil. Πρὸς κύρωσιν δὲ τῆς ἐρμηνείας φέρονται τὰ ἐξῆς δύο χωρία, Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 997 «πεύθομαι δ' ἅπ' ὁμμάτων νόστον, αὐτόμαρτυς ὦν» καὶ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 14 «πύργοι μὲν, οἱ πόλιν στέγουσιν, ὡς ἅπ' ὁμμάτων, πρόσσω».

⁴ Τὰ θυράϊα, θύραζε, θύραθεν ἀντιτίθενται πρὸς τὸ κατ' οἶκον ἢ οἴκοι, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 531 «κατ' οἶκον ὁ ξένος θροεῖ ταῖς αἰχμαλώτοις παισὶν ὡς ἐπ' ἐξέδω, τῆμος θυράϊος ἦλθον», ἐν Φιλοκτ. 158 «τίς τόπος ἦ τίς ἔδρα, τίς ἔχει στίβον, ἔναυλον ἢ θυραῖον;» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 597. Τὸ δὲ ἐπόμενον οἱ δ' ἐκατά

δύσκειαν ἐκτῆσαντο καὶ ῥαθυμίαν¹.
 δίκη γὰρ οὐκ ἔνεστ' ἐν² ὀφθαλμοῖς βροτῶν,
 ὅστις³ πρὶν ἀνδρὸς σπλάγχχνον ἐκμαθεῖν σαφῶς 220

τὸν Wecklein περιέχει ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τοῦ σεμνοῦς γεγῶτας καὶ καῖται ἀντὶ παρενθετικῆς προτάσεως, δηλ. οἷδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν σεμνοῦς γεγῶτας, ἅψ' ἡσύχου ποδὸς δύσκειαν καὶ ῥαθυμίαν κτησαμένους. Γνωρίζω πολλοὺς ἀνθρώπους θεωρηθέντας ὑπερφηάνους, ἄλλους μὲν γνωρίζω ἐξ ὄψεως, ἄλλους δὲ ὡς ξένους τῆς οἰκίας γνωρίζω ἐξ ἀκοῆς.

¹ Διὰ τοῦ ῥαθυμίας ἐξηγεῖται ἀκριβέστερον ἡ δύσκεια ἡδύνατο δὲ νὰ εἴπῃ δύσκειαν ῥαθυμίας. Ἐνταῦθα ῥαθυμία εἶναι τὸ ἀμεριμνον καὶ ἄφροντι καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ εὐχὰς τῶν ἄλλων. Οὕτως ἂν ἡ Μήδεια μὴ εἰσακούουσα τῆς ἐπιθυμίας τῶν Κορινθίων γυναικῶν δὲν ἐξήρχετο, ἀλλ' ἔμμενεν ἐν τοῖς δώμασιν, ἤθελεν ἐπισύρει καθ' ἑαυτῆς ἅψ' ἡσύχου ποδὸς φόγον ῥαθυμίας. Ἐνταῦθα σημαίνει φόγον ῥαθυμίας, ὡς καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 924 «τὴν δυσσέβειαν εὐσεβοῦς ἐκτῆσάμην» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 676 «καὶ δειλίαν γὰρ καὶ κἀκὴν κεκτήσομαι». Τὰ τοιαῦτα φιλοσοφήματα εἶναι μὲν καλὰ, ἀλλὰ μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ Εὐριπίδης δὲν ἐγίνωσκεν οὕτως ἀκριβῶς τὰ στάδια

τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, ὡς ὁ Σοφοκλῆς. Ἡ Μήδεια εὐρισκομένη ἐν μεγάλῃ λύπῃ καὶ ἀθυμίᾳ δὲν εἶχε τὴν ψυχρότητα τῆς διανοίας, ὅπως φιλοσοφῇ. Μόνον ἡδύνατό τις νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ποιητὴν λέγων, ὅτι ἐκ προλέσεως ἐποίησε τοῦτο, ὅπως δείξῃ τὸ ὑπουλον τῆς γυναικὸς δυνηθείσης νὰ δαμάσῃ τοσοῦτο πάθος.

² Ἡ ἐπανάληψις τῆς προλέσεως δὲν εἶναι ὅλως ἀσυνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 269 «ἐν τοῖς λόγοις δ' οὐκ ἔναισί σοι φρένες». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει οὕτως «οὐδὲ δίκαιος οὗτος, ὅς, πρὶν τὸ σπλάγχχνον σαφῶς ἐκμαθεῖν τοῦ πέλας, στυγαί ἀπὸ τῆς ὄψεως τινά, οὐδὲν ἡδικομένους ὑπ' αὐτοῦ» διότι δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, διότι οὗτοι πρὶν νὰ γνωρίσωσιν ἀκριβῶς τὴν καρδίαν ἀνθρώπου τινὸς μισοῦσιν αὐτὸν ἐξ ὄψεως, ἂν καὶ δὲν ἔπαθον κακόν τι ἀπὸ αὐτόν.

³ Ἐπειδὴ τὸ ὅστις ἔχει περιληπτικὴν σημασίαν, ἀναφέρεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὡς ἀπειράκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Ἰλιάδ. Γ 260 «ἀνθρώπους τίουνται, ὅτις κ' ἐπίορκον ὁμόσση», Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομάχ. 180 «στέργουσιν ὅστις μὴ κακῶς οἰκεῖν θέλει», ἐν Ἑκάβ. 359. Τὸ σπλάγχχνον λαμβάνεται

στυγεῖ δεδορκώς, οὐδὲν ἡδίκημένος.

χρῆ δὲ ξένον μὲν κάρτα προσχωρεῖν¹ πόλει·
οὐδ' ἀστὸν ἦνεσ'², ὅστις αὐθάδης γεγώς
πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ὕπο.

ἐνταῦθα ὡς ἔδρα τῶν ἀνθρωπίνων
συναίσθημάτων καὶ παθῶν, ὡς Σο-
φοκλ. ἐν Αἴαντ. 995 «ὁδῶν θ' ἀ-
πασῶν ὁδὸς ἀνιάσασα δὴ μάλιστα
τοῦμὸν σπλάγχχον» Εὐριπίδ. ἐν
Ὀρέστ. 1202 «χρόνῳ μαλάζειν
σπλάγχχον».

¹ Προσχωρεῖ σημαίνει προσαρ-
μύζομαι, συμφωνῶ πρὸς τὴν γνώ-
μην ἢ πρὸς τὰ ἔθιμα ἄλλου, ὡς
παρ' Ἡροδότ. IV, 104 «τὰ δ' ἄλλα
νόμια Θρηῖξι προσκεχώρηκασιν»
τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ
ῥῆμα ἐφαρμύζεσθαι παρ' Αθην. VII,
317 A «τοῖσιν ἐφαρμύζου τῶν κεν
κατὰ δῆμον ἱκται». Ὁ Σχολια-
στὴς ἐρμηνεύει· «προσῆκει δὲ
πάντα ξένον πρὸς τὰ τῆς πόλεως
νόμιμα χαίρειν, καὶ ἀρμύζειν ἑαυ-
τὸν τοῖς ἔθεσι τῶν πολιτῶν.» Ὅθεν
καγὼ πρόσεμι πρὸς ὑμᾶς, τὸ πρέ-
πον τοῖς ἐπὶ ξένης πράττουσα».
Ὁ Εὐριπίδης καὶ ἀλλαχοῦ δίδει
συμβουλὴν τοῖς μετοίκους, ἵνα διά-
γῃσι φιλικῶς μετὰ τῶν πολιτῶν
καὶ ἐφαρμύζωνται πρὸς τὸν βίον
τούτων, ὡς ἐν Ἰκέτ. 891 «ἐκτρα-
φεῖς δ' ἐκεῖ πρῶτον μὲν ὡς χρῆ
τοὺς μετοικοῦντας ξένους λυπηρὸς
οὐκ ἦν οὐδ' ἐπίφθοнос πόλει οὐδ'
ἔξεριστής τῶν λόγων, ὅθεν βαρὺς
μάλιστ' ἂν εἴη δημότης τε καὶ
ξένος».

² Συνήθως οἱ τραγικοὶ μετα-
χειρίζονται ἀόριστους τινὰς ἐν τῇ
σημασίᾳ ἐνεστώτος πρὸς δῆλωσιν,
ὅτι ἡ πρᾶξις ἐτελείωσεν ἤδη καὶ
δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ. Οἱ
ἀόριστοι οἱ ἐν τοιαύτῃ χρήσει
συνήθως ἀπαντῶντες εἶναι οἱ ἦ-
νεσα, ἐπήνεσα, παρήνεσα,
ἄπετυσσα, ἀπώμοσα, εἶ-
πον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 536
«ἐπήνεσ' ἔργον καὶ πρόνοιαν, ἦν
ἔθου», ἐν Φιλοκτ. 1433 «καὶ σοὶ
ταῦτ', Ἀχιλλέως τέκνον, παρή-
νεσα», Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 1687
«ἰδοῦ. μεθίημ.» Ἑρμιόνην ἀπὸ
σφαγῆς, καὶ Λέκτρ' ἐπήνεσ', ἡνίκ'
ἂν διδῶ πατὴρ», Ἰφιγέν. ἐν Αὐλ.
510 «ἀπέπτυσσα τοιάνδε συγγέ-
νειαν ἀλλήλων πικράν» καὶ κατω-
τέρω 273 «Σὲ τὴν σκυθρωπὴν καὶ
πόσει θυμουμένην, Μήδειαν, εἶπον
τῆσδε γῆς ἔξω περᾶν». Ἀστὸς
μὲν ὀνομάζεται ὁ οἰκὼν ἐν τῷ
ᾧ ἀσται, πολίτης δὲ ὁ ἔχων πολι-
τικά δικαιώματα. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς
γε δὲν θεωροῦμεν τὴν πρότασιν
ταύτην, ὡς ἀντίθετον τῆς προη-
γουμένης, καθ' ἣ φρονοῦσι πολλοὶ
τῶν ἐρμηνευτῶν, ἀλλ' ἐπεξηγοῦ-
σαν ἐκείνην· καὶ δὲν ἐπαίνῳ τὸν
ἀστὸν (ὡς ὁ μέτοικος), ὅστις γί-
νεται ἀλαζὼν καὶ ἐνοχλεῖ ἀπὸ
ἀπερίσκεψίαν τοὺς πολίτας.

μοι ¹ δ' ἄελπτον πρᾶγμα προσπεσὼν τόδε 225

ψυχὴν διέφθαρκ'· οἴχομαι δὲ καὶ βίου

χάριν ² μεθεῖσα κατθανεῖν χρήζω, φίλαι.

ἐν ᾧ ³ γάρ ἦν μοι πάντα, γιγνώσκω καλῶς,

κάκιστος ἀνδρῶν ἐκθέβηχ' οὐμὸς πόσις·

πάντων ⁴ δ' ὅς' ἔστ' ἔμψυχα καὶ γνῶμην ἔχει 230

γυναῖκές ἐσμεν ἀθλιώτατον φυτόν ⁵.

¹ Ἡ Μήδεια μετὰ τὴν γενικὴν εἰσαγωγὴν ἔρχεται εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς.

² Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τὴν ἐν τῷ βίῳ ἡδονήν, περιφραστικῶς αὐτὸ τὸ ζῆν». Παραπλησίαν σημασίαν ἔχει τὸ ὄνομα χάρις ἐν τῷ Διῳ. κατὰ Ἀνδοκίδ. § 28 «Καίτοι τίς χάρις τῷ βίῳ, κακοπαθεῖν μὲν πολλάκις, ἀναπαύεσθαι δὲ μηδέποτε ;» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 1408 «ὄλωλα, τέκνον, οὐδέ μοι χάρις βίου».

³ Διότι ὁ σύζυγος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε πᾶσα ἐλπίς μου, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Ἀχαρν. 449 «ἐπελαθύμην, ἐν ᾧ πέρ ἐστι πάντα μοι τὰ πράγματα». Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι γιγνώσκω καλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν Σχολιαστὴν ἡ γραφὴ ἐγένετο ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν. Ὁ μὲν Musgrave γράφει γιγνώσκεις καὶ ὁ Canter γιγνώσκω, ὅπερ δικαίως προτιμᾶται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν. Διότι τὸ γιγνώσκεις δὲν παρέχει προσήκουσαν ἔννοιαν οὔτε εἰς τὰ προηγούμενα, οὔτε εἰς τὰ ἐπόμενα ἀναφερόμενον. Ἡ πλήρης

πάθους παρενθετικὴ πρότασις κατὰ τὸν Schoene ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπόμενον, κακίστος ἀνδρῶν ἐκθέβηχ', ὡς ἐν Ἰππολύτ. 1331 «ἐπεὶ σάφ' ἴσθι, Ζῆνα μὴ φοβουμένη, οὐκ ἂν ποτ' ἦλθον εἰς τὸδ' αἰσχύνης». Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον· διότι ἡ Μήδεια θέλει νὰ ποιήσῃ ὑπαινιγμόν, ὅτι θυσιάσασα τοὺς συγγενεῖς εἶχεν ἐναποθέσει πάσας τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν σύζυγον καὶ τοῦτο μετ' ἐμφάσεως λέγει.

⁴ Διὰ τῶν ἐπομένων ἡ ἡρώϊς πειρᾶται νὰ διεγείρῃ ἐτι μᾶλλον τὴν συμπάθειαν τῶν Κορινθίων γυναικῶν εἰκονίζουσα τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν ὡς ἀφορῶσαν εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν γυναικῶν.

⁵ Δημιούργημα, πλάσμα. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν καὶ ἀλλαχοῦ ἐξέφρασεν ὁ τραγικὸς οὗτος ἐν Ἀποσπάσμασιν (Nauck σελ. 622, ἀριθμ. 1) «Σαφῆς μὲν ἐν βροτοῖσιν ὑμνεῖται λόγος· ὡς οὐδὲν ἐστὶν ἀθλιώτερον φυτὸν γυναικὲς καὶ ὁ Ἀλέξιος παρ' Ἀθηναίῳ III, 123 «Εἶτ' οὐ περίοπτον ἐστὶν ἀνθρώπος φυτὸν

ἄς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῇ¹
 πόσιν πρίασθαι δεσπότην τε σώματος
 λαβεῖν· ἐκείνου² γὰρ τόδ' ἄλγιον κακόν·
 κὰν τῷδ' ἀγών³ μέγιστος, ἢ κακὸν λαβεῖν 235
 ἢ χρηστόν. οὐ γὰρ εὐκλεεῖς⁴ ἀπαλλαγὰι

ὑπεναντιωτάτοις τε πλείστοις
 χρώμενον ; »

¹ Ὑπερβολὴ εἶναι τὸ ὑπέρμετρον, ἢ μεγάλη ποσότης· αἱ ὑποῖται πρίσθαι πρῶτον μὲν διὰ μεγάλης ποσότητος χρημάτων νὰ ἀγοράσωμεν τὸν σύζυγον καὶ νὰ λάβωμεν δεσπότην τοῦ σώματος. Ἐν ᾧ προηγείται τὸ πρῶτα μὲν, ἔπεται τό τε, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 125 « τῶν γὰρ μετρίων πρῶτα μὲν εἰπεῖν τοῦνομα νικῆ, χρῆσθαι τε μακρῷ λῶστα βροτοῖσιν ». Ὅτι αἱ γυναῖκες διδούσι προῖκα τοῖς ἀνδράσιν, εἶναι ἀναχρονισμός· διότι τοῦναντίον ἐν τῷ ἡρωϊκῷ αἰῶνι αἱ ἀνδρες ἐδίδον ἑῷνα, Ἰλιάδ. Α. 243 « κουριδίης, ἥς οὔτι χάριν ἴδς, πολλὰ δ' ἔδωκεν. Πρῶθ' ἑκατὸν βούς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι' ὑπέστη, αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄτς, τὰ οἱ ἄσπετα ποιμαίνοντο » καὶ Ἰλιάδ. Π 190. Ὁμοίον ἀναχρονισμὸν εὐρίσκομεν παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ἰππολύτ. 628 « προσθεῖς γὰρ ὁ σπείρας τε καὶ θρέψας πᾶτήρ φερνάς ἀπώκισ », ὡς ἀπαλλαχθῇ κακοῦ.

² Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκειται· κακοῦ γὰρ τοῦτ' ἄλγιον κακόν, ἀλλ' οἱ κριτικοὶ πολλαχῶς διορθοῦσι τὸ χω-

ρίον. Ὁ μὲν Brunck γράφει, κακοῦ γὰρ τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον κακόν, ὁ δὲ Nauck, κακοῦ γὰρ τοῦτ' ὑπέρτερον κακόν καὶ ἄλλοι γράφουσι τὴν πρότασιν ἑρωτηματικῶς. Ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν τῷ Weeklein. Τὸ ἐκεῖνο ἀναφέρεται εἰς τὸ χρημάτων ὑπερβολῇ πόσιν πρίασθαι, δηλ. τὸ νὰ λάβῃ τις δεσπότην τοῦ σώματος εἶναι λυπηρότερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἀγοράσῃ τὸν σύζυγον διὰ μεγάλης ποσότητος χρημάτων. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Κακὸν μὲν τὸ χρημάτων ὑπερβολῇ πρίασθαι, ἀλγεινότερον δὲ κακὸν τὸ καὶ δεσπότην ἀντικρὺ λαμβάνειν ».

³ Μετὰ τὰ οὐσιαστικὰ ἔρις, ὄκνος, κώλυμα, ἀγών καὶ τὰ τοιαῦτα ἔπεται ἀπαρέμφατον, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 497 « νῦν δ' ἀγὼν μέγας σῶσαι βίον σὸν κοῦκ ἐπίρῃθονον τόδε ». Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν λέξιν ἀγὼν = κίνδυνος.

⁴ Ἐπειδὴ ἡ λέξις κλέος εἶναι μέση, προστεθῇ τὸ εὖ· ἢ γυνὴ ἢ καταλείπουσα τὸν ἄνδρα λαμβάνει φήμην, ἀλλὰ κακὴν. Οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δημοσίαν γνώμην

γυναιξίν, οὐδ' οἷόν τ' ἀνήνασθαι ¹ πόσιν.
 εἰς καινὰ δ' ἤθη καὶ νόμους ἀφιγμένην
 δεῖ μάντιν εἶναι, μὴ μαθοῦσαν οἰκοθεν,
 ὅτω ² μάλιστα χρήσεται συνευνέτη.
 240
 κὰν μὲν τὰδ' ³ ἡμῖν ἐκπονουμέναισιν εὖ
 πόσις ξυνοικῇ μὴ βία φέρων ⁴ ζυγόν,
 ζηλώτος αἰών ⁵. εἰ δὲ μὴ, θανεῖν χρεών.

τὸ διαζύγιον ἐθεωρεῖτο αἰσχρόν, ὡς λέγει ὁ κωμικὸς Ἀναξανδρίδης παρὰ Στοβαίῳ Ἀνθολογ. LXXIV, 1 «Χαλεπή, λέγω σοι, καὶ προσάντης, ὧ τέκνον, ὁδὸς ἐστίν ὡς τὸν πατέρ' ἀπελθεῖν οὐ καθε παρὰ τάνδρος, ἥτις ἐστὶ κοσμία γυνή. Ὁ γὰρ διάυλος ἐστὶν αἰσχύνην φέρων».

¹ Περὶ τοῦ ἐπύμου τοῦ ῥήματος ἀναίνομαι ὑπάρχει διαφωνία. Κατὰ τινες μὲν ἐκ τοῦ αἰνός καὶ τοῦ α τοῦ στερητικοῦ, κατὰ δὲ τὸν Buttmann ἐκ τῆς ἀρνητικῆς ρίζης ἀν, καὶ κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ ν α ἰ καὶ τοῦ στερητ. α=οὐ φημί. Συνήθως λέγεται, ὅτι ἡ μὲν γυνὴ ἀπολείπει τὸν ἄνδρα, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀποπέμπει τὴν γυναῖκα.

² Οἱ κριτικοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ ὅ τ ω διαφόρως διώρθωσαν καὶ ὁ μὲν Musgrave ἤθελε νὰ γράψωμεν οἶω, ὁ δὲ H. Schrader καὶ ὁ Kirchhoff εἰκάζουσιν ὅπως καὶ ὁ Wecklein τρέπει τὸ χ ρ ῆ σ ε τ α ἰ εἰς χ α ρ ῖ σ ε τ α ἰ. Ὁ Klotz ὁμῶς σώζει τὸ χωρίον λέγων, ὅτι ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ὅ σ τ ι ε

μ ᾱ λ ι σ τ α ἔ σ τ α ἰ, ὃ χ ρ ῆ σ ε τ α ἰ σ υ ν ε υ ν έ τ η. Παράπλησιον εἶναι τὸ ἐν Οἰδίποδ. τυράνν. 441 «κοῦ βλέπεις, ἢ εἴ κακοῦ, οὐδ' ἐνθα νκίσεις, οὐδ' ὅτων οἰκεῖς μέτα».

³ Τὸ τὰδε ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα· τὸ δὲ εὖ καίπερ ἐπόμενον. ὅμως προσδιορίζει τὸ προηγούμενον ἐκ π ο ν ο υ μ έ ν α ἰ σ ι ν, ὡς περ' Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 353 «θεοὺς προσσιπεῖν εὖ παρασκευάζομαι».

⁴ Ἄνευ αἰτίας ὁ Kirchhoff ἔτρεψε τὸ φέρων εἰς φέρειν. Τὴν φράσιν ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «μὴ βίαν ἡγαόμενος, μηδὲ ἀνάγκην τὴν συμβέωσιν». Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ δύο ὑποζυγίων ἐξευγμένων, ἐξ ὧν τὸ ἐν στασιάζει καὶ ζυγομαχεῖ, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 194 «ἡ δ' ἐσπράδαζε καὶ χεροῖν ἐντὴ διφρου διασπαράσσει καὶ ξυναρπάζει βίαν ἄνευ χαλινῶν καὶ ζυγὸν θραύει μέσον».

⁵ Αἰὼν ἐνταῦθα εἶναι ὁ βίος. Καὶ ἂν μὲν ἡμεῖς αἱ γυναῖκες κατωρθώνωμεν ταῦτα καλῶς καὶ ὁ ἄνθρωπος συνοικῇ χωρὶς νὰ φέρῃ ἐξ

ἀνὴρ δ', ὅταν τοῖς ἐνδον ἄχθεται ξυνών,
 ἔξω μολῶν ἐπαυσε¹ καρδίαν ἄσης, 245
 ἢ πρὸς φίλον τιν' ἢ πρὸς ἡλικας τραπεῖς 2·
 ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν³ ψυχὴν βλέπειν.
 λέγουσι δ' ἡμᾶς⁴ ὥς ἀκίνδυνον βίον
 ζῶμεν κατ' οἴκους, οἱ δὲ μάρνανται δορί 5·
 κακῶς φρονοῦντες⁶ ὥς τρίς ἀν παρ' ἀσπίδα 250
 στήναι⁷ θέλοιμ' ἀν μᾶλλον ἢ τεκεῖν ἅπαξ.

ἀνάγκης τὸν συζυγικὸν βίον, ὁ βίος εἶναι ζηλευτός.

¹ Εἶναι ὁ καλούμενος ἐμπειρικός ἀόριστος. Τὸ δὲ ἄσ η παραγόμενον ἐκ τοῦ ἄω σημαίνει κυρίως ὑπερχόρτασμα, κόρον καὶ τὴν ἐκ τούτου στενοχωρίαν. Τὸ παύειν συνέταξεν αἰτιατικῇ καὶ γενικῇ, ὥς Σοφοκλ. ἐν 'Ηλέκτρ. 798 «εἰ τήνδ' ἐπαυσας τῆς πολυγλώσσου βοῆς». Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 280 «ὁ παύει τοὺς ταλαιπώρους λύπης».

² Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχεν ἡ παροιμία· ἡ λ ι ξ ἡ λ ι κ α τ έ ρ π ε ι.

³ Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα φίλον καὶ ἡλικας, οἵτινες εἶναι πολλοί· παραπλήσια λέγει ὁ 'Αντίπατρος παρὰ Στοβαίῳ τόμ. III, σελ. 13 (ἐκδ. Meineke) «αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι κοινωνίζι καὶ ἐτέρας τινὰς ἀποστροφὰς ἔχουσι, ταύτας δ'» ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν», τὴν τοῦ ἀνδρός».

⁴ Κανονικώτερον ἤθελεν εἰπεῖν λέγουσι δ' ὥς ἡμεῖς. Τὸ ἡμᾶς ποιεῖ

ἀντίθεσιν πρὸς τὸ οἱ δὲ καὶ παρέλειψε τὸν μὲν, ὥς πολλαχού γίνεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

⁵ Τὸ μάχεσθαι διὰ δόρατος εἶναι τὸ κινδυνωδέστατον εἶδος τῆς μάχης καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ λέγοντες μετεχειρίσθησαν, ὅπως ἐξάρωσι μὲν τὸν κίνδυνον πῶν ἀνδρῶν, ταπεινώσωσι δὲ τὸν ἀνετον βίον τῶν γυναικῶν. Λέγουσιν, ὅτι τάχα ἡμεῖς μὲν ζῶμεν ἀκινδύνως εἰς τὸν οἶκον, οὗτοι δὲ τάχα μάχονται διὰ τοῦ δόρατος, ἀλλ' ὅμως δὲν σκέπτονται ὀρθῶς.

⁶ Ἡ μετοχὴ ἀναφέρεται εἰς τὸ λέγουσιν, ὥς ἐν 'Ηρακλείδ. 56 «Ἡ που καθῆσθαι τήνδ' ἔδραν καλὴν δοκεῖς πόλιν δ' ἀφίχθαι σύμμαχον, κακῶς φρονῶν». Ἐκ τῶν δύο ἂν τὸ ἐν ἐτέθῃ παρὰ τῷ ῥήματι, τὸ δ' ἕτερον παρὰ τῇ λέξει, ἣν θέλει νὰ τονίσῃ ὁ ποιητής.

⁷ Τοῦτο λέγει μετὰ εἰρωνείας περὶ τῶν ἀνδρῶν. Οὗτοι μάχονται μὲν διὰ τοῦ δόρατος, ἀλλὰ κρυπτόμενοι ὀπισθεν τῆς ἀσπίδος, ἐν ᾧ ἡμεῖς αἱ γυναῖκες κινδυνεύομεν ἄνευ προφυλακτικῶν μέσων,

ἀλλ' ¹ οὐ γὰρ αὐτὸς πρὸς σέ καμ' ἔκει λόγος·
 σοὶ ² μὲν πόλις γὰρ ἔστι καὶ πατὴρ δόμοι
 βίου τ' ὄνησις καὶ φίλων συνουσία,
 ἐγὼ δ' ἔρημος, ἀπολὶς ³ οὐς' ὑβρίζομαι 255
 πρὸς ἀνδρὸς, ἐκ γῆς βαρβάρου ⁴ λελησμένη,
 οὐ μητέρ', οὐκ ἀδελφόν, οὐχὶ συγγενῇ
 μεθορμίσασθαι ⁵ τῇσδ' ἔχουσα συμφορᾶς.

Εὐριπίδ., ἐν Φοινίσσ., 1001 «στάν-
 τες παρ' ἀσπίδ' οὐκ ὀκνήσουσιν
 θανεῖν».

¹ Ἡ Μήδεια διακόπτει τὸν λό-
 γον, διότι τὰ περὶ δυστυχίας τῶν
 γυναικῶν δὲν ἀφορῶσι εἰς τὰς
 Κορινθίους. Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ
 παραλειφθεῖσαν πρότασιν, ἀλλὰ
 δὲν ὁμιλῶ περὶ τούτων, (δηλ. τῶν
 ἀντιθέσεων τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν
 γυναῖκα) διότι δὲν ἀρμύζει ὁ αὐ-
 τὸς λόγος εἰς ἐμέ καὶ εἰς σέ, Εὐ-
 रिπίδ., ἐν Ἑλέν., 558. «αὐτὸς γὰρ
 σέ καμ' ἔχει λόγος».

² Ἡ παραβολὴ τῆς τύχης τῆς
 Μηδείας πρὸς τὴν τῶν Κορινθίων
 γυναικῶν ποιεῖ τὴν δυστυχίαν
 τῆς ἡρώιδος καταφανεστέραν.

³ Ἀπολὶς σημαίνει τὸν στεροῦ-
 μενον πατρίδος, ὡς παρ' Ἡροδότ.
 VIII 61 «Ταῦτα λέγοντος Θεμι-
 στοκλέος αὐτὶς ὁ Κορίνθιος Ἀδεί-
 μαντος ἐπεφέρετο, σιγᾶν τε κε-
 λεύων τῷ μὴ ἔστι πατὴρ καὶ
 Εὐρυτιάδα οὐκ ἔων ἐπιψηφίζον
 ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς πόλιν γὰρ τὴν Θε-
 μιστοκλέα παρεχόμενον οὕτω ἐκέ-
 λευε γνῶμας συμβάλλεσθαι».

⁴ Ἐν τῷ ἐλληνικῷ δράματι,

ὡς ἐν τοῖς Πέρσαις τοῦ Αἰσχύλου,
 οἱ ξένοι ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς βαρ-
 βάρους. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Ἀντὶ τοῦ λελησμένη» ἀπειλή-
 πται γάρ. Καὶ ὥσπερ δεινοπα-
 θοῦσα τοῦτο λέγει, ὡς προσδοκή-
 σασα μὲν σύνοικον ἔξειν τὸν Ἰά-
 σωνα, δεινότερα δὲ αἰχμαλώτου
 πάσχουσα». Ἡ Μήδεια μετεχι-
 ρίσθη τὸ ῥῆμα ληΐζεσθαι, ἐν ᾧ ὁ
 Ἰάσων δὲν ἔλαβε βίαν ταύτην, ἀλλ'
 ἐκοῦσαν. Ἀλλως ἔχει μέγα κύρος
 τὸ τοῦ Ἡροδότου I, 4 «τό μὲν
 νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδί-
 κων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ
 ἀρπασθεῖσέων σπουδὴν ποιήσα-
 σθαι τιμωρεῖν ἀνοήτων, τὸ δὲ
 μηδεμίαν ὥρην ἔχειν ἀρπασθει-
 σέων σωφρόνων» δηλ. γὰρ δὴ ὅτι,
 εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο, οὐκ ἂν
 ἠρπάζοντο».

⁵ Τὸ μεθορμίζομαι κυρίως ση-
 μαίνει φέρομαι ἢ μεταβαίνω ἀπὸ
 ὄρμον εἰς ὄρμον, μεταβάλλω θέσιν.
 Ὁ δὲ τύπος, ὅθεν μεταφέρεται
 τις, τίθεται κατὰ γενικὴν, οἱ Εὐ-
 रिπίδ., ἐν Ἀλκῆστ., 810 «μεθορ-
 μιεῖ σε πίτυλος ἐμπειῶν ἐκύφου».
 Τίθεται ὁμοῦ καὶ ἐμπροθέτως, ὡς

τοσοῦτον ¹ δέ σου τυγχάνειν βουλήσομαι ²,
 ἦν μοι πόρος τις μηχανή τ' ἐξευρεθῇ 260
 πόσιν δίκην ³ τῶνδ' ἀντιτίσασθαι κακῶν
 τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατέρ', ἥ ⁴ τ' ἐγήματο,

παρ' Ἡροδότ. II, 145 «αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σούς συμπλόους τριῶν ἡμερῶν προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι, εἰ δὲ μή, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει «καταφυγοῦσαν πρὸς τινὰ τούτων μεταβληθῆναι τῆς συμφορᾶς».

¹ Τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων ἔχουσι τοσοῦτον δέ σου, τὰ δὲ ἥτονα ἄζιαν ἔχοντα, τοσοῦτον δ' οὖν σου, ὅπερ προτιμᾷ ὁ Wecklein. Ἄλλοι ἐπεχειρήσαν παντοειδῆς διορθώσεις καὶ δὴ ὁ Schöne γράφει τοσοῦτο δ' ἐκ σοῦ ἢ δ' ἐν σου, ὁ Kirchhoff τοσόνδε τοίνυν σου τυχεῖν, ὁ Nauck τοσοῦτον ἄρ σοῦ καὶ ὁ Bauer τοσόνδε δ' ἐκ σοῦ. Ἀλλὰ τοιαῦτα κριτικὰ κρίγνια δύνανται τις πολλὰ νὰ ἐπινοήσῃ. Ἡμεῖς προτιμῶμεν συνήθως τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων.

² Ἡ Μῆδεia ἀπὸ τοῦδε ἐπιθυμεῖ, ἵνα ὁ χορὸς σιγήσῃ· ἐπειδὴ ὅμως ἡ πλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐρέσεως μηχανῆς, ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη μέλλοντά, Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1289 «καὶ ταῦτ' ἄρ' ὕμῳ, ὦ ξένοι, βουλήσομαι καὶ ταῖνδ' ἀδελφαῖν καὶ πατρὸς κυρεῖν

ἐμοί», ἐν Οἰδίποδ. Τυράνν. 1076 «τοῦμὸν δ' ἐγὼ καὶ σμικρόν ἐστε, σπέρμ' ἔδειν βουλήσομαι» ἐν Αἴαντ. 680.

³ Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προτιμῇ ἡ γραφὴ δίκην, ὡς ποιεῖ ὁ Pflugk καὶ ὁ Klotz· διότι εἶναι κατὰ τὸ τί σιν ἀντιτίσασθαι καὶ δίκην μετεῖναι καὶ μετέρχεσθαι. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἑρακλείδ. 852 «καποτίσασθαι δίκην ἐχθρούς».

⁴ Τὰ χειρογράφα ἔχουσιν ἦν, τὴν δὲ γραφὴν γινώσκει καὶ ὁ Εὐστάθιος λέγων ἐν Ἰλιάδ. Θ, 573, 44 «οὕτω καὶ ὁ Εὐριπίδης τὸ ἐγήμε παθητικῶς ἔφη ἐν τῷ, ἦν ἐγήματο». Τοῦτο ὅμως παρέχει δυσκολίαν, διότι ἐπὶ μὲν ἀνδρὸς λέγεται γαμεῖν, ἐπὶ δὲ γυναικὸς γαμεῖσθαι. Ὁ G. Hermann ἠθέλησε νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐν τῇ ὁμηρικῇ σημασίᾳ, δηλ. διδόναι εἰς γάμον· καὶ τὴν θυγατέρα, ἣν ὁ Κρέων ἔδωκεν αὐτῷ, ἐν Ἰλιάδ. I, 394 «Πηλεὺς θῆν μοι ἔπειτα γυναῖκα γαμέσσεται αὐτός», ἀλλ' οἱ ἄττικοί δὲν μετεχειρίζοντο τὸ ῥῆμα ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ. Ὁ δὲ Lenting καὶ Nauck ἐνόμισαν, ὅτι ὁ στίχος κατεσκευάσθη ὑπὸ μεταγενεστέρων κατὰ τὸν 288 «τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμέ-

σιγαῖν 1. γυνή γάρ τ' ἄλλαν μὲν φόβου πλέα
κακὴ τ' ἐς ἀλκὴν καὶ σίδηρον 2 εἰσορᾷ·
ὅταν δ' ἐς εὐνὴν ἡδίκημένη κυρῇ, 265
οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μαιφονώτερα.

ΧΟΡΟΣ

Δράσω 3 τάδ'· ἐνδίκως γὰρ ἐκτίσει πόσιν,
Μήδεια. πενθεῖν δ' οὐ σε θαυμάζω τύχας.
ὀρῶ δὲ 4 καὶ Κρέοντα, τῆσδ' ἀνακτα γῆς,
στείχοντα, καινῶν ἄγγελον βουλευμάτων 5. 270

ΚΡΕΩΝ

Σὲ 6 τὴν σκυθρωπὸν καὶ πόσει θυμουμένην,

νην». Ὅντως ὁ στίχος 288 ἐρμηνεύει τὸν προκείμενον, ἀλλ' εἶναι πῶς τοτε εἰκασία, ὅτι οὗτος εἶναι διασκευὴ ἐκείνου. Ὁ Porson μετέβαλε τὸ ἦν εἰς ἡ καὶ οὕτω τὸ χωρίον δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ, δηλ. ἐκείνην τε, ἡ ἔγχεμα το αὐτῶ.

1 Ἐπεξηγεῖ τὸ τοσοῦτον δέ. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ ποιητὴς θέλει νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἔπειτα ἀδράνειαν τοῦ χοροῦ, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις τραγωδίαις ποιεῖ, ὡς ἐν Ἰππολύτῳ. 711, Ἰριγεν. ἐν Ταύρ. 1056, ἐν Ἰων. 686 καὶ ἄλλαχοῦ. Ὁ ἐπόμενος γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἔννοιαν θὰ ἐκδικηθῶ τὸν ἀπιστήσαντα σύζυγον, διότι εἶμαι γυνὴ καὶ ἡ γυνή, ὅταν ἀδικηθῇ εἰς τὸν γάμον εἶναι μαιφονώτα. Τὸ αἶτιον ἀναπτύσσεται ἐν τῷ δευτέρῳ κώλῳ τῆς προτάσεως, τὸ δὲ πρῶτον περιέχει ὁμολογίαν περὶ τῆς δειλίας τῆς γυναικός, ἥτις ὅμως δὲν καθιστᾷ

αὐτὴν ἀνίκνον πρὸς τιμωρίαν.

2 Τὸ πλήρες ἦθελον εἶναι κακὴ ἐς ἀλκὴν καὶ κακὴ σίδηρον εἰσορᾷ. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει. «Ἀντὶ τοῦ ἀσθενῆς. Ὁ δὲ λόγος» πᾶσα μὲν γυνὴ δειλοτάτη ἐστὶν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ ἀσθενῆς, οὐδὲ ὅσον γυνὴν ἰδεῖν ἕως κερτεροῦσα ὅταν δὲ εἰς καίτην ἀδικηθῇ, τολμηροτάτη γίνεται».

3 Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σιγήσομαι.

4 Συνήθως ἡ πάροδος νέων προσώπων εἰς τὴν σκηνὴν ἀγγέλλεται διὰ τῶν καὶ μὴν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 526 «καὶ μὴν πρὸ πυλῶν ἡδ' Ἰσμήνη». Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκίστ. 621 καὶ ἐν Ὁρέστ. 1549.

5 Καὶ ἄλλαχοῦ κατὰ παραπλήσιον τρόπον ὁ τραγικὸς διεγείρει τὴν προσοχὴν τῶν θεατῶν, ἐν Τρωάδ. 707 «τὶν' αὖ δίδωρκα τόνδ' Ἀχαικὸν λάτρην στείχοντα καινὸν ἄγγελον βουλευμάτων».

6 Τὴν φράσιν ταύτην συνήθως

Μήδειαν, εἶπον τῇσδε γῆς ἔξω περᾶν ¹
 φυγάδα λαβοῦσαν δισσά σὺν σαυτῇ τέκνα,
 καὶ μή τι μέλλειν· ὥς ἐγὼ βραβεὺς ² λόγου
 τοῦδ' εἰμὶ κοῦκ ἄπειμι πρὸς δόμους πάλιν, 275
 πρὶν ἂν σέ γαίης τερμόνων ἔξω βάλῃ.

ΜΗΑΕΙΑ

Αἰατὶ πανώλης ³ ἢ τάλαιν' ἀπόλλυμαι.

μεταχειρίζονται οἱ τραγικοὶ πρὸς
 δῆλωσιν τυραννικοῦ ἥθους, ὡς Αἰ-
 σχύλ. ἐν Προμηθ. 946 «σὲ τὸν
 σοφιστὴν, τὸν πικρῶς ὑπέρπικρον,
 τὸν ἐξαμαρτόντ' εἰς θεοὺς ἐρη-
 μέροις παρόντα τιμάς, τὸν πυ-
 ρὸς κλέπτῃν λέγω», Σοφοκλ. ἐν
 Ἀντιγόν. 428 «Σὲ δὲ, σὲ τὴν
 νεύουσάν ἐς πέδον κάρα, φῆς ἢ
 καταρνεῖ μὴ δεδραχέαι τάδε;»,
 ἐν Αἴαντ. 1226. Τὸ ἐπίθετον σκυ-
 θρωπὸς εἶναι σύνθετον ἐκ σ κ υ-
 θ ρ ὀ ς καὶ ὦ ψ, κατηφὲς ἔχων
 κατεβασμένους τὰς ὀφρῦς, ὡς Ξε-
 νοφ. ἐν Ἀπομνημ. III, 10, 4 «Ἐπὶ
 δὲ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ
 τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοι δοκοῦσιν
 ἔχειν τὰ πρόσωπα οἷ τε φροντί-
 ζοντες καὶ οἱ μὴ; Μὰ Δί', οὐ δῆτα,
 ἔρη' ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς
 παιδροί, ἐπὶ δὲ κακοῖς σκυθρωποὶ
 γίγνονται». Σὲ τὴν ἔχουσάν κατε-
 βασμένους τὰς ὀφρῦς καὶ ὀργιζο-
 μένην κατὰ τοῦ συζύγου, τὴν Μή-
 δειαν, εἶπον, νὰ φύγῃς ἀπὸ ταύ-
 την δὴ τὴν χώραν, ἅψ' οὐ λάβῃς
 τὰ δῶμά σου τέκνα καὶ νὰ μὴ χρο-
 νοτριβῇς κατὰ τι.

¹ Τὸ περᾶν συνήθως τίθεται
 ἐπὶ θαλάσσης (ἐξ οὗ καὶ Πειραιεύς)

καὶ ἐπὶ ποταμῶν, ὡς ἐν Ὀδυσσ.
 Κ 508 «ἄλλ' ὅπότ' ἂν δὴ νηὶ δι'
 Ὀκεανοῦ περήσῃς, ἐνὸ' ἀκτὴ τ'
 ἔλαχεῖται καὶ ἄλσας Περσεφονείης»
 τίθεται ὁμοῦ καὶ ἐπὶ ξηρῆς καὶ
 σημαίνει μεταβαίνειν ἀπὸ ἐνὸς τί-
 που εἰς ἄλλον, ὡς Σοφοκλ. ἐν
 Ἀντιγόν. 386 «ὅδ' ἐκ δόμων ἄ-
 φρορος εἰς καιρὸν περᾶ». Εὐρ. ἐν
 Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 724. Τὸ φυ-
 γάδα συναπτέον μετὰ τοῦ πε-
 ρᾶν ὡς κατηγορηματικόν.

² Βραβεὺς μὲν εἶναι ὁ ἀρχαί-
 τερος τύπος, βραβευτὴς δὲ ὁ μετα-
 γενέστερος καὶ σημαίνει κυρίως
 τὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι δικάζοντα τοὺς
 γυμνικοὺς ἀγῶνας καὶ ἀπονέμοντα
 τὰ ἄθλα. Ἐνταῦθα δὲ σημαίνει
 τὸν ὑπερασπιστὴν, τὸν ἐκτελε-
 στὴν τοῦ λόγου· διότι ἐγὼ ὁ ἴδιος
 θὰ ἐκτελέσω τὸν λόγον μου τοῦ-
 τον δὲ καὶ δὲν θὰ ἐπανέλθω πρό-
 τερον εἰς τοὺς οἴκους μου πρὶν σε
 ἀποδιώξω ἐκ τῶν ὁρίων τῆς χώρας.

³ Τὸ ὄνομα ἔχει ἐνεργητικὴν
 σημασίαν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ.
 ἐπὶ Κολων. 1014 «αἱ δὲ συμφο-
 ραὶ αὐτοῦ πανώλεις, ἄξια δ' ἀμυ-
 ναθεῖν» καὶ παθητικὴν, ὡς ἐν-
 ταῦθα καὶ Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 732

ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων ¹,
 κοῦκ ἔστιν ἄτης εὐπρόσοιστος ² ἐχθρασίς.
 ἐρήσομαι δὲ καὶ κακῶς πάσχουσ' ὁμῶς ³ 280

«Βακτρίων δ' ἔρρει πανώλης δῆμος, οὐ δέ τις γέρων» καὶ ἐν Ἰκέτ. 96 «Ἰάπτει δ' ἀσπίδων ἀφ' ὑψιπύργων, πανώλεις βροτούς».

¹ Κάλως εἶναι χονδρὸν σχοινίου τοῦ πλοίου. Μεταχειρίζονται δὲ οἱ ἀρχαῖοι τὰς φράσεις πάντα κάλων κινεῖν, ἐντείνειν, ἐξιέναι, ἀνασεῖν πρὸς δήλωσιν, ὅτι μετέρχεται τις πάντα ζῆλον καὶ προθυμίαν, πάσαις μηχαναῖς ὁρμᾶσθαι ἐπὶ τινι, ὡς Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 338 Α «μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρίᾳ ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τι ἀμφοτέροισ τεμῆν», Ἀριστοφάν. ἐν Ἰππ. 756 «νῦν δὴ σε πάντα δεῖ κάλων ἐξιέναι σεαυτοῦ» καὶ ἐν Βατράχ. 938 «Μὴ πρὸς ὀργὴν ἀντιλέξεις, ἀλλὰ συστειλας ἄχροισι χρώμενος τοῖς ἰστίοις, εἴτα μάλλον ἄξεις καὶ φυλάξεις, ἡνίκ' ἂν τὸ πνεῦμα λείπῃ καὶ καθεστηκὸς λάθῃς». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει: «Οἱ ἐχθροὶ οὐριοδρομοῦσι καθ' ἡμῶν, καὶ ὠρμηνται πάντα τρόπον ἐφ' ἡμᾶς, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν οὐριοδρομούντων πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρτέμονος».

² Ἐπειδὴ τινες τῶν ἐρμηνευτῶν προσκρούουσιν εἰς ταύτην τὴν λέξιν, θέλουσι νὰ διορθώσωσιν ὁ μὲν Nauck εἰκάζει εὐπρόσω-

πος, ὁ δὲ Wecklein εὐπρόσοσμοσ. «Ὅτι ἡ πρώτη εἰκασία φθείρει τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης μεταφοράν, πρόδηλον. Ἡ δευτέρα εἶναι μὲν πιθανωτέρα, ἀλλὰ τὸ χωρίον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἄνευ μεταβολῆς. Τὸ εὐπρόσοιστος παραγόμενον ἐκ τοῦ προσφέρεισθαι σημαίνει τόπον ἐν τῇ ξηρᾷ, εἰς ὃν δύναται τις νὰ πλησιάσῃ καὶ ἀποβιβασθῇ. Οἱ ἐχθροὶ διώκουσι μὲ ὅλα τὰ παντὰ καὶ δὲν ὑπάρχει ὁρμος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡδυνάμην εὐκόλως νὰ καταφύγω. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ἀπρόσφορος, Ἰφιγίν. ἐν Αὐλίσ. 287 «νῆσους ναυαταῖς ἀπροσφόρους».

³ Καὶ κακῶς πάσχουσιν, ὁμῶς ἐρήσομαι. Κατὰ δύο τρόπους ἐξηγεῖται ἡ ἀντίθεσις. Ὁ μὲν Porson ἐρμηνεύει, ὅτι οἱ δυστυχοῦντες δὲν τολμᾶσι νὰ ὁμιλῶσι μετ' ἐκείνων, εἰς ὧν τὴν ἐξουσίαν εἶναι. Ὁ δὲ Wecklein, ὅτι ἡ μεταγορροσύνη μου δὲν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ συνομιλῶ μετὰ τῶν βλαπτόντων με· παραπέμπει δὲ ὁ ἀνὴρ εἰς τὰ ἐξῆς δύο χωρία 370, «οὐδ' ἂν προσεῖπον οὐδ' ἂν ἡψάμην χερσίν» καὶ 439 «ὡς φίλῳ γάρ ὄντι σοι κοινώσομαι». Νομίζομεν ὁμῶς, ὅτι ἡ Μήδεια ἐξάγει τὴν ἀντίθεσιν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ ὑπὸ κρείσσωνων ἀδικούμενοι συνήθως σιγῶσι, ὡς αὕτῃ μετ'

τίνος μ' ἕκατι ¹ γῆς ἀποστέλλεις, Κρέον;

ΚΡΕΟΝ

Δέδοικά σ', οὐδὲν δεῖ πικραμπέχειν ² λόγους,
μή μοί τι δράσης παῖδ' ἀνήμεστον ³ κακόν.

συμβάλλεται δὲ πολλὰ τοῦδε δείματος ⁴.

σφή πέφυκας καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις ⁵, 285

λυπεῖ δὲ λέκτρων ἀνδρὸς ἐστερημένη.

ἐλπίγον λέγει 314 «καὶ γὰρ ἡδικοῦμενοι σιγησόμεσθα, χρεισσόνων νικώμενοι».

¹ Συντάσσεται πάντοτε μετὰ γενικῆς καὶ περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τῆς προθέσεως ἕνεκα. Διὰ τὴν ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς χώρας, Κρέον; Τὸ ἀποστέλλειν ἐνταῦθα σημαίνει ἀποδιώκειν, ἀποπέμπειν, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. X, 607, B «ὅτι εἰκότως ἄρχ. τότε αὐτὴν ἐκ τῆς πόλεως ἀποστέλλομεν τοιαύτην οὖσαν» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσῃ, 488.

² Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀμπεχόνης, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής. «Πικραμπέχειν, ἀντὶ τοῦ περικαλύπτειν. Ὁ δὲ νοῦς· εὐσχημόνως οὐ δεῖ τοὺς λόγους λέγειν καὶ περιστέλλειν καὶ περικαλύπτειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐμφαίνειν καὶ ἀντικρὺς λέγειν, ὅτι δέδοικά σε, ἡ δὲ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς ἀμπεχόνης».

³ Ὁ θάνατος ὀνομάζεται ἀνήμεστον κακόν, διότι δὲν δύναται νὰ θεραπευθῇ.

⁴ Κυρίως ὁ ποιητὴς ἔπρεπε νὰ

εἴπῃ, εἰς τὸ δεῖμα, ὡς Ἡρόδοτ. IV, 50 «ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε πῶτα μὲς οὔτε κρήνη οὔδε μίξ ἐσθιδούσα ἐς τὸ πλῆθος οἱ συμβάλλεται». Θουκυδ. III, 45 «καὶ ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον συμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν»· ὁ δὲ Schöner ἐικάζει, ὅτι ἡ φράσις διεφθάρη καὶ ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τῷ δὲ δεῖματι. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τῆς διορθώσεως δύναται πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τις τὸ χωρίον οὕτω· πολλὰ ἀνήκοντα εἰς τοῦτον τὸν φόβον, ἦται πολλά, ἅπερ διεγείρουσι τοῦτον τὸν φόβον, συμβάλλονται. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ γενικὴ δέον νὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ πολλά.

⁵ Ἐκ τῆς ῥίζης ἰδ τοῦ οἶδα καὶ σημαίνει τὸν γνώστην, τὸν ἐμπειρον. Συντάσσεται καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον, ὡς ἐν Ὀδυσσ. Η 108 «ὅσων Φαίηκες περὶ πάντων ἴδριες ἀνδρῶν νῆα θοὴν ἐνὶ πόντῳ ἔλαυνέμεν», συντάσσεται δὲ καὶ πρὸς γενικὴν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 608 «εἰ γὰρ πέφυκα τῶνδε τῶν ἔργων ἴδρις».

κλύω δ' ἀπειλεῖν¹ σ', ὡς ἀπαγγέλλουσί μοι²,
 τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμένην³
 δράσειν-τι⁴. ταῦτ' οὖν πρὶν παθεῖν φυλάξομαι⁵.
 κρείσσον δέ μοι νῦν⁶ πρὸς σ' ἀπεχθίσθαι, γύναι, 290
 ἢ μαλθακισθένθ'⁷ ὕστερον μέγα στένειν.

¹ Πολλὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἀπειλεῖς, ὅπερ δέχεται ὁ Schöne παραπέμπων εἰς τὸ προηγούμενον 226 «ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα, γινώσκω καλῶς». Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἰκέτιο. 771 «δοκῶ μὲν, αὐταὶ γ' εἰσὶν αἱ διδάσκαλοι» Ἡ παρὲνθεσις διδαι πλίσονα ἔμψασιν εἰς τὸν λόγον τοῦ Κρέοντος, ἀλλ' ἡ γραφή δὲν γίνεται δεκτὴ ὑπὸ πολλῶν κριτικῶν.

² Μετὰ τὸ κλύω ἡ φράσις αὕτη δὲν παρέχει ταυτολογίαν διότι ὁ Κρέων θέλει νά-δηλώσῃ, ὅτι λέγει ἀκριβῶς τὴν ἀπειλήν, ὡς εἶπον αὐτήν, ὡς ἐν Φοινίσσ. 737 «ἐπεὶ ἄνδρες αὐτοῖς φασιν, ὡς ἤκουσ' ἐγώ, ἐπὶ προσκεῖσθαι πύλαις». Ἀκούω δ', ὅτι φοβερίζεις, καθὼς με πληροφοροῦσι, ὅτι θά πρᾶξῃς τι κατὰ τοῦ πενθεροῦ καὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης.

³ Μετεχειρίσθη τὸν ἐνεστώτα ἀντὶ τοῦ ἀορίστου, ὡς λέγεται καὶ ὁ νικῶν.

⁴ Ὁ Κρέων θέλει νά εἴπῃ κακῶς ποιῇσιν, ὅπερ ἀποφεύγει.

⁵ Ἐχει συνειδήσιν ὁ τύρκενος, ὅτι πρόκειται νά ἀπατηθῇ ὑπὸ τῆς φαρμακίδος καὶ πειράται νά φυλαχθῇ. Οἱ ἀρχαῖοι ἤδη ποιηταὶ παρετήρησαν, ὅτι οἱ ἀνόητοι

μετὰ τὸ πάθος ἐννοοῦσιν, Ἰλιάδ. P. 32 «μηδ' ἀντίος ἴστασ' ἐμεῖο, πρὶν τι κακὸν παθεῖν» Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω» Ἡσιόδ. ἐν Ἑργ. 220 «παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω» καὶ Αἰσχίν. ἐν Ἐπιστολ. V, 4 σελ. 476 «ἃ γὰρ ἐγὼ παθὼν ἐδιδάχθην, ταῦτα πρὶν παθεῖν φυλάττεται, σοφία καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄφρονες ἀδασκόμενος».

⁶ Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον ὕστερον. Εἶναι προτιμότερον τῶρα νά μισηθῇ ἀπὸ σέ, γύναι. Τὸ ἀπεχθάνεσθαι ὡς παθητικὸν δέχεται δοτικὴν, ὡς Θουκυδίδ. I, 75 «τοῖς πολλοῖς ἀπηχθόμενος» καὶ Ἡρόδοτ. I, 89 ἡ δὲ σύνταξις διὰ τῆς πρὸς καὶ αἰτιατικῆς εἶναι σπκνία. Προῆλθε δὲ ἐκ τῆς σημασίας, ἐχθρῶς διακείσθαι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής.

⁷ Ὑπὸ τοῦ Σχολιαστοῦ ἐρμηνεύεται ἡ ἀμελῶς προσενεχθέντα, ἢ μαλθακισθέντα τοῖς σοῖς λόγοις. Τὰ χειρόγραφα καὶ ὁ Πλούταρχος ἀποσπῶν τὸ χωρίον ἔχουσι μέγα στένειν, ὃ δὲ Nauck προτείνει τὴν γραφὴν μεταστένειν, ὅπου ἡ πρόθεσις σημαίνει, ὅτι καὶ ἐν τῷ μεταγινώσκειν. Νομίζομεν, ὅτι ἡ τῶν χειρογρά-

ΜΗΔΕΙΑ

Φεῦ φεῦ·

οὐ νῦν με πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις, Κρέον,
ἔβλαψε δόξα¹ μεγάλα τ' εἰργασται κακά.

χρῆ² δ' οὐποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
παῖδας περισσῶς³ ἐκδιδάσκεισθαι σοφούς· 295
χωρὶς γὰρ ἄλλης⁴ ἧς ἔχουσιν ἀργίας

φων γραφή εἶναι προτιμότερα, διότι τὸ μ. ε. γ. α. ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μαλθακισθέντα. Παρά καμφθῆς ἀπὸ τοὺς λόγους σου ὥστε-ρον μεγαλοφώνως νὰ στενάξω.

¹ Δόξα ἐνταῦθα εἶναι, τί δοκεῖ τοῖς ἄλλοις. περὶ τῆς Μηδείας, ἡ φήμη. Ἡ πανουργος γυνὴ πειρᾶται κατὰ πρῶτον νὰ ὑποδείξῃ τὴν κακὴν γνώμην, ἣν ὁ τύραννος ἔχει περὶ ἐαυτῆς.

² Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ὁ τραγικὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τῆς Μηδείας γενικὰς ἰδέας, αἵτινες οὐχὶ μετὰ τῆς Κολχίδος, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ σχέσιν ἔχουσιν. Εἰκονίζει τὴν δυσμένειαν μεγάλου μέρους τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς τοῦ Εὐριπίδου, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἠριθμεῖτο. Παραπλήσια ἔλεγεν ἐν τῇ Ἀντιόπη, ἐν ἣ ὁ μὲν πρακτικὸς ἄνθρωπος παραβάλλεται πρὸς τὸν Ζῆθον, ὁ δὲ θεωρητικὸς πρὸς τὸν μουσικὸν Ἀμφίονα. Τὰς φράσεις τοῦ Ζήθου παρωδεῖ ὁ Καλκίλλης ἐν τῇ Γοργίᾳ 486 «ἀλλ', ὦ γαθέ, ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δ' ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις

φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἄφεις, εἴτε ληρήματα χρῆ φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας, ἐξ ὧν κενοῖ-σιν ἐγκατοικήσεις δόμοις». Παρά-βαλλ. καὶ Εὐριπίδ. εἰς Ἰων. 595. Τὸ ἀρτίφρων ὁ Ἡσυχίος ἐρμηνεύει· «ὕγις τὴν φρένα, σώφρων, συνετός».

³ Τὸ περισσῶς λέγεται καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ πρὸς ψόγον, ὡς ἐνταῦθα. Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον πολλοὶ νομίζοντες, ὅτι ἡ ὑπέρμετρος σοφία εἶναι διαφθορά, Πλάτ. ἐν Γοργ. 487 C «καὶ ποτε ὑμῶν ἐγὼ ἐπήκουσα βουλευομένων, μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἴη, καὶ οἶδα ὅτι ἐνίκα ἐν ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν ἀκρίβειαν φιλοσοφεῖν, ἀλλ' εὐλαθεῖσθαι παρεκλεῦεσθε ἀλλήλοις, ὅπως μὴ πέρα τοῦ δέοντος σφώτεροι γινόμενοι λήσετε διαφθαρέντες». Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἐκδιδάσκεισθαι τοὺς παῖδας, ὥστε σοφοὺς γενέσθαι. Δὲν πρέπει, ὅστις εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος νὰ διδάσκῃ πέρα τοῦ δέοντος τοὺς παῖδάς του, ὥστε νὰ γείνωσι σοφοί.

⁴ Ἐπρεπε ὁ ποιητὴς νὰ εἴπῃ·

φθόνον πρὸς ἀστῶν ἀλφάνουσι¹ δυσμενῇ.
 σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφά²
 δόξεις ἀχρεῖτος³ κοῦ σοφὸς πεφυκέναι.
 τῶν δ' αὖ δοκούντων εἰδέναι τι ποικίλον⁴ 300
 κρείστων νομισθεῖς λυπρὸς ἐν πόλει φανεῖ.
 ἐγὼ δὲ καὶ τῇ τῆσδε κοινωνῶ τύχης⁵.

χωρὶς τῶν ἄλλων, ἅπερ ἐστὶν ἀργία· δηλ. τὸ ἀργίαν εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ἄλλης. Τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο τοῦ λόγου εἶναι γνωστὸν ἤδη τῷ Ὀμήρῳ, ὡς ἐν Ὀδυσσ. Β 412 «μήτηρ δ' ἐμὴ οὔτι πέπυσται, οὐδ' ἄλλαι δμῳαί», Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 38 «καὶ ταῦτα γ' ἄλλα θάλπεται βράκη» καὶ ἐν Οἰδίποδ. τυράνν. 7 «ἀγὼ δικαίων μὴ παρ' ἀγγέλων, τέκνα, ἄλλων ἀκούειν αὐτὸς ὧδ' ἐλήλυθα» καὶ Δημοσθέν. Περὶ παραπρεσβ. § 83. Ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, αἰτίαν ἀργίας. Ὅτι τοὺς σοφοὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν ἀργούς, γίνεται δηλὸν ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Νεφέλ. 316 «ἀλλ' οὐράνιαι νεφέλαι μεγάλαι θεαὶ ἀνδράσιν ἀργοῖς» καὶ 334 «σοφιστὰς . . . οὐδὲν δρῶντας βόσκουσ' ἀργούς, ὅτι ταύτας μου-σποιοῦσιν».

¹ Ἡ λέξις παρὰ μὲν τοῖς τραγικοῖς εὐρηται μόνον ἐνταῦθα, παρὰ δὲ τοῖς κωμικοῖς πολλάκις. Ὁ Σχολιαστὴς ἐξηγεῖ «εὐρίσκουσιν».

² Πάντα τὰ χειρόγραφα πλὴν ἑνὸς ἔχουσι σοφά, τὸ δὲ ἐν ἔχει ἔπη. Ὁ Porson εἰκάζει, ὅτι τὸ

ἔπος ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν τῆς Μηδείας ἐκδοσιν. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 50· διότι ἡ Εὐριπίδης σκωφθεῖς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους μετέβαλε τὴν λέξιν, Ἀριστοφάν. ἐν Θεσμοφορ. 1130 «σκαίῳσι γάρ τοι κινὰ προσφέρων σοφὰ μάτην ἀναλίσκοις ἄν».

³ Ὅτι τὸ ἀχρεῖτος ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ σοφός, μαρτυρεῖ ὁ Ἡσίοδος ἐν Ἐργ. 295 «ὅς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοεῇ μήτ' ἄλλου ἀκούων ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὐτ' ἀχρήσιος ἀνὴρ».

⁴ Ποικίλον ἐνταῦθα εἶναι τὸ σοφόν, ἢ μᾶλλον τὸ σοφιστικόν, Ἀριστοφάν. ἐν Θεσμοφορ. 439 «ποικίλους λόγους ἀνεῦρεν εὐδιεζητημένους». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τῶν δοκούντων, φησὶν, εἰδέναι τι κρείστων νομισθεῖς ἐπαχθὴς ἔση. Ὅθεν συμβαίνει καὶ παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις ἐπαχθὴ εἶναι, διὰ τὸ μὴ προσέσθαι αὐτοῦς, καὶ παρὰ τοῖς συνετοῖς ὁμοίως, ἔνεκα τοῦ διαφέρειν δοκεῖν αὐτῶν, ἐπιφθόνον καὶ λυπηρὸν γίνεσθαι».

⁵ Μεταλαμβάνω ἢ μετέχω τῆς τύχης τῶν σοφῶν, ὡς ἀναπτύσσει διὰ τῶν ἐπομένων. Ἡ Μή-

σοφὴ γὰρ οὔσα, τοῖς μὲν εἰμ' ἐπίφθορος,
 [τοῖς δ' ἡσυχαία, τοῖς δὲ θατέρου τρόπου,] ¹
 τοῖς δ' αὖ πρὸ πάντης ²· εἰμὶ δ' οὐκ ἄγαν σοφὴ. 305
 σὺ δ' αὖ ³ φοβεῖ με, μὴ τι πλημμελὲς πάθῃς·
 οὐχ ᾧδ' ἔχει μοι, μὴ τρέσῃς ἡμᾶς ⁴, Κρέον,
 ὥστ' εἰς τυράννους ἄνδρας ἐξαμαρτάνειν ⁵.
 τί γὰρ σύ μ' ἠδίκηκας; ἐξέδου κόρην,
 ὅτω σε θυμὸς ἤγεν. ἀλλ' ⁶ ἐμὸν πόσιν 310
 μισῶ· σὺ δ', εἶμαι, σωφρονῶν ἔδρας τάδε.
 καὶ νῦν τὸ μὲν κεν οὐ φθονῶ καλῶς ἔχειν·
 νυμφεύετ', εὖ πράσσοιτε· τήνδ' εὖ χθόνα
 ἑατέ μ' εἰκεῖν. καὶ γὰρ ἠδικοημένοι ⁷

δεικ ἐκ τῆς γενικῆς παρατηρή-
 σεως προβαίνει εἰς τὸ πρόσωπον
 αὐτῆς.

¹ Ὁ στίχος οὗτος, ὅστις φέρε-
 ται ἐν τοῖς χειρογράφοις, δικαίως
 εἰκάζεται, ὅτι παρενεβλήθη ἐκ
 τοῦ στίχου 808, διότι δὲν προσθέ-
 τει πολὺ, ἀλλὰ μάλλον κωλύει τὸν
 ῥοῦν τῶν ἰδεῶν.

² Εἰς ἄλλους πάλιν εἶμαι ὀχλη-
 ρά, βαρεῖα. Τὸ ἄγαν λέγεται ἐπὶ
 ψεκτικῆς ὑπερβολῆς.

³ Τοῦτο κεῖται ἐν σχέσει πρὸς
 τὰ προηγούμενα· εἰς ἄλλους μὲν
 εἶμαι ἐπίφθορος, εἰς ἄλλους πάλιν
 ὀχληρά, σὺ πάλιν με φοβεῖσαι.
 Τὸ δὲ πλημμελὲς ἀντιτίθεται πρὸς
 τὸ ἐμμελὲς καὶ σημαίνει κυρίως
 πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ ῥυθμοῦ καὶ
 τῆς ἁρμονίας, ἀκολούθως κακόν,
 ὡς ἐνταῦθα καὶ Πλάτ. ἐν Πολιτ.
 V, 451 B «Καὶ ὁ Γλαύκων γε-
 λᾶσας, ἀλλ' ὧ Σώκρατες, ἔφη, ἐάν τι

πάθωμεν πλημμελὲς ὑπὸ τοῦ λό-
 γου, ἀρίμεν σε ὥσπερ φόνου κα-
 θάρην εἶναι καὶ μὴ ἀπατεῶνα
 ἡμῶν».

⁴ Παρενεθιτικῶς κεῖται ἡ φρά-
 σις, ὡς ἐν Ἑρακλείδ. 715 «αἶδ'·
 οὐ προδώσουσίν σε, μὴ τρέσῃς,
 ξένοι». Ὡσαύτως τίθεται καὶ τὸ
 θάρσει.

⁵ Ἡ Μήδεια λέγει, ὅτι καὶ εἰς
 θεσιν δὲν εἶναι νὰ βλάψῃ ἄνδρας
 τυράννους καὶ ἀδίκους ἤθελεν εἶναι·
 διότι ὁ Κρέων δὲν ἠδίκησεν αὐτήν.

⁶ Ἀντιτίθεται πρὸς τὴν προη-
 γουμένην ἐρώτησιν ἰσοδυναμοῦ-
 σαν πρὸς ἄρνησιν· δέν με ἠδίκη-
 σας σύ, ἀλλ' ὁ σύζυγός μου, ὃν
 μισῶ.

⁷ Ὅταν ἡ γυνὴ ὁμιλῇ ἐν πλη-
 θυντικῷ ἀριθμῷ, μεταχειρίζεται
 γένος ἀρσενικόν, διότι εἰς τὴν γε-
 νικότητα τῆς ἐκφράσεως δὲν ἁρ-
 μόζει ἡ δῆλωσις τοῦ γένους. Τὸ

σιγησόμεσθα, κρείσσόνων νικώμενοι. 1. / 315

ΚΡΕΩΝ

Λέγεις ἀκοῦσαι μαλθὰκ', ἀλλ' εἰσω φρενῶν²
ὄρρωδία μοι μή τι βουλευῆς κακόν.

τοσῶδες³ δ' ἤτσον ἢ ~~πάρβος~~⁴ πέποιθά σοι.

γυνή γάρ οἱ ὀξύθυμος, ὥς δ' ⁵ αὖτως ἀνὴρ,
ῥᾶων φυλάσσειν⁶ ἢ σιωπηλὸς σοφός. 320

ἔθος τοῦτο ὑπάρχει παρὰ τοῖς
τραγικοῖς, ὥς κατωτέρω 385 «ἡ
πεφύκαμεν σοφοὶ μάλιστα, φαρ-
μάκοις αὐτοὺς ἐλεῖν» καὶ 771 «ἐκ
τοῦδε ἀναψόμεσθα πρυμνήτην κά-
λων, μολόντες ἄστυ καὶ πόλι-
σμα Παλλᾶδος» καὶ ἐν Ἐκάβ. 237.

¹ Τὸ νικᾶσθαι συνετάχθη πρὸς
γενικὴν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἡττᾶ-
σθαι, μειοῦσθαι, ἀπολείπεσθαι, ὥς
ἐν Ἰριγεν. ἐν Αὐλίδ. 1357. «Ἄλλ'
ἐνικώμενην κεκραγμοῦ» καὶ Σοφοκλ.
ἐν Αἴαντ. 1353 «κρατεῖς τοι, τῶν
φίλων νικώμενος». Ἦ πανοῦργος
γυνὴ λέγει, ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ Κρέων-
τος εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπιβάλῃ σιγὴν
τῇ Μηδεῖᾳ, καὶ ἂν ἡδικοῖτο.

² Συναπτεῖται μετὰ τοῦ βουλευῆς,
ὅπως προῆλ' ἀντιθέσιν πρὸς τὸ λ' ἐ-
γείρεαι ἀκούσαι. Τὰ χειρό-
γραφα ἔχουσι βουλεύσεις, ὃ
δὲ Elmsley ἔτρεψεν εἰς βουλεύ-
ης, ὅπερ ἐδέξαντο πλείστοι ἐκ-
δόται. Κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην
ὁ Κρέων ἐννοεῖ, ὅτι τῶρα, ὅτε ἡ
Μηδεῖα λέγει, διανοεῖται κακόν τι.
Ἦ ἐννοεῖται δὲ εἶναι κακὴ.

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει
«Τοσοῦτω δέ, φησί, ὅσω γλυ-
κεῖα μὲν εἰ τῷ λόγῳ, ἀλλὰ δὲ

φρονεῖ, τοσοῦτω μᾶλλον ἀπιστό-
τερος τυγχάνω, ἢ πρὶν τῶν λό-
γων σου τούτων ἀκοῦσαι».

⁴ Τὸ δὲ παρενετέθη, ὥς συχνά-
κις συμβαίνει παρ' Ὀμήρῳ καὶ
τοῖς Ἀττικοῖς πεζογράφοις. Ἐ-
πειδὴ πρόκειται περὶ τῆς Μηδείας,
ὁ Κρέων ἤρξατο ὁμιλῶν περὶ γυ-
ναικός, εἰτα δὲ ἐπεξέτεινε τὴν
παρατήρησιν καὶ εἰς τοὺς ἀνδρας.

⁵ Κατὰ τὸν ἀρχαῖον Σχολια-
στὴν πρέπει νὰ ληφθῇ τὸ ἐνεργη-
τικὸν ἀντὶ παθητικοῦ. «Ἀντὶ τοῦ
φυλαχθῆναι καὶ τηρηθῆναι, ἐνε-
ργητικὸν ἀντὶ παθητικοῦ. Τοῦτο δὲ
ἔθος ὡς ἐπιτοπλεῖστον τοῖς Ἀττι-
κοῖς». Ἀπὸ γυναῖκα θυμῶδη,
ὁμοίως καὶ ἀπὸ ἀνδρα εἶναι εὐκο-
λότερον νὰ προφυλαχθῇ τις παρὰ
ἀπὸ σοφὸν σιωπηλόν. Διὰ τοῦ ἐπι-
χειρήματος τούτου ὁ Κρέων ἀνα-
σκευάζει τὸν λόγον τῆς Μηδείας
λεγοῦσης, ὅτι θέλει σιωπήσῃ· ἔτι
ὀλιγώτερον πείθομαι εἰς τοὺς λό-
γους σου, διότι δὲν θὰ ὁμιλήσῃ,
ὅπως γινώσκω τὰ βουλευμάτά σου.
Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι «Ἕλληνες λέ-
γομεν» Ἀπὸ σιγαλὸν πο-
τάμι νὰ φοβῆσθαι, καὶ οἱ
Γερμανοὶ stille wasser

ἀλλ' ἐξιθ' ὥς τάχιστα, μὴ λόγους λέγε ¹
ὥς ταῦτ' ἄραρε ², κοῦκ ἔχεις τέχνην ὅπως
μενεῖς παρ' ἡμῖν οὔσα δυσμενῆς ἐμοί.

ΜΗΔΕΙΑ.

Μή, πρὸς σε γονάτων τῆς τε νεογάμου κόρης ³.

ΚΡΕΩΝ

Λόγους ⁴ ἀναλοῖς· οὐ γὰρ ἂν πείσαις ποτέ. 325

ΜΗΔΕΙΑ.

Ἄλλ' ἐξελαῖς με κοῦδὲν αἰδέσει λιτάς;

ΚΡΕΩΝ

Φιλῶ γάρ ⁵ οὐ σὲ μᾶλλον ἢ δόμους ἐμούς.

ΜΗΔΕΙΑ

ᾧ πατρίς, ὥς σου κάρτα νῦν ⁶ μνεῖαν ἔχω.

ΚΡΕΩΝ

Πλὴν ⁷ γὰρ τέκνων ἐμοίγε φίλτατον πόλις.

sind tief. Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς ἐξέτεινε τὴν παρατήρησιν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, ἐπεκράτησε τὸ ἄρσενικὸν γένος καὶ εἶπε σιωπηλὸς σοφός=ὁ κρύπτων τὴν ὀργήν.

¹ Ὁ Walckenaer ἔγραψεν, ὥς ἐν Φοινίσσῃ. 497 μὴ λόγους πλέκε, ὅπερ δὲν εἶναι πιθανόν· διότι ἡ φράσις λόγους λέγειν ἐπὶ τοιαύτης σημασίας εἶναι συνηθιστάτη, ὥς Ἀριστοφάν. ἐν Ἀχαρν. 298 «οὐκ ἀνασχέσομαι, μηδὲ λέγε μοι σὺ λόγον» καὶ 303 «σοῦ δ' ἐγὼ λόγους λέγοντος οὐκ ἀκούσομαι μακροῦς, ὅστις ἐσπείσω Λάκωσιν». Σημαίνει δὲ λόγους ἀνωφελεῖς, μὴ φέροντας ἀποτέλεσμα.

² Μεταχειρίζονται συνηθὼς οἱ τραγικοὶ τὸ ῥήμα ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἔμπροδᾶ ἐστίν, εἶναι ἀποφασισμένον, ὥς Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ.

1330 «Ἄραρ' ἀνάγκης δ' εἰς ζυγὸν καθέσταμεν». Διότι ταῦτα εἶναι ἀποφασισμένα καὶ δὲν ἔχεις τέχνην, διὰ τῆς ὁποίας νὰ μένης πλησίον ἡμῶν, ἐν ᾧ εἶσαι ἐχθρὰ εἰς ἐμέ.

³ Συνηθὼς παραλείπεται τὸ αἶτο ὁ ὕμαι ἢ λίσσομαι.

⁴ Τὸ λόγους σημαίνει, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δαπανᾷς ματαίους καὶ ἀνωφελεῖς λόγους.

⁵ Ἐν τῇ στιχομυθίᾳ συνηθέστατα παραλείπεται πρότασις τις, ἣν αἰτιολογεῖ ὁ γάρ· δηλ. ἐξελῶ, διότι δὲν ἀγαπῶ σὲ περισσύτερον ἀπὸ τοὺς οἴκους μου.

⁶ Εἶναι ὅλως φυσικόν, ὅτι ἡ Μήδεια εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν περιελοῦσα μέμνηται τῆς πατρίδος, ἣν προῦδωκεν.

⁷ Ἐν ἄλλαις λέξεσι καλῶς

ΜΗΔΕΙΑ

Φεῦ φεῦ, βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα ¹. 330

ΚΡΕΩΝ

Ὅπως ἄν, οἶμαι, καὶ παραστῶσιν τύχαι ².

ΜΗΔΕΙΑ

Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὅς αἴτιος κακῶν ³.

ΚΡΕΩΝ

Ἔρπ', ὦ ματαία, καὶ μ' ἀπάλλαξον πόνων ⁴.

ποιεῖς ἐπιποθοῦσα τὴν πατρίδα, διότι καὶ ἐγὼ μετὰ τὰ τέκνα μου πλεῖστον ἀγαπῶ τὴν πατρίδα μου. Διὰ τοῦ στίχου τούτου ὁ Κρέων ἔνθεν μὲν ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν τέκνων εἶναι ἰσχυρὰ αἰτία πρὸς ἄρνησιν, ἔνθεν δὲ ὑπελέγει τὴν Μήδειαν, ὅτι κατέλιπε τὴν αὐτῆς πατρίδα. Ὁ Kirchhoff νομίζει, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἔμοιγε, πρέπει νὰ γραφῇ καὶ μοιγε, ὅπερ δὲν δέχονται οἱ ἐκδόται.

¹ Κατὰ τὸν Εὐριπίδην ὁ ἔρωσις εἶναι ἥδιστον καὶ ἀλγεινὸν ἅμα. Ἐν Ἰππολύτῳ ἡ Φαίδρα ἐρωτᾷ 347 «Τί τοῦθ', ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους ἔρῃν;» Τροφ. «Ἡδιστον, ὦ παῖ, ταῦτόν ἀλγεινὸν θ' ἅμα».

² Ἄν ὁ ἔρωσις ἦτο ἀπολύτως κακόν, ἤθελεν εἶναι τοιοῦτο καὶ τῇ Γλαύκῃ. Διὰ τοῦτο ὁ Κρέων λέγει, ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων, π. χ. τῇ μὲν Μηδείᾳ κακόν, τῇ δὲ Γλαύκῃ ἀγαθόν. Ὅρθως δὲ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐπεὶ καθόλου ἡ Μήδεια τὸν ἔρωτα κακὸν ἀπεφάνετο, ἐπεισήγαγεν ὁ Κρέων τοῦτο ἀναιρῶν, καὶ φησὶν, ὁ ἔρωσις οὐκ ἔστι κακός, ἀλλ' ὡς ἂν ἀγῆται ὑπὸ τῆς τύ-

χης, καὶ παραστῇ ἡ τύχη πρὸς τὸ ἔρῃν. Πολλοὶ γὰρ ἐρασθέντες ἔτυχον. Βλασφημεῖ δὲ τὸν ἔρωτα ἡ Μήδεια, ἐπεὶ καὶ ἐρασθεῖσα τοῦ Ἰάσονος ἐξέστη τῆς ἐλπίδος. Οὗτος δὲ φησί, μὴ καταμέμφου τοῦ ἐρωτάς· ἔσθ' ὅτε γὰρ ἀγαθόν τι ποιοῦσιν, ἔσθ' ὅτε δὲ κακόν, ὡς ἂν ἡ τύχη παραγένοιτο».

³ Ἀφ' οὗ οἱ ἔρωτες δὲν εἶναι ἀπαλύτως κακοί, ἀλλ' ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν περιστάσεων, ἡ Μήδεια εὐχεται, ἵνα ὁ αἴτιος τῶν κακῶν περιστάσεων τιμωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Διός. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἀρᾶς ἦτο συνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οὕτως ἀρᾶται ὁ Βροῦτος, Πλούταρχ. ἐν Βρούτ. LI «Βροῦτος δὲ διαβάς τι βεῖθρον... ὀλίγων περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ φίλων ὄντων, πρῶτα μὲν ἀποβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀστέρων ὄντα μεστὸν ἀνεφθέγγετο δύο στίχους, ὧν τὸν ἑτερον Βολοῦμνιος ἀνέγραψε· «Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὅς αἴτιος κακῶν». Παράβαλλ. καὶ Ἀθῆν. IV 156 E.

⁴ Πόνον ἔννοεῖ τὴν βιαίαν ἀποδίωξιν τῆς Μηδείας.

ΜΗΔΕΙΑ

Πονοῦμεν ¹ ἡμεῖς καὶ πόνων κεχρήμεθα.

ΚΡΕΩΝ

Τάχ' ² ἐξ ὀπαδῶν χειρὸς ὠσθήσει βία. 335

ΜΗΔΕΙΑ

Μὴ δῆτα τοῦτό γ', ἀλλὰ σ' αἰτοῦμαι, Κρέον ³ —

ΚΡΕΩΝ

Ὅχλον ⁴ παρέξεις, ὥς ἔοικας, ὦ γύναι.

ΜΗΔΕΙΑ

Φευξοῦμεθ' ⁵. οὐ τοῦδ' ἰκέτευσα σοῦ τυχεῖν.

ΚΡΕΩΝ

Τί δ' αὖ βιάζει κοῦκ ἀπαλλάσσει χθονός;

¹ Κατὰ τιεῦφυς εἶναι ἡ διόρθωσις, ἣν ἐποίησεν ὁ Musgrave «πόνος μὲν ἡμεῖς δ' οὐ πόνω κεχρήμεθα;». Διὰ τῆς διορθώσεως ταύτης ἡ Μήδεια ἀναγνωρίζει, ὅτι ὁ Κρέων πονεῖ, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἡ δυστυχοῦσα γυνὴ τοῦ Ἰάσονος· διότι αὕτη φρονεῖ, ὅτι ὁ τύραννος εὐτυχεῖ. Διὰ τοῦτο ἡ ἔννοια, ἣν παρέχει ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων, εἶναι κρείττων· οὐχὶ σύ, ἀλλ' ἡμεῖς πονοῦμεν. Πάνυ δ' ὀρθῶς ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἐπεὶ εἶπεν ὁ Κρέων καὶ μ' ἀπάλλαξον πόνων, φησί, ποίων πόνων; ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἐν πόνοις οὖσα, καὶ οὐκ ὀφείλω ἄλλους πόνους ἀναδέχεσθαι, ἐφ' οἷς ἔχω· ὥστε μήτε ἀπέλαυνέ με τῶν Κορινθίων καὶ τοῦτόν μοι προστίθει τὸν πόνον, ἐφ' οἷς ἔχω· ἰκανῶς γάρ ἔχω πόνων τῆς τε πατρίδος ἐσπερημένη, καὶ νῦν τὸν ἄνδρα ἀπολέσασα διὰ τὴν σὴν θυγατέρα. Ὅστε τὸ πονοῦμεν

ἡμεῖς διασταλτικῶς εἶπεν, ὅσον ἐγὼ πονῶ, τοιαῦτα θεινὰ πεπονθυῖα, σὺ δὲ οὐ, μηδὲν χαλεπὸν ὑποστάς».

² Μόνον ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων καὶ οὐχὶ ἡ διόρθωσις τοῦ Musgrave δικαιολογεῖ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Κρέοντος. Ταχέως ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν ὀπαδῶν θὰ διωχθῇς βιαίως.

³ Ἡ Μήδεια διακοπεῖσα ὑπὸ τοῦ Κρέοντος συμπληροῖ τὸν λόγον ἐν στίχ. 340 κατ' ὀρθὸν λόγον. «Ἦθελε δὲ νὰ εἴπῃ· ἐᾶσαί με μίαν τήνδε ἡμέραν μεῖναι.

⁴ Ὅχλος ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἐνόχλησις.

⁵ Ἐκφράζεται διὰ μιᾶς μόνης λέξεως, ὅπως δείξῃ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ. Ἡ δὲ γενικὴ σοῦ δύναται νὰ συνταχθῇ καὶ μετὰ τοῦ ἰκέτευσα, ὥς ἐν Ἰφιγενεῖ ἐν Αὐλίδ. 1242 «ἰκέτευσον πατὴρς τὴν σὴν ἀδελφὴν μὴ θανεῖν» καὶ μετὰ τοῦ τυχεῖν.

ΜΗΔΕΙΑ

Μίαν ¹ με μείναι τήνδ' ἕασον ἡμέραν 340
 καὶ ξυμπεῖναι ² φροντίδ' ἣ φευζόμεθα,
 παισὶν τ' ἀφορμὴν ³ τοῖς ἐμοῖς, ἐπεὶ πατὴρ
 οὐδὲν προτιμᾷ ⁴ μηχανήσασθαι τέχνους.
 οἴκτειρε δ' αὐτούς· καὶ σύ τοι παίδων πατήρ*
 πέφυκας· εἰκὸς δ' ἐστὶν εὐνοϊάν σ' ἔχειν. 345
 τοῦμοῦ ⁶ γὰρ οὐ μοι φροντίς, εἰ φευζόμεθα,
 κείνους δὲ κλαίω συμφορᾷ κεχρημένους.

ΚΡΕΩΝ

Ἦκιστα τοῦμόν λῆμ' ἔφυ τυραννικόν ⁷,
 αἰδούμενος δὲ πολλὰ δὴ διέφθορα·

¹ Ἔθηκε τὸ μίαν ἐν ἀρχῇ διότι ὁ τόνος τοῦ ὅλου χωρίου πίπτει ἐπὶ ταύτης τῆς λέξεως.

² Ἄλλα μὲν ἔνοετ' ὁ Κρέων, ἄλλα δὲ ἡ Μήδεια μετὰ τοῦ θεατοῦ. Ἐκεῖνος μὲν τὴν προπαρσκευὴν πρὸς φυγὴν, αὕτη δὲ τὰ μέσα τῆς ἐκδικήσεως. Καὶ ἐν τῷ Χριστ. τῷ Πάσχοντ. ὑπάρχει ἡ φράσις 610 καὶ 974 «μίαν μόνην μείναι σε δεῖ τὴν αὔριον, ὡς συμπερανθῇ φροντίς, ἣ καμὲ τρύχει». Ὁ Elmsley εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ο ἰ, ὅπερ δὲν εἶναι πιθανόν· διότι ἤθελε σημαίνει εἰς ποῖον μέρος νὰ φύγωμεν.

³ Ἀφορμὴ ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἐφόδιον, τὰ ἐπιτηδεύα, τὰ ἀναγκαῖα.

⁴ Οἱ Ἀττικοὶ μεταχειρίζονται τὸ προτιμᾶν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκ. 761 «ὁ μὲν γὰρ ἦδε τῶν ἐν Ἀδ-

μήτου κακῶν οὐδὲν προτιμᾶν» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ἀχαρν. 27 «εἰρήνῃ δ' ὅπως ἔσται, προτιμᾶσ' οὐδέν».

⁵ Τοῦτο ἐπάγει ὡς αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Κρέων πρέπει νὰ οἰκτείρῃ τοὺς παῖδας· οἱ ἄτεκνοι δὲν ἔχουσι τὸ αἰσθημα τοῦτο ἀνεπτυγμένον. Παραπλήσια χωρία ὑπάρχουσι καὶ ἀλλαγῶν παρ' Εὐριπίδ., ὡς ἐν Ἑκάβ. 340 «ἔχεις δὲ πρόφασιν» ἔστι γὰρ τέκνα καὶ τῷδε.

⁶ Τοῦμόν εἶναι ἡ Μήδεια μετὰ τῶν περιστάσεων αὐτῆς, ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ. 458 Δ «Ἀλλὰ μήν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλει Γοργίας». Λέγω, ὅτι εἶναι φυσικὸν νὰ ἔχῃς εὐνοϊαν πρὸς τὰ τέκνα, διότι εἶσαι πατήρ· περὶ ἑμαυτῆς δὲν φροντίζω, εἴαν θὰ φύγωμεν, ἀλλ' ἐκείνους ὀργηθεῖ, διότι δυστυχοῦσιν.

⁷ Τὸ φρόνημά μου φύσει δὲν εἶ-

καὶ νῦν ¹ ὁρῶ μὲν ἐξαμαρτάνων, γύναι, 350
 ὅμως δὲ τεύξει τοῦδε ². προὔννεπ' ὃ δέ σοι,
 εἴ σ' ἡ ³ πρὶ οὐρα λαμπὰς ³ ὄψεται θεοῦ
 καὶ παῖδας ἐντὸς τῆσδε τερμόνων χθονός,
 θανεῖ· λέλεκται μῦθος ἀψευδῆς ὅδε ⁴.
 [νῦν ⁵ δ', εἰ μένειν δεῖ, μίμν' ἐφ' ἡμέραν μίαν· 355
 οὐ γάρ τι δράσεις δεινὸν ὦν ⁶ φόβος μ' ἔχει.]

ΧΟΡΟΣ

Δύστανε ⁷ γύναι, φεῦ φεῦ, μελέα
 τῶν σῶν ἀχέων· ποῖ ποτε τρέψει;

ναι τυραννικόν. Ὁ στίχος οὗτος ἀπεικονίζει τὸν χαρακτήρα τοῦ Κρέοντος.

¹ Διὰ τοῦ καὶ νῦν δηλοῖ, ὅτι ἡ εἰδικὴ αὕτη περίστασις εἶναι ἐφαρμογὴ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Κρέοντος.

² Ἐνταῦθα ὑπάρχει σπουδαίω-
 τатон μέρος τῆς πλοκῆς τοῦ μύ-
 θου. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ λύσις·
 διότι ἡ δυστυχούσα Μήδεια ἄρ-
 χεται εὐτυχούσα. Ἡ λύσις τοῦ
 μύθου ἄρχεται λίαν ταχέως· διότι
 ὁ ποιητὴς τὴν ἀπιστίαν τοῦ Ἰά-
 σονος θεωρῶν ἱκανὸν ἔγκλημα πρὸς
 τιμωρίαν ἐνδιαπρίβει μᾶλλον περὶ
 τὰς ἐπινοήσεις τῆς πανούργου
 Κολχίδος. Προεννέπω καὶ Ἀτι-
 κῶς προὔννεπ' σημαίνει προλέγω,
 προαναγγέλλω, ὡς Αἰσχύλ. ἐν
 Εὐμένισ. 852 «προὔννεπ' τάδε».

³ Λαμπὰς θεοῦ εἶναι ὁ ἥλιος,
 ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 879 «οὐ-
 κέτι μοι τότε λαμπάδος ἱερὸν ὄμ-
 μα θέμις ὄρᾶν ταλαίνα», ἐν Τρα-
 χιν. 145 «καὶ νῦν οὐ θάλλπος θεοῦ

οὐδ' ὄμβρος οὐδὲ πνευμάτων οὐ-
 δὲν κλονεῖ», Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 502.
 Κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· εἰ ὄψει
 ἐπιούσαν λαμπάδα θεοῦ, ἀλλὰ καὶ
 ἡμεῖς οἱ νεώτεροι λέγομεν· νὰ μὴ
 σε ἴδῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Λέγει
 ταῦτα ὁ Κρέων πιστεύων, ὅτι ἡ
 Μήδεια ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι
 χρόνου δὲν ἤθελε διαπράξει τι.

⁴ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ· ὁ μῦθος ὅδε,
 ὃς λέλεκται, ἀψευδῆς ἐστί.

⁵ Ὁ Wecklein εἰκάζει, ὅτι οἱ
 δύο οὗτοι στίχοι προστετέθησαν ὑπὸ
 τῶν ὑποκριτῶν· θεωρεῖ δὲ ὡς ἐξο-
 βελιστεύουσ, διότι ἐξασθενοῦσι τὴν
 ἔννοιαν τῶν προηγουμένων.

⁶ Τὸ πλήρες ἦθελεν εἶναι· δει-
 νόν τι τοιούτων, ὦν, ὡς Σοφοκλ.
 ἐν Φιλοκτ. 52 «ἦν τι καινόν, ὦν
 πρὶν οὐκ ἀκήχοας, κλύης».

⁷ Ὁ χορὸς μὴ γινώσκων τὸν
 σκαπὸν τῆς Μηδείας οἰκτεῖρει αὐ-
 τήν. Τὸ με σ ω δει κ δ ν ἐτέθη,
 ὅπως ἡ Μήδεια ἀποκαλύψῃ τὴν
 πρόθεσιν αὐτῆς.

τίνα πρὸς ξενίαν ¹ ἢ δόμον ἢ χθόνα
 σωτήρα ² κακῶν [ἐξευρήσεις]; 360
 ὡς εἰς ἀπορόν³ σε κλύδωνα ³ θεός,
 Μῆδεια, κακῶν ἐπόρευσε. |

ΜΗΔΕΙΑ

Κακῶς πέπρακται πανταχῇ· τίς ἀντερεῖ; ⁴
 ἀλλ' οὔτι ταύτη ταῦτα ⁵, μὴ δοκεῖτέ πω. 365
 ἐτ' εἰς' ἀγῶνες τοῖς νεωστὶ νυμφίοις

¹ Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων
 τὸ τρέψει, ὡς ἐν Φοινίσσ. 977
 «ποῦ δῆτα φεύγω; τίνα πόλιν;
 τίνα ξένων;» Εἰς τὸ ξενίαν ἐτέθη
 ὡς παράθεσις τὸ ἢ δόμον ἢ
 ἢ χθόνα. Ὁ χορὸς ἀποβλέπει
 εἰς ξενίαν, διότι οὔτε εἰς τὴν Κολ-
 χίδα ἠδύνατο νὰ ἐπανεέλθῃ, οὔτε
 εἰς τὴν Ἰωλκόν. Ἐν τῶν χειρο-
 γράφων ὅμως ἔχει πρὸ ξενίαν,
 ὅπερ δέχεται ὁ Klotz.

² Ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ γένους εἶ-
 ναι συνήθης τοῖς τραγικοῖς, ὡς
 ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 841 «ὅστις ποτὲ
 Ἑλλήνος ἐκ γῆς πόντον ἤλθεν ἄ-
 ξενον» καὶ 586 «οὐχὶ τὴν ἐμὴν
 φονέα νομίζων χεῖρα», ἐν Ἠλέκτρ.
 993.

³ Κλύδων λέγονται τὰ φουσκω-
 μένα κύματα τῆς θαλάσσης ἐν
 καιρῷ τρικυμίας καὶ μεταφορικῶς
 ἡ μεγάλη δυστυχία. Ἐπειδὴ ὁ
 χορὸς νομίζει, ὅτι ἡ Μῆδεια δὲν
 δύναται νὰ εὕρῃ λιμένα σωτηρίας
 ὀνομάζει τὸν κλύδωνα ἄπορον,
 Αἰσχύλ. ἐν Ἰκέτισ. 170 «Ἄτης
 ἄδυσσον πέλαγος οὐ μάλ' εὐπο-
 ρον τόδ' εἰσβέθηκα, κούδα μοῦ λι-

μὴν κακῶν».

⁴ Ἡ τοιαύτη φράσις εἶναι συν-
 ἤθης τῷ Εὐριπίδῃ, ὡς ἐν Ἰππο-
 λύτ. 401 «καθθανεῖν ἔδοξέ μοι,
 κράτιστον, οὐδεὶς ἀντερεῖ, βου-
 λευμάτων», ἐν Ἀλκ. 152 «πῶς
 δ' οὐκ ἀρίστη; τίς δ' ἐναντιώσε-
 ται;»

⁵ Ἡ Μῆδεια ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι
 τὰ ἑαυτῆς κακῶς ἔχουσιν, ἀλλ'
 ἐπειδὴ ὁ Κρέων ἐπέισθη, ἵνα ἡ
 Κολχίς μείνῃ μίαν ἡμέραν, κατὰ
 τοῦτο δὲν ἔχουσι κακῶς. Ἐκ τοῦ
 ἡγουμένου στίχου ἐννοεῖται πάλιν
 τὸ πέπρακται. Ὁρθῶς
 δὲ ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Ἀλλ'
 οὐχὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, φησί,
 κακῶς ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, καθὼς
 πεισθεὶς ἡμῖν ἀπῆλθε Κρέων. Τὸ
 ταύτη οὖν ἀντὶ τοῦ κατὰ ταύτην
 τὴν ὁδόν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον
 ταῦτα καλῶς πέπρακται». Ἡ αὐ-
 τὴ φράσις ὑπάρχει παρ' Αἰσχύλ.
 ἐν Προμηθ. 511 «οὐ ταῦτα ταύτη
 μοῖρά πω τελεσφόρος κρᾶναι πέ-
 πρωται» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ἰππ.
 839 «οὐκ' ὦ γαλοὶ, ταῦτ' ἐστὶ
 πω ταύτη μὰ τὴν Ποσειδῶ».

καὶ τοῖσι κηδεύσασιν ¹ οὐ σμικροὶ πόνοι.
δοκεῖς γὰρ ἂν με τόνδε θωπεύσαι ποτε,
εἰ μὴ ² τι κερδαίνουσιν ἢ τεχνωμένην;
οὐδ' ἂν προσεῖπον οὐδ' ἂν ἠψάμην χερσὶν ³. 370
ὁ δ' εἰς τοσοῦτον μωρίας ἀφίκετο,
ὥστ' ἐξόν ⁴ αὐτῷ τὰμ' ἐλεῖν βουλευμάτων
γῆς ἐκβαλόντι, τήνδ' ἐφῆκεν ⁵ ἡμέραν
μεῖναι μ', ἐν ἣ τρεῖς ⁶ τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν νεκροὺς
θῆσω, πατέρα τε καὶ κόρην πόσιν τ' ἐμόν ⁷. 375

¹ Ἐννοεῖ τὸν Κρέοντα.

² Τὸ εἰμή, ὡς καὶ τὸ εἰν μὴ, φέρεται καὶ εἰς μετοχὴν ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 1109 «ποῦ δὴ με δεῦρο τὴν τάλαιναν ἤγαγες; οὐδὲν ποτ' εἰ μὴ ξυνοικουμένην» Δημοσθέν. 24, 45 «Μηδὲ περὶ τῶν ἀτίμων, εἰ μὴ ψήφισαμένων Ἀθηναίων» καὶ Ἀθην. XII, 521 B.

³ Δὲν εἶναι ἡ συντακτικὴ πτώσις τοῦ ῥήματος, ἀλλὰ δοτικὴ ὀργανική, δηλ. οὐδὲ ἤθελον ἐγγίγει τὰ γόνατα τοῦ Κρέοντος διὰ τῶν χειρῶν μου. Ἄν δὲ ἦτο γενικῆς πτώσεως, ἤθελον εἰπεῖ χερὸς ἢ δεξιᾶς, ὡς λέγει ὁ Weil.

⁴ Ἡ αἰτιατικὴ ἀπόλυτος εἶναι συνήθης τοῖς ἀπροσώποις ῥήμασιν, ὡς ὄσον, προσῆκον, δεδομένον, δίκαιον. Δὲν λέγει ἔνόν, διότι δὲν πρόκειται περὶ ἐσωτερικοῦ, ἀλλὰ περὶ ἐξωτερικοῦ κωλύματος.

⁵ Ἐνταῦθα τὸ εἶναι σημαίνει ἐπιτρέπειν, συγχωρεῖν, ὡς Θουκυδίδ. I, 95 «οἷς οὐκέτι ἐρίε-

σαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν», Ἡρόδοτ. III, 113 «τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς μακράς, τριῶν πῆχεων οὐκ ἐλάσσονας, τὰς εἴ τις ἐπεῖσῃ σφί ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν ἀνατριβομένων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων» καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 554.

⁶ Ἐθῆκεν ἐν ἀρχῇ τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως τὸ τρεῖς, ὅπως ποιήσῃ ζωηροτέραν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τήνδε ἡμέραν.

⁷ Ἐπειδὴ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἀποφάσεως τῆς Μηδείας δὲν ἐξετελέσθη, ἡγέρθη ἀπορία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς παραδίδει ὁ Σχολιαστὴς «Πῶς ἐπαγγελιαμένη ἀνελεῖν τὸν Ἴάσονα οὐκ ἀνεῖλεν; ἢ τάχα, ἐπεὶ ἐλθὼν ὁ ἄγγελος μετὰ θάνατον Γλαύκης καὶ Κρέοντος ἐθορύβησεν αὐτήν, λέγων χρῆναι τάχιστα φυγεῖν ἔνθα καὶ φησί, (1112) Μηδεῖα φεῦγε. Ὅθεν οὐκ ἔσχε σχολὴν τοῦτο ἐργάσασθαι. Εὐθὺς οὖν καὶ ὁ Ἴάσων παραγίνεται πρὸς αὐτήν». Δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ Μηδεῖα μετέγνω,

πολλάς δ' ἔχουσα θανασίμους αὐτοῖς ὁδοὺς
οὐκ εἶδ' ὅποιον πρῶτον ἐγχειρῶ ¹, φίλαι,
πότερον ὑφάψω δῶμα νυμφικὸν πυρί,
ἢ θηκτόν ² ὥσω φάσγανον δι' ἥπατος
σιγῇ δόμους εἰσθᾶς, ἔν' ἔστρωται λέχος. 380
ἀλλ' ἐν τί μοι πρόσαντες ³· εἰ ληφθήσομαι
δόμους ὑπερβαίνουσα ⁴ καὶ τεχνωμένη,
θανοῦσα θήσω τοῖς ἐμοῖς ἐχθροῖς γέλων.
κράτιστα τὴν εὐθεῖαν ⁵, ἣ πεφύκαμεν

διότι ἠθέλησε νὰ τιμωρήσῃ αὐ-
τὸν πλεόν φονεύουσα τὰ τέκνα
καὶ καταλείπουσα τὸν ἄνδρα ἐν
τῷ βίῳ, ὅπως λυπῆται. Ὅμως
εἶναι καὶ πιθανόν, ὅτι αὕτη κατὰ
τοῦτο ἀπέτυχε, διότι ὁ Ἰάσων
δὲν ἐτόλμησε νὰ περιπτυχθῇ τὴν
Γλαύκην, ὡς ὁ Κρέων.

¹ Ἐγχειρῶ κυρίως σημαίνει
βάλλω τὸ χέρι μου εἰς τι, ἐπι-
χειρῶ. Ἄν καὶ γνωρίζω πολλοὺς
τρόπους νὰ θανατώσω αὐτούς,
ὅμως δὲν ἤξεύρω ποῖον ἀπὸ τού-
τους κατὰ προτίμησιν νὰ μετα-
χειρισθῶ, φίλαι· καὶ ἐν Ἑλέν.
630 «πολλοὺς δ' ἐν μέσῳ λόγους
ἔχων οὐκ οἶδ' ὅποιον πρῶτον ἄρ-
ξωμαι τὰ νῦν».

² Ἐνταῦθεν ἐλήφθησαν δύο στί-
χοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν στίχ. 41.
Ἐννοεῖται δὲ ἡ δοτικὴ τοῖς
νυμφίοις.

³ Κυρίως πρόσαντης λέγεται
ὁ ὄρθιος, ὁ δύσκολος εἰς ἀνά-
στασιν, μεταφορικῶς δὲ ὁ λυπη-
ρός, Ἡρόδοτ. VII, 160 «ἀλλ'

ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσ-
άντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπεί-
ξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου».

⁴ Τὸ ὑπερβαίνειν μεταχειρίζον-
ται οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἐπὶ τοῦ εἰσερ-
χεσθαι εἰς τὴν οἰκίαν, ὡς ἐνταῦθα,
καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέρχεσθαι, ὡς ἐν
Ἰων. 526 «ἐν δόμοις ἔστ', ὧξέν»·
οὕτω δῶμα ὑπερβαίνει τόδε».
Λέγει τεχνωμένη, διότι ἤθελε
συλληφθῇ εἰσερχομένη, ἐν ᾧ οἱ
νυμφεῖοι ἤθελον κοιμᾶσθαι.

⁵ Ἐνίοτε τίθεται τὸ ἄρθρον μετὰ
αἰτιατικῆς ἐπιθέτου κατὰ παρά-
λειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἰδόν, ὡς
Ἡρόδοτ. III, 134 «Ὅρα νῦν, ἐπὶ
Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔα-
σον», Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. III, 6,
10 «καὶ περὶ πολέμου συμβου-
λεύειν τὴν γε πρώτην ἐπισχέσο-
μεν» Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θεμι-
στοκλ. III «τὴν ἐναντίαν ἀεὶ πο-
ρευόμενον αὐτῇ». Τὴν ἔννοιαν ὁ
ποιητὴς ἐδήλωσε βραχυλογικῶς
ἀντὶ νὰ εἴπῃ· κ ρ ά τ ι σ τ α τ ῆ ν
εὐ θ ε ῖ α ν πο ρ ε υ ο μ έ ν η ν...

σοφοί ¹ μάλιστα, φαρμάκοις αὐτοὺς ἐλεῖν. 385

εἶεν·

καὶ δὴ τεθναῖσι ². τίς με δέξεται πόλις ;
τίς γῆν ἄσυλον ³ καὶ δόμους ἐχεγγύους
ξένος παρασχὼν ῥύσεται ⁴ τοῦμόν δέμας ;
οὐκ ἔστι ⁵. μείνας· οὖν ἐτι σμικρὸν χρόνον,
ἦν μὲν τις ἡμῖν πύργος ⁶ ἀσφαλῆς φανῇ,
δόλῳ μέτειμι ⁷ τόνδε καὶ σιγῇ φόνον.

390

δαίμων δὲ πῶς

φαρμάκοις αὐτοὺς ἐλεῖν.

¹ Ἐπειδὴ ἡ Μῆδεια ὁμιλεῖ ἐν πληθυντικῷ ἄριθμῳ, μετεχειρίσθη τὸ ἀρσενικὸν γένος, ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν 314. Τὸ συνηθέστερον θανατηφόρον μέσον τῶν γυναικῶν εἶναι τὸ δηλητήριον καὶ ἡ Μῆδεια εἶναι διαβόητος φαρμακίς.

² Τοῦτο εἶναι ὑπόθεσις, ἣν ποιεῖ ἡ Μῆδεια· καὶ ὥς ὑποθέσω δά, ὅτι ἔθανον, ὡς ἐν Ἑλέν. 1059 «καὶ δὴ παρεῖκον» εἶτα πῶς σωθῆσόμεθα ; » Αἰσχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 894 «καὶ δὴ δέδεγμαι· τίς δέ μοι τιμὴ μένει ; »

³ Τὸ ἐπίθετον ἄσυλος εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ α (στερητ.) καὶ σύλη καὶ σημαίνει τόπον, ἐξ οὗ δὲν δύναται τις νὰ ἀρπάξῃ τι ἢ νὰ βλάψῃ τινά, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. 866 Δ «ἡ πρώτη προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει λύσασα εἰς τὴν ὑπερρορίαν ἐκπεμπέτω ἄσυλον». Ἐν τῇ ξένῃ χώρᾳ ἡ Μῆδεια δὲν ἦτο ἀσφαλῆς, εἰμὴ εἶχε ξένον προστάτην.

⁴ Σώσει ἢ διαφυλάξει τὸ ἐμὸν σῶμα ἥτοι ἐμέ. Διὰ τῶν φράσεων

τούτων ὁ ποιητὴς παρασκευάζει τὴν πάροδον τοῦ Αἰγέως.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς κατὰ δύο τρόπους νομίζει, ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φράσις· «ἢ προπετῶς πρῆξαι τι οὐκ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστι μοι φίλος οὐδεὶς ὁ μέλλων με ὑποδέχασθαι καὶ κρύπτειν». Νομίζομεν, ὅτι ἡ δευτέρα ἐρμηνεῖα εἶναι ὀρθή.

⁶ Παρ' Ὀμήρῳ ἦδη ὁ πρόμαχος καὶ γενναῖος ὑπερασπιστὴς ὀνομάζεται πύργος Ὀδυσσ. Α 556 «τοῖος γάρ σφιν πύργος ἀπώλεο», Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 159 «καίτοι σμικροὶ μεγάλων χωρὶς σφαλερὸν πύργου ῥῦμα πέλονται», Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκ. 311 καὶ Ἀλκαῖος ἐν Ἀποσπάσμ. 23. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει οὕτως· «Ἀντὶ τοῦ ὀχυρώμας σωτηρίας» καταχρηστικῶς δὲ τὴν σωτηρίαν πύργον ὀνόμασεν, παρὰ τοὺς ὑποδεδραμηκότας ὑπὸ πύργον ἐν τῷ πολέμῳ σώζεσθαι.

⁷ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτω· μέτειμι τόνδε φόνον δόλῳ καὶ σιγῇ. Θά ἐπιδιώξω τοῦτον τὸν φόνον δολίως καὶ ἡσυχῶς.

ἦν δ' ἐξελαύνη συμφορὰ μ' Ἀμήχανος ¹,
 αὐτὴ ξίφος λαβοῦσα, κεῖ μέλλω θανεῖν,
 κτενῶ σφε ², τόλμης δ' εἴμι πρὸς τὸ καρτερόν.
 οὐ γὰρ μὰ τὴν δέσποιναν, ἦν ἐγὼ σέβω
 μάλιστα πάντων καὶ ξυνεργὸν εἰλόμην, 395
 Ἐκάτην ³, μυχοῖς ναίουσαν ἐστίας ἐμῆς,
 χαίρων τις αὐτῶν τοῦμόν ἄλγυνεῖ κέαρ ⁴.
 πικροὺς δ' ἐγὼ σφιν ⁵ καὶ λυγροὺς θήσω γάμους,
 πικρὸν δὲ κῆδος ⁶ καὶ φυγὰς ἐμὰς χθονός.
 ἀλλ' εἶα· φείδου ⁷ μηδὲν ὧν ἐπίσταται, 400
 Μῆδεια ⁸, βουλεύουσα καὶ τεχνωμένη·

¹ Ἀμήχανος συμφορὰ λέγεται ἔκεινη, καθ' ἣς δὲν δύναται τις νὰ εὕρῃ μηχανήν ἢ τρόπον νὰ ἐκφυγῇ.

² Ἡ ἀντωνυμία εἶναι πληθυν-
 τικοῦ ἀριθμοῦ, ὡς συνήθως παρὰ
 τοῖς τραγικοῖς. Ἐννοεῖ δὲ τὸν
 Κρέοντα, τὴν Γλαύκην καὶ τὸν
 Ἰάσονα. Ἡ γενικὴ τόλμης ἀνήκει
 εἰς τὸ καρτερόν, θὰ προβῶ εἰς
 σκληρὰν τόλμην, ὡς Σοφοκλ.
 Ἀποσπ. 325 «ὅστις δὲ τόλμης
 πρὸς τὸ δεινὸν ἔρχεται, ὀρθὴ μὲν
 ἢ γλῶσσ' ἐστίν, ἀσφαλὴς δ' ὁ νοῦς».

³ Αὐτὴ ἦτο τριφυῆς θεότης
 καὶ ἐν μὲν τῷ αὐρανῷ ἐλατρεῦετο
 ὡς σελήνη, ἐπὶ δὲ τῆς γῆς ὡς
 Ἀρτεμις καὶ ἐν Ἄδου ὡς Ήρ-
 σεφόνη. Ἐπειδὴ ἡ Ἐκάτη μαγί-
 κην δύναμιν εἶχεν, ἡ Μῆδεια ὑπὲρ
 πάντας τοὺς θεοὺς τιμᾷ ταύτην
 ἐνθρονίσασα αὐτὴν ἐν τοῖς μυχοῖς
 τῆς ἐστίας.

⁴ Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ τραγι-

κοῦ παρῶδει ὁ κωμικὸς Εὐπολις,
 ὡς γίνεται ὁδηγὸν ἐν τῷ Δογγίνῳ
 κεφ. XII «οὐ γάρ, μὰ τὴν Μαγα-
 θῶνι τὴν ἐμὴν μάχην, χαίρων τις
 αὐτῶν τοῦμόν ἄλγυνεῖ κέαρ».

⁵ Δηλαδή τοῖς νεωστὶ νυμφίοις.
 Ματεχειρίσθη τὴν προσωπικὴν
 ἀντωνυμίαν ἀντὶ δευτικῆς, ὡς ἐν
 Ἰκέτις. 769 «πόσῳ σφιν συνθα-
 νεῖν ἂν ἤθελον». Παρ' Ὁμήρῳ
 ὑπάρχει καὶ τὸ ἐπίθετον πικρό-
 γαμος Ὁδυσσ. Α 266 «πάντες
 κ' ὠκύμοροι τε γενοίετο πικρόγα-
 μοί τε».

⁶ Πικρὰν θὰ καταστήσω τὴν
 ἐπιγαμίαν καὶ τὴν διώξιν μου ἐκ
 τῆς χώρας.

⁷ Συνήθως φράσκει ἐν παρακε-
 λεύσεσιν, ὡς ἐν στίχ. 1242 «ἀλλ'
 εἴ' ὀπλίχοθ', καρδία» ἐν Ἐκάδ.
 1044 «ἄρασσε, φείδου μηδέν»
 καὶ Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 115 «χρᾶ
 χειρί, φείδου μηδὲν ὧπερ ἐννοεῖς».

⁸ Ἡ Μῆδεια παρακελεύουσα

ἔρπ' εἰς τὸ δεινόν· νῦν ἄγων εὐφυχίας ¹.
 ὀρᾷς, ἃ πάσχεις· οὐ γέλωτα δεῖ σ' ὀφλεῖν ²
 τοῖς Σισυφείοις ³ τοῖς τ' Ἰάσονος γάμοις,
 γεγῶσιν ἐσθλοῦ πατρός Ἡλίου τ' ἄπο ⁴. 405
 ἐπίστασαι δέ ⁵· πρὸς δὲ καὶ πεφύκαμεν
 γυναῖκες ⁶, εἰς μὲν ἐσθλ' ἀμηχανώταται ⁷,

ἐκυτὴν διὰ τοῦ ἰδίου ὀνόματος εἶ-
 ναι μεστή πάθους, ὡς καὶ ἐν
 στίχ. 1056.

¹ Εὐφυχία εἶναι ἡ γενναιοκαρ-
 δία, ἡ θαρραλεότης.

² Εὐρηται πολλάκις ἡ φράσις
 ὀφλῶ γέλωτα, αἰσχύνην, βλάβην
 κτλ. καὶ σημαίνει διὰ τῶν πρά-
 ξεῶν μου γίνομαι ἄξιος γέλωτος,
 αἰσχύνῃ κτλ.

³ Τοὺς γάμους ἡ Μήδεια ὀνο-
 μάξει Σισυφείους μετὰ πικρίας
 πολλῆς καὶ φόβου· διότι ὁ Σίσυ-
 φος καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἤδη τοῦ
 Ὁμήρου ἦτο διαβόητος διὰ τὴν
 πλεονεξίαν καὶ τὴν ἄλλην κακίαν,
 Ἰλιάδ. Ζ 152 «Ἔστι πόλις Ἐ-
 φύρη μυχρῇ Ἀργεὺς ἱπποδότοιο·
 ἐνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδι-
 στος γένετ' ἀνδρῶν, Σίσυφος Αἰο-
 λίδης». Καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσίοδου ἐν
 ἀποσπ. 32 ὁ Σίσυφος ὀνομάζεται
 αἰσχρομύτης. Παρὰ δὲ τῷ
 Ἡσυχίῳ ἀναγινώσκεται· «Σισυ-
 φείοις. Κορινθίους κακοῖς, ἀπὸ Σι-
 σύφου βασιλέως» Εὐριπίδ. ἐν Ἰφι-
 γεν. ἐν Αὐλ. 524 «Τὸ Σισύφειον
 σπέρμα πάντ' οἶδεν τάδε» καὶ Σο-
 φοκλ. ἐν Αἴαντ. 190 «Εἰ δ' ὑπο-
 βαλλόμενοι κλέπτουσι μύθους οἱ
 μεγάλοι βασιλεῖς ἢ τὰς ἀσώτου

Σισυφίδαν γενεᾶς». Ὡς δὲ μετὰ
 περιφρονήσεως ὁμιλεῖ περὶ τῶν
 ἐκγόνων τοῦ Σισύφου, οὕτω καὶ
 περὶ τοῦ Ἰάσονος.

⁴ Αἰήτης ὁ τῆς Μηδείας πατήρ
 ἦτο υἱὸς τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Περ-
 σίδος.

⁵ Ἡ φράσις αὕτη ἐτέθη, ὅπως
 προστεθῶσι τὰ ἐπόμενα. Ὁ Σχο-
 λιαστής λέγει· «Ἐπίστασαι δὲ
 μηχανὰς μὲν τινάς, δι' ὧν αὐτοὺς
 φονεύσεις. Εἰ δὲ μὴ ἤδεις, εἶχεν
 αὐτὸ τὸ ἔμφυτον ταῖς γυναῖξιν εὐ-
 ρεσίχακον».

⁶ Ὁ Εὐριπίδης πανταχοῦ τῶν
 τραγωδιῶν εὐρίσκει ἀφορμὰς, ἵνα
 κακίῃ τὰς γυναῖκας, ὡς ἐν Ἰπι-
 πολυτ. 664 «Μισῶν δ' οὐποτ' ἐμ-
 πλησθήσομαι γυναῖκας, οὐδ' εἴ
 φησί τις μ' αἰεὶ λέγειν· αἰεὶ γὰρ
 οὐν πῶς εἶμι κακεῖναι κακαί», ἐν
 Ἀποσπάσμ. 467 «γαμεῖτε νῦν,
 γαμεῖτε ἅτα θνήσκετε ἡ φαρμά-
 κοισιν ἐκ γυναικὸς ἢ δόλοισι» καὶ
 1015 «δεινὴ μὲν ἀλκὴ κυμάτων
 θαλάσσιων... δεινὸν δὲ πενία,
 δεινὰ δ' ἄλλα μυρία, ἀλλ' οὐδὲν
 οὕτω δεινὸν ὡς γυνὴ κακόν». Ἐ-
 पेιδῇ ὁ τραγικὸς οὗτος ἦτο μισο-
 γύνῃς, ὁ Ἀριστοφάνης ἐποίησεν
 ὅλην κωμωδίαν, τὰς Θεσμοφορια-

κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώταται 1/

ΧΟΡΟΣ

Χορὸς Γυναικῶν τῆς τρωϊκῆς. Α' Ελασμεν

Ἄνω² ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαίαι.

410

410-445

καὶ δίχα³ καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.

ζούσας, ἐν αἷς αἱ Ἀτθίδες καταδικάζουσι τὸν ποιητὴν εἰς θάνατον καὶ μόλις ἐσώθη διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων μηχανημάτων.

² Ἀφυστάται. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει οὕτως· «Ἀντὶ τοῦ εἰς μὲν τὰ ἀγαθὰ ἄποροι, καὶ οὐκ ἱκαναὶ ἐξευρεῖν τὸ αἷτιον, εἰς δὲ τὰ κακὰ εὐποροὶ καὶ ἱκαναὶ καὶ ἐξευρητικά».

¹ Τὸ ὁμοιοτέλευτον, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ εὐρηταὶ παρ' Εὐριπίδῃ, ἑξαίρει τὴν ἔννοιαν, ἐν Φοινίσσ. 1478 (εὐτυχέστατοι — δυστυχέστατοι) ἐν Ἀλκ. 782 «ὀφείλεται — ἐξεπίσταται — εἰ βιώσεται — οἱ προβήσεται» καὶ Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 807. Ἐν ᾧ ἡ Μήδεια μένει βεβουλισμένη ἐν σκέψεσιν, ὁ χορὸς ᾄδει τὸ ἐπόμενον στάσιμον.

³ Ἡ φράσις αὕτη εἶναι παροιμία ἐπὶ τῶν γενομένων ἐπ' ἐναντία, ὡς λέγει ὁ Ἡσύχιος «Ἄνω ποταμῶν» παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπ' ἐναντία γενομένων κέχρηται καὶ Αἰσχύλος καὶ Εὐριπίδης. Εὐριπίδ. ἐν Ἰκέτισ. 520 «ἄνω γὰρ ἂν ῥέοι τὰ πράγματα» οὕτως. Δημοσθέν. ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. 433 «Ἄλλὰ δῆτα ἄνω ποταμῶν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ πάντες ὅσοι οἱ περὶ πορνείας ἐρρήσαν λόγον».

Ἡ τελευταία φράσις τῆς Μήδειας ἔδωκεν ἀφορμὴν τῷ χορῷ νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν εἶναι δόλιαί αἱ γυναῖκες, ἀλλ' οἱ ἄνδρες, ὡς μαρτυρεῖ τὸ προκείμενον παράδειγμα. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Θέλει εἰπεῖν, ὅτι ἀνέστραπται ἡ φύσις» οὐκέτι γὰρ δόλιαί εἰσιν αἱ γυναῖκες, ἀλλ' οἱ ἄνδρες. Παροιμία δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἐναντίον καὶ παρὰ τὸ προσῆκον μεταβαλλομένων πραγμάτων, ὡς ἀντίστραπται τὰ πράγματα, ὥστε δολίους μὲν καὶ ἐπιφύλους φαίνεσθαι τοὺς ἄνδρας, τὰς δὲ γυναῖκας εὐγνώμονας καὶ δικαίας. Ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἤδη οἱ ποταμοὶ ὀνομάζονται ἱεροί, Ὅδυσσ. Κ 351 «γίγνονται δ' ἄρα ταῖ γ' ἐκ τε κρηνῶν ἀπὸ τ' ἁλσῶν ἐκ θ' ἱερῶν ποταμῶν» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 435.

² Τὰ ἐναυθὰ λεγόμενα ἔχουσι μᾶλλον σχέσιν πρὸς τὴν τότε πολιτικὴν κατάστασιν τῶν Ἑλλήνων ἢ πρὸς τὴν θέσιν τῆς Μήδειας. Λυθισαῶν τῶν συμβάσεων, ὥς αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις εἶχον, δὲν ὑπῆρχε δίκαιον. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 47. Πάλιν στρέφεται σημαίνει μεθίσταται εἰς τὸ ἐναντίον.

ἀνδράσι μὲν¹ δόλῃαι βουλὰι θεῶν τ'
οὐκέτι πίστις² ἄραρε.

τὰν δ' ἐμὰν³ εὐκλειαν ἔχειν βιοτὰν
στρέφουσι φᾶμαι.

ἔρχεται τιμὰ γυναικείῳ γένει⁴.

οὐκέτι δυσκέλαδος⁵ φάμα γυναικας ἔξει.

415

420

¹ Ἀντιστροφή α'.

αι φησὶν αὖ = Μοῦσαι δὲ παλαιγενέων⁶ λήξουσ' αἰοιδῶν γ

¹ Ἡ ἀντίθεσις κεῖται οὐχὶ ἐν
τῷ θεῶν, ἀλλ' ἐν τῷ, τὰν δ' ἐμὰν
εὐκλειαν.

² Θεῶν πίστις εἶναι ἡ γενομένη
δι' ὅρκου πρὸς τοὺς θεούς, ὡς ἐν
Ἱππολύτ. 1037 «ὅρκους παρα-
σχών, πίστιν οὐ σμικράν, θεῶν»
καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 369
«θεῶν ἔνορκον δίκαν».

³ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτω· τὰ ν
δ' ἐμὰν βιοτὰν στρέφου-
σι φᾶμαι εὐκλειαν ἔ-
χειν. Εἶναι δὲ ἡ φράσις βραχυ-
λογικὴ, διότι αἱ φῆμαι δὲν θὰ
σπρέψωσι τὸν βίον. Τὸ πλήρες ἡ-
θελεν εἶναι· τὴν δὲ δύσκειαν
τῆς ἐμῆς βιοτῆς στρέφου-
σι φῆμαι, ὥστε εὐκλειαν
γίγνεσθαι. Ὁ Σχολιαστὴς
ἐρμηνεύει· «καὶ ἐροῦσι πάντες
τὸν ἡμέτερον βίον, τοῦτέστι τὴν
γυναικείαν φύσιν, εὐκλεεστέραν
εἶναι».

⁴ Ὁ χορὸς κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ
ἐκ τῆς εἰδικῆς περιστάσεως τῆς
Μηδείας ἀνάγει τὴν τιμὴν εἰς
ὀλόκληρον τὸ γένος τῶν γυναικῶν.

⁵ Δυσκέλαδος λέγεται ὁ κακὸς

εἰδήσεις, φήμας διασπείρων, ὡς
Εὐριπίδ. ἐν Ἴων. 1092 «ἐρᾷθ'
ὅσοι δυσκέλαδοισιν κατὰ μοῦσαν
ἰόντες αἰδέθ' ὕμνοις ἀμέτερα
λέχεα καὶ γάμους Κύπριδος ἀθε-
μίτους ἀνοσίους». Ἡ ἔννοια τῆς
ὅλης στροφῆς εἶναι ἥδε· Τὰ ὕδατα
τῶν ἱερῶν ποταμῶν ῥέουσι πρὸς
τὰ ἄνω, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὅλα
εἶναι ἀντεστραμμένα. Αἱ μένσκε-
ψεις τῶν ἀνδρῶν εἶναι δόλῃαι καὶ
ἡ πίστις ἡ γενομένη δι' ὅρκου πρὸς
τοὺς θεοὺς δὲν εἶναι πλέον σταθερά.
Τὴν δὲ ἀδοξίαν τοῦ βίου μου θὰ
στρέψωσιν αἱ φῆμαι, ὥστε νὰ
γείνη δόξα· ἔρχεται τιμὴ εἰς τὸ
φῦλον τῶν γυναικῶν. Δὲν θὰ ἔχη
πλέον τὰς γυναικας φήμη κακὰ
διασπείρουσα.

⁶ Καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαιο-
τάτοις ποιηταῖς ἀπαντῶσι φόγοι
κατὰ τῶν γυναικῶν, Ὁμηρ. ἐν
Ὀδυσσ. Α 455 «οὐκέτι πιστὰ
γυναιξίν», Ἡσίοδ. ἐν Ἐργ. 373
«ὅστε γυναιξὶ πέποιθε, πέποιθ'
ὄγε φιλήτησι». Πρὸ πάντων ὁμοῦ
οἱ ἱαμβογράφοι ἐκάκισαν τὰς γυ-
ναῖκας, ὡς ὁ Ἀρχίλοχος καὶ Σιμων-

τὰν ἐμὰν ὕμνεῦσαι ἰ ἀπιστοσύναν.

οὐ γὰρ ² ἐν ἁμετέρᾳ γνώμᾳ λύρας

νίδης ὁ Ἀμοργίνος, ὅστις ἐν μακρῷ ποιήματι χαρακτηρίζει διὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὰ διάφορα τῶν γυναικῶν εἶδη, Ἀπόσπασμ. 8, στίχ. 97 «Ζεὺς γὰρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν, γυναῖκας» ἦν τι καὶ δοκῶσιν ὠφελεῖν, ἔχον τί τοι μάλιστα γίνεται κακόν. Οὐ γὰρ κοτ' εὐφρων ἡμέρην διέρχεται ἀπασαν, ὅστις σὺν γυναικὶ πέλεται».

¹ Ἐπειδὴ ἡ φράσις μοῦσαι ἀοιδᾶν (ἀοιδῇ) παρέχει ταῦτολογίαν, διώρθωσάν τινες εἰς ἀοιδῶν. Ἄν καὶ ἀπαντῶσιν ἀνάλογοι φράσεις, ὡς ἐν Τρωάδι. 512 καινῶν ὕμνων ὥδ' ἀν' ἐπικῆδειον» καὶ 609 «ὀρήνων ὀδυρμοί», ἐν Ἀλκ. 454 «μολπὰν μελέων» καὶ Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 183, ὅμως προτιμότερον εἶναι τὸ ἀοιδῶν.

¹ Ὁ Ἰωνικὸς οὗτος τύπος εὐρηται καὶ ἀλλαχοῦ παρ' Εὐριπίδῃ, ἐν Ἰππολύτ. 167 «ἀύτευν», ἐν Ἰφιγέν. ἐν Αὐλίδ. 789 «μυθεῖσαι», παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ οὐδαμοῦ, παρ' Αἰσχύλῳ ὅμως ἀπαντᾷ, ἐν Προμηθ. 122 «εἰσοιχνεῦσιν», 645 «πωλεῦμενοι». Τὸ ὕμνεῖν κυρίως σημαίνει ἐπαινεῖν, κατ' ἀντίφρασιν ὅμως τίθεται καὶ ἐπὶ τοῦ κακολογεῖν, ὡς ἐν ταῦθα, καθ' ὅ παρατηρεῖ ὁ Εὐστάθιος ἐν Ἰλιάδ. τόμ. I σελ. 634, 13 «τὸ ὕμνεῖν φαύλως ἐκλαμβάνεται ποτε κατὰ βαρεῖαν ἀντίφρασιν. Σοφοκλῆς

(Ἠλέκτρ. 375) ὕμνεύσεις κακᾶ, ἔχουν ὑβρίσεις. Καὶ ἐν Οἰδίποδ. τυράννῳ (1375) τοιαῦτ' ἐφ' ὅμων, ἔχουν δυσφημῶν. Αἰσχύλ. (Ἐπτά ἐπὶ Θήβ. 7) ὕμνεῖται ὑπ' αὐτῶν φροῖσις πολυρρόοις καὶ Εὐριπίδῃς τὴν ἐμὴν ὕμνεῦσαι ἀπιστοσύναν ἔχουν κακολογοῦσαι καὶ ἐπεὶ ἀντάχσαν ὕμνοι, αἱ κατὰ τῶν ἀνδρῶν ὕβρεις δηλαδὴ». Καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλῶσση ὑπάρχουσι ἀντιφράσεις, π. χ. λέγομεν τὸν ἐστόλισα, τὸν ἔλousα. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων φοβούνται τὴν ποίησιν, ὡς ἡ Ἑλένη ἐν Ἰλιάδ. Z 356 «ἔνεκ' αὐτῆς, οἷσιν ἐπὶ Ζεὺς ὀηκε κακὸν μόνον, ὡς καὶ ὅπισσ' ἀνθρώποισι πελώμεθ' ἀοιδίμοι ἐσσομένοισιν».

² Ἐπειδὴ ὁ λυρικὸς ποιητὴς λέγει μόνον τὰς κορυφὰς τῶν πραγμάτων, ἔχει πολλὰς βραχυλογίας, π. χ. ἐν ταῦθα ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ παρχειφθεῖσαν πρότασιν, δηλ. καὶ ταῦτα ἐγένοντο (δηλ. ἐποιήθησαν ἄσματα καθ' ἡμῶν), διότι οὐχὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ὁ Φοῖβος ἐδωρήσατο τὴν ὥδην εἰς τοὺς ἀνδρας. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ τάδε· «Οὐ γὰρ ἐν ἡμετέρᾳ γνώμῃ τὴν τῆς λύρας θέσπιν ἀοιδὴν ἐδωρήσατο Ἀπόλλων, οὐ δυνατὸν εἶμεν ἡμεῖς αἱ γυναῖκες ποιήματα γράφειν, ἐπεὶ τάχα ἂν αἱ γυναῖκες ἄντε-

ἐνθάδε
ἡ γρηγορία = ἡ γρηγορία
 ὥπασε θέσπιν ἀοιδᾶν¹
 Φοῖβος, ἀγήτωρ μελέων· ἐπεὶ ἀντ-
 ἀχησ' ² ἄν ὕμνον
 ἀρσένων γέννα· μακρὸς δ' αἰὼν ἔχει
 πολλὰ μὲν ἀμετέραν ἀνδρῶν τε³ μοῖραν εἶπειν. 430

κωμῳδοῦν τοὺς ἄνδρας, τὴν δὲ ἑαυτῶν φύσιν ἐπὶ ηὐνοῦν, κατὰ τὸν τοῦ λέοντος μῦθον. Δέων γὰρ ἰδὼν λέοντα ὑπὸ ἀνδρὸς ἀγχόμενον ἐν γραφῇ, εἶπεν, καὶ ἡμεῖς εἰ ἤδει-
 μεν γράφειν, ἢ πλάσσειν, ἔμπα-
 λιν ἂν οἱ ἄνθρωποι ἐτίθεντο ἀγ-
 χόμενοι ὑπὸ λεόντων».

¹ Παρ' Ὀμήρῳ ἡ ποίησις λέ-
 γεται δῶρον τῶν Μουσῶν, Ὀδυσσ.
 Θ 64, 73 καὶ 481 τοῦ Ἀπόλλω-
 νος Ὀδυσσ. Θ 488 καὶ τοῦ Διὸς
 Ὀδυσσ. Α 348. Ὁ Φῆμιος ὅμως
 ὀνομάζει ἑαυτὸν αὐτὸς ἀδιδάκ-
 κτον Ὀδυσσ. Χ 347, ὅπερ ὑπαι-
 νίσσεται, ὅτι οἱ ἄλλοι ἀοιδοὶ κατὰ
 τὸν ἀπλοῖκον τρόπον τῆς ἐποχῆς
 ἐκείνης ἐδιδάσκοντο. Κατ' ἐξοχὴν
 ὅμως ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ
 ἐθεωροῦντο δῶρα τοῦ Ἀπόλλω-
 νος Πίνδ. ἐν Νεμ. 24 «φόρμιγγ'
 Ἀπόλλων ἐπτάγλωσσον χρυσέφ'
 πλάκτρῳ διώκων ἀγέτο παντοίων
 νόμων». Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ
 πλεῖστοι τῶν ποιητῶν ἦσαν ἄν-
 δρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες διέπρε-
 ψαν ἐν τῇ ποίησει, ὡς ἡ Σαπφώ,
 ἡ Ἑριννα, ἡ Κόριννα καὶ ἄλλαι.
 Ὁ ποιητὴς ὅμως ὁμιλεῖ ἐκ τοῦ
 κατ' ἐξοχῆν.

² Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἀντ-
 ἀχησάν, ἀλλ' ὁ Scaliger διετ-

λεν εἰς δύο λέξεις ἀντᾶχησ'
 ἄν, τὴν δὲ γραφὴν ἐδέξαντο πάν-
 τες οἱ ἐκδότες. Κατὰ μὲν τὰ χει-
 ρόγραφα τὸ ὑποκείμενον εἶναι οἱ
 ὕμνοι, ὡς λέγει καὶ ὁ Εὐστάθιος,
 κατὰ δὲ τὸν διορθωτὴν εἶναι ἐγώ.
 Τὸ ἀντηχεῖν ὡς μεταβατικὸν εὐ-
 ρηταὶ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Ἀλκίηστ.
 423 «πάρσσετε καὶ μένοντες ἀντη-
 χήσατε παιᾶνα τῷ κάτῳθεν ἄ-
 σπῆνδῳ θεῷ». Τὴν διόρθωσιν καὶ
 ἡμεῖς ἐδεξάμεθα, διότι δὲν δύνα-
 ται νὰ λείπῃ τὸ ἄν. Ἡ ὑπόθεσις
 λείπει μὲν, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐξ-
 χῶσθαι ἐκ τῶν ἡγουμένων, δηλ. εἰ
 Φοῖβος ὥπασεν ἐμοὶ θέ-
 σπιν ἀοιδᾶν. Ἡ ἀντι πρόθε-
 σις ἐν τῷ ἀντηχεῖν σημαίνει τὸ
 ἐναντίον, ὡς Πλούταρχ. ἐν βίῳ
 Καίσαρ. Β «Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐνίων
 καταβολησάντων τοῦ Καίσαρος ὁ
 δῆμος ἀντήχησε λαμπρῶς, δεξά-
 μενος κρότῳ καὶ θαυμάσας».

³ Κατὰ τὴν συνήθη σύνταξιν
 ἔπρεπε νὰ εἴπῃ πολλὰ δὲ τὴν
 τῶν ἀνδρῶν μοῖραν εἶ-
 πεῖν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀνωμα-
 λία τῆς συντάξεως ἀπαντᾷ πολ-
 λαχοῦ, ὡς ἐν Ἱππολύτ. 717 «εὐ-
 κλεᾶ μὲν παῖσι προσθεῖναι βίον,
 αὐτῇ τ' ὄνασθαι» καὶ Αἰσχύλ. ἐν
 Ἐπτά ἐπὶ Θῆβ. 929 «ἐρξάτην

Σ τ ρ ο φ ῆ ῖς

σὺ δ' ἐκ μὲν οἰκῶν πατρίων¹ ἔπλευσας²
 μαινομένα κραδίᾳ³, διδύμας ὀρίσασα³ πόντου
 πέτρας· ἐπὶ δὲ ξένα
 ναίεις χθονί, τὰς ἀνάνδρου⁴
 κοίτας ὀλέσασα λεκτρον⁵,

435

πολλὰ μὲν πολίτας ξένων τε πάν-
 των στίχας πολυφθόρους ἐν δαίμ.

Αἰδὲ ποιήσεις τῶν παλαιῶν ποιη-
 τῶν θὰ παύσῃσι ἀπὸ τοῦ νά δια-
 σῶσαι τὴν ἀπιστίαν μου. Καὶ
 ταῦτα ἐγένοντο· διότι οὐχὶ κατὰ
 τὴν γνώμην ἡμῶν ὁ Ἀπόλλων, ὁ
 δωρητὴς τῶν ἁμαρτιῶν, εἰς τοὺς
 ἄνδρας ἐδωρήσατο τὴν θεῖαν ὥδην·
 διότι ἂν εἰς ἐμὲ ἤθελε δωρήσει
 ταύτην, ἤθελον ποιήσει ἐναντίους
 ψόγους κατὰ τοῦ γένους τῶν ἀν-
 δρῶν. Ὁ δὲ μακρὸς αἰὼν παρέχει
 ἄφθονον ὕλην νά κατηγορησῇ τις
 τὰ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν.

¹ Ἡ τελευταία γενικὴ παρά-
 τήρησις ἔχει κύρος καὶ ἐπὶ τῆς
 Μηδείας καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰάσονος. Καὶ
 ἐκείνη περιέπεσεν εἰς παράπτω-
 μα, ὅτι μανείσα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος
 κατέλιπε τοὺς πατρίους οἴκους,
 καὶ οὗτος παρέβη τοὺς ὅρκους.

² Αἰτία τοῦ πλοῦ ἦτο ὁ μα-
 νιώδης ἔρως ὃ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς
 Μηδείας ὑπάρχων. Παραπλήσιον ὁ
 Εὐριπίδης λέγει ἐν Ἰππολύτῳ. 1274
 «θέλγει δ' ἔρωτος, ὃ μαινομένα
 κραδίᾳ πτανὸς ἐφορμάσῃ» καὶ
 Αἰσχύλ. ἐν Ἐπτά ἐπὶ Θήβ. 780
 Καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὸν ἐρωτύληπτον
 θεωρεῖ μανιώδη ἐν Ἀντιγόν. 790

καὶ δ' ἔχων (ἔρωτα) μέμνην.

³ Παράσασα, διελθοῦσα, ὡς Αἰ-
 σχύλ. ἐν Ἰκέτιο. 558 «διχῆ δ'
 ἀντίπορον γαῖαν ἐν αἰσῇ διατέ-
 μουσα, πόρον κυματῶν ὀρίζει».

Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ τὰδε·
 «Ἀντὶ τοῦ διαστείλασα καὶ διεξ-
 ελθοῦσα τὰς Συμπληγάδας, ἧτοι
 διαπλεύσασα καὶ διελθοῦσα, πα-
 ράσας, δύο τινῶν ὑποκειμένων, ὁ
 μέσον γινόμενος ἐκάτερον ὀρίζει».

⁴ Σχημα κατὰ τὸ π ρ ὁ λ η ψ ἰ ν
 ἀντὶ νά εἴπῃ, ἄ ν δ ρ ος λ ἑ κ-
 τ ρ ο ν ὁ λ ἔ σ α σ α, ὡς Αἰ-
 σχύλ. ἐν Πέρσ. 302 «ὅστ' ἐπὶ
 σκηπτουχίᾳ ταχθεὶς ἀνάνδρον τά-
 ξιν ἡρήμου θανάων».

⁵ Ἡ φράσις αὕτη καὶ αἱ παρα-
 πλήσιαι, αἵτινες εἶναι πλεονα-
 στικά, ὑπάρχουσι οὐχὶ σπανίως
 παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὡς Σοφοκλ.
 ἐν Ἀντιγόν. 425 «ὡς ὅταν κενῆς
 εὐνῆς νεοσσῶν ὄρπανθον βλέψῃ λῆ-
 χος», Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 538 «λέ-
 κτρῶν εὐνῆς ἀθροχίτωνας ἀπαί-
 σαι». Σὺ δὲ ἐκ μὲν τῶν πατρί-
 ων οἰκῶν ἀπέπλευσας με μανιώ-
 δῃ καρδίᾳ, περᾶσας τοὺς δι-
 πλοὺς βράχους τῆς θαλάσσης· κα-
 τακίεις δὲ ἐπὶ ξένης χώρας, ἀπο-
 λέσασα τὴν κλίνην, ἧτις ἔμεινεν

9

τάλαινα, φυγὰς δὲ χώρας
ἄτιμος ἐλαύνει.

¹ Ἀντιστροφή 6'.

Βέβακε δ' ὄρκων χάρις ¹, οὐδ' ἔτ' αἰδῶς
Ἑλλάδι τᾷ μεγάλα μένει, αἰθερία δ' ἀνέπτα ². 440
σοὶ δ' οὔτε πατρὸς δόμοι,
δύστανε, μεθορμίσασθαι
μόχθων πάρα, τῶν δὲ ³ λέκτρων
ἄλλα ⁴ βασιλεια κρείστων
δόμοις ἐπανεῖστα ⁵.

445

ἄνευ ἀνδρός, ἀθλίας, καὶ βιαίως φεύ-
γεις ἐκ τῆς χώρας ἄτιμος.

¹ Χάρις ἐνταῦθα εἶναι ἡ τιμή, τὸ σέβας, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 372 «Οὐκ ἔφα τις θεοὺς βροτῶν ἀξιοῦσθαι μέλειν, ὅσοις ἀθικτῶν χάρις πατοῦ'». Παράβαλλ. καὶ 785. Καὶ ἐνταῦθα ὁ Εὐριπίδης ὑπαινίσσεται τὴν τότε πολιτικὴν κατάστασιν, ἣν ὁ Θουκυδίδης περιγράφει ἐν βιβλ. III, 82. Ἐνταῦθα πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγει· «Καὶ ὄρκοι εἴ που ἔρα γένοιτο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι ἰσχυρὸν οὐκ ἔχόντων ἄλλοθεν δύναμιν».

² Ἀντί νὰ εἶπῃ· εἰς αἰθέρα ἀνέπτα. Ὁ Εὐριπίδης λίαν ἀγαπᾷ τὰς δὲ τοῦ αἰθέρος φράσεις πρὸς δῆλωσιν, ὅτι τι ἐξαλείφεται, ὡς ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 843 «δίδοικα δ' ἐκ χερῶν με μὴ πρὸς αἰθέρα ἀμπτάμενος φύγη» ἐν Ἑκάβ. 334.

³ Ὁ Porson ἔγραψε σῶν τε· ἐκ δὲ τῶν ἐκδοτῶν οἱ μὲν δέχονται καὶ τὰς δύο διορθώσεις, οἱ δὲ τὴν δευτέραν μόνον, δηλ. τρέπουσι τὸ δὲ εἰς τε. Ἀλλ' ὀρθότερον ποιοῦσιν ὁ Kirchhoff καὶ ὁ Kloiz, οἵτινες τηροῦσι τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων· διότι οὕτως ἡ ἀντίθεσις γίνεται ζωνηρότερα. Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτω· σοὶ οὕτε πατρὸς δόμοι πάρεσι (ὥσ τε) μεθορμίσασθαι μόχθων. Τὸ δὲ κρείστων λέκτρων ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κρατήσασα λέκτρων, ὡς λέγεται παρὰ Θουκυδίδην II, 84 «κρείστων τοῦ δικαίου».

⁴ Τὰ χειρόγραφα εἶχον ἄλλά, ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Heath διώρθωσεν εἰς ἄλλα.

⁵ Καὶ αἱ ἀναγνώσεις καὶ αἱ εἰ-
κασίαι τῶν κριτικῶν καὶ ἐκδοτῶν
διαφωνοῦσιν. Γράφεται ἀνέστη,
ἐπέστη, μετέστη, ἐπα-
νέστη, ὅπερ καὶ δεχόμεθα, Ἡ

ΙΑΣΩΝ

Οὐ νῦν κατεῖδον πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις
 τραχεῖαν ὁργὴν ¹ ὡς ἀμήχανον κακόν.
 σοὶ γάρ παρὸν γῆν τήνδε καὶ δόμους ἔχειν
 κούφως ² φερούσῃ κρείσσωνων βουλευμάτων,
 λόγων ματαίων ³ εἵνεκ' ἐκπεσεῖ χθονός. 450
 κάμοι μὲν οὐδὲν πρᾶγμα ⁴ μὴ παύσῃ ποτὲ

ἐγκαθίδρυσις τῆς Γλαύκης ἀντι-
 τῆς Μηδείας παρίσταται ὡς τις
 οἰκογενειακὴ ἐπανάστασις. Ὁ δὲ
 σεβασμὸς πρὸς τοὺς ὄρκους ἐξέ-
 λιπε καὶ δὲν μένει πλέον ἐντροπὴ
 εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, ἀλλ'
 αὕτη ἐξηφανίσθη. Εἰς σὲ δὲ οὔτε
 πατρικοὶ οἶκοι ὑπάρχουσι, δυσ-
 τυχημένη, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇς
 τῶν πόνων, τῶν δὲ γάμων σου
 ἄλλη βασίλισσα ὑπερισχύσασα
 εἰς τοὺς οἴκους ἀποκατεστάθη.

¹ Κανονικώτερον ἦθελαν εἶναι,
 ἂν ὁ ποιητὴς ἔλεγεν· ὡς τ ρ α -
 χ ε ῖ α ὁ ρ γ ῆ ἀ μ ῆ χ α ν ο ν
 κ α κ ὄ ν. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁ Ἰά-
 σων ἀρχεται σοφιστευόμενος· διότι
 εἰκονίζει τὴν Μηδεῖαν ὁργίλην,
 ὡς πράττουσι συνήθως οἱ ἀδι-
 κοῦντες. Ἡ δὲ ψυχρότης τοῦ συ-
 ζύγου ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ
 πρὸς ἀντίθεσιν καὶ ὅπως ὑπο-
 καύσῃ τὸ πάθος τῆς Κολχίδος.

² Ἄνευ μεμψιμοιρίας. Ἡ δο-
 τικὴ δηλοῖ τὸν ὄρον, καθ' ὃν ἡ
 Μηδεῖα ἠδύνατο νὰ οἰκῇ ἐν Κο-
 ρίθῳ.

³ Τὰς κακολογίας ὁ Ἰάσων ὄνο-
 μάζει ματαίους λόγους ἅτε μὴ
 δυναμένους νὰ ἔχωσιν ἀποτελε-

σμα. Ὅτι δὲ τὰς κακολογίας βα-
 ρέως οἱ ἄνθρωποι φέρουσιν, ὁ
 Πλάτων λέγει ἐν Νόμ. XI, 935
 Α «πρῶτον μὲν ἐκ λόγων, κούφου
 πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχ-
 θρι βαρύταται γίνονται», καὶ
 Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θεμιστοκλ.
 XXXII «Οὕτως ὑπὸ λόγων μάλ-
 λον ἢ πράξεων πονηρῶν ἀνίσταται
 περὺκασιν οἱ πολλοί· χαλεπώτε-
 ρον γάρ ὕβριν ἢ βλάβην φέρουσι».
 Ἐκπίπτειν χθονὸς σημαίνει ἀπο-
 διώκεσθαι ἐκ τῆς χώρας, ἐξορίζε-
 σθαι. Διότι ἐν ᾧ σὺ ἠδύνασο νὰ
 κατοικῇς ταύτην δὰ τὴν χώραν
 καὶ τοὺς οἴκους, ὑποφέρουσα ἀνευ
 μεμψιμοιριῶν τὰς ἀποφάσεις τῶν
 ἰσχυροτέρων, δι' ἀνωφελεῖς λόγους
 θὰ ἐξορισθῇς ἐκ τῆς χώρας.

⁴ Δὲν φροντίζω διὰ τοῦτο. Ἀνα-
 φέρεται δὲ εἰς τὰ ἐπόμενα, ὡς
 ὁρθῶς ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Κάμοι μὲν, φησὶν, οὐδὲν μέλει
 περὶ ὧν σὺ λέγεις κατ' ἐμοῦ· ὑπὲρ
 ὧν δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως τετόλ-
 μηκας εἰπεῖν, ἀγάπα φυγῇ ζη-
 μιουμένη, καὶ μὴ μερίζον κακῇ
 περιπίπτουσα». Ὁ Sauppe νομί-
 ζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ, πρᾶγμα,
 μ ῆ ο ὕ π α ὕ σ η, ὅπερ δὲν ἀρ-

λέγους' Ἰάσων ὥς κάκιστός ἐστ' ἀνὴρ·
 ἃ δ' εἰς τυράννους ἐστί σοι λελεγμένα,
 πᾶν κέρδος ἡγοῦ ζημιουμένη φυγῇ.
 καὶ γὰρ μὲν αἰ βασιλέων¹ θυμουμένων 455
 ὀργὰς ἀφήρουν καὶ σ' ἐβουλόμην μένειν·
 σὺ δ' οὐκ ἀνίεις² μωρίας, λέγους' αἰ
 κακῶς τυράννους· τοιγὰρ ἐκπεσεῖ χθονός.

ὅμως δὲ κακ τῶνδ' ὅ³ οὐκ ἀπειρηκῶς φίλοις
 ἦχω, τὸ σὸν⁴ δὲ προσκοπούμενος, γύναι, 460
 ὥς μήτ' ἀχρήμων σὺν τέκνοισιν ἐκπέσης
 μήτ' ἐνδεής του· πόλλ' ὅ⁵ ἐφέλκεται φυγὴ
 κακὰ ξὺν αὐτῇ. καὶ γὰρ εἰ σύ με στυγεῖς,
 οὐκ ἂν δυναίμην σοὶ κακῶς φρονεῖν ποτε.

ΜΗΔΕΙΑ

*Ὡ παγκάκιστε ὅ, τοῦτο γὰρ σ' εἶπεῖν ἔχω 465

μύζει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου.

¹ Ἐννοεῖ τὸν Κρέοντα καὶ τὴν Γλαύκην, ὡς παρὰ Διοδώρ. τῶ Σικελ. XIX, 52, «Εὐρυδίκην καὶ Φίλιππον τοὺς βασιλεῖς».

² Τὸ ἀνιέναι ἐνταῦθα σημαίνει ἀφίειν, καταπαύειν, ὡς Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρ. LXX «Καὶ τοῦτο δέισας ὁ βασιλεὺς ἀνῆκε τὴν ὀργὴν καὶ τὰ χρήματα ἔχειν ἐκέλευσεν αὐτόν».

³ Ἡ φράσις αὕτη δὲν διαφέρει τῆς καὶ ὁ ὕψτω, καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 705 «ἀλλ' ἐστὶ κακ τῶνδ' ὥστε σωθῆναι, τέκνον». Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 1109 «τὴν γε δράσασαν τὰδε χειρώσομαι κακ τῶνδε» καὶ ἐν Αἴαντ. 537.

⁴ Σὲ καὶ τὰς περιστάσεις σου, ὡς ἐν Ἀνδρομάχ. 257 «οὐ τὸ σὸν προσκέψομαι» καὶ ἐν Φοινίσσ. 473. Προνοῶν περὶ τῶν περιστάσεών σου, ὦ γύναι, ἵνα μὴ πενομένη μετὰ τῶν τέκνων ἐκδιωχθῇς μηδὲ στερουμένη πράγματός τιнос. Ὁ Ἰάσων δὲν λυπεῖται, ὅτι τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀποδιώκονται τῆς χώρας καὶ τῆς προστασίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι θέλουσι στερεῖσθαι χρημάτων. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 40.

⁵ Ὁ Kirchhoff εἰκάζει, ὅτι ἡ φράσις πόλλ' .. αὐτῇ εἰσέδυσεν ἐκ παρεπιγραφῆς, ἅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν· διότι ταῦτα στενωῶς συνδέονται μετὰ τῶν προηγουμένων.

⁶ Ἐκ τῶν φράσεων τῆς Μη-

γλώσση μέγιστον εἰς ἀνανδρίαν κακόν,
 ἤλθες πρὸς ἡμᾶς, ἤλθες ¹ ἐχθιστος γεγώς
 θεοῖς τε καὶ μοῖ παντί τ' ἀνθρώπων γένει ²;

δεῖα γίνεται δῆλον, ὅτι νῦν τὸ
 πρῶτον βλέπει τὸν Ἰάσονα, ἀφ'
 οὗτος συνῆψε τὸν δεύτερον
 γάμον. Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως
 Ὡ παγκάκιστε, τοῦτο
 γὰρ μέγιστον εἰς ἀναν-
 δρίαν κακὸν γλώσση εἰ-
 πεῖν ἔχω. Τὸ τοῦτο ἀναφέ-
 ρεται εἰς τὸ παγκάκιστε.
 Τὸ δὲ γλώσση συνήθως ἀντιτίθε-
 ται τὸ φρενί, ὡς ἐν Ἀνδρομάχῃ.
 451 «λέγοντες ἄλλα μὲν γλώσση,
 φρονοῦντες δ' ἄλλ' ἐφευρίσκεσθ'»
 αἰν. καὶ ἐν Ὀρέστ. 1514. «δει-
 λία γλώσση χαρίζει, τᾶνδον οὐχ
 οὕτω φρενῶν». Καὶ ἐνταῦθα ὑπό-
 κειται ἡ ἔννοια, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ
 μου καταφρονῶ σου πλέον ἢ ὅσον
 δύναμαι διὰ τῆς γλώσσης νὰ ἐκ-
 φράσω. Τὸ δ' ἐμπρόθετον εἰς
 ἀνανδρίαν δηλοῖ τὸ ἀντικεί-
 μενον, καθ' ὃ κακίζεται, καὶ ἐγί-
 νητο κατ' ἀναλογίαν τοῦ λοι-
 ποῦ εἶναι τινὰ εἰς τι. Διὰ
 τί ὁμως ὀνομάζει τὸν Ἀργοναύ-
 την ἀνδρὸν; Ὁ Σχολιαστὴς λέ-
 γει· «Ὅνειδίζει δ' αὐτῷ ἀσθέν-
 νειαν, ὡς μὴ δυνηθέντι ἀνευ αὐ-
 τῆς ἀνύσαι τοὺς ἄλλους». Νομί-
 ζομεν ὅμως, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρό-
 κειται περὶ ἀσθενείας, ἀλλὰ περὶ
 τῆς ἀτίμου καὶ ἀνάνδρου διαγω-
 γῆς τοῦ ἀνδρός, ὅτι κατέλιπε τὴν
 γυναῖκα.

¹ Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ῥήματος

δηλοῖ τὸ ζωηρὸν τῆς Μηδείας
 πάθος.

² Ὁ στίχος οὗτος λέγεται καὶ
 ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος πρὸς τὴν Μη-
 δειαν, ὅτε αὕτη ἐφόνευσε τὰ τέ-
 κνα στίχ. 1324. Πολλοὶ δὲ τῶν
 κριτικῶν ἀποφαίνονται, ὅτι ὁ στί-
 χος ἁρμόζει μᾶλλον εἰς τὸ στόμα
 τοῦ Ἰάσονος, ἢ εἰς τὸ τῆς Μηδείας.
 Βεβαίως τὸ ἐγκλημα τῆς Μηδείας
 ἦτο μισητὸν καὶ ἡρμोजεν, ἵνα ὁ
 Ἰάσων ὀνομάσῃ τὴν Κολχίδα ἐ-
 χθίστην τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἀνθρώ-
 ποις. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰάσων γενό-
 μενος ἐπίορκος ἡμάρτεν εἰς τοὺς
 θεοὺς καὶ παρεδίασε τὰς σχέσεις
 τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ
 Μηδεία ἐν τῇ ὀργῇ τοῦ πάθους
 ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τὸν στίχον τοῦ-
 τον. Πρὸς τούτοις πάντα τὰ χει-
 ρόγραφα ἔχουσι καὶ ὁ ποιήσας
 τὸν Χριστὸν πάσχοντα γινώσκει
 τὸν στίχον ἐνταῦθα κείμενον,
 Χριστ. πάσχ. στίχ. 281 «Ὡ μῦ-
 σος, ὦ μέγιστον ἐχθιστον κακόν»
 τὸν δεσπότην προδοῦσαν· ἐξαυτῷ
 κάραν· ἔτλης προσελθεῖν, ὡς φί-
 λος, διδασκάλῳ; ἤλθες πρὸς αὐ-
 τόν, ἤλθες ἐχθιστος γεγώς καὶ
 πατρὶ καὶ τῷ παντί τ' ἀνθρώπων
 γένει». Διὰ ταῦτα οὐχὶ ἀπιθά-
 νως ὁ ψεῖμηςτος διδάσκαλός μου
 Κρίστ· δὲν ἐσωήρην ὡς παρεμ-
 βεβλημένον τὸν στίχον.

οὔτοι θράσος ¹ τόδ' ἐστὶν οὐδ' εὐτολμία,
 φίλους κακῶς δράσαντ' ² ἐναντίον βλέπειν, 470
 ἀλλ' ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων
 πασῶν, ἀναΐδει· εὖ δ' ³ ἐποίησας μολῶν·
 ἐγώ τε γὰρ λέξασα κουφισθήσομαι
 ψυχὴν κακῶς ⁴ σε καὶ σὺ λυπήσει κλύων.
 ἐκ τῶν δὲ πρώτων πρῶτον ⁵ ἄρξομαι λέγειν. 475
 ἔσωσά σ', ὥς ἴσασιν Ἑλλήνων ὅσοι ⁶

¹ Οἱ ἀρχαῖοι ἐκάκιζον τὸν Εὐριπίδην, διότι εἶπε· θράσος ἀντὶ νᾶ εἴπη θάραρος. Διαμβάνει δὲ τὸ θράσος ἐπὶ καλῆς σημασίας, ἐν ᾧ ἔχει κακὴν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 104 «οὕτως ἔχει τί δεινὸν ἰσχύος θράσος;». Ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τινὲς δὲ ἐπιλαμβάνονται Εὐριπίδου, ὡς κακῶς εἰρηκότος· τὸ γὰρ θράσος ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν θάρσος. Διαφέρει δὲ ὡς ἀρετὴ κακίας· τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ κακοῦ καὶ ριψοκινδύνου τάσσεται, τὸ δὲ ἐπὶ ἀγαθοῦ. Ὅθεν οἱ παλαιοὶ αὐτὸ διώρισαν οὕτως, ὅτι θάρσος μὲν τὸ τῆς ψυχῆς παράστημα μετὰ λογισμοῦ, θράσος δὲ ἡ ἀλόγιστος τέλμη».

² Ἄν καὶ ὑπάρχει ἐκθλιψις, ὅμως δὲν συνδέεται μετρικῶς τὸ δράσαντ' μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως, διότι διὰ τῆς τμήσεως ὁ στίχος χωρίζεται, ὡς ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 1036 «τὴν αἰτίαν ἔχουσ' ὑποπτεύω τι γὰρ». Τὰ ῥήματα ποιεῖν, πράττειν ὀρᾶν καὶ ἔρδειν συντάσσονται πρὸς αἰτιατικὴν καὶ τὰ ἐπιρρήματα εὖ ἢ κακῶς, ὡς

Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 1154 «ὦνθρωπε, μὴ δρᾷ τοὺς τεθνηκότας κακῶς» καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 1, 19 «καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι».

³ Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἤλθες, ἤλθες· ἤλθες μὲν ἀναιδῶς, ἀλλὰ καλῶς ἐπραξας, διότι ἤλθες.

⁴ Συναπτεόν μετὰ τοῦ λέξασα, τὸ δὲ λέξασα ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀκούων· διότι καὶ ἐγὼ κατηγόρησας θά ἀνακουφισθῶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ σὺ θά λυπηθῇς ἀκούων.

⁵ Οἱ τραγικοὶ πρὸ πάντων ἡδέως παραθέτουσι τὰς αὐτὰς λέξεις, ὡς κατωτέρω 513 «εἰλὼν ἔρημος, σὺν τέκνοις μόνῃ μόνους».

⁶ Τὸν στίχον τοῦτον ἐκάκισαν οἱ κωμικοὶ Πλάτων καὶ Εὐδούλος διὰ τὰ πολλὰ σ, ὡς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Πλεονάζει ὁ στίχος τὸ σ. Ὅθεν καὶ ὁ Πλάτων ἐν ταῖς Ἑορταῖς φησιν, ἔσωσας ἐκ τῶν σίγμα τῶν Εὐριπίδου καὶ Εὐδούλου Διονύσου, Εὐριπίδου δ' ἔσωσας, ὡς ἴσασί σοι». Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 765

ταυτόν συνεισέβησαν Ἀργῶν σκάφος,
 πεμφθέντα ταύρων πυρπνῶν¹ ἐπιστάτην
 ζεύγλαισι καὶ σπεροῦντα θανάσιμον γύην².
 δράκοντα³ δ', ὃς πάγχρυσον ἀμπέχων δέρας 480
 σπείραις ἔσωζε πολυπλόκοις ἄυπνος ὢν⁴,
 κτείνας' ἀνέσχον σοὶ φάος σωτήριον⁵.

«τὸ σῶμα σώσας τοὺς λόγους σώ-
 σεις ἑμοί». Τὴν συχνὴν χρῆσιν
 τοῦ σ δὲν ἡγάπων οἱ Ἕλληνες, ὡς
 παρατηρεῖ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρ-
 νασσεύς, Περὶ συνθέσ. ὀνομάτ. 170
 «Ἀχαρὶ δὲ καὶ ἀηδὲς τὸ σ, καί,
 εἰ πλεονάσεις, σφόδρα λυπεῖ». Συν-
 ἤθως λέξεις ἐχούσας πολλὰ σ
 μεταχειρίζονται ἄνθρωποι ὠργι-
 σμένοι, ὡς ὁ Ἀγαμέμνων ἐν Ἰ-
 λιάδ. Α 179 «οἴκαδ' ἰὼν σὺν
 νηυσὶ τε σῆς καὶ σοῖς ἐτάροισιν».
 Καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐπιτηδεύεται
 τὴν ἐπισῶρευσιν πολλῶν συμφῶ-
 νων, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 323 «ἦ δει-
 νόν, ᾧ δοκεῖ γε, καὶ ψευδῇ δο-
 κεῖν», ὅπου ἐπεσπῶρευθησαν πολλὰ
 δ, καὶ ἐν Οἰδίποδ. Τυράνν., ὅπου
 ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ὑπάρχουσι
 πολλὰ τ στίχ. 371 «τυφλὸς τὰ τ'
 ὦτα τόν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ».

¹ Ἡ μὲν γενικὴ πυρπνῶν
 ταύρων εἶναι συντακτικὴ τοῦ
 ἐπιστάτην, ἣ δὲ δοτικὴ ζεύ-
 γλαισι εἶναι τὸ ὀργανικὸν αἷτιον,
 ὡς Σοφὸκλ. ἐν Αἴαντ. 27 «αὐτοῖς
 ποιμνίων ἐπιστάταις». Τὴν πρᾶ-
 ξιν ταύτην περιγράφει ὁ Ἀπολ-
 λόδωρος ἐν βιβλ. Ι, 17 «ὃ δώσειν
 ὑπέσχετο, εἰάν τοὺς χαλκόπο-

δας ταύρους μόνος καταζεύξη.
 Ἦσαν δὲ ἄγριοι . . . , ταῦ-
 ροι δύο μεγέθει διαφέροντες, δῶ-
 ρον Ἡφαίστου, οἱ χαλκοὺς μὲν
 εἶχον πόδας, πῦρ δὲ ἐκ στομάτων
 ἐφύσων· τούτους αὐτῷ ζεύξαντι
 ἐπετάσσετο σπείρειν δράκοντος
 ὀδόντας. . . Ἐδήλωσε δὲ αὐτῷ
 σπειρομένων τῶν ὀδόντων ἐκ γῆς
 ἄνδρας μέλλειν ἀναδύεσθαι ἐπ' αὐ-
 τὸν καθωπλισμένους».

² Ὀνομάζει τὴν γῆν θανάσι-
 μον, διότι ἐκ ταύτης ἔμελλον νὰ
 ἀναφανῶσιν ἄνδρες φέροντες τὸν
 θάνατον.

³ Παρὰ τὸ δέρκεσθαι, ὡς καὶ
 τὸ ὄφις ἐκ τῆς βίβης ὅπ (τοῦ ὄφρα).

⁴ Ἡ Μήδεια ἐβοήθησε τῷ Ἰά-
 σονι, ἵνα λάβῃ τὸ πάγχρυσον δέ-
 ρας· διότι διὰ φαρμάκων κατεκόι-
 μισε τὸν δράκοντα, Ἀπολλόδωρ.
 Ι, 18.

⁵ Ὁ ἐν ἀπογνώσει εὐρισκόμε-
 νος παραβάλλεται πρὸς τὸν ἐν
 σκότει μένοντα, ὡς Εὐριπίδ. ἐν
 Ἠλέκτρ. 586 «Ἐμολες, ἔμολες,
 ὦ χρόνιος ἀμέρα, κατέλαμψας,
 ἔδειξας ἐμφανῆ πόλει πυρσόν, δε
 παλαιᾷ φυγᾷ πατρῶων ἀπὸ θω-
 μάτων τάλας ἀλαίων ἔθα».

αὐτὴ δὲ πατέρα καὶ δόμους προδεδῶσ' ἐμοῦς
 τὴν Πηλιῶτιν εἰς Ἰωλκὸν ἐκόμην
 σὺν σοί, πρόθυμος μᾶλλον ἢ σοφωτέρα¹, 485
 991 Περίαν τ' ἀπέκτειν', ὥσπερ ἀλγιστον θανεῖν²,
 παίδων ὑπ' αὐτοῦ³, πάντα δ' ἐξεῖλον φόβον⁴.
 καὶ ταῦθ' ὑφ' ἡμῶν, ὧς κακίστ' ἀνδρῶν, παθὼν
 προὔδωκας ἡμᾶς, καὶνὰ δ' ἐκτέσσω λέχη,
 παίδων γεγῶτων· εἰ γὰρ ἦσθ' ἀπαις ἔτι, 490
 συγγνώστ' ἂν ἦν σοι τοῦδ' ἐρασθῆναι λέχους·
 ὄρκων δὲ φρούδη πίστις, οὐδ' ἔχω μαθεῖν
 ἥ εἰ θεοὺς νομίζεις τοὺς τότ' οὐκ ἄρχειν ἔτι,

¹ Ἡ Μήδεια ἐπραξὶ τὰ εἰρη-
 μένα ἐξ ἔρωτος μᾶλλον ἢ ἐκ λο-
 γισμοῦ, περισσύτερον ἀκολουθοῦσα
 ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς καρδίας ἢ ταῖς
 ὑπαγορεύσεσι τῆς διανοίας.

² Ὁ Ἀπολλόδωρος περιγράφει
 τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐφονεύθη ὁ
 Περίας, 1, 20.

³ Ὁ Elmsley προτιμᾷ νὰ γρά-
 ψῃ παίδων ὑπ' αὐτοῦ, δηλ. ἀνα-
 φέρει τὴν φράσιν εἰς τὸ θανεῖν,
 (ὡς εἶναι λυπηρτέατον νὰ φονευθῇ
 τις ἀπὸ τοῦς παῖδας ἑαυτοῦ). Ἡ
 διόρθωσις δὲν εἶναι ἀτυχής, ἀλλὰ
 καὶ ἡ ὑπάρχουσα γραφὴ δὲν πα-
 ρέχει ἀνάρμοστον ἔννοιαν.

⁴ Ἐννοεῖται ἡ γενικὴ σοῦ, ὡς
 ἐν Φοινίσσῃ. 991 «πατὴρ ἐξεῖλον
 φόβον».

⁵ Τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων
 ἔχουσι συγγνωστὸν ἦν σοι
 καὶ ὅπως ἐν τινι χωρίῳ τοῦ Σο-
 φῶλ. ἐν Οἰδίποδ. τυράνν. 250
 «οὐδ' εἰ γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα μὴ

θεήλατον, ἀκάθαρτον ἡμᾶς εἰκὸς
 ἦν οὕτως εἶναι» λείπει ὁ ἄν. Νο-
 μίζομεν δὲ, ὅτι ἐνταῦθα ὁ ἄν. εἶ-
 ναι ἀναγκαῖος, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ
 ὑπάρχει παρ' Εὐριπίδ. ἐν τῇ ἰδίᾳ
 φράσει ἐν Ἡλέκτρ. 1026 «Κεῖ μὲν
 πόλεως ἄλωσιν ἐξιόμενος ἡ δῶμ'
 ὀνήσων τᾶλλα τ' ἐκσώζων τέκνα
 ἔκτεινε πολλῶν μίαν ὕπερ, σὺ γ-
 γνωστ' ἦν ἦν». Οὐχὶ δ' ἀτό-
 πως διωρθώθη εἰς συγγνωστ'
 ἦν ἦν σοι, ὅπερ ἴσως ἀνέγνω
 καὶ ὁ ποιήσας τὸν Χριστόν. πά-
 σχοντα 315 «Καὶ ταῦτ' ὑπ' αὐ-
 τοῦ, παγκράτιστ' ἀνδρῶν, παθὼν
 προὔδωκας αὐτόν, δῶρα δ' ἐκτέσσω
 φόβου πολλῶν προσόντων· εἰ γὰρ
 ἦσθ' ἀνάργυρος, λαβὼν γ' ἂν εἰ-
 χες τῶνδ' ἐρασθῆναι τάχα».

⁶ Ἡ παράθεσις τῶν ὄρκων
 προὑποτίθεται, ὅτι ὁ Ἰάσων πι-
 στεύει, ἢ ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἄρχουσι
 πλέον, ἢ ὅτι οὗτοι νέους νόμους
 ἔθληκαν ταῖς ἐνθρώποις.

ἢ καινὰ κεῖσθαι θέσμ' ¹ ἐν ἀνθρώποις τὰ νῦν,
ἐπεὶ συνοισθὰ γ' εἰς ἔμ' οὐκ εὖορκος ὦν. 495

φεῦ δεξιὰ χεῖρ ², ἧς σὺ πόλλ' ἐλαμβάνου,
καὶ τῶνδε γονάτων ³, ὡς μάτην κεχρώσμεθα ⁴ *ἱεροποιήματα*
κακοῦ πρὸς ἀνδρός, ἐλπίδων δ' ἡμάρτομεν.

ἄγ' ὡς φίλῳ γὰρ ὄντι σοι κοινώσομαι ⁵ —
δοκοῦσα μὲν τί ⁶ πρὸς γε σοῦ πράξειν καλῶς; 500
ὅμως δ' ἐρωτηθεὶς γὰρ αἰσχύων φανεῖ —
νῦν περὶ τράπωμαι; πότερα πρὸς πατρός δόμους,
οὕς σοι ⁷ προδοῦσα καὶ πάτραν ἀφικόμην;

¹ Θεσμός καὶ δῶρ. τεθμός ἐκ τοῦ τίθημι καὶ σημαίνει τὸ παράγ-
γελμα τοῦ θεοῦ ἢ τῶν ἀνθρώπων,
τοὺς νόμους, Σοφοκλ. ἐν Ἀντι-
γόν 451 «οἱ (Ζεὺς καὶ Δίκη)
τούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὤρισαν νό-
μους».

² Ἐπὶ πάσης συμβάσεως ἐδί-
δετο ἡ δεξιὰ χεῖρ ἐκ παλαιτάτων
χρόνων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος
ἐν Ἰλιάδ. Β 341.

³ Ὁ ποιητὴς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ,
ὦ δεξιὰ χεῖρ — καὶ τὰ δε-
ξιὰ χεῖρα ἐπειδὴ ὅμως προη-
γήθη τὸ ἐλαμβάνου, ἔτρεψε τὴν
κλητικὴν εἰς γενικὴν κατὰ τὴν
σύνταξιν τοῦτου τοῦ ῥήματος.

⁴ Τὸ χρώζω (ἐκ τοῦ χρῶς) ση-
μαίνει ἐγγίζω ἐλαφρά τὴν ἐπι-
φάνειαν, πιάνω μὲ τὰ ἄκρα τῶν
δακτύλων, Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ.
1625 «σοὶ τ' εὐλέλεκται γόνατα
μὴ χρώζειν ἐμένα». Ὁ ποιητὴς
ἐξελέξατο τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὥπως
δηλώσῃ, ὅτι ὁ Ἰάσων ἥπτετο τῶν

γονάτων ἀνευ αἰσθήματος.

⁵ Τὸ μέσον κοινοῦμαι σημαίνει
κοινοποιῶ τι εἰς τίνα, ἵνα ἐρω-
τήσω, ἵνα λάβω τὴν συμβουλὴν
του. Ὁ λόγος τῆς Μηδείας εἶναι
τεχνικός· διότι πρῶτον χαρακτη-
ρίζει τὴν ἀναίδειαν τοῦ πολυμή-
σαντος νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτήν, εἰτα
ἀριθμεῖ τὰς εὐεργεσίας ἑαυτῆς
καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην τοῦ Ἰάσο-
νος. Ἐνταῦθα δὲ προστίθουσιν, ὅτι
καταλειφθεῖσα καὶ διωχομένη δὲν
γινώσκει ποῦ νὰ καταρύγῃ· διότι
χάριν τοῦτου καὶ πρὸς τὸν πατρι-
κὸν οἶκον καὶ πρὸς τὸν τοῦ Πε-
λίου διάκειται ἐχθρικῶς.

⁶ Παρενεβλήθη ἡ ἐρώτησις χά-
ριν ἐμφάσεως ἰσοδυναμοῦσα πρὸς
ἄρνησιν, δηλ. καὶ περὶ οὗδ' ἐν
προσδοκῶσα πρὸς γε σοῦ
πράξειν καλῶς, ὅμως
δὲ κοινώσομαι.

⁷ Ἡ ἀντωνυμία κεῖται μετ' ἐμ-
φάσεως. Τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ
λόγου ὀνομάζεται ὑποφορὰ ἐν τῇ

ἢ πρὸς ταλαίνας Πελιάδας; καλῶς ¹ γ' ἂν οὖν
δέξαιντό μ' οἴκοις, ὧν πατέρα κατέκτανον. 505
ἔχει γὰρ αὐτῷ ² τοῖς μὲν οἴκοθεν φίλοις ³
ἐχθρὰ καθέστηχ', οὐς δέ μ' οὐκ ἐχρῆν κακῶς
δρᾶν, σοὶ χάριν φέρουσα ⁴ πολεμίους ἔχω.

τοιγάρ με πολλαῖς μακαρίαν ἂν Ἑλλάδα ⁵
ἔθνηκας ἀντὶ τῶνδ' θαυμαστὸν ⁶ δέ σε 510
ἔχω πόσιν καὶ σεμνὸν ἢ τάλαιν' ἐγώ,
εἰ φεύζομαί γε γαῖαν ἐκβεβλημένη,
φίλων ἔρημος, σὺν τέκνοις μόνῃ μόνοις,
καλὸν γ' ὄνειδος ⁷ τῷ νεωστὶ νυμφίῳ,

ῥητορικῇ. Ἡ φράσις καὶ πάλιν ἀναφορικὴν πρότασιν, ὅπερ καὶ ἀλλὰχοῦ ὑπάρχει, ὡς ἐν Ἑλέν. 1644 «Διόσκουροι οὐς Αἴδα ποτὲ ἔτικτεν Ἑλένην τε» καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 86.

¹ Τοῦτο λέγει μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας, ὡς ὁ Τεῦκρος ἐν Αἴαντ. 1009 «ἢ ποῦ με Τελαμών, σὸς πατὴρ ἐμὸς τ' ἴσως, δέξαιτ' ἂν εὐπρόσωπος ἰλεῶς τ', ἰδὼν χωροῦντ' ἄνευ σοῦ».

² Ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα, ὡς ἐξῆς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις στίχ. 723.

³ Διὰ μὲν τῆς φράσεως τοῖς οἴκοθεν φίλοις ἐννοεῖ τοὺς πατρὸς δόμους καὶ πάλιν, διὰ δὲ τῆς οὐς δέ μ' οὐκ ἐχρῆν δρᾶν τὰς ταλαίνας Πελιάδας.

⁴ Ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς

ὁμηρικῆς φράσεως, ἥρα φέρειν ἢ ἐπὶ ἥρα φέρειν. Ἡ φράσις εἶναι συνήθης, ὡς ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 1454 «ἔσθ' ὅτι κατ' Ἄργος δρῶσά σοι χάριν φέρω».

⁵ Ἀντὶ τῆς φράσεως ἂν Ἑλλάδα ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή Ἑλλάην ἰδὼν, ἥτις δὲν ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν κριτικῶν. Τὸ πολλάς συναπτέον μετὰ τοῦ μακαρίαν, ὡς ἐν Ἡρακλ. μαιν. 494 «θνήσκει πατὴρ σὸς καὶ τέκν', ὀλυμαι δ' ἐγώ, ἢ πρὶν μακαρία διὰ σ' ἐκκληζόμεν βροτοῖς».

⁶ Ἡ πικρὰ αὕτη εἰρωνεία εἶναι βαρυτέρα πάσης μομφῆς.

⁷ Κεῖται μὲν ὡς παράθεσις εἰς ὁλόκληρον τὴν προηγουμένην ἐννοίαν, ἀλλ' ἐρίζεται ἀκριβέστερον διὰ τοῦ ἐπομένου στίχου. Τὸ ὄνειδος ἔχει μὲν κακὴν σημασίαν, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἔθηκε τὸ καλόν, ὅπως διατηρήσῃ τὴν εἰρωνείαν. Καὶ

πρωγοὺς ἀλλεσθαι παῖδας, ἥ¹ τ' ἔσωσά σε. 515

ὦ Ζεῦ, τί δὴ χρυσοῦ² μὲν ὡς κιβδηλὸς ἦ³
τεκμήρι' ἀνθρώποισιν ὥπασας σαφῆ⁴,
ἀνδρῶν δ' ὅτῳ χρή τὸν κακὸν διειδέναι,
οὐδεὶς χαρακτήρ ἐμπέφυκε σώματι;

ΧΟΡΟΣ

Δεινὴ⁵ τις ὀργὴ καὶ δυσίατος πέλει, 520

ἀλλαχοῦ τὸ ὄνομα προσδιορίζεται
ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου καλόν, ἐν Φοι-
νίσσ. 820 "Ἐτεκας, ὦ γὰρ, ἔτε-
κές ποτε, βάρβαρον ὡς ἀκοάν ἐ-
δάην ποτ' ἐν οἴκοις, τάν ἀποθη-
ρότροπον φοινικολόφοιο δράκοντος
γένναν ὀδοντοφυῆ, Θήβαις κάλ-
λιστον ὀνειδος", Ἰφιγέν. ἐν Αὐ-
λίδ. 305 «Καλὸν γέ μοι τοῦνει-
δος ἐξωνειδίσας».

¹ Δηλαδή καὶ ἐμέ, ἥ ἔσωσά σε.

² Ἡ Μήδεια δὲν ἀπορεῖ, ὅτι ὁ
Ζεὺς ἔδωκε σαφῆ τεκμήρια τοῦ
χρυσοῦ, ἀλλ' ὅτι δὲν ἔδωκε καὶ
διὰ τὸν ἄνδρα, ἐν ᾧ ἔπρεπε κατὰ
μεῖζονα λόγον. Ἀφ' οὗ ὁ Ζεὺς
ἔδωκε γνωρίσματα σαφῆ διὰ μι-
κρότερα πράγματα, οἷος ὁ χρυ-
σός, ἔπρεπε νὰ δώσῃ τοιαῦτα διὰ
μεγαλείτερα, οἷος ὁ ἀνὴρ. Ἡ
ἀποστροφὴ αὕτη πρὸς τὸν Δία
δηλοῖ τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς
περιφρονήσεως πρὸς τὸν ἄνδρα,
ὃν θεωρεῖ κιβδηλόν.

³ Παρὰ Κλήμεντι ἐν Σρωμ.
VI, 265 καὶ Στοβαίῳ II, 16, φέ-
ρεται ἡ γραφὴ ἦ ν, ἣν ἐδέξατο
ὁ Hartung, ὁ Schöne καὶ εἰ τις
ἄλλος. Καὶ ὁντως εὐρήται τοιοῦ-

τον παράδειγμα κατὰ παρατατι-
κόν, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀγκάα. IV,
8, 1 «ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν,
ὃς ὠρίζε τήν τε τῶν Μακρῶνων
καὶ τήν τῶν Σκυθινῶν». Ἐνταῦθα
ὅμως ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ ὑποτακτι-
κὴν, ἥτις ἐνίστε τίθεται καὶ ἀνευ
τοῦ ἄν, ὡς ἐν Ἰφιγέν. ἐν Ταύρ. 1064
«καλὸν τοι γλῶσσο' ὅτῳ πιστὴ
παρῆ», ἐν Ἀποσπάσμ. 494.

⁴ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ, τὰ τεκμήρια,
ἃ ἀνθρώποισιν ὥπασας, σαφῆ εἰςιν.
Φαίνεται, ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη προήλ-
θεν ἐξ ἀναμνήσεως τῶν στίχων
τοῦ Θεόγνιδος, ὅστις λέγει ἐν
στίχ. 119 «χρυσοῦ κιβδηλοῖο καὶ
ἀργύρου ἄσχετος ἄτη, Κύρνε, καὶ
ἐξευρεῖν ῥάδιον ἀνδρὶ σοφῷ» εἰ δὲ
φίλου νόος ἀνδρὸς ἐνὶ στηθεσσι λε-
λήθῃ ψυχρὸς εἰς, δόλιον δ' ἐν φρε-
σὶν ἦτορ ἔχῃ, τοῦτο θεὸς κιβδη-
λότατον ποίησε βροτοῖσιν, καὶ
γινῶναι πάντων τοῦτ' ἀνιηρό-
τατον».

⁵ Ἰκανῶς φοβερά καὶ δυσθερά-
πευτος γίνεται ἡ ὀργή, ὅταν οἱ
συγγενεῖς μεταξύ των ἐρίζωσιν.
Οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ συνει-
θίζουσι μεταξύ δύο ἀντιθέτων λό-

ὅταν φίλοι φίλοισι συμβάλλωσ' ἔριν·¹
 Δεῖ μ', ὥς ἔοικε, μὴ κακὸν² φῦναι λέγειν,
 ἀλλ' ὥστε ναὸς κεδνὸν³ οἰακοστρόφον
 ἄκροισι λαΐφους⁴ κρασπέδοις ὑπεκδραμεῖν
 τὴν σὴν στόμαργον⁵, ὧ γύναι, γλωσσαλγίαν. 525

γων νὰ παρεμβάλλωσι δῶα στί-
 χους ἀναφερομένους εἰς τοὺς λό-
 γους τῶν συγκρουομένων.

¹ Ἡ φράσις ἐγένετο κατ' ἀνα-
 λαγίαν τῶν ὑμηρικῶν, σὺν ῥ' ἔ-
 βαλον ῥινοσύς, σὺν δ' ἔγ-
 χεα καὶ μένε' ἀνδρῶν.

² Κακὸς ἐνταῦθα εἶναι ὁ ἀνε-
 πιτήδεις. Ὁ Σχολιαστὴς παρα-
 τηρεῖ· «Καὶ ἀντὶ τοῦ ἀσθενῆ
 πρὸς τὸ λέγειν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναν-
 τίων ῥήτορα καὶ δεινὸν εἰπεῖν». Ὁ
 ποιητὴς περὶ αὐτὴν νὰ δικαιώσῃ τὴν
 σοφιστικὴν ῥητορικὴν τοῦ Ἰάσωνος.

³ Πιθανῶς παρὰ τὸ κήδομαι,
 κῆδος, φροντιστικὸς, νονεχὴς συν-
 ετός, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἐπτὰ ἐπὶ
 Θῆβ. 62 «σὺ δ', ὥστε ναὸς κεδνὸς
 οἰακοστρόφος φράσαι πόλισμα,
 πρὶν καταγίγισαι πνοάς Ἄρσος»
 βοᾷ γὰρ κῦμα χερσαῖον στρατοῦ.

⁴ Λαῖφος εἶναι τὸ πανίον τοῦ
 πλοίου κράσπεδον δέ, οὐ τὸ ἔτυ-
 μον ἀμφίβολον (κατὰ τινὰς μὲν
 ἡ λέξις εἶναι συγγενὴς τοῦ χρυσ-
 σός, κατ' ἄλλους δὲ εἶναι σύνθε-
 τος ἐκ τοῦ ἄκρος καὶ πέδον)
 σημαίνει τὸ ἄκρον παντὸς πράγ-
 ματος. Τὴν στόμαρχον γλωσσαλ-
 γίαν τῆς Μηδείας ὁ Ἰάσων παρα-
 βάλλει πρὸς καταιγίδα, καθ' ἣν ὁ

συνετὸς κυβερνήτης μόνον δὲ ἄ-
 κρων τῶν πανίων πλέει. Ἀπολ-
 λών. Ρόδ. II, 70 «ἄτε κῦμα θα-
 λάσσης τρηχὺ θοὴν ἐπὶ νῆα κο-
 ρύσσεται· ἡ δ' ὑπὸ τυτθῶν ἰδρεῖη
 πυκινότο κυβερνητῆρος ἀλύσκει,
 ἱζμένου φορέεσθαι ἔσω τοίχοιο
 κλύδωνος». Τὴν παραβολὴν ταύ-
 την παρῴθησεν ὁ Ἀριστοφάνης
 ἐν Βατράχ. 998 «ἀλλ' ὅπως, ὦ
 γεννάδα, μὴ πρὸς ὀργὴν ἀντιλέ-
 ξεις, ἀλλὰ συστειλας ἄκροισι χρώ-
 μενος τοῖς ἰστίοις, εἴτα μᾶλλον
 μᾶλλον ἄξεις, καὶ φυλάξεις, ἡνίκ'
 ἂν τὸ πνεῦμα λείπῃ καὶ καθεστη-
 κὸς λάβῃς», ὅπου ὁ Σχολιαστὴς
 τοῦ Ἀριστοφάνους λέγει· «Τοῦτο
 δὲ εἴρηκεν ἐκ μεταφοράς τῶν
 πλεόντων, οἳ, ὅταν πνεῦμα σφο-
 δρὴν ἐμπνεύσῃ, συστέλλουσι τὰ
 ἰστία ἵνα μὴ τῇ βίαιᾳ τούτου
 φορᾷ ἀνατραπεῖν τὸ σκάφος, χα-
 λῶντες δὲ ἤδη κατὰ μικρὸν ἄγουσι
 τὴν ναῦν εἰς τὸ πρόσω τοῦ πλοῦ.
 Ἄκροισι δὲ τοῖς ἐν ἄκρῳ δεχομέ-
 νοις τὸ πνεῦμα καὶ μὴ κατὰ μέ-
 σον». Διὰ τῶν φράσεων τούτων
 ὁ Ἰάσων περὶ αὐτὴν νὰ συγκαλύψῃ
 τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐπιχειρημάτων
 αὐτοῦ.

⁵ Κατὰ τινὰς μὲν ἡ λέξις εἶναι

ἐγὼ δ' 1, ἐπειδὴ καὶ λίαν πυργοῖς χάριν,

Κύπριν νομίζω τῆς ἐμῆς ναυκληρίας *ἡ δὲ ἄρτι ἐκείνη*
σώτειραν εἶναι θεῶν τε κἀνθρώπων μόνην 2.

σοὶ 3 δ' ἔστι μὲν νοῦς λεπτός, ἀλλ' ἐπίφθονος

σύνθετος ἐκ τοῦ στόμα καὶ ὀργῇ
ἢ μάργος, κατ' ἄλλους δὲ ἐσχη-
ματίσθη κατ' ἐναλλαγὴν συμφώ-
νου ἐκ τοῦ στόμαλος. Στόμαργος
δὲ εἶναι ὁ γλωσσαλγής, ὁ φλύα-
ρος, ὁ μετ' ἐλευθερίας ὁμιλῶν,
Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 606 «κῆρυσσέ
μ' εἰς ἅπαντας, εἴτε χρῆς κακὴν,
εἴτε στόμαργον, εἴτ' ἀναιδίας
πλέαν».

¹ Μετὰ τὸ προοίμιον ὁ Ἰάσων
ἀνασκευάζει τὴν πρώτην προσ-
βολήν, ὅτι εἶναι ἀγνώμων, ἀλλὰ
ποιεῖται ἐπίδειξιν τῆς τέχνης,
ἣτις ἐποίει τὸν ἥττω λόγον κρείτ-
τω. Τὸν σύνδεσμον καὶ συνα-
πτόεν οὐχὶ μετὰ τοῦ λίαν, ἀλλὰ
μετὰ τοῦ πυργοῖς, ὡς Σοφοκλ. ἐν
Φιλοκτ. 380 «καὶ ταῦτ', ἐπειδὴ
καὶ λέγεις θρασυστομῶν, οὐ μὴ
ποτ' ἐς τὴν Σκυρόν ἐκπλεύσης
ἔχων». Πυργῶς κυρίως σημαίνει
ὑψώνω τι εἰς πύργον, ἥτοι μεγα-
θύνω, ὡς ὁ Ἀριστοφάνης λέγει
περὶ τοῦ Αἰσχύλου ἐν Βατράχ.
1004 «Ἄλλ' ὦ πρῶτος τῶν Ἑλ-
λήνων πυργώσας ῥήματα σεμνά
καὶ κοσμήσας τραγικὸν λῆρον,
θαρρῶν τὸν κρουνὸν ἀφίει».

² Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ,
ὅτι τοῦτο εἶναι ψεῦδος, διότι τῷ
Ἰάσωνι ἐβρόθήσαν ἡ Ἥρα καὶ ἡ
Ἀθηνᾶ. «Τοῦτο δὲ ψευδές φαί-

νεται γὰρ τὴν Ἥραν προστάτην
ἐσχηκώς. Ἐξ αὐτῆς ὅλως καὶ ὑπὸ
ταύτης παρορμηθεὶς ἐπὶ τὸν ἄθλον,
ὑφ' ἧς εἰκὸς αὐτὸν σесῶσθαι, ἵνα
τὸν Πελῖαν φονεῦσιν ἐχθρὸν ὄντα
τῆς Ἥρας. Ἔστι δὲ ἡ Ἀθηνᾶ,
ἣ κινδυνεύουσαν τὴν ναῦν προσ-
ραγῆναι ταῖς πέτραις ἀνέσῳσατο». *Καὶ ὁ Ὀμηρὸς λέγει, ὅτι ἡ Ἥρα*
ἔσωσεν, ὅτε οὗτος διήρχετο τὰς
Πλαγκτὰς πέτρας Ὀδυσσ. Μ 71
«καὶ νῦ κα τὴν ἐνθ' ὧκα βάλεν με-
γάλας ποτὶ πέτρας, ἀλλ' Ἥρῃ
παρέπεμψεν, ἐπεὶ φίλος ἦεν Ἰή-
σων». Καὶ ἡ Ἀφροδίτη ὁμῶς ἦτο
προστάτις τοῦ Ἀργοναύτου, Πίνδ.
ἐν Πυθ. IV, 380 καὶ Πausan. V,
18 «Μηδείας δὲ ἐπὶ θρόνου κα-
θημένης, Ἰάσων ἐν δεξιᾷ» τῇ δὲ
Ἀφροδίτῃ παρέστηκε. Γέγραπται
δὲ καὶ ἐπίγραμμα ἐπὶ αὐτοῖς.
Μήδεια ν Ἰάσων γαμέει,
κέλεται δ' Ἀφροδίτα». *Ἀλλως ὁ Ἰάσων ἐννοεῖ τὸν ἔρωτα*
τῆς Μηδείας, ὡς γίνεται δῆλον
ἐκ τῶν ἐπομένων.

³ Προέταξε τὴν ἀντωνυμίαν ὁ
ποιητὴς, ὅπως δείξῃ, ὅτι αὕτη
ἀνήκει καὶ εἰς τὸ νοῦς λε-
πτὸς καὶ εἰς τὸ ἐπίφθονος
λόγος. Τὸ δὲ ἀπαρέμφατον
διελθεῖν κατὰ ἑαυτὴν πρέ-
πει νὰ ληφθῇ ἐν διπλῇ σημασίᾳ.

λόγος διελθεῖν, ὡς Ἐρωσ σ' ἠνάγκασε 530
 τόξοις ἀφύκτοις¹ τοῦμόν ἐκπῶσαι δέμας.
 ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς αὐτὸ θήσομαι² λίαν·
 ὅπη³ γάρ οὖν ὦνησας, οὐ κακῶς ἔχει.
 μείζω γε μέντοι τῆς ἐμῆς σωτηρίας⁴
 εἴληφας ἢ δέδωκας, ὡς ἐγὼ φράσω. 535

καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ λεπτόν τοῦ νοῦς εἶναι διειδεῖν ἢ διαγινώσκειν, ὡς πρὸς δὲ τὸ λόγος ἐπίφθονος εἶναι διειπεῖν, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 899 «τοιόνδε χρησμὸν ἢ παλαιγενὲς μήτηρ ἐμοὶ διήλθε Τιτανίς Θέτις». Ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν σημασίαν ἔχει τὸ ἐπίφθονος, ἐνταῦθα δὲ τὴν δευτέραν, ὡς Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 37 Δ «οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεργεῖν τὰς ἐμὰς διατριβάς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὁμῶν βαρύτεραι γεγόνασιν καὶ ἐπιρρονώτεραι». Ἐχει μὲν λεπτότητα διανοίας νὰ γνωρίσῃς ἀκριβῶς, ἀλλὰ μισεῖς τὸν λόγον νὰ εἴπῃς, ὅτι ὁ Ἐρωσ σ' ἠνάγκασεν. Ὁ Σχολιαστὴς ἔχει μὲν καὶ ἄλλας ἐρμηνείας, ἀλλ' ἡ ἀρίστη εἶναι ἡδε· «Καὶ σὺ μὲν, φησί, συνορᾷς, ἅτε δὴ λεπτόν καὶ ὀξὺν ἔχουσα τὸν νοῦν, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη μὲ ἐσωσεν, ἀλλ', ὑπὸ φθόνου ὁ λόγος σοι ὑποφέρεται, ὅς ἐστιν ἀληθής, τὸ τὸν ἔρωτα σεσωκέναι με».

¹ Ἡ γραφὴ πόνων ἀφύκτων δὲν ἀρμόζει ἐνταῦθα, διότι ὁ Ἰάσων ἔχει συμφέρον νὰ εἰκονίσῃ τὴν Μήδειαν ὡς τυφλὸν τοῦ ἔρωτος ὄργανον. Τόξα ὄφυκτα λέ-

γονται ἐκεῖνα, ἅπερ δὲν δύναται τις νὰ ἀπορύγῃ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 1422 «ὅς ἂν μάλιστα φίλτατος κυρὴ βροτῶν τόξοις ἀφύκτοις τοῖσδε τιμωρήσομαι». Ὅρα, ὅτι ὁ Ἰάσων δὲν λέγει ἐμὲ, ἀλλὰ τὸ ἐμὸν δέμας, ὅπως εἰκονίσῃ τὴν Μήδειαν ἐρωτόληπτον καὶ φροντίζουσαν μόνον περὶ τοῦ σώματος.

² Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐξετάσω πολὺ ἀκριβῶς τὰ αἷτια, δι' ἃ ἠνάγκασθης νὰ με σώσῃς. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀλλ' οὐκ ἀκριβοῦμαι περὶ τοῦτου, ἀλλὰ δίδωμί σοι τῷ λόγῳ ὠφελικόν. Καὶ γὰρ μὲν ὁμολογῶ, ὅτι, ἐνθα με ὠφέλησας, καλῶς ἔχει».

³ Διότι ὅπου ὠφέλησας, τοῦτο ἔχει καλῶς.

⁴ Κατὰ τὸν Klotz ἡ γενικὴ αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ εἴληφας, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 502 «τὸ σώφρον τ' ἔλαβεν ἂν τῆς συμφορᾶς». Κατὰ δὲ τὸν Weil εἶναι ἀντί τῆς ἐμῆς σωτηρίας. Ὅρθως ὅμως ὁ Schöne παρατηρεῖ, ὅτι καὶ οἱ δύο ἔροι τῆς συγκρίσεως ἀναφέρονται εἰς τὸ συγκριτικὸν μείζω.

πρῶτον μὲν Ἑλλάδ' ¹ ἀντὶ βαρβάρου χθονὸς
 γαῖαν κατοικεῖς καὶ δίκην ² ἐπίστασαι
 νόμοις τε χρῆσθαι μὴ πρὸς ἰσχύος χάριν·
 πάντες δέ σ' ἤσθοντ' οὔσαν Ἑλληνες σοφὴν
 καὶ δόξαν ἔσχες· εἰ δὲ γῆς ἐπ' ἔσχατοις 540
 ὄροισιν ³ ᾤκεις, οὐκ ἂν ἦν λόγος σέθεν.
 εἴη ⁴ δ' ἔμοιγε μήτε χρυσὸς ἐν δόμοις
 μήτ' Ὀρφέως κάλλιον ὑμνῆσαι μέλος,
 εἰ μὴ ᾤσισημος ⁵ ἡ τύχη γένοιτό μοι.

¹ Ἀντὶ ἑλληνικὴν γῆν. Ὅτι οἱ βάρβαροι καὶ δοῦλοι ὄντες ἔξω ἀλλοτρίον ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἐλεύθεροι, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ λόγου δοῦλου τινὸς παρὰ τῷ κωμικῷ Θεοφίλῳ. Anecd. Bekker 724 «Καίτοι τί φημι καὶ τί δρᾶν βουλευομαι; Προδοῦς ἀπιέναι τὸν ἀγαπητὸν δεσπότην, τὸν τροφέα, τὸν σωτήρα, δι' ὃν εἶδον νόμους Ἑλλήνας, ἔμαθον γράμματα, ἐμυθήην θεοῖς;» Ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος λεγόμενον εἶναι σόφισμα.

² Τὸ δίκην ὡς καὶ τὸ χρῆσθαι συντάσσονται πρὸς τὸ ἐπίστασαι, ἢ δὲ τοιαύτη σύνταξις δὲν εἶναι ἀσυνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 350 «ὄργας ἐδιδάξατο καὶ δυσαύλων πάγων ὑπαίθρεια καὶ δύσσυβρα φεύγειν βέλη». Γνωρίζεις νὰ ζῆς κατὰ νόμους καὶ οὐχὶ ὡς ἀρέσκει εἰς τὴν δύναμιν. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὸ κράτος τῶν νόμων εἶναι ὁ κύριος χαρακτήρ τῶν Ἑλλήνων, Εὐριπίδ. ἐν Ὀ-

ρέστ. 480 «βεβαρβάρωσαι χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις — Ἑλληνικόν τοι τὸν ὁμόθεν τιμᾶν αἶε — Καὶ τῶν νόμων γε μὴ πρότερον εἶναι θέλει». Οἱ ἀρχαῖοι ἤδη ἔψεγον τὸ ἐπιχειρήμα τοῦ Ἰάσονος καὶ ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν ἐκάστου νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ ὁ Σχολιαστής· «Ἐπιλαμβάνονται τοῦ ἐπιχειρήματος» ἔδει γὰρ αὐτὸν ταῦτα λέγοντα ποιεῖν μηδὲν αἰδίων. Πρὸς γὰρ τὸν λέγοντα, ὅτι νόμοις ἐπίσταται χρῆσθαι, εἴποι ἂν τις εἰκότως· ἀλλὰ σὺ οὐκ ἐπίστασαι νόμοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὅρκους παραβέβηκας καὶ τὰς δεξιὰς, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα προδίδωκας, ὅπως τὴν τοῦ τυράννου θυγατέρα λάβῃς.

³ Οὕτως ὀνομάζει τὴν χώραν τῶν Κόλχων πρὸς περιφρόνησιν.

⁴ Ἰσως ταῦτα ὁ ποιητὴς λέγει μᾶλλον περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ τοῦ Ἰάσονος.

⁵ Ἐπίσημος ἐνταῦθα εἶναι ὁ γνωστός, ὁ ἀκουσμένος, ὡς ἐν Ἑκάβ. 377 «Δεινὸς χαρακτήρ

τοσαῦτα μὲν σοι τῶν ἐμῶν πόνων πέρι ¹ 545
 ἔλεξ'. ἄμιλλαν ² γὰρ σὺ προὔθηκας λόγων.
 ἃ ³ δ' εἰς γάμους μοι βασιλικούς ὠνείδισας,
 ἐν τῷδε ⁴ δείξω πρῶτα μὲν σοφὰς γεγώς,
 ἔπειτα ⁵ ὠφρων, εἴτα σοὶ μέγας φίλος ^{συνίης}
 καὶ παῖσι τοῖς ἐμοῖσιν· ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος ⁶. 550
 ἐπεὶ μετέστην δεῦρ' Ἰωλκίας χθονὸς
 πολλὰς ἐφέλκων συμφορὰς ἀμηχάνους ⁷,
 τί τοῦδ' ἂν εὖρημ' ⁸ εὖρον εὐτυχέστερον

κάπσιμος ἐν βροτοῖς ἐσθλῶν γενέσθαι· καπὶ μείζον ἔρχεται τῆς εὐγενείας ὄνομα τοῖσιν ἀξίοις».

¹ Δὲν λέγει περὶ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, ὅπως μὴ ἀναγνωρίσῃ τὴν εὐεργεσίαν τῆς Μηδείας.

² Αἱ ἀντιλογίαι τῶν προσώπων τοῦ δράματος ἔχουσιν ὁμοιότητα πρὸς τὰς τῶν ρητόρων ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι συνήθης τῷ Εὐριπίδῃ, ὡς ἐν Ἰκέτισ. 427 «ἐπεὶ δ' ἀγῶνα καὶ σὺ τόνδ' ἠγωνίσω, ἀκού' ἄμιλλαν γὰρ σὺ προὔθηκας λόγων», ἐν Φοινίσσ. 930 «ὁρθῶς μ' ἔρωτᾷς κείς ἀγῶν' ἔρχει λόγων».

³ Ὁμαλῶς ἡδύνατο νᾶ εἶπῃ ὁ ποιητής· ἃ δέ μοι ὠνείδισας, ὅτι γάμους βασιλικούς ἔγHEMA.

⁴ Δηλαδὴ ἐν τῷ γάμοις βασιλικούς γεγαμηκέναί.

⁵ Παρελείφθῃ τὸ δέ, ὡς κατωτέρω 720 «πρῶτα μὲν θεῶν, ἔπειτα παίδων, ὧν ἐπαγγέλλει γονάς». Σῶφρων εἶναι ἐνταῦθα ὁ

μὴ ὧν δούλος τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους, ὡς μετ' ὀλίγον ἀναπτύσσει.

⁶ Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ἥσυχος, τινὰ δὲ τῶν χειρογράφων ἔχουσιν ἡ σὺ χως, ὅπερ προτιμᾷ ὁ Klotz, ὡς ἔχει καὶ ἐν Ἰκέτισ. 306 «εἰ μὲν μὴ ἀδικουμένοις ἔχρην τιμωρὸν εἶναι, καρτ' ἂν εἶχον ἡσύχως». Ἡ Μηδεία ἀκούσασα, ὅτι Ἰάσων ἀναιδῶς σοφιστεύεται διὰ τῶν μορφασμῶν καὶ τῆς παραχῆς ἀποδοκιμάζει τοὺς λόγους αὐτοῦ.

⁷ Βαρείας συμφορὰς, ὡς ἐν Ἀνδρομάχ. 771 «εἴ τι γὰρ πάσχοι τις ἀμήχανον, ἀλκᾶς οὐ σπάνιος εὐγενέτας». Πρὸ ὀλίγου ἐξήγησε τὸ πρᾶγμα αὐτὸς ὁ ποιητής, 462 «πολλὰ ἐφέλκεται φυγὴ κακὰ ζῶν αὐτῇ».

⁸ Εὖρημα ἐνταῦθα εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ τις δὲν ἤλπιζε, δὲν προσεδόκα, ὡς Θουκυδίδ. V, 46 «ἐκεῖνοι δὲ δυστοχοῦσιν ὅτι τάχιιστα εὖρημα εἶναι διακινδυνεύσαι». Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ ἐρμαίῳ ἐν τυχεῖν.

ἢ ¹ παῖδα γῆμαι βασιλέως φυγὰς γεγώς;
 οὐχ, ἢ σὺ χνίξει ², σὸν μὲν ἐχθαίρων λέχος, 555
 καινῆς δὲ νύμφης ἡμέρῳ πεπληγμένος,
 οὐδ' εἰς ἀμιλλαν πολύτεκνον ³ σπουδῇν ἔχων.
 ἄλλῃς γὰρ οἱ γεγῶτες οὐδὲ μέμφομαι ⁴.
 ἀλλ' ὥς, τὸ μὲν μέγιστον ⁵, οἰκοῖμεν καλῶς
 καὶ μὴ σπανίζοιμεσθα ⁶, γιγνώσκων ὅτι 560
 πέννητα φεύγει ⁷ πᾶς τις ἐκποδῶν φίλος,

¹ Ἀφ' οὗ προηγῆθη τὸ τοῦδε, ἔπρεπε νᾶ ἐπῆται τοῦ γῆμαι, ὥς ἐπεξήγησις, ἀλλ' εὐρηται καὶ ἀλλαχοῦ τὸ τοιοῦτον, ἐν Ἡρακλείδ. 298 «Οὐκ ἔστι τοῦδε παισὶ κάλιον γέρας, ἢ πατὴρ ἐσθλοῦ καγαθοῦ περυκέναι, γαμεῖν τ' ἀπ' ἐσθλῶν». Ὁ ποιητὴς ἔθηκε τὸ φυγὰς παρὰ τῷ ὀνόματι βασιλέως, ὅπως δεῖξη τὴν ἀντίθεσιν. Καίπερ φυγὰς, ὅμως ἔλαβον γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως.

² Κνίζω κυρίως σημαίνει προξενῶ τινι γαργαλισμόν, μυρμηκισμόν, φαγοῦραν. Μεταχειρίζονται δὲ συχνάκις τὴν λέξιν ἐπὶ ἔρωτος, Ἡρόδοτ. VI, 62 «τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἐκνίξε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως».

³ Κεῖται ἐπίθετον ἀντὶ γενικῆς, πολυτεκνίας, ὥς ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 411 «φιλόπλουτον ἀμιλλαν αὖξοντες μελάρροισιν». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει «Οὐ σπουδάζων πλείονα τέκνα ποιῆσαι».

⁴ Οἱ γεννηθέντες εἶναι πολλοὶ καὶ δέν σε κατηγορῶ διὰ τοῦτο.

⁵ Κεῖται ἡ φράσις ἐπιρρηματι-

κῶς, ὥς τὸ πρῶτον, τὸ λοιπόν, τὸ ἐναντίον, Ἰσοκράτ. πρὸς Φίλιππ. 95 «τὸ μὲν τοίνυν μέγιστον, σὺ μὲν τοὺς Ἕλληνας εὐνοὺς ἔξεις». Οἰκεῖν καλῶς τὸν οἶκον σημαίνει οἰκονομεῖν καλῶς τὰ τοῦ οἴκου, ἔχειν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ὥς Ξενοφ. Ἀπομν. II, 1, 19 «καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι, καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι». Ὁ Εὐριπίδης Ἰάσων κατέχευται ὅλως ὑπὸ οἰκονομικῶν ἰδεῶν, ἐν ᾧ ἡ Μῆδεια δὲν ἔλαβε ταῦτα ὑπ' ὄψει, ὅτι κατέλειπε τὰ βασίλεια τοῦ Αἰήτου.

⁶ Κατὰ τὸν Klotz τὸ ὑποκειμενον εἶναι ἐγὼ καὶ ἡ παῖδες· ἀλλὰ διὰ τί καὶ ἡ Μῆδεια; Πρὸ ὀλίγου ὁ Ἰάσων εἶπε· εἰ τα σοὶ μέγας φίλος καὶ παῖσιν τοῖς ἐμοῖσιν. Ἡ μετοχὴ γιγνώσκων ἀναφέρεται εἰς τὸ νοούμενον ῥῆμα παῖδα βασιλέως ἔγῃμα, ὥς καὶ αἱ προηγούμεναι ἔχων, πεπληγμένος, ἐχθαίρων.

⁷ Τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἥτις

παῖδας δὲ θρέψαιμ' ἀξίως δόμων ἐμῶν
 σπείρας τ' ἀδελφοὺς ταῖσιν ἐκ σέθεν τέκνοις
 εἰς ταὐτὸ ¹ θείην καὶ ξυναρτήσας ² γένος
 εὐδαιμονοῖμεν ³. σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ; ⁴ 565
 ἐμοί τε λύει ⁵ ταῖσι μέλλουσιν τέκνοις
 τὰ ζῶντ' ὀνήσαι. μὼν βεβούλευμαι κακῶς;
 οὐδ' ⁶ ἂν σὺ φαίης, εἰ σε μὴ κνίζαι λέχως.

ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἤκεθ' ὥστ' ὀρθουμένης
 εὐνῆς γυναῖκες πάντ' ἔχειν νομίζετε, 570

ἔχει κύρος ἐν πᾶσι τοῖς αἰῶσιν, εἶπεν ἐν τοῖς πρώτοις ὁ Θέογνις ἐν στίχ. 209 «οὐκ ἔστιν φεύγοντι φίλος καὶ πιστὸς ἐταῖρος, τῆς δὲ φυγῆς ἔστιν τοῦτ' ἀνιηρότατον». Ὁ δ' Εὐρύπιδης καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Φοινίσσ. 403 «τὰ φίλων οὐδέν, ἦν τι δυστυχῆς» καὶ ἐν Ἠλέκτρ. 1131.

¹ Καὶ ἵνα σπείρας ἀδελφοὺς καταστήσω ὁμοτίμους μετὰ τῶν γεννηθέντων ἐκ σοῦ.

² Συνενώσας, συνδέσας τὸ γένος. Δηλοῦ ἔννοιαν ἐντονωτέραν τοῦ εἰς ταὐτὸ θείη ν.

³ Τὰ μὲν χειρόγραφα ἔχουσιν εὐδαιμονοῖμεν, ἀλλ' ὁ Elmsley προὔτεινε τὴν διόρθωσιν εἰς εὐδαιμονοῖμεν, ἣν καὶ ἐδέξατο ὁ Wecklein. "Ὅντως ὁ Ἰάσων εἶχε τὸ συμφέρον, ὅπως εἰκονίσῃ τὸν νέον γάμον ὡς κοινήν εὐδαιμονίαν. Ἐθῆκε μὲν ὁ ποιητὴς τὴν μετοχὴν ξυναρτήσας εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι ἡ μὲν συναρτήσις εἶναι ἐνέργεια

μόνον τοῦ Ἰάσωνος, ἡ δὲ εὐδαιμονία κοινή, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 141 «ἀπολακτίσας ὕπνον ἰδῶμεθα», Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 645 «χωρῶμεν ἐνδοθεν λαβῶν, ὅτου σε χρεῖα καὶ πόθος μάλιστ' ἔχει» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνισ. 203.

⁴ Ἐπειδὴ ἔχεις τέκνα, δὲν ἔχεις ἀνάγκην ἄλλων.

⁵ Τὸ λύειν ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ λυσίτελεῖν, ὡς κατωτέρω 1112 «πῶς οὖν λύει πρὸς τοῖς ἄλλοις τήνδ' ἔτι λύπην ἀνιαιροτάτην παίδων ἐνεκεν θνητοῖσι θεοὺς ἐπιβάλλειν;» καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1005 «λύει γὰρ ἡμᾶς οὐδ' ὥφειλ' βάζειν καλὴν λαβόντε δυσκλεῶς θανεῖν». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει «Καὶ ἐμοί, φησί, λυσίτελεῖ τὸ διὰ τῶν μελλόντων ἐκ ταύτης ἔσεσθαι μοι παίδων ὠφελῆσαι τοὺς ἐκ σοῦ κοινωνοὶ γὰρ ἔσονται τῆς βασιλείας».

⁶ Οὐχὶ ἄλλος, ἀλλὰ καὶ σὺ ἡ ἰδία δὲν δύνασαι νὰ εἴπῃς, ὅτι δὲν ἀπεφάσιςα καλῶς.

ἦν δ' αὖ γένηται ξυμφορά τις εἰς λέχος,
τὰ λῶστα καὶ κάλλιστα πολεμιώτατα
τίθεσθε. χρῆν γάρ ¹ ἄλλοθεν ποθεν βροτοὺς
παῖδας τεκνοῦσθαι, θῆλυ δ' οὐκ εἶναι γένος·
χοῦτως ² ἂν οὐκ ἦν οὐδὲν ἀνθρώποις κακόν. 575

ΧΟΡΟΣ

Ἰάσον ³, εὖ μὲν τούσδ' ἐκόσμησας λόγους·
ὁμῶς δ' ἔμοιγε, καὶ παρὰ γνώμην ⁴ ἐρῶ,
δοκεῖς προδοὺς σὴν ἄλοχον οὐ δίκαια δρᾶν.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἦ πολλά πολλοῖς ⁵ εἰμι διάφορος βροτῶν,
ἐμεῖ ⁶ γάρ, ὅστις ἄδικος ὢν σοφὸς λέγειν 580

¹ Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅλου προηγουμένου χωρίου, ἥτις εἶναι ἀποδοκιμασία τοῦ γένους τῶν γυναικῶν. Ὡς ἡ Μήδεια ἐπέρανε τὸν λόγον διὰ γενικῆς παρατηρήσεως, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι σαφῇ τεκμήρια τῆς χρηστότητος τῶν ἀνδρῶν, οὕτως ὁ Ἰάσων διὰ παραπλησίας γενικῆς παρατηρήσεως καταπαύει τὸν λόγον. Ἡ γνώμη αὕτη ποιεῖ κατάδηλον, τί φρονεῖ ὁ Ἰάσων περὶ ἔρωτος καὶ φέρει εἰς ἀντίθεσιν τὸν ἀναίσθητον σύζυγον πρὸς τὴν μαγεύσαν ὑπὸ ἔρωτος γυναῖκα.

² Τὸ ἐπίρρημα ἀντιπροσωπεύει ὑποθετικὴν πρότασιν ἐξαγομένην ἐκ τῶν ἡγουμένων, δηλ. εἰ οἱ βροτοὶ ἄλλοθεν ποθεν παῖδας ἐτεκνονῶντο καὶ οὐκ ἦν θῆλυ γένος.

³ Ὁ χορὸς διδάσκει τὸν θεατὴν, τίνα γνώμην πρέπει νὰ ἔχη

περὶ τῶν εἰρημένων.

⁴ Παρὰ τὴν θέλησιν.

⁵ Τὸ διάφορος συνετάχθη πρὸς δοτικὴν, ὡς τὸ ἐναντίος, διάφωνος, διαφωνῶ, διαφέρομαι, ὡς ἐν Ἰκέτις. 612 «διάφορα πολλά θεῶν βροτοῖσιν εἰσπορῶ». Βεβαίως κατὰ πολλά διαφωνῶ πρὸς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει οὕτω «Ὀντως δὴ, φησὶν, ἐγὼ κατὰ πολλά πολλῶν διαφέρω ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώποις εἰμι, ἐπεὶ οὐχ, ὥσπερ ἂν ἕτεροι, τοὺς ἀδίκους καὶ δεινοὺς ἐν τῷ λέγειν ἀποδέχομαι, ἀλλ' ἠγοῦμαι τοσούτῳ μᾶλλον ζημίαν μείζονα ἔξειν, ὅσῳ περ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀληθὲς πειρῶνται διακρούεσθαι».

⁶ Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 904 «Καίτοι σ' ἐγὼ ἐτίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ», Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 1446 «ἀνάξεται γὰρ πᾶσιν ἔστε δυστυ-

πέφουκε, πλείστην ζημίαν ὀφλισκάνει¹.
 γλώσση γὰρ αὐχῶν² τὰδικ' εὖ περιστελεῖν,
 τολμᾷ πανουργεῖν· ἔστι δ' οὐκ ἄγαν σοφός³.
 ὥς⁴ καὶ σὺ μὴ νῦν εἰς ἔμ' εὐσχήμων γένη

χεῖν». Ἀλλαχοῦ ἡ φράσις εἶναι
 πληρεστέρα, ἐν Ἀλκίηστ. 810 «ὥς
 γ' ἐμοὶ χρῆσθαι κριτῇ». Ὁ τοιοῦ-
 τος δὲν εἶναι σοφός, ἀλλὰ σοφιστής.

¹ Οὗτος εἶναι ἄξιος μεγίστης
 ζημίας ὥς ἐν Ἀντιγόν. 470 «σχε-
 δόν τι μῶρῳ μωρίαν ὀφλισκάνω».
 Ἄν καὶ ὁ τραγικὸς αὗτος συχνά-
 κιος μεταχειρίζεται τὴν ῥητορι-
 κὴν καὶ τὰ ταύτης σχήματα,
 ὅμως πολλοῦ κακίζει τὴν τέ-
 χνην, ὥς ἐν Βάκχ. 270 «θρασύς τε
 γλώσση καὶ λέγειν οἶός τ' ἀνὴρ
 κακὸς πολίτης γίγνεται νοῦν οὐκ
 ἔχων» καὶ ἐν Ἀποσπάσμ. 442
 «Φεῦ φεῦ, τὸ μὴ τὰ πράγματ'
 ἀνθρώποις ἔχειν φωνήν, ἐν' ἣσαν
 μὴδὲν οἱ δεινοὶ λέγειν. νῦν δ' εὐ-
 ρόισι στόμασι τάληθέστατα κλέ-
 πουσιν, ὥστε μὴ δοκεῖν, ἀ χρῆ
 δοκεῖν».

² Τὸ αὐχεῖν ἐνταῦθα σημαίνει
 θαρρεῖν, σεμνύνεσθαι, ὡς Αἰσχύλ.
 ἐν Προμηθ. 338 «αὐχῶ γὰρ αὐχῶ
 τήνδε δωρεάν ἐμοὶ δώσειν». Τὸ
 δὲ περιστέλλειν ἔχει τὴν σημα-
 σίαν τοῦ εὐτρεπίζειν, περικοσμεῖν.
 Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Διὰ
 γὰρ τῆς γλώσσης τὰ ἄδικα αὐ-
 χῶν παρακρύπτειν, πανουργεῖν
 τολμᾷ».

³ Οὗτος καὶ ἂν ἦναι σοφός, δηλ.
 δεινός κατὰ τὸ λέγειν, ὅμως δὲν

εἶναι σοφός ἐν τῇ ἠθικῇ σημασίᾳ.
 Τὰ τοιαῦτα εἶναι ψεκτοὶ ἀναχρο-
 νισμοί, διότι ἐν τῷ ἡρωικῷ αἰῶνι
 περὶ σοφίας δὲν ἡδύνατα νὰ γείνη
 τοιοῦτος λόγος.

⁴ Τὸ χωρίον τοῦτο παρέσχε
 πράγματα τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν
 ὁ Witzschel καὶ ὁ Kirchhoff χω-
 ρίζουσι τὴν φράσιν, ὡς καὶ σὺ
 μ ἢ ν ο ν, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζε-
 ται ὑπὸ πολλῶν. Ὁ δὲ Brunck
 ἔτρεψε τὸ ὡς εἰς ὡς, ἀλλ' ὁ Schöne
 παρατηρεῖ, ὅτι παρὰ τοῖς τρα-
 γικοῖς τὸ ὡς εὐρηταί μόνον ἐν
 τῇ φράσει· ἀλλ' ὡς, ὡς Εὐριπίδῃ
 ἐν Ἑκάβ. 888, ἐν Τρωάδ. 726,
 Ἐριγεν. ἐν Ταύρ. 603 καὶ ἐν τοῖς
 λυρικοῖς ἄσμασιν, ἐν παραβολαῖς
 μετὰ τὸ οἶα, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἡ-
 λέκτρ. 155 «οἶα δὲ τις κύκνος
 ἀχέτας ποταμίῳ παρὰ χεύμασιν
 πατέρα φίλτατον καλεῖ· ὀλόμενον
 δολίοις βρόχων ἔρκεσιν, ὡς σὲ τὸν
 ἀθλιον πατέρ' ἐγὼ κατακλαίωμαι»,
 Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 930. Διὰ
 τοῦτο προτιμῶμεν νὰ ἀκολουθή-
 σωμεν τῇ ἀρχαίᾳ στίξει. Ὁ ποιη-
 τὴς ἤθελε νὰ εἴπῃ, ὡς καὶ σὺ νῦν
 εὐσχήμων μὲν γίγναι λέγειν τε
 δεινός, ἐνὶ δὲ ἔπει ἐκτάδην κείσει.
 Ἀντὶ δὲ τῆς κατηγορηματικῆς
 ἐκφράσεως προσέθηκε τὴν πα-
 ραίνεσιν. Εὐσχήμων ἐνταῦθα εἶ-

λέγειν τε δεινός. ἐν γὰρ ἔκτενεϊ ¹ σ' ἔπος. 585

χρῆν σ', εἴπερ ἦσθα μὴ καχός, παίσαντά με
γαμεῖν ² γάμον τόνδ', ἀλλὰ μὴ σιγῇ φίλων.

ΙΑΣΩΝ

Καλῶς γ' ἂν οὖν σὺ ³ τῷδ' ὑπηρετείς λόγῳ, ⁴ οὐδὲ νῦν
εἴ σοι γάμον κατεῖπον, ἥτις ⁵ οὐδὲ νῦν
τολμᾷς ⁶ μεθεῖναι καρδίας μέγαν χόλον. 590

ΜΗΔΕΙΑ

Οὐ τοῦτό σ' εἶχεν ⁷, ἀλλὰ βάρβαρον ⁸ λέχος

ναὶ ὁ ἔχων καλὰ σχήματα λόγου, ὡς ἐν Ἰπολύτ. 490 «Τί σεμνο-
μυθεῖς; Οὐ λόγων· εὐσχημόνων
δεῖ σ', ἀλλὰ τάνδρῳ ὡς τάχος
διστέον, τὸν εὐθὺν ἐξειπόντας
ἀμφὶ σοῦ λόγον».

¹ Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν
πιπτόντων καὶ κειμένων ἐκτάδην
ἀθλητῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, ὡς
καὶ ὁ Εὐστάθιος· παρατηρεῖ εἰς
Ἰλιάδ. 672 «ἐκτεταμένος κατὰ
τὸν εἰπόντα τραγικὸν τὸ ἐν γὰρ
ἐκτενεῖ σ' ἔπος· ἡγουν εἰς λόγος
ἐκτάδην ῥίψει».

² Σημαίνει ὅ τι καὶ τὸ ποιεῖ-
σθαι γάμον, ὡς ἐν Στοβ. Ἀνθο-
λογ. III, 37 «γάμους εὐτελεῖς καὶ
ἰσοτίμους ποιοῦ» Εὐριπίδ. ἐν
Τρωάδ. 1016 «οἱ δ' ἐμοὶ παῖδες
γάμους ἄλλους γαμοῦσι», Ἡρόδοτ.
IV, 145 «οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους
ἔγχευαν, τὰς δὲ ἐκ Δήμνου ἤγοντο,
ἐξέδοσαν ἄλλοις».

³ Ὁ Nauck εἶχεσεν, ὅτι πρέ-
πει νὰ γραφῇ, καλῶς γ' ἂν,
οἴμα, τῷδ' ὑπηρετεῖς
λόγῳ, τὴν δὲ διόρθωσιν ἐδέξατο

καὶ ὁ Wecklein. Ἀλλὰ τὸ οὖν
εἶναι σύνθηρος ἐν τοιαύτῃ φράσει,
μάλιστα ἐν εἰρωνείᾳ, ὡς ἐνταῦθα.
Καὶ δὴ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἶπεν
ὁ ποιητής, 504 «καλῶς γ' ἂν οὖν
δεξαιντό μ' οἴκους ὧν πατέρα κα-
τέκτανον» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν
Ἐκκλ. 806 «Πάνυ γ' ἂν οὖν Ἀντι-
σθένης αὐτ' εἰσενέγκοι». Διὰ τοῦ
τῷδε λόγῳ ἔννοεῖ τὴν πρότασιν
νὰ λάβῃ ὁ Ἰάσων τὴν Γλαύκην
γυναῖκα, ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν
Μήδειαν καὶ τὰ τέκνα.

⁴ Ἡ ἀναφορική πρότασις δίδει
τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ Μήδεια κακῶς
ἤθελεν ὑπηρετήσῃ τὸ σχέδιον τοῦ
Ἰάσονος.

⁵ Τολμᾶν ἐνταῦθα σημαίνει
ὑπομένειν, ἀνέχεσθαι, θάρρος πα-
θητικόν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἐκάβ.
332 «Τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πεφυ-
κέναι τολμᾷ ὁ ἄ μὴ χρή, τῇ βίᾳ
κρατούμενον» καὶ 326 «Τόλμα
τάδ' ἡμεῖς δ', εἰ κακῶς νομίζομεν
τιμᾶν τὸν ἐσθλόν, ἀμαθίαν ὀρλή-
σομεν».

⁶ Δέν σ' ἐμπόδιζε τοῦτο νὰ ἀν-

πρὸς γῆρας οὐκ εὐδοξον ἐξέβαινέ σοι ¹.

ΙΑΣΩΝ

Εὖ νυν τόδ' ἴσθι, μὴ γυναικὸς εἵνεκα
γῆμαί με λέκτρα βασιλέως ², ἃ νῦν ἔχω,
ἀλλ', ὥσπερ εἶπον καὶ πάρος, σῶσαι θέλων ³ 595
σέ καὶ τέκνοισι τοῖς ἐμοῖς ὁμοσπόρους ⁴ φῦσαι
τυράννους παῖδας, ἔρυμα ⁵ δῶμασι.

ΜΗΔΕΙΑ

Μή μοι γένοιτο λυπρὸς ⁶ εὐδαίμων βίος

κοινῶσης μοι τὸ σχέδιόν σου. Ὁ Nauck εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ, οὐ τοῦ τὸ σ' εἶργεν. Ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι κακὴ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς γραφῆς τῶν χειρογράφων ἐξάγεται ἡ αὐτὴ ἔννοια.

¹ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ βαρβάρου ἢ βαρβαρικὸν λέχος, ἀλλὰ τοῦτο συγχάκις γίνεται, ὡς νόμοι σοφοὶ ἀντὶ νόμοι σοφῶν. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· Ὅσον ἀδοξίαν ἡγοῦ τὸ μέχρι γήρως βαρβάρῳ συνοικῆσαι, καὶ ἐσπούδαςας ἑλληνικοῖς γάμοις τὴν προτέραν ἀμαρτίαν καλύψαι, τουτέστιν εἴ μοι μέχρι γήρως συνώξεις, ἀδοξία σοι προσετρίβητο, αἶον αἰσχύνην ἡγήσω διὰ τέλους ἀνὴρ βαρβάρου γυναικὸς καλεῖσθαι.

² Ἐφοβεῖτο ἀτιμίαν, ἂν μέχρι γήρως βάρβαρον γυναῖκα εἶχες.

³ Τὰ χειρογράφα ἔχουσι βασιλέως, ὃ δὲ Elmsley διώρθωσεν εἰς βασιλέων, διότι γῆμαί λέκτρα βασιλέως σημαίνει λαβεῖν γυναῖκα τὴν βασιλίσσαν, ὅπερ δὲν θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής. Ὁ Kloitz ὁμῶς διατηρεῖ τὴν γρα-

φὴν τῶν χειρογράφων φέρων εἰς ἀπόδειξιν τὸ χωρίον Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 637 «Ἐχὼ τὰ τοῦ Διὸς τε λέκτρα Λήδας τε».

⁴ Ἐθηκε τὴν μετοχὴν κατ' ὄνομαστικὴν, ὥστε προηγεῖτο ἡ φράσις, οὐ γυναικὸς οὐνεκα ἔγημα. Κατὰ τὸ γῆμαί ἐπρεπε νὰ εἴπῃ θέλοντα. Ἡ ἀνακολουθία ἐγένετο διὰ τὴν παρεμπέσοσαν πρότασιν ὥσπερ εἶπον, πρὸς ἣν καὶ ἔλξιν συνεμορφώθη ἡ μετοχή.

⁵ Ὁμόσποροι παῖδες λέγονται οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς σπαρέντες. Τὸ δὲ ὁμοσπόρος ἔχει ἐνεργητικὴν διὰθεσιν, Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδι. Τυράν. 460 «κάξ ἧς ἔφυ γυναικὸς υἱὸς καὶ πόσις, καὶ τοῦ πατρὸς ὁμοσπόρος τε καὶ φονεύς».

⁶ Ἐνταῦθα σημαίνει προφύλαγμα, προστασίαν. Ἀλλαχοῦ δέχεται γενικῶς, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 701 «Τοῖνδε τοι ταρβοῦντες ἐνδίκως σέβας, ἔρυμά τε χώρας, καὶ πόλεος σωτήριον».

⁷ Τί ἔννοαί ὁ ποιητής διὰ τοῦ

μηδ' ὄλθος, ὅστις τὴν ἐμὴν κνίζοι ⁴ φρένα.

ΙΑΣΩΝ

Οἷσθ' ² ὡς μέτευξαι; καὶ σοφωτέρα φανεῖ ³ 600
τὰ χρηστά ⁴ μή σοι λυπρὰ φαίνεσθω ποτέ,
μηδ' εὐτυχῶσα δυστυχῆς εἶναι δόκει.

ΜΗΔΕΙΑ.

Ἵβρις ⁵, ἐπειδὴ σοὶ μὲν ἔστ' ἀποστροφή,

ἐπιθέτου λυπρός, ἐδήλωσεν ἐν τῇ ἀναφορικῇ προτάσει, ὅς τις τὴν ἐμὴν κνίζοι φρένα. Εὐδχίμων δὲ βίος εἶναι ὁ ἔχων τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, οἷα ὑπέσχετο ὁ Ἰάσων.

¹ Προτιμᾶται ἡ εὐκτική, ἢ καὶ ἡ ὀριστική δὲν εἶναι ἡμικρημένη ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Τρωάδι. 386 «Σιγᾶν ἄμεινον τρᾶσθαι μὴδὲ Μοῦσά μοι γένοιτ' ὀϊδός, ἥτις ὑμνήσῃ κακὰ» καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 372 «Μήτ' ἐμοὶ παρέστιος γένοιτο μήτ' ἴσον φρονῶν, ὅς τ' ἀδ' ἔρπει». Ὅστις λυπεῖ, ὅστις πικραίνει τὴν ἐμὴν διάνοιαν.

² Μετεχειρίσθη ἐρώτησιν ἀντὶ προταγῆς, δηλ. μέτευξαι, ἰσθ' ὡς; μετὰ στρεψὸν τὴν εὐχὴν, καὶ φανεῖ σοφωτέρᾳ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Κύκλ. 131 «Οἷσθ' οὖν ὁ δράσεις, ὡς ἀπαίρωμεν χθονός;» Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. τυράνν. 543 «οἷσθ' ὡς ποιήσων;»

³ Ἐνταῦθα ἤρμοξε νὰ τεθῇ τελικὴ καὶ οὐχὶ προσθετικὴ πρότασις, ὡς ἐν Τρωάδι. 726 «Ἄλλ' ὡς γενέσθω, καὶ σοφωτέρᾳ φανεῖ»

μήτ' ἀντέχου» καὶ ἐν Ἀποσπάσμ. 188 «τοιαῦτ' αἶδε, καὶ δόξεις φρονεῖν, σκάπτων ἄρων γῆν, ποιμνίοις ἐπιστατῶν». Τοῦτο παρτήρησε καὶ ὁ Σχολιαστὴς εἰπὼν «Τοῦτο κατ' ἐρώτησιν οἶσθα, φησὶν, ὡς σε ἔδει μετεύξασθαι, ἵνα δόξης τὴν εὐχὴν φρονίμως ποιῆσθαι» νῦν γὰρ εὐχθῇ λόγον εἰρηκας, ὥστε τὰ χρηστά σοι λυπηρὰ φαίνεσθαι, μὴδὲ τὴν εὐτυχίαν νομίζεσθαι δυστυχίαν».

⁴ Χρηστά ὀνομάζει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἰάσονος, ὅπως λαβὼν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ τυράννου προστατεύσει τὴν Μήδειαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης τέκνα. Μετεχειρίσθη δὲ τὸ φαίνεσθαι πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐμπειρία εἶναι ἀπατηλὴ. Εὐχου, ἵνα μὴ τὰ χρηστά φαίνωνται σοὶ ποτε λυπηρὰ μὴδὲ, ἐν ᾧ εὐτυχεῖς, νὰ νομίζης, ὅτι δυστυχεῖς.)

⁵ Ὁ Ἰάσων τὴν Μήδειαν ὑβρίζει, διότι πρὸς χλευσμὸν τὴν δυστυχίαν αὐτῆς εἰκονίζει ὡς εὐτυχίαν. Ἀποστροφή δὲ ἐνταῦθα εἶναι ὁ οἶκος, εἰς ὃν δύναται τις νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὅρα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 253.

ἐγὼ δ' ἔρημος τήνδε φευξοῦμαι χθόνα.

Αὐτὴ τὰδ' εἴλου· μηδέν' ἄλλον αἰτιῶ. 605

ΜΗΑΕΙΑ

Τί δρῶσα; μῶν γαμοῦσα¹ καὶ προδοῦσά σε;

ΙΑΣΩΝ

Ἄρὰς τυράννοις ἀνοσίτους ἀρωμένη.

ΜΗΑΕΙΑ

Καὶ σοῖς ἀραῖα² γ' οὔσα τυγχάνω δόμοις.

ΙΑΣΩΝ

Ἦς³ οὐ κρινοῦμαι τῶνδ' ἐσσι τὰ πλείονα.

¹ Τοῦτο λέγει μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας ἡ Μήδεια. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν γαμεῖν λέγεται ἐπὶ ἀνδρός, τὸ δὲ γαμεῖσθαι ἐπὶ γυναικός, ἔπρεπε κυρίως νὰ εἴπῃ γαμουμένη, ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἰάσονος μετέστρεψεν εἰς ἑαυτήν. Ἡ μὲν κατάληξις τῆς μετοχῆς δηλοῖ θηλυκὸν γένος, ἡ δὲ διάθεσις τοῦ ῥήματος ἀρσενικόν, ὅπως ὑποδηλωθῇ, ὅτι τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ἰάσων. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «Θέλει δὲ εἰπεῖν, ἄρα τοιοῦτον ἔργον ποιούσα· οὐ γὰρ ἐφ' ἑαυτῆς λέγει, ἐπεὶ εἶπεν ἂν γαμουμένη, ἀλλὰ τὸν Ἰάσονος λόγον ἐφ' ἑαυτῆς μετέστρεψεν. Γαμεῖ μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ, γαμεῖται δὲ ἡ γυνή». Παραπλήσιον λέγεται περὶ τῆς Πηνελόπης ἐν Ὀρέστ. 589 «οὐ γὰρ ἐπεγάμει πόσει πόσιν, μένει δ' ἐν οἴκοις ὑγιὲς εὐναστήριον».

² Τὸ ἐπίθετον ἐνταῦθα ἔχει ἐνεργητικὴν διάθεσιν, ὡς παρὰ Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 1203 «εἰ δὲ μὴ, μενῶ σ' ἐγὼ καὶ νέρθεν ὦν

ἀρατος εἰς αἰεὶ βαρὺς» καὶ Πλάτ. ἐν Νόμ. XI 391 «ἀρατος γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιοῦτατα». Τὸ γὰρ μὲν Wecklein συνάπτει μετὰ τοῦ ἀρατῆα, ὁ δὲ Schöne μετὰ τοῦ σοῖς δόμοις, ὅπερ πιθανώτερον· ὅχι μόνον καταρῶμαι τῶν τυράννων, ἀλλὰ καὶ τῶν οἴκων σου βέβαια.

³ Ἡ ἐλλειπτικὴ φράσις, ἀντὶ ἴσθι ὡς, εἶναι συνήθης τῷ Εὐριπίδῃ, πρὸς δὴλωσιν βεβαίας ἀποφάσεως, ὡς Ἰριγίν. ἐν Αὐλίδ. 1367 «ὡς τοῦδ' οὐνεκ» οὐ σφαγήσεται· ἐν Ἀνδρομάχ. 225 «ὡς τοῦτ' ἄραρε καὶ μενῶ πόσιν μολεῖν», ἐν Φοινίσσ. 625 καὶ ἐν Ἑλέν. 831. Τὸ κρίνεσθαι ἐνταῦθα σημαίνει διαδικάζεσθαι, ἡ δὲ γενικὴ τῶνδε κατὰ μὲν τὸν Schöne εἶναι μεριστικὴ ἐξαρτημένη ἐκ τοῦ πλείονα, κατὰ δὲ τὸν Wecklein καίται ἀντὶ τοῦ περὶ τῶνδε. Προστέθη δὲ τὸ ἄρθρον εἰς τὰ πλείονα πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ταῦτα δύνανται νὰ ἔρσθωσι διὰ τινος

ἀλλ', εἴ τι βούλει παισὶν ἢ σαυτῆς φυγῇ ¹ 610
 προσωφέλημα ² χρημάτων ἐμῶν λαβεῖν,
 λέγ'· ὡς ἔτοιμος ἀφθόνῳ ³ δοῦναι χερὶ
 ξένοις τε πέμπειν σύμβολ' ⁴, οἷ δράσουσί σ' εὖ. *ουτολήμα*
 καὶ ταῦτα μὴ θέλουσα μωρανεῖς, γύναι·
 λήξασα δ' ὀργῆς κερδανεῖς ἀμείνονα. 615

ΜΗΔΕΙΑ

Οὐτ' ἂν ξένοισι τοῖσι σοῖς χρησαίμεθ' ἂν ⁵,
 οὐτ' ἂν τι δεξαίμεσθα, μηθ' ⁶ ἡμῖν δίδου·

ἀναφορικῆς προτάσεως, ὡς Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 36 «πρὶν νῦν τὰ πλεόν' ἱστορεῖν, ἐκ τῆσδ' ἔδρας ἔξελοε», ἐν Φιλοκτῆτ 576 «μὴ νῦν μ' ἔρη τὰ πλείονα» καὶ ἐν Τραχιν. 731.

¹ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, σοὶ αὐτῇ φευγούσῃ.

² Ἄλλ', ἐὰν θέλῃς νὰ λάβῃς διὰ τοὺς παῖδας ἢ διὰ σέ τὴν ἰδίαν φεύγουσαν βοήθειαν ἀπὸ τὰ χρήματά μου, λέγῃς.

³ Ὁ Ἰάσων θέλει διὰ τῶν πολλῶν χρημάτων νὰ καθυψυχάσῃ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ.

⁴ Τὰ σύμβολα ἦσαν ἀστράγαλοι τεμνόμενοι εἰς δύο, ὧν τὸ μὲν εἶχεν ὁ ξενίζων, τὸ δὲ ὁ ξενιζόμενος, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς· «Οἱ ἐπιξενούμενοι τισὶν, ἀστράγαλον κατατέμνοντες, θάτερον μὲν αὐτοὶ κατεῖχον μέρος, θάτερον δὲ κατελίμπανον τοῖς ὑποδεξαμένοις, ἵνα, εἰ δέοι πάλιν αὐτοὺς ἢ τοὺς ἐκείνων ἐπιξενοῦσθαι πρὸς ἀλλήλους, ἐπαγόμενοι τὸ ἡμισυ ἀστραγάλιον, ἀνανεοῖντο τὴν ξενίαν». Βεβαίως

πρόδος ἦτο, ἂν ὁ ἐπιστέλλων ἐπέγραψε καὶ σημεῖα, ὡς γίνεται μνεῖα ἐν τῇ Ἰλιάδι Z 168, ὅπου ὁ Βελλοροφόντης ὑπὸ τῆς Ἀντείας διαβληθεὶς πέμπεται εἰς τὴν Λυκίαν «πέμπε δὲ μιν Λυκίηνδε, πόρεν δ' ὄγε σήματα λυγρά, γράψας ἐν πίνακι πτυκτῶ θυμορρόρα πολλά, δεῖξαι δ' ἠνώγειν ᾧ πενθερῷ, ὅφρ' ἀπόλοιτο». Τινὲς ὑπέλαβον, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ γράμματα, οἷα τὰ νῦν, ὑπερ δὲν εἶναι ὀρθόν. Ὅρα Ἱστορ. τῶν Ὀμηρ. ἐπῶν σελ. 104. Ὁ δὲ Εὐστάθιος παρατηρεῖ εἰς Ἰλιάδ. σελ. 632 «Οἱ δὲ γε παλαιοί, ὅποῦν τι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐποίουν, ζωῖδιά τινα ἱερογλυφοῦντες καὶ λαιποὺς δὲ χαρακτῆρας εἰς σημασίαν ὧν λέγειν ἐβούλοντο, οὕτω καὶ αὐτοί, καλὰ καὶ τῶν τινες ὕστερον Σκυθῶν ἐσήμαινον, ἃ ἤθελον».

⁵ Τὸ ἂν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπαναλαμβάνεται δις καὶ τρίς.

⁶ Οὕτως ἔχουσιν τὰ πλείονα τῶν χειρογράφων, τὰ δὲ ὀλιγώτερα μὴ δ', τὴν δὲ γραφὴν δέχεται ἡ

κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει ¹.

ΙΑΣΩΝ

Ἄλλ' οὖν ἐγὼ μὲν δαίμονας μαρτύρομαι,
ὡς πάνθ' ὕπουργεῖν σοί τε καὶ τέκνοις θέλω. 620
σοὶ δ' οὐκ ἀρέσκει τὰ γὰρ, ἄλλ' αὐθαδία
φίλους ἀπωθεῖ· τοιγὰρ ἀλγυνεὶ πλέον.

ΜΗΔΕΙΑ.

Χώρει ²· πόθω γὰρ τῆς νεοδμήτου κόρης
αἰρεῖ χρονίζων δωμάτων ἐξώπιος ³.
νύμφευ· ἴσως γάρ, σὺν Θεῷ δ' εἰρήσεται ⁴, 625

πυρινεύου

Wecklein. Ἡ δὲ μεταβολὴ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἄλλης συντάξεως εἶναι συνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Δημοσθέν. περὶ Παραπρεσβ. § 149 «ὅμιν δὲ τοιοῦτο μὲν οὐδὲν οὐτ' ἦν μήτε γένοιτο τοῦ λοιποῦ».

¹ Τοῦτο εἶναι παροιμία, ὡς Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 664 «ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα οὐκ ὀνήσιμν». Διότι τοῦ κακοῦ ἀνδρὸς τὰ δῶρα δὲν ὠφελοῦσιν.

² Φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰάσων ἀπῆλθε μετὰ τινος σπουδῆς οἰονεῖ ἀπεγνωκῶς διὰ τὴν ἐπιμονὴν καὶ αὐθαδίαν τῆς Μηδείας, ἥτις τὴν σπουδὴν θεώρησεν ὡς προσελθοῦσαν ἐκ πύθου πρὸς τὴν νέαν σύζυγον. Τὴν λέξιν ταύτην ἀπαγγέλλει ἡ Μηδεία μετὰ τόνου καὶ ἐμφάσεως.

³ Ἐξώπιος λέγεται ὁ ὢν ἔξω τῆς ὄψεως, ἔξω τῶν ὀφθαλμῶν, ὁ ἀρροστηκώς. Συνήθως οἱ τραγικοὶ μεταχειρίζονται ἐπίθετα, ἐν ᾗ

ἤρκει ἡ πρόθεσις, ἐξ ἧς εἶναι σύνθετα τὰ ἐπίθετα, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰριγεν. ἐν Ταύρ. 80 «ἡλαυνόμεσθα φυγάδες, ἔξεδροι χθονός», ἐν Ἰππολύτ. 155 «Ἡ ναυβάτας τις ἐπλευσεν Κρήτας ἐξορμος ἀνὴρ». Ὁ τραγικὸς ἐνταῦθα θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Ἰάσων δὲν δύναται νὰ μείνῃ μακράν τῆς κόρης. Μεταχειρίζεται δὲ ὁ Εὐριπίδης πολλάκις, ὡς ἐν Ἀλκίστ. 546 «ἡγοῦ σὺ τῷδε δωμάτων ἐξωπίους ξενῶνας οἷζας τοῖς τ' ἀφροστώσιν φράσων» καὶ ἐν Ἰκέτιστ. 1038 «ἡ δόμων ἐξώπιος βέβηκε πηδήσασα». Διὰ τοῦτο παριόδετ' τὸν τραγικὸν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Θεσμοφορ. 881 «Αὐτὸς δὲ πρωτεὺς ἔνδον ἔστ' ἢ ἔξωπιος».

⁴ Τὴν φράσιν ταύτην παρεμβάλλουσιν οἱ ἀρχαῖοι, ὅταν εἰδῶσιν ὑπερηφάνους ὑποσχέσεις ἢ προαγγέλλωσιν πράγματα, ὧν τὴν ἐκτέλεσιν θεωροῦσι βεβαιοτάτην. Ἀνάλογοι φράσεις εἶναι προσκυνοῦ τὴν Νέμεσιν, σὺν

γαμεῖς τοιοῦτον, ὥστε σ' ἀρνείσθαι γάμον ¹.

ΧΟΡΟΣ ²

Στροφὴ α'.

Ἐρώτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν ³

ἐλθόντες οὐκ εὐδοξίαν

οὐδ' ἀρετὰν παρέδωκαν ⁴

ἀνδράσιν ⁵. εἰ δ' ἄλῃς ⁶ ἔλθοι

630

¹ Ἀδραστείῃ λέγω, ὡς ἐν Ῥήσ. 468, 456 «Τοιαῦτα μέν σοι τῆς μικρᾶς ἀπουσίας πρᾶξαι παρὲξ»· σὺν δ' Ἀδραστείῃ λέγω». Τὸ προκείμενον χωρίον παρώδησεν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτ. 114 «Οἶμαι γὰρ οἶμαι, σὺν θεῷ δ' εἰρήσεται, ταύτης ἀπαλλάξῃ σε τῆς ὀφθαλμίας».

² Δηλαδὴ εἶναι τοῦτον. Ὁ Ἰάσων οὕτω θέλει μεταμεληθῇ διὰ τὸν γάμον, ὥστε θέλει λέγει, ὅτι δὲν ἐγένετο. Τοῦ Ἰάσονος ἀπελθόντος ἡ Μήδεια μένει ἐντῇ σκηνῇ εἰς βαθεῖς σκέψεις βεθυτισμένη.

³ Ὁ χορὸς ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς θυστευχίας τῆς Μήδειας ἐπικαλεῖται τὴν εὐνοίαν τῆς Κύπριδος, ὅπως ὁ γάμος ἢ αὐτῷ πιστός, καὶ οἰκτεῖται τὴν τύχην ἐκείνων, «εἴ τινας ἐστερήθησαν τῆς αὐτῶν πατρίδος».

⁴ Καίται ἀντὶ μιᾶς λέξεως, ὑπεράγαν, ὑπερμετρῶς καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐπόμενον ἄλῃς. Ἐπέχει δὲ ὅσιν κατηγορευμένου ἐν τῇ συντάξει.

⁵ Εἶναι ὁ καλούμενος γνωμικός ἀόριστος, ἀντὶ παραδιδόσκει.

⁵ Ἐνταῦθα καίται ἀντὶ τοῖς ἀνθρώποις.

⁶ Ὁ Ἡσύχιος ἐρμηνεύει μετρίως. Καὶ ἀλλαχοῦ παρ' Εὐριπίδῃ κακίζεται ἡ ἀπληστος Ἀφροδίτη, ἡ δὲ μετρία ἐπαινέται, ἐν Ἑλέν. 1102 «Τί ποτ' ἀπληστος εἴ κακῶν (κὀρη Διώνης Κύπρι), ἔρωτας, ἀπάτας δόλια τ' ἐξευρήματα ἀσκοῦσα φίλτρα θ' αἵματηρὰ δωμάτων; εἰ δ' ἦσθα μετρία, τᾶλλα γ' ἡδίστη θεῶν πέφυκας ἀνθρώποισιν, οὐκ ἄλλως λέγω» Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 553 «Κύπρι καλλίστα, θαλάμων εἴη δέ μοι μετρία μὲν χάρις, πόθοι δ' ὅσοι, καὶ μετέχοιμι τᾶς Ἀφροδίτας, πολλὰν δ' ἀποθείμαν». Ὀππιν. ἐν Ἀλυστ. IV 32. Παρ' Ἀθηναίῳ παραβάλλεται πρὸς τὸν οἶνον XIII 562 E «Θεόφραστος δ' ἐν τῷ Ἐρωτικῷ Χαίρήμονά φησι τὸν τραγικὸν λέγειν, ὡς τὸν οἶνον τῶν χρωμένων τοῖς τρόποις κεράνυσθαι, οὕτως καὶ τὸν ἔρωτα ὅς μετριάζων μὲν ἐστὶν εὐχαρις, ἐπιτεινόμενος δὲ καὶ διαταράττων χαλεπώτατος». Τοῦ ἀκράτου ἔρωτος τὸ ἦθος περιγράφει

Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχαρις οὕτως ¹.
μήποτ', ὦ δέσποιν' ἐπ' ἐμοὶ χρυσέων τόξων ² ἐφείης
ἡμέρῳ χρίσας ³ ἄφυκτον εἰστόν.

¹ Ἀντιστροφή α'.

Στέγοι ⁴ δέ με σῶφροσύνα,
δῶρημα κάλλιστον θεῶν.
μηδέ/ποτ' ἀμφιλόγους ⁵ ὁρ-
γὰς ἀκόρεστά τε νείκη ⁶

635

ὁ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Δημητρ. XXXVIII «πολλάκις ἐγένετο τὰ τῆς Σαπφούς ἐκεῖνα περὶ αὐτὸν πάντα, φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυρῶδες, ὄψεων ὑπολείψεις, ἰδρῶτες ὀξεῖς, ἀταξία καὶ θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος δὲ τῆς ψυχῆς κατὰ κράτος ἡττωμένης ἀπορία καὶ θάμβος καὶ ὠχρίσας».

¹ Λεῖπει ἡ ἀναφορικὴ πρότασις, ὥς ἡ Κυπρίς.

² Τὰ τόξα καὶ τὰ βέλη δὲν ἔχει ἡ Ἀφροδίτη, ἀλλ' ὁ Ἔρως, δι' οὗ ἡ θεὰ ρίπτει ταῦτα, Εὐριπίδ. ἐν Ἰριγεν. ἐν Λύλιδ. 543 «Μάκαρες, οἱ μετρίας θεοῦ μετὰ τε σῶφροσύνας μετέσχον λέκτρων Ἀφροδίτας, γαλανεῖα χρησάμενοι μαινόμεν' οἰστρων, ὅθι δὴ δίδυμ' Ἔρως ὁ χρυσοκόμας τόξ' ἐντρίνεται χαρίτων, τὸ μὲν ἐπ' εὐαίῳι πότμῳ, τὸ δ' ἐπὶ συγχύσει βιοτῆς».

³ Τοῦτο ἐγένετο κατὰ μίμησιν ἐνίων πολεμιστῶν χριόντων τὰ βέλη δηλητηριῶ, Ὀδυσσ. Α 263 «Ὀδυσσεὺς φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας, Ἡ αἰτιατικὴ

ἄφυκτον οἰστόν συνάπτεται μὲν μετὰ τοῦ χρυσέων τόξων, ἀλλὰ χρησιμεύει καὶ ὡς ἀντικείμενον τοῦ χρίσας. Ἡ ἔννοια τῆς ὁλης στροφῆς. Οἱ Ἑρωτες, ὅταν μὲν ἔλθωσιν ὑπερβολικοί, δὲν φέρουσιν εὐδοξίαν, οὐδὲ ἀρετὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐάν ὅμως ἡ Ἀφροδίτη ἔλθῃ μετρία, δὲν ὑπάρχει ἄλλη θεὰ οὕτως εὐχάριστος, ὡς αὕτη. Εὐχόμαι, ὦ δέσποινα, ἐναντίον ἐμοῦ ἐκ τῶν χρυσῶν τόξων νὰ μὴ ρίψῃς ἀλάνθαστον βέλος ἀλείψασα μὲ ἐπιθυμίαν.

⁴ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι στέργοι, ἀλλ' ὁ Wecklein ἔγραψε στέγοι καὶ τὴν διόρθωσιν εὐρομέν πιθανήν διότι ὁ χορὸς εὐχεται, ἵνα ἡ σῶφροσύνη σκεπάζῃ καὶ προφυλάσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοιούτων βελῶν.

⁵ Ἀμφίλεκτος καὶ ἀμφίλογος λέγεται ὁ ἐρίζων διὰ τὸ κράτος, ὁ φιλονεικος ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 500 «Εἰ πᾶσι ταῦτ' ἀλὸν ἔφυσον ὁ ἄμα, οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις».

⁶ Τὰ ἀκόρεστα νείκη εἶναι συν-

Θυμὸν ἐκπλήξας¹ ἑτέροις ἐπὶ λέκτροις²
 προσβάλοι δεινὰ³ Κύπρις, ἀπολέμους³ δ' εὐνάς σεβίζουσ' *ἐλπίστα*
 ὀξύφρων⁴ κρίνοι λέχη γυναικῶν. 641

συμφιλίωσιν
 Στ ρ ο φ ῆ θ'.

ὦ πατρίς, ὦ δῶματα⁵, μὴ

δῆτ' ἀπολίσ⁶ γενοίμαν

τὸν ἀμνηχανίας ἔχουσα 645

δυσπέρατον⁷ αἰὼν⁷, *ὅτι*

εἰκτρότατον ἀχέων.

Θανάτῳ, Θανάτῳ⁸ πάρος δαμείην

ἀμέραν τάνδ' ἐξανύσασα⁹. μὴ-

ἔπειτα τοῦ θυμοῦ ἐκπλήξασα.

¹ Ἐπὶ τῆς φράσεως ἐ τ έ ρ ο ι ς ἐ π ῖ λ έ κ τ ρ ο ι ς πίπτει ὁ τό- νος τῆς προτάσεως.

² Ἐν τῇ ἡγουμένῃ ἐνεργεῖα ὄν- τως εἶναι φοβερά ἡ Ἀφροδίτη.

³ Τὸ ἐπίθετον ληπτέον κατη- γορηματικῶς, ποιεῖ δὲ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγουμένα ἀ μ φ ι λ ὀ - γ ο υ ς ὀ ρ γ ᾶ ς καὶ ἀ κ ὀ ρ ε σ τ α ν ε ῖ κ η, δηλ. τιμῶσα τὰς εὐνάς μὴ ἔχουσας ἔριδας καὶ φιλονει- κίας. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τιμάτω δὲ ἡ Ἀφροδίτη τὰς εὐ- νὰς τὰς ἀπολέμους, καὶ μὴ ἑάτω αὐτὰς στασιάζειν». Κατὰ τὴν αὐ- τὴν σημασίαν μετεχειρίσθη τὸ ἐπίθετον καὶ ὁ Πίνδαρος ἐν Πυθ. V. 90 «ἀ π ὅ λ ε μ ο ς ε ὑ ν ο μ ῖ α».

⁴ Ὀξύφρων λέγεται ὁ ὀξέως καὶ ταχέως κρίνων. Εὐχομαι δὲ νά με προφυλάσῃ ἡ σωφροσύνη, ἡ ὁποία εἶναι ὠραιότατον δῶρον τῶν θεῶν· μὴδέ ποτε ἡ φοβερά

Ἀφροδίτη νά μὴ ῥίψῃ φιλονει- κους ὀργὰς, καὶ ἀχορτάστους φι- λονεικίας δι' ἔρωτος τρώσασα τὴν ψυχὴν, ὅπως κάμω ἄλλον γάμον, ἀλλὰ τιμῶσα τοὺς εἰρηνικοὺς γά- μους μετὰ ὀξύτητος διανοίας εἴθε νά συμφιλίωσιν τοὺς γάμους τῶν γυναικῶν.

⁵ Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο, ὦ δῶ- ματ' ἐμόν, ἀλλ' ἡ διόρθωσις τοῦ Nauck ἐγένετο ὑπὸ πολλῶν δεκτῇ.

⁶ Τὴν πλήρη ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα στροφὴν ἔδει ὁ χορὸς λα- βῶν ἀφορμὴν ἐκ τῆς Μηδείας, ἥτις τὴν αὐτῆς πατρίδα φυγοῦσα εἰς πολλὰς συμφορὰς περιέπεσεν.

⁷ Δυσπέρατος αἰὼν λέγεται ὁ βίος, ὃν δυσκόλως δύναται τις νά περάσῃ.

⁸ Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως δεικνύει τὴν σταθερὰν γνώ- μην τοῦ χοροῦ.

⁹ Οὕτως ἔχουσι τὰ χειρόγραφα καὶ κατὰ τὴν γραφὴν τῶν χει-

χθων δ' οὐκ ἄλλος ὑπερθεν ἢ
γᾶς πατρίας στέρεσθαι.¹

650

¹ Αντιστροφή β'.

Εἶδομεν, οὐκ ἐξ ἐτέρων
μῦθον² ἔχω φράσασθαι·
σὲ γάρ³ οὐ πόλις, οὐ φίλων τις

655

ρογράφων ἐξηγεῖται οὕτω· πᾶ-
ρος δαμείην ἢ ἀπολὶς
γενέσθαι, ἀμέραν τάνδ'
ἐξανύσσα=βίον ἐκπλή-
σσα (ἐκπλήρημι). Μετεχει-
ρίσθη δὲ ὁ ποιητὴς τὴν δεικτικὴν
ἀντωνυμίαν, ὥς οἱ ἀρχαῖοι λέ-
γουσι καὶ τὸ δεφῶς. Ἐπειδὴ
ὅμως ἐνόμισάν τινες, ὅτι ὁ χορὸς
δὲν ἐννοεῖ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν
ὁμιλεῖ, ἀλλὰ τάνδε ἀμέραν,
ἢ ἀπολὶς ἂν γενοίμαν
διορθοῦσιν εἰς ἢ ἔξανύσσασα.

¹ Ὁ Εὐριπίδ. καὶ ἐν Ἡλέκτρ.
1314 λέγει «Καὶ τίνες ἄλλαι στο-
ναχαὶ μείζους ἢ γῆς πατρίας ὄρον
ἐκλείπειν;» καὶ ὁ Ὅμηρος ἐν
Ὀδυσσ., I 34 «Ὡς οὐδὲν γλύκιον
ἢς πατρίδος οὐδὲ τοκήων». Ὡς
πατρίς, ὡς οἶκος, εὐχομαι. ἵνα μη-
δύλως δὲ γείνω ἄπατρις διάγουσα
τὸν ἀθλιὸν βίον τῆς στενοχωρίας,
τὴν οἰκτροτάτην τῶν θλίψεων.
Εἶθε νὰ ἀποθάνω, νὰ ἀποθάνω
πρότερον πρὶν νὰ γείνω ἄπατρις
ταύτην δὲ τὴν ἡμέραν τελειώσα-
σα· δὲν ὑπάρχει ἄλλη συμφορὰ
μεγαλειτέρα παρὰ νὰ στερηθῇ τις
τῆς πατρίδος του.

² Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι μύ-

θων, ἀλλ' ὁ Nauck διώρθωσεν εἰς
μῦθον, ἢ δὲ διόρθωσις ἐπιδοκιμά-
ζεται. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει
«αὐταῖς ὄψεσιν ὁρῶμεν ἐπὶ τῆς
Μηδείας, καὶ οὐκ ἐξ ἀκοῆς τοῦτο
μυθάνομεν». Κατὰ πολλοὺς καὶ
διαφόρους τρόπους ἐδήλωσε τὴν
ἐννοίαν ταύτην ὁ Εὐριπίδης, ὥς
ἐν Ὁρέστ. 532 «Τί μαρτύρων ἄλ-
λων ἀκούειν δεῖ μ', ἢ γ' εἰσορᾷν
πάρα;» ἐν Τρωάδ. 486 «οὐκ ἄλ-
λων πάρα κλύουσα ἔκλαυσα,
τοῖσδε δ' εἶδον ὄμμασιν αὐτῇ», ἐν
Ἰκέτις. 684 «λεύσσω δὲ ταῦτα
κοῦ κλύων», Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ.
901. Ἀντὶ τοῦ ἔχω ἄλλοι γρά-
φουσιν ἔχομεν.

³ Ὁ γὰρ ἔχει ἐπεξηγηματικὴν
σημασίαν. Ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ
ζήτημα, ἂν ὁ ποιητὴς ἐννοῇ τὴν
Κόρινθον ἢ τὴν πόλιν τῶν Κόλ-
χων. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδαμοῦ τοῦ
δράματος ἐδηλώθη τοιαύτη προ-
δοχία παρὰ τῆς Κορίνθου, συνά-
γεται, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἐννοεῖ τὴν
πατρίδα τῆς ἡρώιδος. Τότε ὅμως
ἀναφύεται ἡ δυσκολία, διὰ τί δὲν
μετεχειρίσθη τὸ οἰκτεῖρειν κατ'
ἐνεστῶτα ἢ μέλλοντα, ὥς λέγει ὁ
Schöne. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι καὶ

ᾧ κτεῖρεν ¹ παθοῦσαν

δεινότατα παθέων.

καί μοι ἀχάριστος ² ὅλοιθ', ὅτω πάρεστιν

μὴ φίλους τιμᾶν καθαρὰν ³ ἀνοί-

ξαντα ⁴ κληῖδα φρενῶν· ἐμοὶ

μὲν ⁵ φίλος οὐ ποτ' ἔσται.

ΛΙΓΥΣ ⁶

Μήδεια, χαῖρε ⁷· τεῦδε γὰρ προοίμιον

ὁ ἀόριστος δύναται νὰ ἐξηγηθῇ· διότι ὁ χορὸς ἀποβλέπει εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἔπαθεν ἡ Μήδεια τὴν συμφορὰν.

¹ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ᾧ-κτεῖρεν, ὃ δὲ Musgrave διώρωσεν ᾧ κτισεν τὴν δὲ διώρωσιν ἐδέξαντο ὁ Wecklein καὶ ὁ Weil.

² Τὸ ἐπίθετον ληπτέον κατηγορηματικῶς· ἄς ἀπολεσθῇ κάκιστα. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ἐξελέξατο τοῦτο, διότι πρόκειται περὶ ἀγνωμοσύνης.

³ Κατ' ἐναλλαγὴν συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κληῖδα, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ συμφωνῇ μετὰ τοῦ φρενῶν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 793 «σὺ καὶ τόδε νεῖκος ἀνδρῶν ξέναιμον ἔχεις ταραξας», Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1351 «Ἀνάγετ' ἀνάγετε κωκυτὸν ἐπὶ κάρᾳ τε λευκοπήχεις κτύπους χεροῖν». Σαφέστερον δηλοῦν τὴν ἐννοίαν σκόλιόν τι παρὰ Bergk ἀριθ. 7 «εἴθ' ἔξῃν ὁπαῖός τις ἦν ἕκαστος διελόντ', ἔπειτα τὸν ἐσιδόντα, κλείσαντα πάλιν, ἄνδρα φίλον νομίζειν ἄδολῳ φρενί».

⁴ Ἐνταῦθα περιέμενέ τις ὅτι-

κὴν κατὰ τὸ ὅτω, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία εὐρηται πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Ἰλιάδ. Α 541 «αἰεὶ τοι φίλον ἔστιν, ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἔδντα» καὶ X 109 «ἐμοὶ δὲ τότ' ἂν πολὺ κέρδιον εἴην ἀντηνῇ Ἀχιλλῆα κατακτείναντα νέεσθαι».

⁵ Ἡ ἀντίθεσις ἀλλοις δὲ συχναῖς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παραλείπεται, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 11 «Ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς μῦθος, Ἀντιγόνῃ, φίλων οὐδ' ἡδὺς οὐτ' ἀλγεινὸς ἔκετ'» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 480. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ χορὸς τὰς κακὰς πράξεις διὰ παραπλησίων φράσεων ἀποδοκιμάζει, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 374 «μήτ' ἐμοὶ παρέστιος γένοιτο μήτ' ἴσον φρονῶν, ὃς τὰδ' ἔρδει» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἀποσπασμ. 848. Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν γνωρίζομεν, δὲν λέγομεν λόγον ἀκούσασθαι αὐτὸν παρ' ἄλλου. σὲ δηλαδὴ οὕτε πόλις, οὕτε κανεῖς ἐκ τῶν φίλων ἐλυπήθη, ἂν καὶ ἔπαθες φοβερωτάτας συμφοράς. Κάκιστα ἄς ἀπολεσθῇ, εἰς ὃν τινα εἶναι εὐκόλον νῆ μὴ σέβηται τοὺς φίλους ἀνοίξας τὴν κλεῖδα καθαρὰς διανοίας· εἰς ἐμέ

κάλλιον οὐδεὶς οἶδε προσφωνεῖν φίλους 1.

ΜΗΔΕΙΑ

ὦ χαῖρε καὶ σύ, παῖ σοφεῦ 2 Πανδίωνος, 665

Αἰγεῦ. πόθεν γῆς τῆσδ' ἐπιστροφᾷ πέδον; 3

βεβαίως οὐδέποτε θὰ ἦναι φίλος.

6 Ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ Αἰγέως δὲν παρέλκει, ἀλλὰ καὶ τὴν πλοκὴν τοῦ μύθου· προᾶγει καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας ἐρμηνεύει· ἐδείξαμεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ σελ. 46. Ὁ Αἰγεὺς ἦλθεν εἰς τὴν σκηνὴν διὰ τῆς δεξιᾶς θύρας.

7 Ἐν ᾧ οἱ βόρειοι λαοὶ προσαγορεύουσιν εὐχόμενοι καλὴν ἡμέραν ἢ καλὴν νύκτα, καὶ ἄλλοι διακρινόμενοι ἐπὶ εὐσεβείᾳ ἐπεύχονται τὴν εὐλογίαν τοῦ θεοῦ, ὁ εὐθυμος ἐλληνικὸς λαὸς προσφωνεῖ διὰ τοῦ χαίρειν, Λουκιαν. I 726 «Τὸ μὲν δὲ χαίρειν ἀρχαῖα μὲν ἢ προσαγόρευσις, οὐ μὲν ἐωθινή μόνον οὐδ' ὑπὲρ τὴν πρώτην ἐντευξιν, ἀλλὰ καὶ πρῶτον μὴ ἰδόντες ἀλλήλους ἔλεγον αὐτό, ὡς τό· χαῖρ', ᾧ δυνάστα τῆσδε γῆς Τυρυνθίας».

1 Ἐν τοῖς χρεῖττοις τῶν χειρογράφων εὐρήται ἡ δοτικὴ φίλοις καὶ ὁντως ἐνίοτε τὸ προσφωνεῖν συντάσσεται καὶ πρὸς δοτικὴν, Διογένη. Λαέρτ. VIII, § 60 «ὣ δὲ καὶ τὰ περὶ φύσεως προσεφώνηκεν οὕτως». Συνηθέστερον ὁμοίως συντάσσεται πρὸς διπλὴν αἰτιατικήν, ὡς Πλούταρχ. ἐν Ἡθικ. 603 Α «καὶ με προσφωνεῖ τάδε». Ἀλέξανδρος ὁ μέγας τοῦ

Δαρείου κρατήσας μόνον τὸν Ἀντίπατρον καὶ τὸν Φωκίωνα οὕτω προσηγόρευε, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Φωκίων. XVII «Ὁ γοῦν Δοῦρις εἴρηκεν, ὡς μέγας γενόμενος καὶ Δαρείου κρατήσας ἀφείλε τῶν ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν πλὴν ἐν ὅσαις ἔγραψε Φωκίῳ»· τοῦτον δὲ μόνον, ὥσπερ Ἀντίπατρον, μετὰ τοῦ χαίρειν προσηγόρευε».

2 Ἐπειδὴ ἡ σοφία τοῦ Πανδίωνος δὲν εἶναι γνωστὴ, ὁ Σχολιαστής θεωρεῖ τὸ ἐπιθετικὸν ὡς παραπλήρωμα· «Εὐεπίφορος ἐστὶν ὁ Εὐριπίδης εἰς τὸ λέγειν σοφὸς καὶ σοφῇ, πρὸς μὴδὲν χρήσιμον παραλαμβάνων τὸ ὄνομα. Κατὰ τί γὰρ σοφὸς ὁ Πανδίων λέγεται; οὐ γὰρ δὴ ὠνόμασται τοιοῦτον αὐτοῦ τὸ ἔργον, ἀλλ' οὐδὲ πανουργίας ἐχόμενον, ὥστε διὰ τοῦτο λέγεσθαι αὐτὸν σοφόν, ἀλλ' ὥσπερ παραπληρώματι χρῆται τῇ λέξει».

3 Πέδον εἶναι τῆς αὐτῆς ρίζης μετὰ τοῦ πούς, ὡς δεικνύει τὸ ἐκατόμπεδος, πέξα καὶ τὸ λατιν. pes· σημαίνει δὲ ἔδαφος. Ἀπὸ τοῦ ἔρχεσθαι εἰς τὸ ἔδαφος ταύτης δὲ τῆς χώρας; Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ἐκτεθῶσι διὰ συνεχοῦς λόγου· διότι ἡ στιχομυθία ἀρμύζει κυρίως εἰς τὸν ἐναγώνιον λόγον τῶν συγκρουομένων καὶ ἐρίζοντων, ἀλλ'

ΑΙΓΕΥΣ

Φοίβου παλαιὸν ἐκλιπὼν χρηστήριον.

ΜΗΔΕΙΑ

Τί δ' ὀμφαλὸν ¹ γῆς θεσπιωδὸν ἐστάλης;

ΑΙΓΕΥΣ

Παίδων ² ἐρευνῶν σπέρμ' ὅπως γένοιτό μοι.

ΜΗΔΕΙΑ

Πρὸς θεῶν ³, ἅπαις γὰρ δεῦρ' αἰεὶ τείνειςβίον; 670

ΑΙΓΕΥΣ

Ἄπαιδές ἐσμεν δαίμονός τινος τύχη. καὶ ἄν τις αἴσῃ

ΜΗΔΕΙΑ

Δάμαρτος οὔσης ⁴, ἥ λέχους ἄπειρος ὦν;

ὁ ποιητὴς προετίμησε τὴν στίχο-
μυθίαν καὶ ἐν λόγῳ, ὅστις ἤρμο-
ξε νὰ διατυπωθῇ ἀφηγηματικῶς,
ὅπως εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ δρά-
ματος ἐπίχυση ζωηρότητα.

¹ Οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἐν Δελφοῖς
μαντεῖον ἐθεώρουν τὸ κέντρον τῆς
Ἑλλάδος καὶ τῆς ὅλης γῆς· διότι
ἐνταῦθα συνέρρεον πολλαὶ ὁδοί,
καὶ ἐνταῦθα συνηγνῶντο ἐν τοῖς
χρόνοις τῶν μεταναστεύσεων τῶν
φυλῶν οἱ ἐκ βορρᾶ καὶ νότου ἐρ-
χόμενοι. Ὅπου δὲ τοῦτο συμβαί-
νει, διὰ πλάνην τῆς ψυχῆς κέν-
τρον θεωρεῖται· Εὐριπίδ. ἐν Ὀ-
ρέστ. 324. «ἂν ὁ Φοῖβος ἔλακεν
ἔλακε, δεξάμενος ἀνὰ δάπεδον, ἵνα
μεσσύμφαλοι λέγονται μυχοὶ γᾶς»
ἐν Ἰων. 461 «Φοιβήσις ἐνθα γᾶς
μεσσύμφαλος ἐστὶ παρὰ χορευο-
μένῳ τρίποδι μαντεύματα κραι-
ναι». Θεσπιωδὸς σημαίνει, ὅτι
καὶ χρησιμὸς· ἔθηκε δὲ τὸ ἐπί-
θετον, διότι ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἐν
στίχοις ἐδίδοι τὰ μαντεύματα αὐ-

τοῦ. Διὰ τί ἐπορεύθη εἰς τὸν
ὀμφαλὸν τῆς γῆς τὸν δίδοντα χρη-
σμούς;

² Ἡ λέξις, ἐφ' ἧς πίπτει ὁ τό-
νος τῆς φράσεως, ἐτέθη ἐν ἀρχῇ.
Ἐστάλην ἐρευνῶν, ὅπως σπέρμα
παίδων γένοιτό μοι.

³ Ἡ φράσις αὕτη δηλοῖ ἔκπλη-
ξιν, ὡς ἐν Φοινίσσ. 572 «πρὸς
θεῶν, τρόπαια πῶς ἀναστήσεις
Διί;» Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ παρα-
λειφθεῖσαν πρότασιν, δηλ. λέγεις
ταῦτα· διότι. Τὸ δεῦρο εἰληπται
ἐνταῦθα χρονικῶς, ἡ δὲ φράσις
δεῦρ' αἰεὶ σημαίνει μέχρι τοῦ νῦν,
ἕως τώρα. Συνήθως τὴν φράσιν
μεταχειρίζονται οἱ δραματικοὶ ὡς
Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1216 «Ἐα
τὰ λοιπά· δεῦρ' αἰεὶ γὰρ εὐτυ-
χεῖς». Παράβαλλ. Αἰσχύλ. ἐν Εὐ-
μενίσ. 596 καὶ Ἀριστοφάν. ἐν
Λυσιστράτ. 1135. Ἄτεκνος μέ-
χρι τοῦδε ὑπάρχεις;

⁴ Τὸ ἔρμα ἐννοεῖται ἐκ τῆς
προηγουμένης προτάσεως, ὁ συμ-

ΑΙΓΕΥΣ

Οὐκ ἐσμέν εὐνῆς ἄζυγες ¹ γαμηλίου.

ΜΗΔΕΙΑ

Τί δῆτα Φοῖβος εἶπέ σοι παίδων πέρι;

ΑΙΓΕΥΣ

Σοφώτερ' ἢ κατ' ἄνδρα ² συμβαλεῖν ἔπη. 675

ΜΗΔΕΙΑ

Θέμις μὲν ³ ἡμᾶς χρησμὸν εἶδέναι θεοῦ;

ΑΙΓΕΥΣ

Μάλιστα, ἐπεὶ τοι ⁴ καὶ σοφῆς δέϊται φρενός.

ΜΗΔΕΙΑ

Τί δῆτ' ἔχρησε; λέξον, εἰ θέμις κλύειν.

ΑΙΓΕΥΣ

Ἄσκει ⁵ με τὸν προὔχοντα μὴ λῦσαι πόδα.

βαίνει συνήθως ἐν τῇ στιχομυθίᾳ. Εἶσαι ἄπαις, ἐν ᾧ ἔχεις γυναῖκα, ἢ εἶσαι ἄγαμος, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 308 «ἄνδρος ἢ τεκοῦσα; πρὸς μὲν γὰρ φύσιν πάντων ἄπειρος τῶνδε».

¹ Ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου ἡδύνατο ὁ ποιητὴς νὰ μεταχειρισθῇ μόνον τὸ ἄνδρ, ὡς ἐν τοῖς τέχνων ἄπαιδες, ἀφελοί, φίλων, ἀπεπλός, φαρέων, λευκῶν, ἄσχευος, ἀσπίδων, ἀλυπος ἀτης, ἀλαμπές, ἡλίου κτλ. Τοιαῦται ὅμως φράσεις εὐρησθαι καὶ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς πεζογράφοις, ὡς Ἀνδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 117 «ἄπαις ἀρρέων παίδων».

² Ἐνίοτε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγκρίνεται ἐπίθετον πρὸς ἐμπρόθετον φράσιν ἔχουσαν τὴν πρὸς ἡ κατὰ, ἥτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπίθετον, ὡς Θουκυδ. IV, 39 «ὁ γὰρ

ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστερώς ἐκάστω παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν», Πλάτ. ἐν Κρατύλ. 392 Α «ταῦτα μείζω ἐστὶν ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σὲ ἐξευρεῖν». Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ σημαινόμενον τῶν λόγων ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν.

³ Ἐννοεῖται παραλειφθεῖσά τις πρότασις· εἰ δὲ μὴ θέμις, οὐκ ἐρωτῶ.

⁴ Μάλιστα εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γνωρίζῃς τὸν χρησμὸν, διότι ἴσα ἴσα οὗτος ἔχει ἀνάγκην σοφῆς διανοίας, οἷα ἡ σή.

⁵ Ἄσκειν ἐνταῦθα ὀνομάζει τὴν κοιλίαν, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς· «Ἄσκει οὖν τῆς γαστροῦς, πόδα δὲ τὸ μῦρον, παρόσον ὡς ποδῶν τοῦ ἄσκει προέχει. Λέγει οὖν, ὅτι ἔχρησέ μοι μὴ συνελθεῖν ἐτέρᾳ, πρὶν ἐπιβῆναι τῆς πατρίδος. Τοῦτο γὰρ αἰνίττεται, ὅτι αὐτὸς οὐ συνήσιν». Τὸν χρησμὸν ἐξηγεῖ

ΜΗΔΕΙΑ

Πρὶν ἂν τί δράσης¹ ἢ τίν' ἐξίκη χθόνα; 680

ΑΙΓΕΥΣ

Πρὶν ἂν πατρώαν αὖθις ἐστίαν μόλω.

ΜΗΔΕΙΑ

Σὺ δ' ὥς τί χρήζων² τήνδε ναυστολεῖς χθόνα;

ΑΙΓΕΥΣ

Πιτθεὺς τις ἐστὶ, γῆς ἄναξ Τροϊζηνίας.

ΜΗΔΕΙΑ

Παῖς, ὥς λέγουσι³, Πέλοπος εὐσεβέστατος.

ΑΙΓΕΥΣ

Τούτῳ θεοῦ μάντευμα κοιγῶσαι θέλω. 685

ΜΗΔΕΙΑ

Σοφὸς⁴ γὰρ ἀνὴρ καὶ τρίβων τὰ τοιάδε.

καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Θησ. III
«Αἰγεὺς δὲ παῖδων δεομένῳ τὴν
Πυθίαν ἀνελεῖν λέγουσι τὸν θρυ-
λούμενον χρησμόν, διακελευομένην
μηδεμιᾷ γυναικὶ συγγενέσθαι πρὶν
ἔλθεῖν εἰς Ἀθήνας, οὐ πάνυ δὲ
τοῦτο φράζειν εὐδὴλως δοκοῦσαν»
ἔθεν εἰς Τροϊζήνα παρελθὼν ἀνε-
κοινοῦτο Πιτθεῖ τὴν τοῦ θεοῦ φω-
νὴν οὕτως ἔχουσαν. Ἀσχοῦ τὸν
προὔχοντα πόδα, μέγα φέρτατε
λαῶν, μὴ λύσης πρὶν δῆμον Ἀθη-
νέων εἰσαφικέσθαι».

¹ Ἡ Μήδεια εἰκασεν, ὅτι ὁ θεὸς
δὲν ἀπαγορεύει διὰ παντός, ἀλλὰ
μέχρι τινὸς χρονικοῦ ὁρίου. Παρα-
πλησία φράσεις εἶναι ἡ ἐν Αἴαντ.
107 «πρὶν ἂν τί δράσης ἢ τί κερ-
δάνης πλέον;»

² Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ
ἡ φράσις ὡς πρὸς τί, ὡς Σοφοκλ.
ἐν Τραχιν. 1182 «ὡς πρὸς τί πί-
στιν τήνδ' ἄγαν ἐπιστρέψεις;»

Τὸ δὲ ναυστολῶ ἐνταῦθα σημαί-
νει ταξειδεύων μὲ πλοῖον διέρχο-
μαι διὰ τινος χώρας.

³ Ἡ φράσις, ὡς λέγουσι, προσ-
διορίζει τὸ εὐσεβέστατος.
Ὁ Πιτθεὺς ἐπαινεῖται καὶ ἐν Ἰπ-
πολύτ. 11 «Ἰππόλυτος, ἀγνοῦ
Πιτθέως παιδεύματα».

⁴ Ἡ σοφία τοῦ Πιτθέως ἦτο
γνωστὴ ἐν τῷ ἡρωικῷ αἰῶνι, ὡς
λέγει ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Θησ.
κεφ. 3 «Πιτθεὺς ὁ Θησέως πάπ-
πος πόλιν μὲν οὐ μεγάλην τὴν
Τροϊζηνίων ἔφικσε, δόξαν δὲ μά-
λιστα πάντων ὡς ἀνὴρ λόγιος ἐν
τοῖς τότε καὶ σοφώτατος ἔσχευ». Ὁ γὰρ
αἰτιολογεῖ πρότασιν νοου-
μένην ἐκ τοῦ ἡγουμένου στίχου
καλῶς ποιῶν θέλει κοινῶσαι τοῦ-
τῳ διότι ὁ ἀνὴρ εἶναι σοφὸς καὶ
ἐντριβὴς περὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς
Βύριπίδ. ἐν Ῥήσ. 625 «τρίβων
γὰρ εἰ τὰ κοινά».

ΑΙΓΕΥΣ

Κάμοί γε πάντων φίλτατος δορυξένων¹.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄλλ' εὐτυχοίης καὶ τύχοις ὅσων ἐράς.

ΑΙΓΕΥΣ

Τί γάρ² σὸν ὄμμα χρώς τε συντέτηχ' ὅδε;

ΜΗΔΕΙΑ

Αἰγεῦ, κάκιστός ἐστι μοι πάντων³ πόσις. 690

ΑΙΓΕΥΣ

Τί φῆς; σαφῶς μοι σὰς φράσον δυσθυμίας.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄδικεῖ μ' Ἰάσων οὐδὲν ἐξ ἐμοῦ παθὼν⁴.

ΑΙΓΕΥΣ

Τί χρῆμα δράσας;⁵ φράζε μοι σαφέστερον.

ΜΗΔΕΙΑ

Γοναῖτ' ἐφ' ἡμῖν⁶ δεσπότην δόμων ἔχει.

¹ Κατὰ τὸν Εὐστάθιον ἡ λέξις δορύξενος ἔχει πολλὰς σημασίας· σημαίνει τὸν ἐκ πολέμου φίλον γενόμενον καὶ τὸν πρεσβεύοντα περὶ λύτρων, Εὐστάθ. εἰς Ἰλιάδ. Γ 405 «περὶ δὲ δορυξένου ὁ αὐτὸς Πausanias φησιν, ὅτι δορύξενος ὁ ἐκ πολέμων φίλος καὶ ὁ πρεσβεύων περὶ λύτρων εἰς ζῶντωντινες», καὶ ἐν σελ. 485 «δορύξενος δὲ ὁ πολέμου χάριν ἢ ἐκ πολέμου φιλιωθείς, ὡς Γλαῦκος καὶ Διομήδης». Σημαίνει ὅμως καὶ οἰονδήποτε ξένον, ὡς ἐνταῦθα καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 46.

² Τὸν τελευταῖον στίχον, ὡς φαίνεται, ἡ Μῆδεia ἀπήγγειλε μετὰ τοσαύτης συγχινήσεως, ὥστε διήγειρε τὴν προσοχὴν τοῦ Αἰγέως, ὅστις τρόπον τινὰ λέγει· σὺ βεβαίως φαίνεσαι, ὅτι δὲν εἶ-

σαι εὐτυχής· διότι ὁ ὀφθαλμὸς καὶ τὸ σῶμα εἶναι ἐφθαρμένα ὑπὸ λύπης.

³ Ὁ σύζυγός μου εἶναι ὁ χείριστος πάντων τῶν συζύγων.

⁴ Ὁ Ἰάσων, ὃν καὶ δὲν ἔπαθε κανὲν κακὸν ἀπὸ ἐμέ, ὅμως ἀδικεῖ με.

⁵ Προσδιορίζει τὸ ἐννοούμενον ἀδικεῖ.

⁶ Τὸ κακὸν ἐπιτείνεται, ὅτι ὁ Ἰάσων δὲν ἔλαβε τὴν Γλαύκην ὡς παλλακὴν, ἀλλ' ὡς κυρίαν σύζυγον. Ἡ δὲ ἐπὶ μετὰ δοτικῆς δὲν ἔχει ἐχθρικὴν σημασίαν, ὡς νομίζει ὁ Schöne, ἀλλὰ σημαίνει τὸ ἡθικῶς ἐπάνω, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἑλλήν. I, 5, 11 «καταλείπειν στρατηγὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι», Εὐριπίδ' ἐν Ἀλκίστ. 384 «αὐτοὶ δὲ τὰδ' εἰσηκούσατε πατὴρ λέγον-

ΑΙΓΕΥΣ

Ἦ που ¹ τετόλμηκ' ἔργον αἰσχιστον τόδε; 695

ΜΗΔΕΙΑ

Σάφ' ἴσθ' ² ἄτιμοι δ' ἐσμέν οἱ πρὸ τοῦ φίλοι.

ΑΙΓΕΥΣ

Πότερον ἐρασθεῖς ἢ σὸν ἐχθαίρων λέχος;

ΜΗΔΕΙΑ

Μέγαν ³ γ' ἔρωτα· πιστὸς οὐκ ἔφου φίλοις.

ΑΙΓΕΥΣ

Ἴτω ⁴ νυν, εἴπερ, ὡς λέγεις, ἐστὶν καχός.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἀνδρῶν τυράννων κῆδος ἡράσθη ⁵ λαβεῖν. 700

ΑΙΓΕΥΣ

Δίδωσι δ' αὐτῷ τίς; πέραινέ μοι λόγον.

ΜΗΔΕΙΑ

Κρέων, ὃς ἄρχει τῆσδε γῆς Κορινθίας.

ΑΙΓΕΥΣ

Συγγνωστὰ ⁶ μὲν γὰρ ἦν σε λυπεῖσθαι, γύναι.

τος μὴ γαμεῖν ἄλλην τινὰ γυναῖκα· ἐφ' ἡμῖν, μηδ' ἀτιμάσειν ἐμέ·.

¹ Τῶν χειρογράφων ἐχόντων ἡ ποὺ πολλὰ διορθώσεις ἀνευ σπουδαίας αἰτίας ἐγένοντο. Ὁ μὲν Elmsley γράφει ἡ γ α ρ, ὁ δὲ Witzchel ο ὕ ποὺ καὶ ὁ Weil μ ἡ ποὺ.

² Ἰσοδυναμεῖ πρὸς βεβαιωτικὸν ἐπίρρημα, μάλιστα. Τὸ ἄρθρον ἐν τῇ φράσει π ρ ὁ τ ο ὕ ἔχει ἀντωνυμικὴν σημασίαν.

³ Ὁ ποιητὴς δὲν ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Ἰάσων ἐτρώθη ὑπὸ φλογεροῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Γλαύκην, ἀλλ' ὅτι ἐπεθύμησεν ἀσυνάψῃ σχέσεις μετὰ τοῦ τυράννου, ὡς λέγει ὀλίγον

κατωτέρω, ἀ ν δ ρ ῶ ν τυ ρ ά ν ν ω ν κ ῆ δ ο ς ἡ ρ ά σ θ η λ α β ε ῖ ν.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει διὰ τοῦ ἐ ρ ρ έ τ ω.

⁵ Τοῦτο λέγει εἰρωνικῶς ἡ Μήδεια· διότι ὁ Ἰάσων δὲν ἐτρώθη ὑπὸ ἔρωτος.

⁶ Πολλὰ τῶν χειρογράφων ἔχουσι, σ υ γ γ ν ω σ τ ά μ έ ν γ ά ρ, οἱ δὲ κριτικοὶ ἐφιλοτιμήθησαν, ἵνα διαφόρους διορθώσεις προτείνωσι καὶ ὁ μὲν Hermann διορθοῖ εἰς, σ υ γ γ ν ω σ τ ά μ έ ν τ ά ρ', ὁ δὲ Kirchhoff συγγνωστὰ κάρτ' ἄρ', ὁ Nauck συγγνωστὰ γάρ λῖαν σε καὶ ὁ Wecklein συγγνώστ' ἄ γ α ν ἄ ρ'. Μόνον περὶ

ΜΗΔΕΙΑ

160 Ὀλωλα· καὶ πρὸς ¹ γ' ἐξελαύνομαι χθονός.

ΑΙΓΕΥΣ

Πρὸς τοῦ; τόδ' ἄλλο ² καινὸν αὖ λέγεις κακόν. 705

ΜΗΔΕΙΑ

Κρέων μ' ἐλαύνει φυγάδα γῆς Κορινθίας.

ΑΙΓΕΥΣ

Ἐὰ δ' Ἰάσων; ³ οὐδὲ ταῦτ' ἐπήνεσα.

ΜΗΔΕΙΑ

Λόγῳ μὲν οὐχί, καρτερεῖν ⁴ δ' οὐ βούλεται.

τοῦ μὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι εἶναι ἀμφίβολον. Συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πράγματα ἐνεστῶτα μεταφέρονται εἰς τὸ παρελθόν, ὅτε ἐγένετο ἡ παρατήρησις. Ἡ Μῆδεια καὶ νῦν λυπεῖται, ἀλλ' ὁ Αἰγεὺς ἀναφέρει τὴν λύπην εἰς τὸ παρελθόν, ὅτε παρατήρησε ταῦτο.

¹ Ἡ πρόθεσις προστίθησιν οὐχί εἰς τὸ προηγούμενον ὀλωλα, ὅπερ οἶονεὶ κεῖται παρενθετικῶς, ἀλλ' εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν αἰτίαν τῆς λύπης, ἥτοι τὸν νέον γάμον.

² Ἀντὶ νὰ εἴπῃ· τὸ δ', ὃ νῦν αὖ λέγεις, ἄλλο καινὸν κακόν ἐστίν. Εἶναι δὲ καινόν, καθ' ὅσον νεωστὶ μανθάνει τοῦτο ὁ Αἰγεὺς.

³ Ὅμως ἐπιτρέπει τοῦτο ὁ Ἰάσων; Συχνάκις παρ' Εὐριπίδῃ τίθεται τὸ ἦνεσα, ἐπήνεσα, παρήνεσα, ἀπέπτυσσα, ἀπώμωσα, εἶπον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ αἰνέσας ἔχω κτλ., ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 223 «οὐδ' ἄστων ἦνεσ' ὅστις αὐθάδης γεγώς πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθείας ὕπο».

⁴ Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο προσέκρουσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι· διότι ἐν δυσὶ χειρογράφοις ὑπάρχει ἡ παρεπιγραφή γ ρ. καρδία δὲ βούλεται, ὅπερ προδήλως εἶναι διόρθωσις πρὸς ἀρσιν τῆς δυσκολίας. Ὁ δὲ Hartung εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον, τὸ ἀρνητικὸν οὐ, καρτερεῖν δ' οὐ βούλεται. Ὁ δὲ Wecklein εἰκάζει, ὅτι ἡ διαφθορά εἶναι μεγαλειτέρα καὶ δὴ προτείνει τὴν συνήθη ἀντίθεσιν, λόγῳ μὲν οὐχί, καρτὰ δ' ἔργοι σιν θέλει. Τὴν τοιαύτην ἀντίθεσιν εἶχεν ἐν νῶϊ καὶ ὁ Σχολιαστὴς λέγων· «Καρτερεῖν ἀντὶ τοῦ κρατεῖν καὶ ἀντέχειν· καὶ τὸν ἐγκρατῆ λέγουσι καρτερόν. Ἀρχίλοχος· ἡ δ' Ἀσίσῃ τε καρτερὸς μὴ λατρόφος» φησὶν, ὅτι τῷ λόγῳ μὲν προσποιεῖται, τῷ δὲ ἔργῳ οὐ θέλει κρατεῖν καὶ ἀντέχειν. Ἄλλ' ἴδωμεν, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνεύθῃ τὸ χωρίον ἄνευ μεγάλης μεταβολῆς τοῦ κειμένου. Δύνανται νὰ δοθῶσι δύο ἐξηγήσεις· πρῶτον· διὰ μὲν τοῦ λόγου δὲν

ἀλλ' ἄντομαί ¹ σε τῆσδε πρὸς γενεάδος
 γονάτων τε τῶν σῶν ἰκεσία ² τε γίγνομαι, 710
 οἴκτειρον, οἴκτειρόν με τὴν δυσδαίμονα
 καὶ μή μ' ἔρημον ἐκπεσοῦσαν ³ εἰσίδης,
 δέξαι δὲ χώρα καὶ δόμοις ἐφέστιον ⁴.

οὕτως ⁵ ἔρως σοὶ πρὸς θεῶν τελεσφόρος
 γένοιτο παίδων, καὐτὸς ὄλβιος θάνοις ⁶. 715

ἐπιτρέπει νὰ φύγω ἐκ Κορίνθου,
 ὅμως θέλει νὰ ὑπομείνω τοῦτο.

Ἡ ἔρημνεία αὕτη παρέχει τὴν
 δυσκολίαν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ
 καρτερεῖν εἶναι τὸ με, ὅπερ ἐπὶ
 ἑτεροπροσωπίᾳ ἔπρεπε νὰ τεθῇ.
 δεύτερον δύναται νὰ προστεθῇ τὸ
 οὐ, ὅπερ καὶ προτιμῶμεν. Διὰ
 μὲν τοῦ λόγου δὲν ἐπιτρέπει, ὅμως
 δὲν θέλει νὰ ἐμμεῖνῃ ἐν τῷ λόγῳ.
 Καὶ ὄντως οὕτω πράττει ὁ Ἰά-
 σων, ὡς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ γί-
 νεται ὁκλον.

¹ Τὸ ἄντομαι κυρίως σημαίνει
 ἀντάω, συναντῶ, περιπίπτει δὲ
 εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἰκετεύω, ὡς
 Ἀριστοφάν. ἐν Θεσμοφοριαζούσ.
 977 «Ἐρμῆν τε νόμιον ἄντομαι
 καὶ Πῆνα καὶ νόμφας φίλας ἐπι-
 γελάσαι προθύμως».

² Ἡ Μήδεια λαμβάνει θέσιν
 ἰκέτιδος, οἱ δὲ ἰκέται ἦσαν ὑπὸ
 τὴν προστασίαν τοῦ ἰκεσίου Διός.

³ Σημαίνει ἐξοριθεῖσαν, διω-
 χθεῖσαν. Ἀντὶ τοῦ εἰσιδεῖν μετα-
 χειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι συνήθως
 τὸ περιιδεῖν καὶ ἐπιιδεῖν,
 ὡς Ἰσοκράτ. ἐν Πανηγυρ. 96
 «ἔτλημεν ἐπιδεῖν ἔρημην τὴν πό-

λιν γενομένην».

⁴ Ὅστις ἐκάθητο περὶ τὴν
 ἐστίαν, ἐκτᾶτο τὸ δικαίωμα τοῦ
 ἀνθρώπου τῆς οἰκίας καὶ οὕτως
 ἡτοίερός καὶ ἀπρόσβλητος Ὀδυσσ.
 Η 248 «ἔμε τὸν δυσστηνον ἐφί-
 στιον ἤγαγε δαίμων», Σοφοκλ. ἐν
 Τραχιν. 262 «αὐτὸν ἐλθόντ' ἐς
 δόμους ἐφέστιον ξένον παλαῖον
 ὄντα».

⁵ Ἐν θερμαῖς εὐχαῖς τίθεται
 εὐχτική μετὰ τοῦ οὕτως ἢ ὡς,
 ὡς Ἰλιάδ. Θ 538 «εἰ γὰρ ἐγὼν
 ὡς εἶην ἀθάνατος καὶ ἀγήρω
 ἡματα πάντα», Ἀριστοφάν. ἐν
 Νεφέλ. 520 «οὕτω νικήσαιμι γ'
 ἐγὼ καὶ νομιζοίμην σοφός».

⁶ Ὁ μὲν Dindorf περιέμενε
 πέλαις, ὁ δὲ Nauck εἰκάζει
 ὁλίοις καὶ ὁ Schneidewin
 σθένει. Ἀλλ' ἡ γραφὴ τῶν
 χειρογράφων παρέχει κρείττονα
 ἔννοιαν στηριζομένην ἐπὶ τῆς
 γνώμης, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος
 εἶναι ὄλβιος, ὅστις ἀποθάνῃ ταιού-
 τος, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ πολυθρύ-
 λητος τοῦ Σόλωνος ῥῆσις, Ἡρό-
 dot. I, 32 «εἰ δὲ πρὸς τούτοις ἐτι
 τελευτήσῃ τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐ-

εὔρημα δ' οὐκ εἴσθ' οἶον ἡῤρηκας τόδε 1.
παύσω 2 δέ σ' ὄντ' ἄπαιδα καὶ παίδων γονάς
σπειραί σε θήσω· τοιάδ' 3 οἶδα φάρμακα.

ΑΙΤΕΤΣ

Πολλῶν 4 ἑκατι τήνδε σοι δοῦναι χάριν,
γύναι, πρόθυμός εἰμι, πρῶτα μὲν θεῶν, 720
ἔπειτα παίδων ὧν ἐπαγγέλλει γονάς·
εἰς τοῦτο 5 γὰρ δὴ φροῦδος εἰμι πᾶς ἐγώ.

καίνος τὸν σὺ ζητέεις ὄλβιος κε-
κλησθαι ἄξιός ἐστι», Εὐριπίδ. ἐν
Ἀνδρομάχ. 100 «χρὴ δ' οὐποτ'
εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν, πρὶν
ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς,
ὅπως περάσας ἡμέραν ἤξει κάτω»,
ἐν Ἡρακλείδ. 865 «τὸν εὐτυχεῖν
δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν θα-
νόντ' ἴδῃ τις' ὥς ἐφήμεροι τύχαι»
καὶ Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. I «Λόγος
μὲν ἔστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φα-
νείς, ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις
βροτῶν, πρὶν ἂν θάνῃ τις».

¹ Διὰ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυ-
μίας δηλοῖ ἐαυτὴν ἢ λέγουσα, ὡς
καὶ κατωτέρω 867 «καὶ γὰρ οὖσα
δυσμενῆς οὐκ ἂν ἀμάρτοις τοῦδέ
γε». Δὲν γνωρίζεις, ποῖον ἀπροσ-
δόκητον ἀγαθὸν εἶναι τοῦτο δά,
τὸ ὁποῖον εὗρες.

² Ἐνταῦθα περιέμενέ τις ἐπε-
ξηγήσιν διὰ τοῦ γάρ, ἀνθ' οὗ ἔχει
τὸν δέ, ἀλλ' ὅμοια παραδείγματα
υἰάρχουσιν, ὡς ἐν τῆς ἔμπροσθεν
145. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγ-
καίᾳ ἢ μεταβολὴ τοῦ Ναυεκ εἰς
παύσω γὰρ ὄντ', οὔτε ἢ εἰ-
κασία τοῦ Kirchhoff, ὅτι ἐξέπες

τοῦ κειμένου εἰς στίχος.

³ Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία δηλοῖ
αἴτιον, ὡς κατωτέρω 789 «κα-
κῶς ὀλεῖται πᾶς θ' ὅς ἂν θίγῃ
κόρης' τοιοῦτος χρῖσω φαρμάκοις
δωρήματα» καὶ Ἡρόδοτ. III, 85
«θάρσσε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν
ἔχε ἀγαθόν, ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς
ἄλλος πρὸς σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω
φάρμακα».

⁴ Οὐχὶ σπανίως οἱ ἀρχαῖοι
θέπουσι τὴν πληθὺν ἀντὶ τοῦ με-
γέθους, ὡς πολλὴ ἢ ἀνάγκη
ἀντὶ μεγάλῃ ἢ ἀνάγκῃ. Καὶ
ἐνταῦθα τὰ αἴτια δὲν εἶναι πολλὰ,
ἀλλὰ μέγала.

⁵ Κατὰ δύο τρόπους δυνάμεθα
νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν φράσιν εἰς
τοῦτο, ἢ ὡς πρὸς τοῦτο (δηλ.
παιδοποιεῖν) ἢ μέχρι τούτου, ὡς
χρονικὴν σημασίαν ἔχει παρὰ
Παυσανίῃ ἢ φράσεις, ἐς τόδε I, 17,
4 «δεδέσθαι γὰρ αὐτὸν λέγουσιν
ἐς τόδε, ἕως ὅφ' Ἡρακλείους ἀνα-
χθεῖν». Ὡσαύτως κατὰ δύο τρό-
πους ὁ Σχολιαστὴς πειράζεται νὰ
ἐρμηνεύσῃ τὸ φροῦδος· «Κατὰ γὰρ
τοῦτο τὸ μέρος τῆς παιδοποιίας

οὕτω δ' ἔχει μοι ¹· σοῦ μὲν ἐλθούσης χθόνα,
 πειράσομαι σου προξενεῖν δίκαιος ὢν ².
 [τοσόνδε ³ μέντοι σοι προσημαίνω, γύναι· 725
 ἐκ τῆσδε μὲν γῆς οὐ σ' ἄγειν βουλήσομαι,
 αὐτὴ δ' ἐάνπερ εἰς ἐμοὺς ἔλθῃς δόμους,
 μενεῖς ἄσυχλος κοῦ ⁴ σε μὴ μεθῶ τι·.]
 ἐκ τῆσδε δ' αὐτὴ ⁵ γῆς ἀπαλλάσσομαι πόδα·
 ἀναίτιος γὰρ καὶ ⁶ ξένοις εἶναι θέλω. 730

ἔρμηός εἰμι, ἢ... εἰς τὰ παῖδας
 ποιῆσαι πάνυ ἐσπούδακα καὶ πρό-
 θυμός εἰμι· ἔστι δὲ κυρίως ὁ
 πρωτεύων. Μόνον ἢ πρώτη
 ἔρμηνεία εἶναι ὀρθή· διότι κατὰ
 τοῦτο δὲ ὅλος ἐγὼ ἡφανίσθην,
 δηλ. τὸ γένος μου θέλει ἐξαφα-
 νισθῇ.

¹ Διὰ τῆς φράσεως ταύτης προ-
 αγγέλλει τὰ ἐπόμενα, ὡς καὶ ἐν
 τοῖς ἔμπροσθεν 506· τὰ ἐμὰ ἔχου-
 σιν ὡς ἐξῆς, διατεθειμένος εἶναι
 νὰ πράξω κατὰ τὸν ἀκόλουθον
 τρόπον.

² Ἐὰν ἔλθῃς εἰς τὴν χώραν
 μου, θέλω προσπαθῆσαι νὰ παρά-
 σχω σοι ξενίαν, διότι εὐρίσκωμαι
 ἐν τῷ δικαίωματί μου. Ἡ ὑπό-
 σχεςις τοῦ Αἰγέως ὑπενθυμίζει
 τὴν ἐπιμαχίαν τῶν Ἀθηναίων
 μετὰ τῶν Κερκυραίων, Θουκυδίδ.
 I, 44 «ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέ-
 γνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν
 μὲν μὴ ποιήσασθαι ὥστε τοὺς
 αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομί-
 ζειν (εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέ-
 λευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι ξυμ-
 πλεῖν, ἔλουντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς

Πελοποννησίους σπονδαί), ἐπιμα-
 χίαν δὲ ἐποιήσαντο τῇ Ἀλλήλων
 βοηθεῖν, ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἢ
 ἢ Ἀθήνας ἢ τοὺς τούτων ξυμ-
 μάχους».

³ Ἐπειδὴ τὴν αὐτὴν περίπου
 ἔννοιαν ὁ ποιητὴς ἐδήλωσε καὶ
 ἐν τοῖς ἡγουμένοις, εἰκάζεται, ὅτι
 ἢ διπτογραφία αὐτῇ ἀνήκει εἰς
 τὰς δύο τοῦ τραγικοῦ ἐκδόσεις,
 περὶ ὧν ἐλέγομεν ἐν τῇ Εἰσαγωγ-
 σελ. 50. Τοῦτο μαρτυροῦσι καὶ
 αἱ δύο προαγγελτικαὶ φράσεις,
 οὕτω δ' ἔχει μοι καὶ το-
 σόνδε μέντοι σοι προ-
 σημαίνω.

⁴ Καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος, μῆ-
 πως σε παραδώσω εἰς τινά.

⁵ Ἡ ἰδία, δηλ. ἄνευ τῆς ἐμῆς
 βοηθείας. Τὸ ἀπαλλάσσομαι πρέπει
 νὰ ληθῇ ὡς μέσον, προστεθὴν
 δὲ ἡ αἰτιατικὴ πόδα, ὡς ἐν τοῖς
 κινήσεως σημαντικοῖς, ἐν Ἠλέκτρ.
 94 «τειγέων μὲν ἐντὸς οὐ βαίνω
 πόδα» καὶ 1173 «βαίνουσιν ἐξ
 οἰκων πόδα».

⁶ Θέλω οὐ μόνον νὰ εὐχαρι-
 στήσω σέ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ κα-

ΜΗΑΕΙΑ

Ἔσται τάδ'· ἀλλὰ πίστις¹ εἰ γένοιτό μοι
τούτων, ἔχοιμ' ἂν πάντα πρὸς σέθεν καλῶς.

ΑΙΓΕΥΣ

Μῶν² οὐ πέποιθας; ἢ τί σοι τὸ δυσχερές;

ΜΗΑΕΙΑ

Πέποιθα· Πελίου δ' ἐχθρός ἐστί μοι δόμος
Κρέων τε³. τούτοις δ', ὀρκίοισι μὲν ζυγεῖς⁴, 735
ἄγουσιν⁵ οὐ μεθεῖ' ἂν ἐκ γαίης ἐμέ.

τηγορηθῶ ἀπὸ τοὺς ξένους.

¹ Προέταξε τὴν λέξιν πίστις, διότι ἐπὶ ταύτης πίπτει ὁ τόνος τῆς φράσεως.

² Λοιπὸν μήπως δὲν ἔχῃς πεποιθήσιν εἰς τοὺς λόγους μου;

³ Ἀπὸ κοινοῦ ἐννοεῖται τὸ ἐχθρός. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·

«σοὶ μὲν θαρρῶ καὶ πεπίστευκα, ἀλλὰ φοβοῦμαι, μὴ ἄρα ὁ τοῦ Πελίου δόμος καὶ ὁ Κρέων ἐχθροὶ μου ὄντες βιάσωνταί σε καὶ παρὰ προαίρεσιν προέσθαι με ἐν αὐτοῖς».

⁴ Ἀξίον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ μὲν Εὐριπίδης συχνάκις εἰσάγει τὰ πρόσωπα ὀρκιζόμενα, ὡς ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 736 καὶ ἐν Ἑλέν. 835. Τούναντίον ὁ Σοφοκλῆς ἀποκρούει τοὺς ὅρκους, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 650 «οὗτοι σ' ὑπ' ὅρκου γ', ὡς κακόν, πιστώσομαι» καὶ ἐν Φιλοκτῆτ. 811 «οὐ μὴν σ' ἐνορκον γ' ἀξίῳ θέσθαι, τέκνον». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει τὸ χωρίον ὡς ἐξῆς· «Τούτοις δὲ τοῖς ἐχθροῖς ἄγουσί με καὶ βιαζόμενοις οὐκ ἂν ἐκδοίης ὅρκους προκατειλημμένους.

διὸ βούλομαι σε ὁμνύειν· ἐάν γάρ ὁμύσῃς μοι, τοῖς περὶ τὸν Κρέοντα βουλομένοις με ἄγειν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς οὐκ ἂν μεθεῖτο, οἷον ἐξαιτουμένοις με ἄγειν οὐκ ἂν δοίης· μὴ ὁμύσας δὲ φίλος γένοισα αὐτοῖς διὰ τοῦ ἐπικηρυκευμάτος».

⁵ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· «τούτοις ἄγουσιν ἐμέ ἐκ γαίης· ἐάν οὗτοι ἄγωσι βίᾳ ἐμέ ἐκ τῆς χώρας. Ταυαύτην σημασίαν ἔχει τὸ ἄγειν καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 924 «ἄνευ γε τοῦ κραίνοντος, ὅστις ἦν, χθονὸς οὐδ' εἰλκον οὗτ' ἂν ἦγον, ἀλλ' ἠπιστάμην ξένον παρ' αὐτοῖς ὡς διαιτᾶσθαι χρεών». Τὸ μελιέναι συνήθως συντάσσεται πρὸς γενικήν, ἣν ὁ Matthiae ἐν τῇ γραμματικῇ αὐτοῦ καὶ ἐν ταῦθα ὑπονοεῖ, δηλ. ἐμοῦ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάβ. 404 «ὡς τῇσδ' ἐκοῦσα παιδὸς οὐ μεθήσομαι», Ἀριστοφάν. ἐν Πλούτ. 42. Εὐρηταὶ ὅμως καὶ αἰτιατική, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 533 «ἐκεῖνο δ' οὐκ ἐκὼν μεθήσομαι».

λόγοις δὲ συμβὰς καὶ ¹θεῶν ἐνώμοτος
 φίλος γένοι' ἂν, καπικηρυκεύμασι ²
 οὐκ ἂν πίθοιο· τὰ μὰ μὲν γὰρ ἀσθενῇ,
 τειτς δ' ὄλβος ἐστὶ καὶ δόμος τυραννικός· 740

ΑΙΓΕΥΣ

Πολλὴν ἔλεξας ³, ᾧ γύναι, προμηθίαν·
 ἀλλ', εἰ δοκεῖ σοι, δρᾶν τάδ' οὐκ ἀφίσταμαι.
 ἐμὶ γὰρ τάδ' ἐστὶν ἀσφαλέςτατα ⁴,
 σκῆψιν ⁵ τιν' ἐχθροῖς στείς ἔχοντα δεικνύναι,

¹ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι, λό-
 γοις δὲ συμβὰς καὶ θεῶν
 ἐνώμοτος, ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη
 δὲν ἤρασε τοῖς κριτικοῖς καὶ ὁ
 μὲν Hermann ἔγραψε μὴ θεῶν
 ἐνώμοτος, ὁ δὲ Wecklein
 κατὰ τινα εἰκασίαν τοῦ Reiske
 κοῦ θεῶν ἐνώμοτος. Κατὰ
 τὴν διόρθωσιν ταύτην ἡ ἔννοια
 εἶναι· ἂν διὰ λόγων καὶ οὐχὶ δι'
 ὅρκων τῶν θεῶν δεθῇς, δύνασαι
 νὰ γείνης φίλος καὶ . . . Οὕτω
 γίνεται ἀντίθεσις τῶν λόγων πρὸς
 τοὺς ὅρκους. Ὁ Kloiz ὁμοῦς δια-
 τηρεῖ τὴν γραφὴν λέγων, ὅτι ἐν-
 ταῦθα κυροῖ θετικῶς, ὅτι ἐν τοῖς
 ἐμπροσθεν εἶπεν ἀρνητικῶς. Ἐ-
 πεὶδὴ δὲ ἐκ τῶν χειρογράφων δὲν
 προκύπτει ἄτοπος ἔννοια, διατη-
 ροῦμεν τὴν γραφὴν. Τὴν ἔννοιαν
 δίδει ὁ Σχολιαστὴς· «Εἰ δὲ ἔλθοις
 εἰς τὴν σύμβασιν τῶν ἐμῶν λό-
 γων, καὶ συνθήκας ἐνωμότους
 ποιήσαιο πρὸς ἐμέ, εὖ οἶδα, ὅτι
 μοι φίλος γένοιτο καὶ ἐπίκουρος
 ἀσφαλής, καὶ οὐκ ἂν τὴν πρὸς
 ἐκείνους φιλίαν προκρίναις».

² Ὁ Σχολιαστὴς ἀνέγνω κα-
 πικηρυκεύματα, ὁ δὲ Αἰδύμος ἔ-
 λεγεν, ὅτι λείπει ἡ δειά, δηλ.
 διὰ τὰ ἐπικηρυκεύματα. Τὰ χει-
 ρόγραφα ὁμοῦς ἔχουσι δοτικὴν, ἣν
 διατηροῦμεν. Ἐπικηρυκεύματα
 εἶναι τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγ-
 γελλόμενα κατὰ τὸν πόλεμον ἢ
 πρὸ αὐτοῦ. Οὕτως ἐν ταῖς Ἰκέτισι
 τοῦ Αἰσχύλου κήρυξ τῶν Αἰγυ-
 πτίων αἰτεῖ τὰς Δαναΐδας, ὅπως
 μὴ γείνη πόλεμος στίχ. 826 καὶ
 ἐξῆς.

³ Διὰ τῶν λόγων σου, ᾧ γύ-
 ναι, ἔδειξας μεγάλην πρόνοιαν.

⁴ Διότι καθ' ὅσον ἀπορᾷ εἰς
 ἐμὲ ταῦτα, τὰ ὁποῖα εἶπον, δὲν
 μετακινοῦνται, οὐδὲ πίπτουσι δι'
 ἐπικηρυκευμάτων.

⁵ Σκῆψις σημαίνει τὴν πρόφα-
 σιν, τὸ πρόσχημα, ὡς Ἡρόδοτ. V,
 30 «ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος ὡς ἦν δι'
 ἑωυτοῦ κατέλθωσι εἰς τὴν πόλιν
 ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ ποι-
 εῦμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἰστιαίου».
 Σύντακτικῶς τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνή-
 κει καὶ εἰς τὸ ἔχοντα καὶ εἰς

τὸ σὸν τ' ἄρα μᾶλλον ἐξηγοῦ θεοῦς¹. 745

ΜΗΔΕΙΑ

Ὅμνυ πέδον Γῆς πατέρα θ' Ἥλιον πατρός
τοῦμοῦ θεῶν τε συντιθεῖς ἅπαν γένος.

ΛΙΓΕΥΣ

Τί² χρῆμα δράσειν ἢ τί μὴ δράσειν; λέγε.

ΜΗΔΕΙΑ

Μήτ' αὐτὸς ἐκ γῆς σῆς ἐμ' ἐκβαλεῖν ποτε,
μήτ' ἄλλος ἦν τις τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν ἄγειν 750
χρήζη, μεθήσειν ζῶν ἐκουσίῳ τρόπῳ³.

ΛΙΓΕΥΣ

Ὅμνυμι Γαῖαν λαμπρὸν Ἥλιου τε φῶς⁴

τὸ δεικνύναι. Ὅμαλῳς δὲ ἔπρεπε
νὰ ἦναι ἔχοντι κατὰ τὸ ἐμοί, ἀλλ'
ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία εὕρηται πολ-
λάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν
στίχ. 58. Ἐχων νὰ δεικνύω πρό-
φασιν τίνα εἰς τοὺς ἐχθρούς σου.
Ὁ Αἰγεὺς ὀρκισθεὶς θέλει ἔχει
ὡς πρόφασιν τὸν ἕρκον, ὅπως μὴ
ἀποδώσῃ τὴν Μήδειαν τοῖς ἐχθροῖς
αὐτῆς.

¹ Ὁ Αἰγεὺς παρακαλεῖ τὴν Μή-
δειαν νὰ ὀνομάσῃ τοὺς θεοὺς, εἰς
οὓς θέλει νὰ ὀρκισθῇ, ὡς Δημο-
σθέν. Περὶ παραπροσβ. § 70 «ὕπο-
γραμματεῦον γὰρ ὑμῖν καὶ ὑπη-
ρετῶν τῇ βουλῇ αὐτῆς ἐξηγεῖτο
τὸν νόμον τοῦτον τῷ κήρυκι». Ὁρθῶς δὲ ὁ Σχολιαστὴς ἐρμη-
νεύει. «Τὸ δὲ ἐξηγοῦ θεοὺς ἀντὶ
τοῦ ὀνόμαζε τοὺς θεοὺς, οὓς βού-
λει με ὀμῶσαι». Τὸ αὐτὸ λέγεται
ἄλλαχού ἄλλως: «σὺ δ' ἔξαρχ' ὀρ-
κον» Ἰριγεν. ἐν Ταύρ. 744.

² Εὕρηται μὲν ὁ στίχος καὶ ἐν

Ἰριγεν. ἐν Ταύρ. 738, ἀλλὰ τοῦτο
δὲν ἀποδεικνύει νοθεύειν διότι τὰ
ἀποσπάσματα τοῦ Εὐριπίδου μαρ-
τυροῦσιν, ὅτι ὁ τραγικὸς συχνά-
κις ἐπαναλαμβάνει τοὺς αὐτοὺς
στίχους ἐπὶ κοινῆς ἐννοίας.

³ Καὶ ἄλλαχού ὁ Εὐριπίδης
μεταχειρίζεται τὴν περιφρασιν
ἀντὶ τοῦ ἐπιρρήματος, ἐν Ἑλέν.
1547 «ἐκβαλόντες δάκρυα ποιητῶ
τρόπῳ».

⁴ Τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων
ἔχουσι, Γαῖαν λαμπρὸν
θ' Ἥλιου φάος, ἢ Γαῖαν
λαμπρὸν ἡλίου τε φῶς,
ὃ δέχεται ὁ Klotz. Ὁ σύνδεσμός
τε κεῖται μὲν μετὰ τὴν δευτέραν
λέξιν, ἀλλ' ὑπάρχουσι παράλλη-
λα, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 485
«ἐμοὶ μὲν πλοῦτου τε πάρος βα-
σιλικῶν τ' εἶεν θαλάμων τροφαὶ
κῆδειοι κεδνῶν γε τέκνων». Οἱ νεώ-
τεροι ἐκδίδονται συνήθως διορθοῦσιν
εἰς, Ἥλιου θ' ἀγνὸν σέβας.

θεούς τε πάντας ἔμμενεῖν, ἃ¹ σκυ κλύω.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄρκετ' τί δ' ὄρκω τῷδε μὴ ἑμμένων πάθοις²;

ΑΙΓΕΥΣ

Ἄ τοῖσι δυσσεβοῦσι³ γίγνεται βροτῶν. 755

ΜΗΔΕΙΑ

Χαίρων πορεύου· πάντα γὰρ καλῶς ἔχει.

καγὼ πόλιν σὴν ὡς τάχιστ' ἀφίξομαι,

πράξας ἃ μέλλω καὶ τυχοῦσ' ἃ βούλομαι.

ΧΟΡΟΣ

Ἀλλά σ' ὁ Μαίης πομπαῖος⁴ ἀναξ

πελάσειε δόμοις, ὧν⁵ τ' ἐπίνοιαν

760

σπεύδεις κατέχων πράξεας, ἐπεὶ

γενναῖος ἀνὴρ,

Αἰγεῦ, παρ' ἐμοὶ δεδόκηται.

¹ Ἐνταῦθα περιεμένομεν ὧν, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ κλύειν· παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν στίχ. 758 «καὶ τυχοῦσ' ἃ βούλομαι». Καὶ ὁ Φώτιος παρατηρεῖ· ἐν σελ. 5 «Τάσσεται δὲ τὸ ἃ ἀντὶ τοῦ ὧν, ὡς παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Μηδείᾳ· πράξας ἃ μέλλω καὶ τυχοῦσ' ἃ βούλομαι. Οὕτως δὲ καὶ Σοφοκλῆς, λέγων (Οἰδίπους ἐπὶ Κολων. 1106) αἰτεῖς ἃ τεύξῃ».

² Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ εὐχέει παθεῖν. Τοῦτο ὑπομιμνήσκει τὸν ὄρκον τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν Ἰλιάδ. Τ 264 «Εἰ δέ τι τῶνδ' ἐπιόρκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῦν πολλὰ μάλ', ὅσσα διδοῦσιν ὅτις σφ' ἀλίτῃται ὁμόσας».

³ Ἡ τοῦ ὄρκου παράδοσις δεικνύει δυσσέθειαν.

⁴ Ἡ Μήδεια δὲν ὀρίζει τῷ ἄνακτι τῶν Ἀθηναίων, τί μέλλει νὰ πράξῃ· διότι ἡδύνατο νὰ διεγείρῃ τὴν ἀποστροφὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνοσίαν πράξιν. Ὁ Αἰγεὺς ἀπέρχεται διὰ τῆς ἀριστερᾶς θύρας εἰς Τροίηναν.

⁵ Τὸ ἐπίστον τοῦτο ἀποδίδεται τῷ Ἑρμῇ, Αἰσχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 90 «Ἑρμῇ φύλασσε· χάρτα δ' ὧν ἐπώνυμος πομπαῖος ἴσθι» καὶ Ἰλιάδ. Ω 182 «τοῖς γάρ ται πομπὸς ἄμ' ἔψεται· Ἀργεϊφόντης, ὅς σ' ἄξει, εἴως κεν ἄγων· Ἀχιλλῇ πελάσση».

⁶ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ταῦτα τε πράξεας, ἃ σπεύδεις ἐπίνοιαν αὐτῶν κατέχων· καὶ εὐχομαι νὰ κατορθώσῃς ταῦτα, εἰς ἃ σπεύδεις ἔχων ταῦτα εἰς τὸν

ΜΗΔΕΙΑ

ὦ Ζεῦ Δίκη τε Ζηνὸς Ἡλίου τε φῶς ¹,
 νῦν καλλίνικοι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν, φίλοι, 765
 γενησόμεσθα ² κεῖς ὁδὸν βεβήκαμεν·
 νῦν ³ ἐλπίς ἐχθροῦς τοὺς ἐμοὺς τίσειν δίκην.
 οὗτος γὰρ ἀνὴρ, ἧ μάλιστα ἐκάμνομεν ⁴,
 λιμὴν πέφανται τῶν ἐμῶν βουλευμάτων·
 ἐκ τοῦδ' ἀναφόμεσθα ⁵ πρυμνήτην κάλων, 770
 μολόντες ⁶ ἄστν καὶ πόλιν Παλλάδος.

νοῦν σου.

¹ Ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Δίκη εἶναι
 προστάται τοῦ δικαίου καὶ τιμω-
 ροῦσι τοὺς ἀδικούντας· τούτοις
 προσετέθη καὶ ὁ Ἥλιος καὶ ὡς
 συγγενὴς θεὸς καὶ διότι πάντ'
 ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει, Ἰλιάδ.
 Γ 277 «Ἡελίος θ', ὃς πάντ' ἐφο-
 ρᾷ καὶ πάντ' ἐπακούεις» καὶ Σο-
 φοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 825 «ποῦ ποτε
 κεραυνοὶ Διὸς ἢ ποῦ φαέθων Ἀ-
 λιος, εἰ ταῦτ' ἐφορῶντες κρύπτου-
 σιν ἔκχλοι;» Ὁ Σχολιαστὴς παρα-
 τηρεῖ· «Τοῦτο μόνον ἡ Μήδεια
 αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀναφωνεῖ τῇ
 δικαιοσύνῃ καὶ τοῖς λοιποῖς θεοῖς,
 ὡς εὐχαριστοῦσα, τὰ δὲ λοιπὰ
 πρὸς τὸν χορὸν».

² Ἡ Μήδεια κολακεύουσα τὸν
 χορὸν θεωρεῖ αὐτὸν ὡς κοινωνὸν
 τῆς νίκης. Ὅδους ἐνταῦθα εἶναι ἡ
 τῆς νίκης, ἡ δὲ μεταφορὰ ἐκ τῶν
 πλανωμένων καὶ μὴ εὐρισκόντων
 τὴν ὁδόν.

³ Ἐθῆκε τὸ χρονικὸν ἐπίρρημα
 ἐν ἀρχῇ πρὸς ἔμφασιν, διότι πρό-
 τερον δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς.

⁴ Ἡ Μήδεια παραβάλλει ἑαυ-

τὴν πρὸς τοὺς ναυτιλομένους, οἵ-
 τινες ὑπὸ χειμῶνος καταληφθέν-
 τες σώζονται ἐν λιμένι, ὡς ἐν
 Ἀνδρομάχ. 893 «ὦ ναυτίλοισι
 χεῖματος λιμὴν φανείς, Ἀγαμέ-
 μνονος παῖ» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἀγα-
 μέμν. 899 «λέγοιμ' ἂν ἄνδρα
 τόνδε γῆν φανεῖσαν ναυτίλοις παρ'
 ἐλπίδα». Τὸ δὲ μάλιστα ἐτέθη
 πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἐκστ' εὐρέθη λι-
 μὴν, ὅπου κατ' ἐξοχὴν εἶμεθα
 ἄποροι· διότι ἡ Μήδεια ἡδύνατο
 μὲν νὰ τιμωρῇ τοὺς ἐχθροὺς,
 ἀλλὰ δὲν ἐγίνωσκε ποῦ νὰ κατα-
 φύγῃ.

⁵ Καὶ ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ ὁ
 ποιητὴς διετήρησε τὴν μεταφο-
 ράν. Ὡς οἱ ναῦται ἀναρτῶσι τὰς
 ἐλπίδας αὐτῶν ἐκ τοῦ πρυμνήσιου
 σχοινίου, οὕτως ἡ Μήδεια ἐξήρ-
 τησε τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας
 ἐκ τοῦ Αἰγέως. Ἡ μεταφορὰ δὲν
 εἶναι ἀσυνήθης, ὡς Εὐριπίδ. ἐν
 Ἡρακλ. μαινομ. 478 «ἐκ τ' Ἀ-
 θηναίων χθονος Σπάρτης τε Θη-
 βῶν θ', ὡς ἀνημμένοι κάλως πρυ-
 μνησίοισι βίον ἔχουσ' εὐδαίμονα».

⁶ Καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ γένους με-

ἤδη δὲ πάντα τὰμά σοι βουλευόμενα
 λέξω· δέχου¹ δὲ μὴ πρὸς ἡδονὴν λόγους·
 πέμψας² ἐμῶν τιν' οἰκετῶν Ἰάσονα
 εἰς ὅφιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν αἰτήσομαι·
 μολόντι δ' αὐτῷ μάλθακούς λέξω λόγους,
 ὥς καὶ δοκεῖ μοι ταῦτα καὶ καλοὺς ἔχει
 γάμους³, τυράννων οὕς προδοὺς ἡμᾶς ἔχει
 καὶ ζύμφορ³ εἶναι³ καὶ καλῶς ἐγνωσμένα.

775

τεχειρίσθη τὸν ἀρσενικὸν τύπον
 τῆς μετοχῆς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμ-
 προσθεν 314. Διὰ τῆς λέξεως πό-
 λισμα ἐννοεῖ τὴν ἀκρόπολιν.

¹ Μὴ περιμένῃς δὲ λόγους πρὸς
 εὐχαρίστησιν. Βεβαίως οἱ λόγοι
 τῆς Μηδείας, δι' ὧν ἀποκαλύπτον-
 ται τὰ ἀπαίσια αὐτῆς βουλευ-
 ματα, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀρῶσσι
 τῷ χορῷ.

² Ὁ στίχος οὗτος μετὰ τοῦ
 ἐπομένου θεωρεῖται νόθος ὑπό-
 τινων κριτικῶν, διότι ἡ σύντα-
 ξις παρέχει δυσκολίας. Κατὰ τὸν
 Klotz ὁμῶς ἔχει οὕτως· μαλ-
 θακοὺς λέξω λόγους, ὡς
 καὶ δοκεῖ μοι ταῦτα καὶ
 καλῶς ἔχει, οὕς τυράν-
 νων γάμους ἔχει ἡμᾶς
 προδοὺς, καὶ ζύμφορα
 εἶναι (λέξω) καὶ καλῶς
 ἐγνωσμένα. Κατὰ τὴν σύν-
 ταξιν ταύτην τὰ ταῦτα προαγ-
 γέλλει τὰ ἐπόμενα, δηλ. τοὺς γά-
 μους· διαφέρει μὲν ἡ ἀντωνυμία
 τοῦ ὀνόματος κατὰ γένος, ἀλλ' ἡ
 τοιαύτη διαφορὰ δὲν εἶναι ἀσυν-
 ἤθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς

Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 37 A «τοῦτο
 τιμῶμαι, ἐν πρυτανείῳ σιτή-
 σεις». Καὶ τοῦτο μὲν δὲν εἶναι
 δύσκολον, μέζων δὲ δυσκολία εἶ-
 ναι, πῶς νὰ νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν
 αἰτιατικὴν γάμους, ὅπερ ἔπρεπε
 νὰ ᾔῃ κατ' ὀνομαστικὴν. Κατὰ
 τὸν Klotz ἐγένετο καὶ ἔλξιν, ὅπερ
 δὲν φαίνεται πιθανόν. Διὰ τοῦτο
 προετιμήσαμεν νὰ τρέψωμεν τὸ
 καλῶς εἰς καλοὺς, ὡς εὔρομεν
 παρὰ Schöne³ καὶ ἔχει ὠραίους
 γάμους τῶν βασιλέων, τοὺς ὁποίους
 ἔχει, ἀφ' οὗ προῦδωκεν ἡμᾶς.

³ Οἱ τοὺς δύο εἰρημένους στί-
 χους ἀθετοῦντες ἐπάγουσι καὶ
 τὴν δυσκολίαν, πόθεν θέλομεν
 ἐξαρτήσῃ τὸ ἀπαρέμφατον. Ἀλλὰ
 τοῦτο δὲν εἶναι λίαν δύσκολον, διότι
 ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λέξω, ὡς καὶ ὁ
 προηγούμενος εἰδικὸς λόγος, ἡ δὲ
 ποιικιλία τῆς συντάξεως ἐπὶ τῶν
 λόγων τούτων δὲν εἶναι ἀσυνή-
 θης, ὡς Θουκυδ. III, 3 «Ἐσηγ-
 γέλθῃ γὰρ αὐτοῖς ὡς εἴη Ἀπόλ-
 λωνος Μαλδόντος ἔξω τῆς πόλεως
 ἐορτῇ . . . καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπει-
 χθέντας ἐπιπασεῖν ἄφνω» καὶ III,

παῖδας δὲ μείναι τοὺς ἐμοὺς αἰτήσομαι, 780
 οὐχ ὡς λιποῦσα ¹ πολεμίας ἐπὶ χθονός,
 ἐχθροῖσι ² παῖδας τοὺς ἐμοὺς καθυδρίσαι,
 ἀλλ' ὡς δόλοισι παῖδα βασιλέως κτάνω.
 πέμψω γὰρ αὐτοὺς δῶρ' ἔχοντας ἐν γεροῖν,
 νόμφη φέροντας, τήνδε ³ μὴ φεύγειν χθόνα, 785
 λεπτόν ⁴ τε πέπλον καὶ πλόκον χρυσήλατον·
 κἄνπερ λαβοῦσα κόσμον ἀμφιθῇ χροῖ,
 κακῶς ὀλεῖται πᾶς θ' ὅς ἂν θίγῃ κόρης·
 τοιοῖσδε ⁵ χρίσω φαρμάκοις δωρήματα.
 ἐνταῦθα μέντοι τόνδ' ἀπαλλάσσω λόγον· 790
 ὦμωζα ⁶ δ' οἷον ἔργον ἔστ' ἐργαστέον

25 «καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις, ὅτι ἐσβολὴ τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται . . . προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τοῦτων ἕνεκα».

¹ Ἐνταῦθα περιέμενέ τις, οὐχ ὡς λείψουσα, ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχει ἀόριστος, ὁ μὲν Burges διώρθωσεν εἰς λίπωσφε, ὁ δὲ Wecklein εἰς λιποῦσα ἄν. Ἡ πρώτη διόρθωσις εἶναι κατὰ τοσοῦτο πιθανή, καθ' ὅσον συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐπόμενον κτάνω. Ἄν μὴ τις εὖρη κρείττονα τρόπον διορθώσῃ, ἢ προτεινομένη δὲν εἶναι κακή.

² Ἀθετεῖται ὁ στίχος, διότι ὁ ποιητὴς ἐπαναλαμβάνει τὴν φράσιν παῖδας τοὺς ἐμοὺς καὶ εἰκάζεται, ὅτι παρενετέθη ἐκ τοῦ στίχ. 1060. Ἄλλ' ἢ ἐπανάληψις ἦτο ἀναγκαία, διότι ὁ Εὐριπίδης ἠθέλησε νὰ ἀντιθέσῃ, ὡς

συνειθίζουσιν αἱ τραγικοί, τὰς λέξεις ἐχθροῖσι καὶ παῖδας τοὺς ἐμοὺς.

³ Οἱ κριτικοὶ ἀθετοῦσι τὸν στίχον, διότι εὐρίσκουσι δυσκολίαν νὰ ἐξαρτήσωσι τὴν φράσιν, τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα ἐκ τοῦ νόμφη δῶρα φέροντας. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ φέρειν δῶρα γίνεται ἐπὶ τινι σκοπῷ ἀμέσῳ ἢ ἑμμέσῳ, περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ παραιτεῖσθαι, ἱκετεύειν.

⁴ Ἐπειδὴ ὁ στίχος ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατωτέρω 948, ὑπὸ τοῦ Elmsley, Nauck καὶ Kirchhoff ἐξαλείφεται, ἀλλὰ τότε πῶς θέλει ἐξηγηθῇ ὁ ἐπόμενος στίχος;

⁵ Καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν τοῖς ἑμπροσθεν στίχ. 718, δηλοῖ τὸ αἶτιον.

⁶ Οἱ ἀρχαῖοι οὐχὶ σπανίως ἔχουσιν ἐν νῶ τὴν ἑναρξιν τῆς

τούν τεῦθεν ἡμῖν τέκνα γὰρ κατακτενῶ
 τᾶμ' οὔτις ἔστιν ὅστις ἐξαιρήσεται ⁴.
 δόμον τε πάντα συγχέας' Ἰάσονος
 ἐξείμι γαίης, φιλτάτων παίδων φόνον 795
 φεύγουσα ² καὶ τλᾶσ' ἔργον ἀνοσιώτατον.
 οὐ γὰρ γελᾶσθαι ³ τλητὸν ἐξ ἐχθρῶν, φίλαι.
 ἴτω ⁴. τί μοι ζῆν κέρδος; οὔτε μοι πατρίς
 οὔτ' οἶκος ἔστιν οὔτ' ἀποστροφὴ ⁵ κακῶν.
 ἡμάρτανον τόθ' ἦνίκα' ἐξελίμπανον 800
 δόμους πατρώους, ἀνδρὸς Ἑλλήνος ⁶ λόγοις
 πεισθεῖς, ὃς ⁷ ἡμῖν σὺν θεῷ τίσει δίκην.
 οὔτ' ἐξ ἐμοῦ ⁸ γὰρ παῖδας ὄφεταί ποτε
 ζῶντας τὸ λοιπὸν οὔτε τῆς νεοζύγου

πράξεως καὶ οὐχὶ τὴν διάρκειαν αὐτῆς· ἐντεῦθεν μεταχειρίζονται ἀόριστον ἀντὶ ἐνεστώτος, ὡς Εὐριπίδ. ἐν 'Ηλέκτρ. 248 «ὦμοξ' ἀδελφὸν σὸν» καὶ ἐν 'Ἰφιγεν. ἐν Αὐλ. 469 «Κἀγὼ κατῴκτειρ', ὡς γυναῖκα δεῖ ξένην ὑπὲρ τυράνων συμφορᾶς καταστένειν».

¹ Δὲν ὑπάρχει κανεῖς, ὁ ὁποῖος θὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν μου, θὰ σώσῃ, ὡς Ἡρόδοτ. III, 137 «Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιεῖτε. Ἄνδρα βασιλέως δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε» καὶ Εὐριπίδ. ἐν 'Αλκίητ. 848 «κύκλον δὲ περιβαλὼν χερσὶν ἑμαῖν, οὐκ ἔστιν ὅστις αὐτὸν ἐξαιρήσεται μογοῦντα πλευρά».

² Ἐν τῷ ἡρωικῷ αἰῶνι οἱ φόνον διαπράττοντες συνήθως ἔφευγον ἐκ τῆς χώρας, ἐν ἣ τὸ ἔγκλημα διεπράξαντο Ἰλιάδ. Β 661

καὶ Ψ 86.

³ Διότι δὲν δύναμαι νὰ ὑπομείνω, ἵνα περιφρονῶμαι ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου, φίλαι.

⁴ Τὴν φράσιν ταύτην μεταχειρίζονται συνήθως, ὅσοι ἀπεφάσισαν μετ' εὐσταθείας νὰ διαπράξωσί τι φοβερὸν καὶ νὰ ὑποστώσι κίνδυνον.

⁵ Ἀποστροφή ἐνταῦθα εἶναι καταφυγή, ἄσυλον. Βεβαίως ὁ Αἰγεὺς παρέσχε τοιοῦτον, ἀλλ' οὐχὶ οἶον παρέχει ἡ πατρίς καὶ ὁ πατρικὸς οἶκος. Ἴσως δὲν εἶναι ἀπίθανος ἡ παρεπιγραφή ἀ π α λ α γ ἡ.

⁶ Τοῦτο λέγει μετὰ περιφρονήσεως θεωροῦσα τὸν Ἑλληνα ὡς ἀπατηλόν.

⁷ Ὁ ὁποῖος θὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ ἡμᾶς μετ' τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ.

⁸ Ἀντὶ νὰ εἶπῃ, οὔτε τοῦ

νύμφης ¹ τεκνώσει παῖδ', ἐπεὶ κακὴν κακῶς ² 805
 θανεῖν σφ' ἀνάγκη τοῖς ἑμοῖσι φαρμάκοις.
 μηδεῖς με φαύλην κάσθενῃ νομιζέτω
 μηδ' ἡσυχαίαν, ἀλλὰ θατέρου ³ τρόπου,
 βαρεῖαν ἐχθροῖς ⁴ καὶ φίλοιςιν εὐμενῇ.
 τῶν γὰρ τοιούτων εὐκλεέστατος βίος. 810

ΧΟΡΟΣ

Ἐπείπερ ἡμῖν τόνδ' ἐκοίνωσας λόγον,
 σέ τ' ὠφελεῖν θέλουσα καὶ νόμοις βροτῶν

ἐξ ἑμοῦ παῖδας.

¹ Τὰ ῥήματα εἶναι, φύναι, γίνεσθαι, τεκνοῦν καὶ τὰ τοιαῦτα δέχονται γενικὴν πρὸς δηλωσιν τοῦ προσώπου, ἐξ οὗ γεννᾶται τις, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. I, 2, 1 «Πατὴρ μὲν δὴ λέγεται Κύρος γενέσθαι Καμβύσου, μητρὸς δὲ δηλογοεῖται Μανδάνης γενέσθαι» Εὐριπίδ. ἐν Ἐκίβ. 383 «δαινὸς χαρὰ κτήρ κίπσις ἑν βροτοῖς ἐσθλῶν γενέσθαι», καὶ ἐν Ἰων. 3.

² Ἡ τοιαύτη παράθεσις εἶναι λίαν συνήθης τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Δημοσθέν. Περὶ στεφάν. 267 «καὶ κακὸν κακῶς σε μάλιστα μὲν οἱ θεοί, ἔπειτα οὗτοι πάντες ἀπολέσειαν». Παραπλήσιαι παραθέσεις εἶναι δεινὸν δεινῶς, μελέαν μελέοις, στυγερόν στυγερώς, περισσῶν καλῶς καλῶς.

³ Ἐκ τοῦ οὐδετέρου θατέρου ἐσχηματίσθη κακῶς ὁ ἀρσενικὸς τύπος ὁ θατέρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῇ δημῳδῇ γλώσσῃ, βραδύτερον δὲ ὑπεισηλθε καὶ εἰς τὴν

γλῶσσαν τῶν συγγραφέων. Ἰσακῶς κακῶς ἔλεγον τὰ θατέρα καὶ αἰτερόν ἀντὶ τὸν ἑτερόν, ἅπερ σκώπτει ὁ Λουκιαν. ἐν Ψευδολ. 29.

⁴ Τὸ τιμωρεῖν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὠφελεῖν τοὺς φίλους ἦτο ἀξίωμα ἔχον ἀπόλυτον κύρος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Ἀρχιλόχ. ἐν Ἀποσπάσμ. 65 «ἐν δ' ἐπίσταμαι μέγα τὸν κακῶς τι δρώντα δεινοῖς ἀνταμείβεσθαι κακοῖς», Σόλων Ἀποσπάσμ. 13, 5 «(δότε μοι) εἶναι δὲ γλυκὺν ὥδε φίλοις, ἐχθροῖσι δὲ πικρόν» τοῖσι μὲν αἰδοῖτον, τοῖσι δὲ δεινὸν ἰδεῖν, Θέογν. 869 «ἐν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθεὶν χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα χαμαιγενέων, εἰ μὴ ἐγὼ τοῖσιν μὲν ἐπαρκέσω οἱ με φιλεῖσιν, τοῖς δ' ἐχθροῖς ἀνίη καὶ μέγα πῆμ' ἔσομαι». Ὁ Σωκράτης ὁμοῦς ἀνυψῶν εἰς τὴν ὄντως θεῖαν ἀρχήν, οὐδ' αὖ μὴ δεῖ ἀδικεῖν, Πλάτ. ἐν Κρίτων. 49 B «οὐδὲ ἀδικούμενον ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδὴ γε οὐ-

ξυλλαμβάνουσα δρᾶν σ' ἀπεννέπω ¹ τάδε.

ΜΗΔΕΙΑ

Οὐκ ἔστιν ἄλλως· σοὶ δὲ συγγνώμη λέγειν
τάδ' ἐστί, μὴ πάσχουσιν ², ὥς ἐγώ, κακῶς. 815

ΧΟΡΟΣ

Ἄλλὰ κτανεῖν σὼ παῖδε τολμήσεις, γύναι;

ΜΗΔΕΙΑ

Οὕτω ³ γὰρ ἂν μάλιστα δηχθείη πόσις.

ΧΟΡΟΣ

Σὺ ⁴ δ' ἂν γένοιό γ' ἀθλιωτάτη γυνή.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἴτω· περισσοὶ πάντες οὖν ⁵ μέσω λόγοι.

ἀλλ' εἶα χώρει ⁶ καὶ κόμιζ' Ἰάσονα· 820

εἰς πάντα γὰρ ⁷ δὴ σοὶ τὰ πιστὰ χρώμεθα.

λέξης δὲ μηδὲν τῶν ἐμοὶ δεδογμένων,

δαμῶς δεῖ ἀδικεῖν».

¹ Τὸ ῥῆμα τοῦτο εἶναι σύνηθες τοῖς τραγικοῖς, ἔχει δὲ συχνάκις τὸ μὴ, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τοῦτου εὔρηται, ὥς ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἑρακλείδ. 556.

² Ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπη πασχούση, διότι προσδιορίζει τὸ σ α ἰ, ἀλλὰ τοιαύτην ἀνωμαλίαν εὔρομεν καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς ἔμ-προσθεν καὶ Ξενοφ. ἐν Ἀναβάσει. I, 2, 1 «Ξενία ἤκειν παραγγέλλει λαθόντα τοὺς ἀνδρας». Ἀλλὰ συγχωρῶ σε, ὅτι λέγεις ταῦτα, διότι δὲν ἀδικεῖσαι, καθ' ὥς ἐγώ.

³ Τὸ ἐπίρρημα ἀντιπροσωπεύει ὑποθετικὸν λόγον ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ ἡγουμένου στίχου. Ἄν φρονέσω τὰ τέκνα μου, ὅσον τὸ δυνατόν περισσύτερον δύναται νὰ

λυπηθῇ ὁ σύζυγός μου.

⁴ Διὰ τοῦ στίχου τοῦτου ὁ χορὸς λέγει ἐν ἄλλαις λέξεσι· πιθάνως νὰ δηχθῇ ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ σὺ δυνατόν νὰ γείνης ἀθλιωτάτη γυνή ὥς παιδοκτόνος. Ὁ γὰρ ἀνέκει εἰς τὴν ὅλην φράσιν, γέν ο ι ο ἀθλιωτάτη γυνή.

⁵ Οἱ ἐν μέσῳ λόγοι, ὥς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1364 «τοὺς γὰρ ἐν μέσῳ λόγους πολλὰ κυκλοῦνται νύκτες ἡμέραι τ' ἴσαι».

⁶ Ταῦτα λέγει πρὸς τινὰ θεράπαιναν, ἐκ δὲ τῶν ἐπομένων εἰκάζεται, ὅτι εἶναι ἡ τροφός.

⁷ Ἡ Μήδεια αἰτιολογεῖ, διὰ τί μεταχειρίζεται ταύτην τὴν θεράπαιναν· διότι εἰς ὅλα δὴ τὰ πιστὰ σὲ μεταχειρίζομεθα.

εἴπερ φρονεῖς εὖ δεσπόταις ¹ γυνή τ' ἔφους.

ΧΟΡΟΣ ²

Ἐτροφή α'.

Ἐρεχθεῖσαι ³ τὸ παλαιὸν ὄλβιοι
καὶ θεῶν παῖδες ⁴ μακάρων, ἱερᾶς
χώρας ἀπορθήτου ⁵ τ' ἀποφερβόμενοι

825

Γ. Ἐλαιοῦρος
824-865.

¹ Κατ' ἀρσενικὸν γένος ὀνομά-
ζει αὐτήν ἡ Μήδεια, ὡς ἐν τοῖς
ἐμπροσθεν 314. Παραπλήσια λέ-
γει ὁ τραγικὸς ἐν Ἰφιγεν. ἐν
Ταύρ. 1061 «γυναῖκές ἐσμεν, φι-
λόφρον Ἀλλήλαις γένος, σώζειν τε
κοινὰ πράγματα» ἀσφαλέςταται»
καὶ ἐν Ἐλέν. 329 «γυναῖκα γὰρ
δὴ συμπονεῖν γυναικὶ χρή».

² Ἐπειδὴ ἡ Μήδεια μετὰ τὴν
διάπραξιν τῆς ἀνοσίας πράξεως
προτίθεται νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀθή-
νας, παρέχει τῷ ποιητῇ ἀφορμὴν
νὰ ἐπαινέσῃ τὴν εὐσέβειαν τῶν
Ἀθηναίων, νὰ ὑμνήσῃ τὰς ἀρετὰς
τούτων καὶ τὸ κάλλος τῆς χώρας
αὐτῶν. Παραπλήσιον γίνεται ἐν
Οἰδίποδι ἐπὶ Κολων. 668. Ὅρα
Ἐισαγωγ. σελ. 44.

³ Παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἡ κλη-
σις ἀπὸ τῶν ἑρώων καὶ συνοικισ-
τῶν ἰσχυροῦς ἐντιμότερα τῆς
ἐκ τῆς πατρίδος, Στέφ. Βυζ. ἐνλ.
Ἀθηναί. «Ἀθῶν δὲ ἐν τῷ περὶ
παρωνύμων, ὅτι εἰσι διτταὶ προσ-
γορίαι παρὰ ποιηταῖς, ἀπὸ τε
τῆς πατρίδος καὶ τοῦ συνοικιστοῦ.
Ἀλικαρνασσεῖς γοῦν Ἀνθεάδαι
καὶ Φαλαντιάδαι οἱ Ταραντῖνοι
ἐλέγοντο ἀπὸ τῶν διασημοτάτων
παρ' αὐτοῖς, Ἀθηναῖοι δὲ Κοδρί-

δαι καὶ Κακροπίδαι, Θεσεῖδαι,
Ἐρεχθεῖδαι. Καὶ ταύτας γε τὰς
κλήσεις τῶν ἀπὸ τῆς πατρίδος
ἐντιμότερας ἐνόμιζον». Οἱ Ἀθη-
ναῖοι λίαν συχνάκις ὀνομάζοντο
Ἐρεχθεῖδαι καὶ ὁ Ὀμηρος αὐτὸς
λέγει τὰς Ἀθήνας δῆμον Ἐρε-
χθεῶς Ἰλιάδ. Β 546 «Ἀθήνας,
δῆμον Ἐρεχθίδας μεγαλήτορος, ὃν
ποτ' Ἀθήνη θρέψε Διὸς θυγάτηρ,
τέκε δὲ ζεῦδος ἄρουρα», Σοφοκλ.
ἐν Αἴαντ. 202 «Ναὸς ἄρωγοι τῆς
Αἴαντος, γενεᾶς χθονίων ἀπ' Ἐρε-
χθεῖδων», ἐν Ἀντιγον. 982. Τὸ
παλαιὸν κεῖται ἐπιρρηματικῶς.

⁴ Οἱ Ἀθηναῖοι ἐς ἐμνύνοντο,
ὅτι εἶλον τὸ γένος ἐκ θεῶν, Ἰσο-
κράτ. ἐν Παναθηναϊκ. 124 «οὕτω
γὰρ ὁσίως καὶ καλῶς καὶ τὰ περὶ
τὴν πόλιν καὶ τὰ περὶ σφᾶς αὐ-
τοὺς διώκησαν, ὥσπερ προσήκου-
σιν τοῦς ἀπὸ θεῶν μὲν γε-
γονότας, πρώτους δὲ καὶ πό-
λιν οἰκήσαντας καὶ νόμοις χρη-
σαμένους, πάντα δὲ τὸν χρόνον
ἡσυχότας εὐσέβειαν περὶ τοὺς
θεοὺς, δικαιοσύνην δὲ περὶ τοὺς
ἀνθρώπους, ὄντας δὲ μῆτε μεγά-
δας μῆτε ἐπήλυδας, ἀλλὰ μόνους
αὐτόχθονας τῶν Ἑλλήνων».

⁵ Τὴν αἰτίαν τούτου ὁ Θουκυ-

κλεινοτάταν σοφίαν¹, αἰεὶ διὰ λαμπροτάτου
βαίνοντες ἀβρῶς² αἰθέρος, ἐνθα ποθ' ἀγνάς 830
ἐννέα Πιερίδας Μούσας³ λέγουσι

ἔδῃς ἀνευρίσκει ἐν τῷ λεπτογέῳ,
1, 2 «Τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ
ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων
ἀστασίαστον οὖσαν ἄνθρωποι ᾤ-
κουν οἱ αὐτοί» καὶ Στράβ. VIII,
333 «Τὸ δ' αὐτὸ καὶ τοῖς Ἀθη-
ναίοις συνέβη, λεπτόγεων τε καὶ
τραχεῖαν οἰκοῦντας χώραν, ἀπορ-
θήτους μὲν εἶναι καὶ αὐτόχθονας
νομισθῆναι διὰ τοῦτό φησιν ὁ Θεο-
κυδίδης, κατέχοντας τὴν αὐτὴν
αἰεὶ, μηδενὸς ἐξελαύνοντος αὐτοῦς
μηδ' ἐπιθυμοῦντος ἔχειν τὴν ἐκεί-
νων». Τὸ ἀποφέρβεσθαι σημαίνει
ἀπολαύειν, καρποῦσθαι, διὰ δὲ
τῆς εἰκόνης ταύτης ἡ σοφία παρί-
σταται ὡς φυσικὸν τῆς χώρας
προϊόν· διότι αὕτη ἀπέρρητος οὖσα
παρεῖχε τοιαύτην συγκομιδὴν,
Πίνδ. ἐν ἀποσπάσμ. (Boeckh) 227
«ἀτελεῖ σοφίας καρπὸν δρέπειν».

¹ Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πιερί-
κλέους αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο ἡ
ἐστία καὶ τὸ πρυτανεῖον τῆς σο-
φίας, Πλάτ. ἐν Πρωτογόρ. 337 Δ
«σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλ-
λήνων, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν
συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος
εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σο-
φίας». «Ὅρα καὶ τὴν ἐμὴν σημείω-
σιν αὐτόθι.

² Ἐλαφρῶς, κούφως· ἡ διαύ-
γεια καὶ καθαρότης τῆς ἀτμο-
σφαίρας δίδει τοῖς ἀνθρώποις εὐ-
κνησίαν καὶ χάριν, παράβαλλ.

καὶ στίχ. 1164 καὶ ἐν Τρωάσ.
821, Τοῦναντίον ἡ παχεῖα καὶ
βαρεῖα ἀτμόσφαιρα ποιεῖ τοὺς
ἀνθρώπους ἀρκεῖς καὶ δυσκινή-
τους (οἱ νεώτεροι «Ἕλληνες ἔ-
χουσι τὴν λέξιν βαλτοκέφαλος»),
Cicero. De fato κεφ. 4 «Athenis
tenue coelum, ex quo acutiores
etiam putantur «Attici». Ἐχο-
μεν δὲ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ νῦν
ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀττικῆς εἶναι
καθαρωτέρα καὶ διαυγεστέρα τῆς
τῶν ἀρχαίων· διότι ἡ ἀρχαία
Ἀττικὴ πλουσιώτερον καταρδευσ-
μένη ἦτο κατάφυτος καὶ σῦθεν-
δρος καὶ ὡς τοιαύτη ἐξέπεμπε
πολλὰς ἀναθυμιάσεις. Μέχρι τῶν
χρόνων τοῦ Σύλλα ὑπῆρχον πολλὰ
δάση καὶ ἄλση, μάλιστα δὲ παρὰ
τῇ Ἀκαδημεῖα, Πλούταρχ. ἐν βίῳ
Σύλλ. XII «Ἐπιλειπούσης δὲ τῆς
ῦλης διὰ τὸ κόπτεσθαι πολλὰ τῶν
ἔργων περικλύμενα τοὺς αὐτῶν
βρίθεσι καὶ πυρπολεῖσθαι βαλλό-
μενα συνεχῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων,
ἐπεχείρησε τοῖς ἱεροῖς ἄλσεσι,
καὶ τὴν τε Ἀκαδημείαν ἔκειρε
δενδροφορωτάτην προαστείων οὐ-
σαν καὶ τὸ Λύκειον».

³ Τὸ μὲν Πιερίδας Μούσας εἶ-
ναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ φυτεῦ-
σαι, τὸ δὲ ὑποκείμενον εἶναι Ἀρ-
μονίαν, δηλ. ἡ Ἀρμονία ἐγέννησε
τάς ἐννέα Πιερίδας Μούσας. Τὴν
σύνταξιν ταύτην ἐλέγχει ὁ Σχο-

ξανθάν¹ Ἀρμονίαν φυτεῦσαι·

Ἀντιστροφή α'.

Τοῦ καλλινάου² τ' ἀπὸ Κηφισοῦ ῥεᾶς

835

λιαστῆς λέγων· «Ἐνιοὶ δὲ λέγουσι, Εὐριπίδην τὰς Μούσας λέγειν Ἀρμονίας θυγατέρας, ἀγνοήσαντες· οὐ γὰρ τοῦτο λέγει, ἀλλ' ὅτι αἱ Μοῦσαι πρῶτον εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθοῦσαι ἁρμονίαν ἤδον καὶ τὴν μελωδίαν. Διὰ γὰρ τοῦ φυτεῦσαι τοῦτο παρίστησι νῦν... ἐν ταῖς Ἀθήναις λέγονται αἱ Μοῦσαι γεννηῆσαι καὶ καταστήσασθαι πάσης σοφίας ἁρμονίαν». Τὴν γνώμην ταύτην δέχεται καὶ ὁ Schöne. Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι ἐννέα μητέρες ἐγέννησαν μίαν θυγατέρα; Ἐτι δυσκολώτερον γίνεται τὸ ζήτημα, ἂν αἱ Μοῦσαι ὑποτεθῶσι παρθένοι, ὡς εἰκονίζοντο. Ἄν ἦσαν παρθένοι, πῶς ἐγέννησαν; Αἱ Μοῦσαι κατὰ τὸν γνωστὸν μῦθον εἶναι θυγατέρες τοῦ Κρονίδου καὶ τῆς Μνημοσύνης, Ἡσίοδ. ἐν Θεογον. 53 «τὰς ἐν Πιερίῃ Κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα Μνημοσύνη, γουνοῖσιν Ἐλευθῆρος μεδέουσα». Δὲν εἶναι γνωστὸν, ἂν ὁ Εὐριπίδης τὸν μῦθον παρ' ἄλλου ἔλαβεν· ἂν δ' αὐτὸς ἐπλάσεν, ἠθέλησε νὰ ὑπαινιχθῇ, ὅτι ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐν ἣ τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ κλιματικαὶ σχέσεις ὑπάρχουσιν ἐν ἁρμονίᾳ, ἐγέννηθησαν αἱ Μοῦσαι.

¹ Διὰ τοῦ ἐπιθέτου τούτου ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δηλώσῃ τὴν ὑ-

πατον βαθμὴν τοῦ κάλλους, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ὀμηρὸς τοὺς καλλίονας ἤρωας ξανθοὺς λέγει καὶ ὁ Πίνδαρος τὰς χάριτας ξανθὰς ὀνομάζει. Τὸ ῥῆμα φυτεῦειν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ γεννᾶν οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται ἐπὶ ἀρσενικοῦ γένους ἢ τὸ πολὺ λέγουσιν οἱ φυτεῦσαντες = οἱ τεχνόντες. Ἐπὶ θηλυκοῦ μεταχειρίζονται ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ, ὡς Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. τυράνν. 873 «ὑβρίς φυτεῦει τύραννον». Καὶ τοῦτο, διότι ἢ μὲν γυνὴ παρίσταται ὡς ἄρουρα, ὁ δὲ ἀνὴρ ὡς σπορεύς. Νομίζομεν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα καὶ εἰς τὸ α' εἰ δ' πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ ἔνθα. Καὶ ἐν τῇ στροφῇ καὶ ἐν τῇ ἀντιστροφῇ δὲν ὑπάρχει ῥῆμα, ἀλλ' εἶναι προσφώνησις. Τὰ ἐνταῦθα δὲ λεγόμενα συγκεφαλαιοῦνται ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ. Ἀπόγονοι τοῦ Βρεχθῶος ἐκ παλαιῶν χρόνων εὐδαίμονες καὶ τέχνη τῶν μακαρίων θεῶν, καρπούμενοι ἐνδοξοτάτης σοφίας ἀπὸ ἱερῆς ἀκυριεύτου χώρας, πάντοτε διὰ λαμπροπάτου αἰθέρος περιπατοῦντες, ὅπου ποτὲ ἡ Ἀρμονία ἐγέννησε τὰς ἀγνάς ἐννέα Πιερίδας Μούσας.

² Καλλίνκος λέγεται ὁ καλῶς ῥέων, ὁ διαυγῇ ὕδατα ἔχων. Καὶ

τὰν Κύπριν ¹ κλήζουσιν ἀφυσσαμέναν ²
 χώραν ³ καταπνεῦσαι μετρίας ἀνέμων
 ἡδυπνόους αὔρας· αἰεὶ δ' ἐπιβαλλομένην ⁴ 840

ὁ Σοφοκλῆς ὑμνεῖ τὰ ὕδατα τοῦ Κηφισοῦ ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 685 «οὐδ' αὖπνοι κρῆναι μινύθουσιν, Κηφισοῦ νομάδες βρέθρων, ἀλλ' αἰὲν ἐπ' ἡματι ὠκυτόκος πεδίων ἐπινίσσεται ἀκηράτω σὺν ὄμβρῳ στερνούχου χθονός».

¹ Παρὰ τῇ Κηφισῷ ὑπῆρχον πολλοὶ ὄχετοί, δι' ὧν κατηρδεύετο ἡ πέριξ πεδιάς. Διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι ἡ θεὰ τοῦ κάλλους καὶ δὴ τῶν κήπων καὶ τῶν ἀνθέων ἦν τέλει ὕδωρ. Δὲν γινώσκωμεν, ἂν ἐνταῦθα ὑπῆρχε καὶ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, ὑπῆρχεν ὅμως παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Ἑρωτος καὶ τῶν Μουσῶν Πηχυσαν. 1, 30.

² Ὁ ἐπικλὸς διπλασιασμός τοῦ σ ἐπιτρέπεται τοῖς τραγικοῖς ἐν τοῖς λυρικοῖς μέρεσιν.

³ Ἐκδίδωμεν τὸ χωρίον κατὰ τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων μὴ ἀκολουθοῦντες τοῖς κριτικοῖς, οἵτινες δεικνύουσι οὐχὶ μικρὰν τὸλμην, ὥς ὁ Wecklein γράφων, χώραν [κατὰ ρεῖν ἢ δὲ πνοάς] καταπνεῦσαι μετρίας ἀνέμων. Ἄν οὕτως εἶχε τὸ χωρίον, πάντως δὲν ἤθελε παρέχει κακὴν ἔννοιαν, διότι αὕτη ἤθελεν εἶναι πληρυστέρα. Ὁ δὲ Kirchhoff νομίζει, ὅτι ὑπάρχει χάσμα μεταξὺ τῶν λέξεων χώραν καὶ καταπνεῦσαι καὶ ἄλλοι ἄλλα εἰκάζουσιν. Πρὸς

τούτοις ἄλλοι θέλουσι νὰ γράψωσι κατὰ γενικὴν τὸ ὄνομα, χώρας. Οὐδένα λανθάνει, ὅτι ἡ κατάρδευσις χώρας τινὸς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας καθιστώσα αὐτὴν κεκραμένην. Τὴν εὐκρασίαν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους ἐν Ἑλλάδι ἐπαινεῖ ὁ Ἡρόδοτος III, 106 «Αἱ δ' ἐσχατιαὶ κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατὰ περ ἡ Ἑλλάς τὰς ὥρας πολλὸν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε». Κατ' ἐξοχὴν ἐπικινεῖται ἡ Ἀττικὴ διὰ τοῦτο, Εὐριπίδ. Ἀπόσπασμ. 971 «οὐρανὸν ὑπὲρ γῆς ἔχον ἐν κεκραμένον, ἐν οὗτ' ἄγαν πῦρ οὕτε χεῖμα συμπίπτει».

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς παραφρᾶζει οὕτως «λέγουσι δὲ τὴν Ἀφροδίτην αἰεὶ καὶ δηνεκῶς ἐνταῦθα ποιεῖν, παρατιθέναι δὲ τοῖς ἑαυτοῖς πλοκάμοις πολὺν τινα κόσμον, καὶ οὕτως δὴ ἐρασμίαν ἐκστὴν παρασκευάσαν, ἐξαποστέλλειν τοὺς ἐπὶ πᾶσαν σοφίαν ὁδηγοὺς ἔρωτας. Ἐμφαίνει δὲ διὰ τούτων, ὥς ἐρωτικῶς ἔχοντες πρὸς πᾶσαν σοφίαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰκότως τὸν κατὰ πάντων ἔχουσι τῆς παιδείσεως στέφανον». Ἐν μὲν τῇ στροφῇ ὁ ποιητὴς ἐξετάζει τὸ φυσικὸν κάλλος τῆς χώρας, ἐν δὲ τῇ ἀντιστροφῇ τὸ τεχνικόν ἀμφοτέρω δ' ἀπεργάζονται τὴν σοφίαν τῶν Ἀθηναίων.

χαίταισιν εὐώδη ῥοδέων ¹ πλόχον ἀνθέων
τᾷ σοφίᾳ παρέδρους ² πέμπειν ἔρωτας,
παντοίας ἀρετᾶς ξυνεργούς.

Σ τ ρ ο φ ῆ θ

Πῶς οὖν ἱερῶν ποταμῶν ³
ἢ πόλις ἢ φίλων ⁴

¹ Το ῥόδον καὶ ἡ μυρσίνη ἦσαν ἱερὰ φυτὰ Ἀφροδίτης.

² Καὶ ὁ Σοφοκλῆς λέγει τὸν ἥμερον πάρεδρον τῶν μεγάλων θεσμῶν ἐν Ἀντιγόν. 795 «ἐναργῆς βλεφάρων ἥμερος τῶν μεγάλων πάρεδρος ἐν ἀρχαῖς θεσμῶν», ὅπου ὅρα καὶ τὴν ἐμὴν παρατήρησιν. Συμβολικῶς ὁ τραγικὸς συνδέει τὸ κάλλος μετὰ τῆς σοφίας· καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ποιητὴς οὗτος θεωρεῖ τὸν Ἔρωτα ὡς παραγωγὸν τῆς ἐπιστήμης, ὡς Ἀπόσπασμα. 889 «παίδευμα δ' Ἔρωτος σοφίας ἀρετῆς πλεῖστον ὑπάρχει, καὶ προσομιλεῖν οὗτος ὁ δαίμων πάντων ἡδιστος ἔφην ὀνητοῖς» καὶ 342 «καὶ μ' ἔρωτος ἔλοι ποτὲ οὐκ εἰς τὸ μῶρον οὐδὲ μ' εἰς Κύπριν τρέπων, ἀλλ' ἔστι δὴ τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρωτος ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε καὶ γαθῆς». Καὶ ὁ Σωκράτης παρὰ Πλάτωνα θεωρεῖ τὸν Ἔρωτα ὡς τὸν παραγωγὸν παντὸς καλοῦ ἐν τῷ βίῳ, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ἐν Συμποσ. κεφ. 27—29. Καὶ ὅπου ὕμνοῦσιν, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἀντλήσασα ἀπὸ τοῦ καλλιπρόσου Κηφισοῦ ῥεῖντρα κατεδρόσισε τὴν χώραν μετ' συγκεκρυμένους εὐχαρίστως πνεοῦσας αὔ-

ρας, καὶ ὅπου ὕμνοῦσιν, ὅτι πάντοτε ἐπιθέτουσα εἰς τὴν κόμην εὐώδη στέφανον ῥόδων πέμπει τοὺς ἔρωτας τοὺς συγκαθεδρους τῆς σοφίας, τοὺς βοηθοὺς παντοδούς ἀρετῆς.

³ Κατὰ τὸν Elmsley τὸ χωρίον συντάσσεται οὕτως· πῶς οὖν ἡ πόλις ἱερῶν ποταμῶν ἢ φίλων πόμπιμος χώρα σὲ τὰν παιδολεγειάν ἔξει; Λέγει δὲ τὰς Ἀθήνας πόλιν ἱερῶν ποταμῶν, διότι ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ὁ Ἰλισθὸς καὶ ὁ Κηφισός. Ἡ πόλις παρίσταται ὡς κτῆμα τῶν ἱερῶν ποταμῶν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 827 «τάς Ἀμφιονίας τε λύρας ὑπο πύργος ἀνέστην διδύμων ποταμῶν πόρον» καὶ Πίνδαρ. ἐν Ὀλυμπ. II, 15 «ἱερὸν οἴκημα ποταμοῦ». Ἡ μετάθεσις τοῦ διαζευκτικοῦ συνδέσμου γίνεται καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνισ. 420 «κρατεῖν ἂν ἢ τὸν ἐχθρὸν ἢ φίλοις ὠφελεῖν ἔχειν».

⁴ Ὁ Wecklein διώρθωσεν εἰς φυτῶν, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν διατηροῦσι τὴν λέξιν. Ἡ διόρθωσις αὕτη, ὡς φαίνεται, ἐγένετο διὰ τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ὁ ποιητὴς ἐμνημόνευσεν

πόμπιμός¹ σε χώρα
τὰν παῖδολέτειραν ἔξει,
τὰν οὐχ ὁσίαν; ² μετ' ἄλλων
σκέψαι τεκέων πλαγάν,
σκέψαι φόνον οἶον αἶρει.
μή, πρὸς γονάτων σε πάντες³

850

ἀνθρώπων.

¹ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι πόμπιμος, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ διόρθωσις πόμπιμον. Ἡ αἰτιατικὴ ἐξηγεῖται εὐκολώτερον τῆς ὀνομαστικῆς λαμβανομένου τοῦ ὀνόματος ἐν παθητικῇ σημασίᾳ, δηλ. πῶς θὰ δεχθῇ ἡ πόλις ἡ χώρα σε πεμφθεῖσαν ἢ ἐλθούσαν; Εἶναι ὅμως διόρθωσις. Ἡ δὲ ὀνομαστικὴ πόμπιμος σημαίνει τὴν χώραν, εἰς ἣν δύναται τις νὰ πεμφθῇ. Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· «Πῶς ἂν οὖν σε δεῖξαιτο ἡ πόλις αὕτη, ἡ ἱερὸς ἔχουσα ποταμούς, ἡ καθάρους παντὸς μολύσματος...» «Πόμπιμος, ἡγουν τὴν ἐκπεμφθεῖσαν ὑποδεχομένην, οὐκ αὕτη πόμπιμος οὐσα».

² Συνήθως τὸ ἐρωτηματικὸν οἱ ἐκδότες θέτουσι μετὰ τὴν φράσιν μετ' ἄλλων; Ἀλλ' ἐπειδὴ γεννᾶται δυσκολία περὶ τὴν ἐρμηνείαν, ὁ Jacob καὶ ὁ Meineke διώρθωσαν εἰς μετ' ἀστῶν, ὁ δὲ Herwerden εἰς μεθ' ἀγνῶν καὶ ἄλλοι ἀνευ διορθώσεως ἐπεχείρησαν νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ χωρίον· ὁ μὲν Plugk ἐρμηνεύει, ἡν οὐχ ὁσίον ἐστὶ μετ' ἄλλων ζήν, ὁ δὲ Elmsley, τὰν

οὐχ ὁσίαν ὡς οἱ ἄλλοι πολῖται ἢ, ὡς λέγει ὁ Wecklein, τὰν ὁσίαν μετ' ἄλλων ὁσίων ὄντων. Ἐπιτυχέστερον ἐσκέφθη ὁ Matthiae συνάψας τὴν φράσιν μετ' ἄλλων μετὰ τῶν ἐπομένων, δηλ. θεῖς τὸ ἐρωτηματικὸν μετὰ τὴν λέξιν ὁσίαν, ὡς καὶ ἡμεῖς. «Ὦντως ἡδύνατο νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ χοροῦ, ἵνα συμβουλευέσῃ, ὅπως ἡ Μήδεια σκεφθῇ μετ' ἄλλων. Οὕτως συνέτασσε τὸ χωρίον καὶ ὁ Σχολιαστὴς, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ· «Τὴν πληγὴν, φησί, τὴν τῶν τέκνων καὶ τὸν φόνον, μὴ προπετῶς δράσης, ἀλλὰ πρῶτερον μεθ' ἡμῶν ἢ ἄλλων τιμῶν σκέψαι, εἰ τοῦτο δρᾶσαι σε χρή». Ἀνάλογον εἶναι τὸ ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 1356 «δεῦρο δὴ σκέψαι μεθ' ἡμῶν, μῆτερ, ὡς καλῶς λέγω».

³ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι πάντες πάντως, ἢ πάντως πάντες, ἀλλ' ὁ μὲν Porson διαόρθει εἰς πάντως πάντως, ὁ δὲ Nauck ἀντὶ τοῦ πάντες πάντες καὶ ὁ Wecklein πάντη θ'. Οὐδὲμίαν δυσκολίαν εὐρίσκομεν, ὅτι ἐνταῦθα ὁ χορὸς ὁμιλεῖ κατ'

πάντως ἰκετεύομεν,
μὴ τέκνα φρονεύσης.

Ἀντιστροφή β'.

Πόθεν θράσος ἢ φρενὸς ἢ
χειρὶ τέκνων¹ σέθεν,

ἄρσενικὸν γένος, ἅψ' οὐ καὶ ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν εἶδομεν ὅμοιον παρά-
δειγμα καί, ὡς παρατηρεῖ ὁ Elms-
ley, ὁ χορὸς δὲν λέγει ἐξ ἰδίου
ὀνόματος, ἀλλ' ἐξ ὀνόματος πάν-
των τῶν φίλων. Πῶς λοιπὸν ἢ
πόλις ἱερῶν ποταμῶν ἢ φιλόξενος
χώρα θὰ δεχθῇ σε τὴν παιδοκτό-
νον, τὴν ἀνοσίαν; Μετ' ἄλλων
σκέφθητι περὶ τοῦ κτυπήματος
τῶν τέκνων, σκέφθητι ποῖον φό-
νον ἐπιχειρεῖς. Μὴ, ἐνώπιον τῶν
γονάτων σου ὅλοι κατὰ πάντα τρό-
πον σε παρκαλοῦμεν, μὴ φρονεύ-
σης τὰ τέκνα σου.

¹ Τὸ χωρίον τοῦτο πολλὰ πράγ-
ματα παρέχει τοῖς κριτικοῖς, ὧν
οἱ πλεῖστοι εἰς παικίλας διορθώ-
σεις κατέφυγον. Τὰ χειρόγραφα
ἔχουσιν οὕτω· πόθεν θράσος
ἢ φρενὸς ἢ χειρὶ τέκνων
σέθεν καρδίᾳ τε λήψει,
ὃ καὶ ἡμεῖς διετηρήσαμεν. Ὁ μὲν
Nauck ἔτρεψεν εἰς χειρὶ, τέ-
κνον, σέθεν, ἀλλὰ τότε δὲν
δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ γενικὴ σέ-
θεν· ὁ δὲ Elmsley διώρθωσε τὴν
γενικὴν τέκνων εἰς δοτικὴν
τέκνοις, ὁ δὲ Wecklein τὸ
λήψει εἰς πεπᾶσει καὶ
Schöne τό, τε λήψει εἰς 'πι-
λήψει. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ἄ-

ριστα ἐποίησεν ὁ Klotz μὴ μετα-
βάλων τὸ χωρίον. Ἄν ὁ ποιητὴς
ἔλεγε, πόθεν θράσος ἢ φρε-
νὸς ἢ χειρὸς καρδίας τε
λήψει, ἢ συντάξις ἤθελεν εἶ-
ναι εὐκόλος καὶ ἡ ἐρμηνεῖα σα-
φής· ἀπὸ τοῦ θὰ λάβης θάρρος
ἢ τῆς διανοίας ἢ τῆς χειρὸς καὶ
τῆς καρδίας; Ἀλλ' ἡ δυσκολία
προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι ἐν τῷ
δευτέρῳ μέρει τῆς διαξευκτικῆς
προτάσεως μετέβαλε τὴν σύν-
ταξιν· ἐν ᾧ τὸ φρενὸς ἐθεώρησεν
ὡς γενικὴν κτητικὴν, τὰ χειρὶ καὶ
καρδίᾳ ἔλαβεν ὡς δοτικὰς τοπι-
κάς. Περὶ ἀπλήσιόν τι τοπικῶς δη-
λοῦται καὶ παρ' Ὀμήρῳ Ὀδυσσ.
Ζ 139 «Τῇ γὰρ Ἀθήνῃ θάρσος
ἐνὶ φρεσὶ ὀήκε, καὶ ἐκ δέος εἴλετο
γυῖον». Δὲν ἔθηκε δὲ γενικὰς ἐν
τῷ δευτέρῳ μέρει, διότι ὁ ποιη-
τὴς τὸ χειρὶ καὶ καρδίᾳ ἠθέλησε
νὰ συντάξῃ οὐχὶ μετὰ τοῦ θρά-
σος, ἀλλὰ μετὰ τοῦ λήψει. Διὰ
μὲν τοῦ θράσος φρενὸς θέλει νὰ
δηλώσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τόλμην,
τὴν ἀπόφασιν, διὰ δὲ τοῦ χειρὶ
καὶ καρδίᾳ τὴν ἐξωτερικὴν.
Ὅτι δὲ καὶ τὴν καρδίαν θεωρεῖ
τι ἐξωτερικὸν ἐν παραβολῇ πρὸς
τὴν ἐνδοτάτην ἀπόφασιν, γίνεται
δῆλον καὶ ἐκ τοῦ στίχ. 1241

καρδίᾳ τε λήψει,
 δεινὰν προσάγρουσα τόλμαν;
 πῶς δ' ὄμματα προσβαλεῦσα
 τέκνοις ἄδακρυν μεΐραν
 σήσεις φόνου¹; οὐ δυνάσει,
 παίδων ἱκετᾶν πιτνόντων,
 τέγξαι² χέρα φοινίαν
 τλάμονι³ θυμῷ.¹

860

ΙΑΣΩΝ

865

Δ' Επεισόδιον 866-975.

Ἦκω κελευσθείς· καὶ γὰρ οὔσα⁴ δυσμενῆς
 οὐ τᾶν ἀμάρτις τυδε⁵ γ', ἀλλ' ἀκούσμαι,

«ἀλλ' εἴ' ὀπλίξου, καρδία». Ἀλ-
 λην δυσκολίαν παρέχει ἡ γενικὴ
 τέκνων, ἐν ᾗ ἤρμωσε μᾶλλον ἢ
 δοτικὴ τέκνοις, ἀλλ' ὁ Klotz θεω-
 ρεῖ ἰσοδύναμον πρὸς τὸ κατὰ τέ-
 κνων σέθεν, ὡς καὶ ὁ Σχολιαστὴς
 ὅστις παραφράζει οὕτω· «Τινι λο-
 γισμῷ χρησαμένη, τουτέτι τίςσε
 ὁ τῶν πάντων πείσας τοσοῦτον
 θράσος ἐνθεῖναι τῇ σαυτῆς ψυχῇ,
 ἢ τῇ δεξιᾷ ὀπλιζομένη κατὰ τῶν
 φιλτάτων παίδων παρεσκεύασεν».

¹ Ἄλλοι γράφοντες φόνῳ συνά-
 πτουςι μετὰ τῶν ἐπομένων. Τὸ
 μεΐραν φόνου δὲν κεῖται ἀντὶ τοῦ
 ἀπλοῦ φόνου, ἀλλὰ σημαίνει τὸν
 εἰμαρμένον φόνον.

² Τέγγω σημαίνει κυρίως ὀ-
 γραίνω, βάπτω, μολύνω· τὸ δὲ
 φοινίαν μετεχειρίσθη κατὰ πρό-
 ληψιν, δηλ. νὰ βάλῃς τὴν χεῖρα,
 ὥστε νὰ γείνῃ φονικὴ. Ὁ Σχο-
 λιαστὴς ἐρμηνεύει· «οὐ καρτερή-
 σεις τῇ ἐργάσει τοῦ φόνου, τέγ-
 ξαι, μολύνει, τὴν χεῖρα αἵματι

τῶν παίδων γονυπετούντων σε».

³ Τλήμων = τολμηρὸς, ὡς Σο-
 φοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 275 «ἢ δ' ὥδε
 τλήμων ὥστε τῷ μιᾷ στορι ξύνεστ'»,
 Ἐρινὸν οὖτιν' ἐκροβουμένη». Ἀπὸ
 τοῦ θὰ λάβῃς θάρρος ἢ τῆς δια-
 νοίας ἢ ἐν τῇ χειρὶ ἢ ἐν τῇ καρ-
 δίᾳ κατὰ τῶν τέκνων σου φοβε-
 ρὰν τόλμην ἐπιφέρουσα; Πῶς δὲ
 ῥίψασα βλέμματα εἰς τὰ τέκνα
 θὰ ὑπομείνης τὸν εἰμαρμένον φό-
 νον ἄνευ δακρύων; Δὲν θὰ δυνη-
 θῇς, ὅταν οἱ παῖδες γονυπετήσωσι,
 νὰ μολύνῃς τὴν χεῖρα, ὥστε νὰ
 γείνῃ φονικὴ μετὰ τολμηρὰν ψυχὴν.

⁴ Ἡ μετοχὴ ληπτέα ἐναντιω-
 ματικῶς. Οὐχὶ δὲ κακῶς ἐρμη-
 νεύει ὁ Σχολιαστὴς· «Ἰδοῦ, φησί,
 καὶ περ δυσμενῶς ἔχουσα πρὸς
 ἐμὲ τυγχάνεις τῆς ἐμῆς παρου-
 σίας, καὶ κελευούσης οὐκ ἀπει-
 θησα».

⁵ Ἀντὶ ἐ μ ο ὦ γ ε' οἱ τραγικοὶ
 οὐχὶ σπανίως μεταχειρίζονται τὴν
 δεικτικὴν ἀντωνυμίαν ἀντὶ τῆς

τί χρῆμα βούλει καινὸν ἐξ ἐμοῦ, γύναι.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἴασον ¹, αἰτοῦμαί σε τῶν εἰρημένων
συγγνώμον' εἶναι· τὰς δ' ἐμὰς ὀργὰς φέρειν 870
εἰκός σ', ἐπεὶ νῦν πόλλ' ὑπείργασται ² φίλα.

ἐγὼ δ' ἐμαυτῇ διὰ λόγων ἀφικόμην ³,
κάλαιδ' ὀρησα· σχετλία, τί μαίνομαι ⁴
καὶ δυσμεναίνω ⁵ τοῖσι βουλευούσιν εὔ,
ἐχθρὰ δὲ γαίας κοιράνοις καθίσταμαι 875
πόσει θ', ὅς ἡμῖν δρᾷ τὰ συμφορώτατα ⁶,
γῆμας τύραννον ⁷ καὶ κασιγνήτους τέκνοις
ἐμοῖς φυτεύων; οὐκ ἀπαλλαχθήσομαι
θυμοῦ; τί πάσχω, θεῶν ποριζόντων καλῶς;
οὐκ εἰσὶ μὲν μοι παῖδες, οἶδα ⁸ δὲ χθόνα 880

προσωπικῆς, ὡς 181 καὶ 716.

¹ Αὐτὴ ἡ προσφώνησις μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ Μήδεια μετέβαλε τόνον ἐκφράσεως. Ἴασον, παρακαλῶ σε νά με συγχωρήσης, δι' ὅσα εἶπον ἐναντίον σου.

² Τινὲς ἐρμηνεύουσι τὸ ῥῆμα διὰ τοῦ ὑπουργεῖν, ὑπηρετεῖν. Ὁρθῶς ὅμως ὁ Wecklein παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ὑπὸ ἐνταῦθα σημαίνει τὸ κρυφίως, ὡς παρὰ Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Γάλβα κεφ. 9 «καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ διὰ τῶν φίλων ὑπεργράζετο». Ὁ ποιητὴς λοιπὸν δὲν ἐννοεῖ ἀμοιβαίας εὐεργεσίας, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς, ἀλλὰ τὰς συζυγικὰς σχέσεις, ὡς διὰ πλειόνων ἀναπτύσσει ὁ τραγικὸς ἐν τῇ Ἑκάθ. 814 «ἐκ τοῦ σκότου τε τῶν τε νυκτέρων βροτοῖς φίλ-

τρων μεγίστη γίγνεται χάρις».

³ Σημαίνει διελέχθην κατ' ἐμαυτήν.

⁴ Οὗτος εἶναι ὁ διάλογος, ὃν ἐποίησέ καθ' ἑαυτὴν ἡ Μήδεια.

⁵ Εἶμαι δυσμενής, ἔχω κακὴν γνώμην κατὰ τινος.

⁶ Ἡ πανοῦργος γυνὴ ἐπαναλαμβάνει μετ' εἰρωνείας, ὅσα εἶπεν ὁ Ἴασον πρὸς δικαίωσιν αὐτοῦ ἐν στίχ. 547 καὶ ἐξῆς.

⁷ Ἐννοεῖ τὴν θυγατέρα τοῦ τυράννου.

⁸ Διὰ τῆς συνδέσεως ἐννοεῖται καὶ ἐνταῦθα ἡ ἄρνησις. Ταῦτα ἐλέχθησαν κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἴασονος εἰρημένα ἐν στίχ. 551 καὶ 555. Διὰ τῆς λέξεως χθόνα ἐννοεῖ τὴν Ἰωλκὸν καὶ δὲν γνωρίζω, ὅτι εἴμεθα φυγάδες ἐκ τῆς

φεύγοντας ἡμᾶς καὶ σπανίζοντας φίλων ;¹
 ταῦτ' ² ἐννοήσας ἡσθόμην ἀβουλίαν
 πολλὴν ἔχουσα καὶ μάτην θυμουμένη.
 νῦν ³ οὖν ἐπαινω σωφρονεῖν τέ μοι δοκεῖς
 κῆδος τοδ' ἡμῖν προσλαβών, ἐγὼ δ' ἄφρων ⁴, 885
 ἢ ⁵ χρῆν μετεῖναι τῶνδε τῶν βουλευμάτων
 καὶ ζυμπεραίνειν καὶ παρυστάναι λέχει ⁶
 νύμφην τε κηδεύουσαν ⁷ ἥδεσθαι σέθεν.
 ἀλλ' ἐσμέν οἷόν ἐσμεν ⁸, οὐκ ἐρῶ καχόν,
 γυναῖκες· οὐκουν χρῆν ⁹ σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς, 890
 οὐδ' ἀντιτείνειν ¹⁰ νήπι' ἀντὶ νηπίων.

πατρίδος καὶ ἔχομεν ἑλλειψιν φίλων ;

¹ Ἐνταῦθα λήγει ὁ διάλογος, ὃν εἶχε ποιήσει καθ' ἑαυτὴν ἡ Μήδεια.

² Ταῦτα βαλοῦσα κατὰ νοῦν ἐγνώρισα, ὅτι εἶμαι πολὺ ἀνόητος καὶ ματαίως ὀργίζομαι.

³ Λέγει νῦν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρελθόν. Τώρα λοιπὸν ἐπιδοκιμάζω τὴν πρᾶξίν σου καὶ νομίζω, ὅτι εἶσαι σῶφρων, ὡς ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ ὁ Ἰάσων ἐν στίχ. 549.

⁴ Ὁ Ἰάσων εἶχεν ὀνομάσει τὴν Μήδειαν μωρὰν ἐν στίχ. 612.

⁵ Ἡ ὁποία εἶχον χρέος νὰ μετέγω τούτων δὰ τῶν ἀποφάσεων.

⁶ Ὁ μὲν Nauck νομίζει, ὅτι ὁ στίχος παρενεβλήθη, ὃ δὲ Hartung εἰκάζει πα ρ ι σ τ ᾶ ν α ι λ έ χ η καὶ ὁ Wecklein πα ρ α σ τ ρ ῶ σ α ι λ έ χ ο ς. Ἡ Μήδεια εἰς τοσοῦτον εἰρωνείας προβαίνει, ὥστε

λέγει, ὅτι εἶχε καθῆκον μετὰ χαρᾶς νὰ ἐπιστατῇ εἰς αὐτὸ τὸ λέχος.

⁷ Μετέβαλεν ὁ ποιητὴς τὴν σύνταξιν, διότι δὲν ἐξακολουθεῖ διὰ τοῦ ἦ, ἀλλ' ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν αἰτιατικὴν ἦν καὶ ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ χαίρη στολίξουσα τὴν νύμφην σου.

⁸ Οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται τὴν φράσιν ταύτην, ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν κυρίαν ἔκφρασιν, Ἄριστοφάν. ἐν Ἰππ. 333 «ὅθεν πέρ εἰσιν ἄνδρες οἵπερ εἰσίν». Τὴν ἐπομένην φράσιν λέγει παρενεθετικῶς· δὲν θὰ εἴπω, ὅτι εἴμεθα κακαί, ἀλλὰ γυναῖκες.

⁹ Ὁ παρατακτικὸς δηλοῖ ἔννοιαν ἡπιωτέραν τοῦ ἐνεστώτος. Λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ ὁμοιωθῇς με κακοῦς.

¹⁰ Τὸ ἀντιτείνειν κυρίως σημαίνει τεντώνειν ἐναντίον.

παριέμεσθα¹ καὶ φαμεν κακῶς φρονεῖν
τότ'², ἀλλ' ἄμεινον νῦν βεβούλευμαι τόδε.

ὦ τέκνα³, τέκνα, δεῦτε, λείπετε στέγας,
ἐξέλθετ', ἀσπάσασθε καὶ προσείπατε 895
πατέρα μεθ' ἡμῶν, καὶ διαλλάχθηθ'⁴ ἅμα
τῆς πρόσθεν ἑχθρας εἰς φίλους μητρὸς μέτα·
σπονδαὶ⁵ γὰρ ἡμῖν καὶ μεθέστηκεν χόλος.
λάβεσθε χειρὸς δεξιᾶς. — οἴμοι, κακῶν⁶

¹ Παρίεσθαι = παρακαλεῖν, ὡς Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. XVII «καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι».

² Τὸ χρονικὸν ἐπίρρημα δεικνύει, ὅτι τὸ φρονεῖν πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ κατὰ παρατατικόν.

³ Ἡ Μῆδεια καλεῖ τὰ τέκνα νὰ ἐξέλθωσι τοῦ οἴκου καὶ ἐξέρχονται μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ.

⁴ Τὸ διαλλάττεσθαι συντάσσεται πρὸς γενικὴν δυνάμει τῆς σημασίας τοῦ ἀλλάττεσθαι, ὅπερ σημαίνει μεταβολὴν καταστάσεως, ὡς Ἀνδοκίδ. Περὶ τῆς ἐαυτοῦ καθόδ. § 26 «ἐξὸν αὐτῷ διαλλάχθέντι τῆς ἑχθρας καὶ γενομένῳ κηδεστῇ ἄρξει μετ' ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως». Τοῦτου ἐνεκεν δέχεται καὶ τὴν εἰς μετὰ αἰτιατικῆς, δηλ. μεταβάλετε τὴν ἑχθραν εἰς φιλίαν. Τὸ δὲ ἅμα συντακτέον μετὰ τοῦ μητρὸς μέτα.

⁵ Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν πολεμίων, οἵτινες ποιοῦνται ἀλ-

λήλοις σπονδάς.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ, ὅτι κατὰ δύο τρόπους δύναται νὰ νοηθῇ τὸ χωρίον ἢ ὅτι ἡρέμα ἢ ὅτι εἰς ἐπήκοον τοῦ Ἰάσονος λέγει ταῦτα ἡ Μῆδεια. «Τοῦτο ἡρέμα καὶ καθ' ἑαυτήν, ὡς ἐννοοῦσα τὴν ἀπήναιαν τοῦ φόνου. Φεῦ μοι, φησί, τῶν κακῶν, ὡς ἀλγῶ τὴν ψυχὴν, ἐννοοῦσα τὸ κεκρυμμένον ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ κακόν. Λέγει δὲ τὸν τῶν παίδων φόνον... Δύναται δὲ καὶ εἰς ἐπήκοον τοῦ Ἰάσονος λεγόμενον πρὸς τοῦτον, ὅτι ἀγωνιῶ καὶ πάνυ τετάρραγμα, ἐκείνο ἐνθυμουμένη τῶν κεκρυμμένων καὶ ἀδήλων ἀνθρώποις πραγμάτων, εἰ ζήσονται οὗτοι σὺν ἡμῖν πολλὸν χρόνον, ὡς ἕτερον μὲν αὐτὴν νοεῖν, ὅπερ ἐμελλε δρᾶν, ἐτέρως δὲ ἐκδέχεσθαι τὸν Ἰάσονα, ὅτι ἄρα ἀδήλα τὰ κατ' ἀνθρώπους κεκρυμμένα». Ὁρθῶς νομίζει ὁ Wecklein, ὅτι ἡ πρώτη τοῦ Σχολιαστοῦ γνώμη εἶναι ὀρθότερα, διότι αἱ λέξεις εἶναι τοιαῦται, ὥστε δὲν ἡδύνατο νὰ ἀκούσῃ αὐτὰς ὁ Ἰάσων,

ὡς ἐννοσῶμαι δὴ τι τῶν κεκρυμμένων. — 900
 ἄρ' ¹, ὦ τέκν', οὕτω καὶ πολὺν ζῶντες χρόνον
 φίλην ὀρέξετ' ὠλένην; τάλαιν' ἐγώ,
 ὡς ἀρτίδακρύς ² εἰμι καὶ φόβου πλέα.
 χρόνῳ ³ δὲ νεῖκος πατρὸς ἐξαιρουμένη
 ὄψιν τέρειναν ⁴ τήνδ' ἐπλησα δακρύων. 905

ΧΟΡΟΣ

Κάμοι κατ' ὅσων χλωρὸν ⁵ ὠρμήθη δάκρυ·
 καὶ μὴ προβαίη ⁶ μεῖζον ἢ τὸ νῦν κακόν.

ΙΑΣΩΝ

Αἰνῶ, γύναι, τὰδ', οὐδ' ἐκεῖνα ⁷ μέμφομαι.

¹ Τοῦτο πάντως ἔχει διπλὴν ἔννοιαν· διότι ὁ μὲν Ἰάσων νοεῖ, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐκδιώξεως τῶν παίδων καὶ τότε δὲν θέλει ὑπάρχει ἡ παροῦσα εὐτυχία, ἡ δὲ Μήδεια ἔχει ἐν νῶ τὸν φόνον τῶν παίδων.

² Καθ' Ἡσύχιον ἡ λέξις σημαίνει· «εὐχέρης πρὸς δάκρυον». Ἡ Μήδεια δακρύει, ὅτι περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως φονεύσῃ τὰ ἴδια τέκνα, τὰ δάκρυα ὅμως ἐξηγεῖ οὕτως, ὥστε νὰ ἐνισχύωσι τὴν πλαστὴν μετάνοιαν.

³ Μετὰ παρέλευσιν χρόνου. Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· «Διὰ πολλοῦ, φησί, χρόνου τῆς πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν φιλονεικίας ἀποστάσα καὶ νῦν διπλασσομένη, πλήρης γέγονα δακρύων».

⁴ Εἶναι διόρθωσις τοῦ Barnes, διότι τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τερεῖν ἢ τερεῖν, ἣν ἐδέξατο ὁ Klolz, ὡς παρ' Ἀνα-

κρέοντι (Bergk Anthol. lyr. σελ. 323) «Στεφανηφόρου μετ' ἧρος μέλομαι ῥόδον τέρεινον συνέταιρον αὐξίμολπον», ὁ δὲ Hermann ἔγραψε τερεῖνῶν. Πρέπει δὲ νὰ ἐννοήσωμεν οὕτω· ἐπλησα τήνδε ὄψιν, ὥστε τέρειναν γενέσθαι· ἐπλήρωσα τὸ πρόσωπον δακρύων, ὥστε νὰ γείνη μαλακόν.

⁵ Σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ ὁμηρικὸν θαλερὸν δάκρυ. Ὁ δὲ Εὐστάθιος παρατηρεῖ· «Ἐπεὶ δὲ καὶ χλωρὰ εἰσι θάλλοντα καὶ ὑγρότητα ἔχει πλείω, διὰ τοῦτο καὶ ὑγρὸν δάκρυον καὶ χλωρὸν ὁ Εὐριπίδης φησί, Σοφοκλῆς δὲ ἐν Τραχινίαις (844)· χλωρὰν ἄχνην δακρύων ἔφη». Τὸ ὠρμήθη εἶναι ὡς τὸ ἐδάκρυσα, ὥμοξα.

⁶ Τὸ κακὸν μὴ προβαίη, ὥστε μεῖζον γενέσθαι ἢ τὸ νῦν (κακόν). Ὁ χορὸς ἰδὼν τὴν Μήδειαν κλαίουσαν καὶ ἐν νῶ θέμενος τὴν ἀπαίσίαν τῆς Κολχίδος ἀπόφασιν ὀρνεῖ μὲν, ἀλλ' ἐκφράζεται οὕτως,

εἰκὸς γὰρ ὀργὰς θῆλυ ποιεῖσθαι γένος,
γάμους παρεμπολῶντος ¹ ἀλλοίους, πόσει. 910
ἀλλ' εἰς τὸ λῶον σὸν μεθέστηκεν χέαρ,
ἔγνωσ δὲ τὴν νικῶσαν ἀλλὰ ² τῷ χρόνῳ
βουλὴν· γυναικὸς ἔργα ταῦτα σῶφρονος ³.

ὕμιν ⁴ δέ, παῖδες, οὐκ ἀφροντίστως πατὴρ
πολλὴν ἔθηκε σὺν θεοῖς προμηθίαν· 915
οἶμαι γὰρ ὕμᾶς τῆσδε γῆς Κορινθίας ⁵
τὰ πρῶτ' ⁶ ἔσεσθαι σὺν κασιγνήτοις ἔτι.

ὥστε νὰ μὴ ἐννοήσῃ τι ὁ Ἰάσων.

⁷ Τὰ πρίν, τὰς πρότερον ὀργὰς.

¹ Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν
παρὰ νόμῳ εἰσαγόντων ἐμπορεύ-
ματα· ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς τὴν
φράσιν, ἐμπορευομένου
παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας.
Περιεμένομεν δὲ δοτικὴν παρεμ-
πολῶντι, ὥπως συμφωνήσῃ πρὸς
τὸ πόσει. Ἀλλὰ παραπλησία
ἀνωμαλίᾳ ὑπάρχει καὶ ἄλλοθι,
ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 58 «τὸ κλει-
νὸν ἔτι κατοικήσειν πέδον Σπάρ-
της σὺν ἀνδρὶ, γνόντος ὡς ἐς Ἴλιον
οὐκ ἦλθον». Ἡ σύνταξις δ' ἔχει
οὕτως· ὀργὰς ποιεῖσθαι πόσει,
παρεμπολῶντος (αὐτοῦ) ἀλλοίους
γάμους, ὡς Δημοσθέν. Περὶ στε-
φάν. § 135 «Οὐκοῦν ὅτε, τούτου
μέλλοντος λέγειν, ἀπῆλασεν αὐτὸν
ἡ βουλὴ καὶ προσέταξεν ἐτέρῳ,
τότε καὶ προδότην εἶναι καὶ κα-
κόνουν ὕμιν ἀπέφηνε». Ὁ Σχο-
λιαστὴς παραφράζει· «Πέφυκε
γάρ, φησὶν, τὸ θῆλυ γένος δυσ-
μενῶς ἔχειν τῷ ἀνδρὶ, ἕτερον,

ὥσπερ εἶπεῖν, ἐμπορευομένου καὶ
περιποιούμενου γάμῳ ἑαυτοῦ, οἷον
ἄλλοις χρωμένῳ γάμοις παρὰ τοὺς
ὑπάρχοντας».

² Ὁ ἀλλὰ ἐξηγεῖται κατὰ παρά-
λειψιν τῆς φράσεως, εἰ μὴ πρό-
τερον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλο-
κλήτῃ. 1041 «τίσασθε, τίσασθ' ἀλλὰ
τῷ χρόνῳ ποτὲ ξύμπαντας αὐ-
τοὺς» καὶ ἐν Τραχίν. 202 «ἔδω-
κας ἡμῖν ἀλλὰ σὺν χρόνῳ χαράν.

³ Σῶφρων εἶναι ἡ Μήδεια, ὅτι
μεταμεληθεῖσα τῇ κρείττονι γνώ-
μῃ ἀκολουθεῖ.

⁴ Ἀντὶ νὰ θέσῃ γενικὴν ἐξαρ-
τωμένην ἐκ τοῦ προμηθίαν, προσ-
τίμησε τὴν δοτικὴν περιποιητικὴν.

⁵ Ταῦτα λέγων ὁ Ἰάσων δὲν
ἐννοεῖ, ὅτι νῦν οἱ παῖδες αὐτοῦ
θέλουσι μένειν ἐν Κορίνθῳ εὐδαι-
μονοῦντες, ἀλλ' ὅτι ταχέως θέ-
λουσιν ἐπανελθεῖν, ὡς δύναται τις
νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἔπειτα.

⁶ Ἐνίοτε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις
τίθεται κατηγορούμενον οὐδετέρου
γένους ἐν πληθυντικῷ ἀριθμῷ,

ἀλλ' αὐξάνεσθε· τάλλα δ' ἐξεργάζεται ¹
 πατήρ τε καὶ θεῶν ὅστις ἐστὶν εὐμενής·
 ἴδοιμι δ' ὅμᾳς εὐτραφεὶς ἤβης τέλος ² 920
 μολόντας, ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν ὑπερτέρους ³.

αὕτη ⁴, τί χλωροῖς δακρύοις τέγγεις κόρας,
 στρέψασα ⁵ λευκὴν ἔμπαλιν παρηίδα,
 κοῦκ ἀσμένη ⁶ τόνδ' ἐξ ἐμοῦ δέχει λόγον;

ἀντὶ ἄρσενικοῦ, ὡς Ἡρόδοτ. VI, 100 «Δισχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἑρετρίων τὰ πρῶτα», III, 157 «πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι Βαθυλωνίοισι Ζώπυρος» καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. 422 «νυνὶ δημαγωγεῖ ἐν τοῖς ἀνω νεκροῖσι, κάστιν τὰ πρῶτα τῆς ἐκεῖ μοχθηρίας». Ὅρα, ὅτι ὁ Ἰάσων δίδει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς Μηδείας καὶ τὴν δευτέραν εἰς τοὺς τῆς Γλαύκης.

¹ Μετεχειρίσθη τὸν ἐνεστώτα πρὸς δῆλωσιν, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἤρξατο ἤδη.

² Κατὰ τὸν Wecklein δὲν σημαίνει τὸ τέρας τῆς ἡβης, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν τὸν ἐν τῇ ἡβῃ ὑπάρχοντα, δηλ. καλῶς ἀντεθεραμμένους ἐφήβους.

³ Ὁ Εὐριπίδης εἰσάγει τὸν Ἰάσωνα ποιοῦντα τοιαύτην εὐχὴν, ὅπως τὸν φόνον τῶν παίδων ἀναδείξῃ τραγικώτερον. Τοιαύτη εὐχὴ ἦτο συνήθης τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 641 «τοῦτου γὰρ εἶνεκ' ἄνδρες εὐχονται γονάς κατηκίους φύσαντες ἐν δόμοις ἔχειν, ὡς καὶ τὸν ἐχθρὸν

ἀνταμύνονται κακοῖς καὶ τὸν φίλον τιμῶσιν ἐξ Ἰσοῦ πατρί».

⁴ Συνήθης ἡ φράσις τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκίηστιδ. 773 «οὗτος, τί σεμνὸν καὶ πεφροντικὸς βλέπεις;». Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς βλέπομεν παρὰ τῷ Σχολιαστῇ, ἐκάκιζον τὸν ποιητὴν, ὅτι εἰσήγαγε τὴν Μήδειαν συμπάσχουσαν· «ἔδει δὲ αὐτὴν μηδὲ κλαίουσαν εἰσάγεσθαι· οὐ γὰρ οἰκεῖον τῷ προσώπῳ τούτῳ· ἀλλ' ἐκφέρεται τῇ ὀχλικῇ φαντασίᾳ, ποιήσας κλαίουσαν καὶ συμπάσχουσαν». Ὡσαύτως ἐν τῇ δευτέρᾳ Ὑποθέσει κακίζεται ὁ ποιητής, ὅτι ἡ Κολχίς περιέπεσεν εἰς δάκρυα, ὅτε ἐπεβούλευσε τῷ Ἰάσωνι καὶ τῇ γυναικί. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Μήδεια, ὅσονδήποτε σκληρὰ καὶ ἂν ἦτο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, δὲν ἐστερεῖτο τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων.

⁵ Ἐστρεψε τὸ πρόσωπον ἡ Μήδεια, ὅπως κρύψῃ τὰ δάκρυα. Ὁ στίχος ὑπὸ τοῦ Nauck καὶ Parlung θεωρεῖται ὑποπτός, διότι ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν στίχ. 1148. Ὅμως ὁ στίχος κεῖται κα-

ΜΗΔΕΙΑ

Οὐδέν¹ τέκνων τῶνδ' ἐννοουμένη περί. 925

ΙΑΣΩΝ

Τί δὴ², τάλαινα, τοῖσδ' ἐπιστένεις τέκνοις;

ΜΗΔΕΙΑ

Ἔτικτον αὐτούς· ζῆν δ' ὅτ' ἐξηύχου τέκνα,
εἰσῆλθέ μ' οἶκτος, εἰ γενήσεται τάδε³.

ΙΑΣΩΝ

Θάρσει νυν· εὖ γὰρ τῶνδ' ἐγὼ θήσω περί⁴.

ΜΗΔΕΙΑ

Δράσω τάδ'⁵· οὗτοι σοῖς ἀπιστήσω λόγοις· 930
γυνή δὲ θῆλυ⁶ καπὶ δακρύοις ἔφυ.

λῶς καὶ ἔχει δραματικὴν ἀξίαν.

⁶ Καὶ ὁ στίχος οὗτος ὑπό τινων ἐξαλείφεται, διότι πρὸς τὴν ἐννοίαν τούτου δὲν ἀποκρίνεται ἡ Μήδεια. Ὅντως τοῦτο δὲν πράττει, ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη· διότι ὁ λόγος αὐτῆς ἀποκλείει πᾶσαν ἄλλην ὑπόθεσιν.

¹ Ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον τί. Τῆς ἐπομένης προτάσεως τὸ ῥῆμα ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων, δηλ. δακρύοις τέγγω κόρας. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἡ Μήδεια μεταχειρίζεται λέξεις ἐχούσας διπλὴν σημασίαν.

² Ἀπορεῖ ὁ Ἰάσων καὶ ταλανίζει τὴν Μήδειαν, ὅτι στενάζει διὰ τὰ τέκνα, ἐν ᾧ ταῦτα μέλουσι νὰ εὐδαιμονήσωσιν. Σημειωτέον, ὅτι ἡ σειρά τῶν στίχων ἐν τοῖς χειρογράφοις δὲν ἀκολουθεῖ κατὰ φύσιν· διότι ὁ στίχος οὗτος ἔπεται μετὰ τὸ δράσω κτλ., δηλ. ὁ Ἰάσων ταλανίζει τὴν Μήδειαν, ὅτι στενάζει, ἐν ᾧ αὕτη ὑπεσχέθη,

ὅτι θέλει ἔχει θάρρος. Διὰ τοῦτο δὲν ἠκολουθήσαμεν τοῖς χειρογράφοις καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἐκδοτῶν, ἀλλὰ τῷ Wecklein κατὰ ταύτην τὴν σειράν τάσσοντι τοὺς στίχους.

³ Ὁ μὲν Ἰάσων νοεῖ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἡ δὲ Μήδεια δι' ἄλλην.

⁴ Τὸ ἄριστον χειρόγραφον, ᾧ ἀκολουθοῦμεν, ἔχει, εὖ γὰρ τῶνδ' ἐγὼ θήσω περί, ὑπάρχει ὅμως μεγάλη ποικιλία γραφῶν καὶ διορθώσεων, ὡς εὖ γὰρ τῶνδ' ἐθίσομαι περί, εὖ γὰρ νῦν τῶνδ' ἐγὼ θήσω περί κτλ.

⁵ Δηλαδή θέλω ἔχει θάρρος.

⁶ Τὸ θῆλυ ἐνταῦθα σημαίνει ἀσθενές, ἀνανδρον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 1062 «γυνή δὲ θῆλυς φύσα κοῦκ ἀνδρὸς φύσιν» καὶ 1075 «νῦν δ' ἐκ τοιοῦτου θῆλως εὗρημαι τάλας». Ἡ γυνή εἶναι ἀσθενὲς ὅν καὶ ἔτοιμον εἰς δάκρυα. Τὰ ῥήματα εἶναι, γίνεσθαι, φύνα

Ἄλλ' ὥνπερ εἵνεκ' εἰς ἐμοὺς ἦκεις λόγους,
 τὰ μὲν λέλεκται, τῶν δ' ἐγὼ μνησθήσομαι.
 ἐπεὶ τυράννοις γῆς μ' ἀποστεῖλαι ¹ δοκεῖ,
 καί μοι τάδ' ἐστὶ λῶστα, γινώσκω καλῶς ², 935
 μήτ' ἐμποδῶν σοὶ μήτε κοιράνοις χθονὸς
 ναίειν, δοκῶ γάρ δυσμενῆς εἶναι δόμοις,
 ἡμεῖς μὲν ἐκ γῆς τῆσδ' ἀπαίρομεν ³ φυγῇ,
 παῖδες δ' ὅπως ἂν ἐκτραφῶσι σῇ χειρί ⁴,
 αἰτοῦ Κρέοντα τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα. 940

ΙΑΣΩΝ

Οὐκ οἶδ' ἂν ⁵ εἰ πείσαιμι, πειρᾶσθαι δὲ χρῆ.

καὶ τὰ τοιαῦτα δέχονται προσδιο-
 ρισμὸν διὰ τῆς ἐπὶ καὶ δοτικῆς,
 ὡς ἐν Ἰππολύτ. 493 «Εἰ μὲν
 γὰρ ἦν σοι μὴ 'πὶ συμφορᾷς
 βίος τοιαῖσδε», ἐν Ἀποσπασμ. 536
 «ἔρως γὰρ ἄργον κάπῃ τοῖς ἀρ-
 γοῖς ἔφου» ὅτι αἱ γυναῖκες φέρον-
 ται εἰς δάκρυα παρετήρησε καὶ ὁ
 Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 580 «μὴδ' ἐπι-
 σκήνους γόους δάκρυε· κάρτα τοι
 φιλοίκτηρμον γυνή». Διὰ τῆς γε-
 νικῆς ταύτης παρατηρήσεως πει-
 ρᾶται ἡ Μήδεια νὰ πείσῃ τὸν Ἰά-
 σωνα, ὅτι δὲν ἀπιστεῖ εἰς τοὺς λό-
 γους αὐτοῦ.

¹ Ἐπειδὴ ἡ Μήδεια διηλεῖ μετὰ
 διαλλακτικοῦ τρόπου, δὲν λέγει
 ἐκ θ α λ εῖν, ἀλλ' ἀποστειλᾷ.

² Ἡ φράσις κεῖται παρενθετι-
 κῶς, ὡς συνήθως, καὶ δὴ ἐν τοῖς
 ἔμπροσθεν 228.

³ Ὁ Elmsley εἶχασεν, ὅτι ἦτο
 ὁρρότερον, ἂν ἐγράφετο ἀπαροῦ-
 μεν, ἀλλ' ὁ ποιητὴς μετεχειρί-

σθη τὸν ἐνεστώτα πρὸς δῆλωσιν
 σταθερᾶς ἀποφάσεως.

⁴ Συμβολικὴ φράσις πρὸς δῆλω-
 σιν τῆς πατρικῆς προστασίας.
 Τοῦτο βεβαίως δὲν ἦτο ἡ ἐπιθυ-
 μία τῆς Κολυχίδος, ἀλλ' ἤθελε διὰ
 τῶν παίδων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀ-
 παίσιον αὐτῆς σκοπὸν. Παρακά-
 λει ὅμως τὸν Κρέοντα νὰ μὴ ἀπο-
 διωχθῶσι ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας,
 ὅπως ἀνατραφῶσι ὑπὸ τὴν προ-
 στασίαν σου.

⁵ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· οὐκ
 οἶδα, εἰ πείσαιμ' ἂν.
 Συνήθως τὸ ἂν τίθεται μετὰ τὸ
 ῥῆμα, εἰς ὃ ἀνήκει, ἀλλὰ λίαν
 συχνάκις τὴν θέσιν αὐτοῦ ὀρίζουσι
 λόγοι εὐφωνίας. Ἐν τῇ φράσει
 ταύτῃ εἶναι συνήθης ἡ μετὰθε-
 σις τοῦ συνδέσμου, ὡς Ἀλκίηστ.
 1481 «οὐ γὰρ οἶδα ἂν εἰ πεί-
 σαιμί σε», Πλάτ. ἐν Τιμ. 26
 Β «ἐγὼ γὰρ ἂ μὲν χθὲς ἤκουσα,
 οὐκ ἂν οἶδα εἰ δυνάμην ἅπανα

ΜΗΔΕΙΑ

Σὺ δ' ἀλλὰ ¹ σὴν κέλευσον αἰτεῖσθαι πατρός
 γυναῖκα παῖδας τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα.

ΙΑΣΩΝ

Μάλιστα, καὶ πείσειν γε δοξάζω σφ' ² ἐγώ.

ΜΗΔΕΙΑ

Εἵπερ γυναικῶν ἐστὶ τῶν ἄλλων μία ³. 945
 συλλήψομαι δὲ τοῦδέ σοι καὶ γὰρ πόνου ⁴.
 πέμψω ⁵ γὰρ αὐτῇ δῶρ' ἃ καλλιστεύεται

ἐν μνήμῃ πάλιν λαβεῖν».

¹ Πλήρης ἡ φράσις ἤθελεν εἶ-
 ναι· εἰ μὴ σὺ αὐτὸς πεί-
 σεῖς, ἀλλὰ κέλευσον.
 Οὕτω πλήρης εὔρηται παρ' Εὐ-
 रिπίδ. ἐν Ἑλέν. 989 «ἐγὼ σφ'
 ἀπάζομαι, εἰ μὴ πρὸς οἴκους δυ-
 νάμεθ', ἀλλὰ πρὸς νεκρούς». Ἡ
 σύνταξις αἰτεῖσθαι πατρός
 φαίνεται ἀμφίβολος καὶ εἶναι μὲν
 ἀληθές, ὅτι κατωτέρω εὔρηται
 1154 ἡ φράσις παραιτῆσαι
 πατρός, ἀλλ' αὕτη δύναται νά
 ἐξηγηθῇ, αἰτήσῃ παρὰ πατρός.
 Τοῦ Σχολιαστοῦ ἡ παράφρασις
 ἔχει οὕτως· «Ἀλλὰ τὴν σὴν γυ-
 ναῖκα κέλευσον αἰτήσασθαι τοῦτο
 παρὰ τοῦ πατρός, τὸ τοὺς παῖ-
 δας μὴ ἀπελαθῆναι τῆς Κορίνθου».

² Δηλαδή τὴν γυναῖκα καὶ νο-
 μιζῶ ἐγώ, ὅτι θέλω πείσει βέ-
 βαια αὐτήν.

³ Συνήθως ὁ στίχος οὗτος ἐμ-
 βάλλεται εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰάσο-
 νος, ἀλλ' ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς
 ἀποδίδει τοῦτον τῇ Μηδεῖα· «Ἀντὶ
 τοῦ φιλάνθρωπον, οἷον εἶπερ φίλαν-

δρός ἐστὶ, ταῦτά σοι πεισθήσεται».
 Τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις παρετήρη-
 σεν ὁ Prinz καὶ ὀρθῶς ποιήσας ὁ
 Wecklein ἀπέδωκε τῇ Μηδεῖα·
 διότι ὁ στίχος περιέχει κολακείαν
 πρὸς ἄνδρα καὶ ὡς τοιοῦτος ἤρ-
 μοζε τῇ κολακευομένῃ Κολχίδι.
 Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν
 τοιαύτην τις οἶαι αἱ ἄλ-
 λαι γυναῖκες. Πλάτ. ἐν Σο-
 φιστ. 260 B «τὸ μὲν δὴ μὴ ὄν
 ἡμῖν ἐν τι τῶν ἄλλων γένος ἀνε-
 φάνη».

⁴ Πόνος ἐνταῦθα εἶναι τὸ πει-
 ρᾶσθαι πείσαι τὴν Γλαύκην. Τὸ
 συλλαμβάνειν συντάσσεται πρὸς
 γενικὴν καὶ δοτικὴν, ἥτις πολ-
 λάκις καὶ παραλείπεται, ὡς Εὐρι-
 πίδ. ἐν Ἴων. 321 «εἰ πόνου μοι
 ξυλλάβοι» καὶ Ἰφιγέν. Αὐλίδ. 160
 «σύλλαβε μόχθων».

⁵ Σύνταξον οὕτως· πέμψω
 παῖδας φέροντας δῶρα αὐτῇ. Τὸ
 δὲ καλλιστεύεται ὁ Σχολιαστὴς
 ἐρμηνεύει· «ἅπερ προτιμᾶται καὶ
 κάλλιστα νομίζεται τῶν νῦν δῶ-
 ρων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις», Εὐρι-

τῶν νῦν ἐν ἀνθρώποισιν, οἷδ' ἐγώ, πολὺ ¹
 [λεπτὸν ² τε πέπλον καὶ πλόκον χρυσήλατον]
 παῖδας φέροντας. ἀλλ' ὅσον τάχος χρεῶν 950
 κόσμον κομίζειν δεῦρο προσπόλων ³ τινά.
 εὐδαιμονήσει δ' οὐχ ἔν, ἀλλὰ μυρία
 ἀνδρός τ' ἀρίστου σοῦ τυχοῦς' ὁμευνέτου ⁴
 κεκτημένη τε κόσμον ⁵, ὃν ποθ' Ἥλιος
 πατὴρ πατὴρ δίδωσιν ⁶ ἐκγόνοισιν οἷς. 955

λάζυσθε ⁷ φερνάς τάσδε, παῖδες, εἰς χέρας
 καὶ τῇ τυράννῳ μακαρία νύμφη δότε
 φέροντες· οὗτοι δῶρα μεμπτὰ ⁸ δέξεται. ✓

ΙΑΣΩΝ

✓ Τί δ', ὦ ματαία, τῶνδε σὰς κενοῖς ⁹ χέρας;

πίδ. ἐν Ἱππολύτ. 1009 «πότερα
 τὸ τῆσδε σῶμ' ἐκαλλιστεύετο πα-
 σῶν γυναικῶν;»

¹ Τὸ πολὺ συντακτέον μετὰ τοῦ
 καλλιστεύεται.

² Θεωρεῖται ὑποπτος ὁ στί-
 χος, διότι εἶναι ἐπανάληψις. Ὁρα
 στίχ. 786.

³ Ταῦτα λέγει πρὸς τὰς θερα-
 παινίδας, αἵτινες ἠκολούθουν τῇ
 Μηδεῖᾳ.

⁴ Τὸ ὁμευνέτου εἶναι κατηγο-
 ρούμενον εἰς τὸ σοῦ. Ὅτι ταῦτα
 λέγει μετὰ φαινομένου ἐνθουσια-
 σμοῦ, παντὶ δῆλον· τῷ γινώ-
 σκοντι ὅμως τὴν ἀπιστίαν τοῦ
 Ἰάσονος καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Μη-
 δεῖας εἶναι πικρά εἰρωνεία.

⁵ Τὸν θανατηφόρον κόσμον ἡ
 πανοῦργος Κολχίς ὀνομάζει αἰτίαν
 εὐδαιμονίας.

⁶ Ἐν ὧ προηγείται τὸ ποτέ,
 ἀκολουθεῖ ἐνεστώσῳ ἀντὶ παρακει-
 μένου, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀναφορικαῖς
 προτάσεσιν ἐνίοτε τοῦτο γίνεται.
 Ἐν τῷ μεταξύ ἐκομίσθησαν τὰ
 δῶρα.

⁷ Τὸ λάζομαι καὶ λάζυμαι ἔχει
 τὴν αὐτὴν ῥίζαν, ἣν καὶ τὸ λα-
 βεῖν. Τὰ δῶρα ὀνομάζει φερνάς,
 διότι εἶναι νυμφικά καὶ τῇ Μη-
 δεῖᾳ καὶ τῇ Γλαύκῃ. Ὁ Σχολια-
 στής ἐρμηνεύει· «λάβετε, φησί,
 τὴν ἐμὴν φερνήν, ἣν εἰσενεγκά-
 μην τῷ πατρὶ ὑμῶν, καὶ ἀποκο-
 μίσετε τῇ νύμφῃ».

⁸ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἔχει
 διπλὴν ἔννοιαν· «Τοῦτο διπλὴν
 ἔχει τὴν ἔννοιαν, μίαν μὲν, ἣν ὁ
 Ἰάσων ἐκδέχεται, ὅτι οὐκ ἀπό-
 βλητα αὐτῇ τὰ δῶρα, ἀλλὰ θαυ-
 μαστά, ἐτέραν δέ, ἣν αὐτὴ κρύ-

δοκεῖς σπανίζειν δῶμα βασίλειον πέπλων, 960
δοκεῖς δὲ χρυσοῦ ¹; σῶζε, μὴ δίδου τάδε.
εἵπερ γὰρ ἡμᾶς ἀξιοῖ λόγου τινός
γυνή, προθήσει ² χρημάτων, σάφ' οἶδ' ἐγώ ³.

ΜΗΔΕΙΑ

Μή μοι σύ ⁴· πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς ⁵ λόγος·
χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. 965
κείνης ὁ δαίμων, κείνα ⁶ νῦν αὔξει θεός,
νέα ⁷ τυραννεῖ· τῶν ⁸ ἐμῶν παίδων φυγὰς
ψυχῆς ⁸ ἂν ἀλλαξάιμεθ', οὐ χρυσοῦ μόνον.

πτεῖ, ἀντὶ τοῦ οὐ γελᾶσει τὸ δῶ-
ρον ὡς ἀσθενές, ἀναιρήσει γὰρ
αὐτήν».

⁹ Διὰ τί ἀδειάζεις τὰς χεῖράς
σου ἀπὸ ταῦτα; Ὁ Ἰάσων ὑπο-
δηλοῖ, ὅτι ἡ Μήδεια ἔχει οὕτως
δλίγα, ὥστε θέλει μείνει κενή,
ἂν δωρήσεται ταῦτα.

¹ Παραπλήσια λέγει παρ' Αἰ-
σχύλῳ ἡ Κλυταιμνήστρα ἐν Ἀγα-
μέμν. 928 «Οἶκος δ' ὑπάρχει
τῶνδε σὺν θεοῖς, ἀναξ, ἔχειν πέ-
νεσθαι δ' οὐκ ἐπίσταται δόμος».

² Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος
ἐξάγεται ἐκ τῆς προηγουμένης
γενικῆς, δηλ. τὸν ἐμὸν λόγον·
διότι ἂν ἡ γυνή μου θεωρῇ ἄξιον
λόγου τινός, θέλει προτιμήσει τὸν
λόγον ἀπὸ τὰ χρήματα.

³ Καὶ ὁμως δὲν ἐγίνωσκε τοῦτο
ἀκριβῶς ὁ Ἰάσων, ὡς γίνεται
δῆλον ἐκ τῶν ἔπειτα· διότι τὰ δῶρα
παρὰ τῇ Γλαύκῃ ἦσαν ῥητορικώ-
τερα τῶν λόγων τοῦ συζύγου.

⁴ Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ συνή-
θως λείπει λεκτικὸν ῥῆμα ἢ τὸ

ἐργάση, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάβ-
406 «μὴ σύγ' οὐ γὰρ ἄξιον».

⁵ Λέγουσιν, ὅτι τὰ δῶρα πεί-
θουσιν οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους,
ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς, Πλάτ. ἐν
Πολιτ. 390 Ε «οὐδ' ἄστέον αὐ-
τοῖς ὅτι» δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ'
αἰδοίους βασιλῆας». Παρὰ Πλά-
τωνι ὁμως ὑπάρχει καὶ ἀντίθετος
γνώμη πρὸς τὸν κοινὸν λόγον, ἐν
Ἀλκιβιάδ. II, 149 Ε «Οὐ γάρ,
οἶμαι, τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῶν θεῶν,
ὥστε ὑπὲρ δώρων παράγεσθαι».

⁶ Ἀντὶ νῦν εἶπη, τὰ ἐκείνης.
Λέγει ταῦτα, ὅπως δεῖξη, ὅτι τῇ
Γλαύκῃ ἀρμόζει ὁ κόσμος.

⁷ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
«Ἀντὶ τοῦ ἡ Γλαύκη, φησί, νέα
οὕσα τὴν ἡλικίαν ἀρχει καὶ κρα-
τεῖ».

⁸ Ψυχὴ ἐνταῦθα εἶναι ὁ βίος.
Ἦθελον ἀλλάξει καὶ τὸν βίον μου,
οὐχὶ τὸν χρυσὸν μόνον ἀντὶ τῆς
φυγῆς τῶν παίδων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ
Μήδεια φονεύει τὰ τέκνα, γίνεται
κατάδηλον, ὅτι ὑποκρινομένη λέ-

Ἄλλ', ὦ τέκν', εἰσελθόντε πλουσίους δόμους
 πατρός νέαν γυναῖκα, δεσπότην τ' ¹ ἐμήν, 970
 ἱκετεύετ', ἐξαιτεῖσθε μὴ φεύγειν χθόνα,
 κόσμον διδόντες· τοῦδε γὰρ ² μάλιστα δεῖ,
 εἰς χεῖρ' ἐκείνην δῶρα δέξασθαι τάδε.
 ἴθ' ὡς τάχιστα· μητρὶ δ' ὦν ³ ἐρᾷ τυχεῖν
 εὐάγγελοι γένοισθε πράξαντες καλῶς ⁴. 975

ΧΟΡΟΣ

Σ τ ρ ο φ ῆ α.

Νῦν ⁵ ἐλπίδες οὐκέτι μοι παίδων ζῴας,
 οὐκέτι· στείχουσι γὰρ ἐς φόνον ἤδη.

γει ταῦτα.

¹ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τ', ὅ-
 περ ὁ Elmsley μετέβαλεν εἰς δ'.
 Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ τοιαύτη
 σύνθεσις γίνεται διὰ τοῦ δε, ὡς
 Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 310 Α «ὁ Ἄ-
 παλλοδώρου υἱός, Φάσωνος δὲ ἀ-
 δελφός», ὅπου ὅρα καὶ τὴν ἐμήν
 σημείωσιν. Ἄλλὰ καὶ διὰ τοῦ τέ
 γίνεται ἡ σύνθεσις, ὡς Εὐριπίδ. ἐν
 Ἀνδρομάχ. 24 «κἀγὼ δόμοις τοῖς-
 δ' ἄρσεν' ἐντίκτω κόρον, πλαθεῖς»
 Ἀχιλλέως παιδί δεσπότη τ' ἐμῶν
 καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 1551
 «Ἄτρεὺς γὰρ ἄρχων τῆσδε γῆς,
 τούτου πατὴρ, πατέρα Θυέστην τὸν
 ἐμὸν, ὡς ποτὶς φράσαι, αὐτοῦ τ' ἀ-
 δελφόν».

² Διότι τούτου δὲ κατ' ἐξοχὴν
 εἶναι ἀνάγκη, δηλ. τοῦ νὰ δεχθῇ
 ἐκείνη ταῦτα τὰ δῶρα εἰς τὴν χεῖ-
 ρά της. Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον,
 λέγει ταῦτα, ὅπως αὐτὴ ἡ Γλαύ-
 κη ἀναγνωρίσῃ τὸ κάλλος τῶν δώ-

ριων καὶ ἐπιτρέψῃ νὰ μείνωσιν οἱ
 παῖδες, πράγματι δέ, ὅπως μὴ ἀ-
 ποτύχη τὸ δηλητήριο.

³ Ὡς τὸ ἄγγελος συντάσσεται
 πρὸς γενικὴν, οὕτω καὶ τὸ εὐάγ-
 γελος, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν.
 646 «σωτηρίων δὲ πραγμάτων
 εὐάγγελον». Ἡ δὲ σύνταξις εἶναι
 ἥδε· μητρὶ δὲ εὐάγγελοι γένοισθε
 (τούτων), ὧν ἐρᾷ τυχεῖν. Ἐθε δὲ
 εὐτυχήσαντες νὰ κομίσητε χαρε-
 ποιᾶς εἰδήσεις εἰς τὴν μητέρα σας,
 περὶ ὧν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ.
 Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἡ Μήδεια λέ-
 γει λόγους ἔχοντας διπλὴν σημα-
 σίαν.

⁴ Ὁ Ἰάσων ἀπέρχεται διὰ τῆς
 δεξιᾶς θύρας, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ
 παῖδες τὰ δῶρα κομίζοντες καὶ ὑπὸ
 τοῦ παιδαγωγοῦ ἀκολουθοῦμενοι.

⁵ Προέταξε τὸ ἐπίρρημα, διότι
 ἐπ' αὐτοῦ πίπτει ὁ τόνος τῆς προ-
 τάσεως. Ὁ δωρικὸς τύπος ζῴα δὲν
 εἶναι ἄχρηστος τοῖς τραγικοῖς.

δέξεται νύμφα χρυσέων ἀναδεσμών ¹ *δεδεμένη*

δέξεται ² δύστανος ἄταν·

ξανθᾶ δ' ἀμφὶ κόμα θήσει τὸν Ἄϊδα 980

κόσμοι αὐτὰ ³ χερσὶν λαβοῦσα.

¹ Ἀντιστροφή α.

Πείσει ⁴ χάρις ἀμβρόσιός τ' αὐγὰ πέπλον

χρυσότευκτόν τε στέφανον περιθέσθαι·

νερτέροις δ' ἤδη πάρα ⁵ νυμφοκομήσει. 985

τοῖον εἰς ἔρκος ⁶ πεσεῖται

¹ Τὰ μὲν χειρόγραφα ἔχουσιν ἀναδέσμων, ὃ δὲ Porson διώρθωσεν ἀναδεσμών ἢ ἀναδεσμῶν, ὅπερ ἐδέξατο ὁ Dindorf. Ὁ Πούχιος ἐρμηνεύει· «ἀναδέσμη» μίτρα, ἀνάδημα· οἱ δὲ εἶδος κόσμου ἐπὶ κεφαλῆς.

² Οἱ τραγικοὶ συχνάκις ἐπαναλαμβάνουσι τὰς αὐτὰς λέξεις πρὸς δηλώσιν πάθους, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 836. «τὸ κατὰ γὰρ θέλω, τὸ κατὰ γὰρ κνέφας μετοικεῖν σκότῳ», ἐν Ἰκέτισ. 622 «εἰδείης ἂν φίλων εἰδείης ἂν τύχας», ἐν Βάκχ. 576.

³ Τοῦτο λέγει μετ' ἐμφάσεως. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Βάκχ. 1156 «τὰν θηλυγενῆ στολὰν νάρθηκά τε πιστὸν Ἄϊδαν ἔλαβεν εὐθυρσον». Τώρα δὲν ὑπάρχουσι πλέον, δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἐλπίδες περὶ τῆς ζωῆς τῶν παιδῶν· διότι πορεύονται πλέον εἰς τὸν θάνατον. Θὰ δεχθῇ ἡ δυστυχὴς νύμφη, τὰ δεχθῇ τὴν βλάβην τῶν χρυσῶν στεφάνων· θὰ θέσῃ

δὲ περὶ τὴν ξανθὴν κόμην τὸν στολισμὸν τοῦ Ἄδου λαβοῦσα αὐτὸν ἢ ἰδίᾳ μὲ τὰς χεῖράς της.

⁴ Ἐνταῦθα λέγει τὴν αἰτίαν. δι' ἣν ὁ χορὸς πέποιθεν, ὅτι ἡ Γλαύκη θέλει ἀποθάνει διὰ τὸ δηλητήριον.

⁵ Κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐπικῶν οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ ἐν τοῖς λυρικοῖς χωρίοις ἀναστρέφουσιν τὴν πρόθεσιν. Παραπλήσιαι φράσεις ὑπάρχουσι πολλαὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 810 «Ἀλλὰ μ' ὁ παγκοίτας Ἄϊδας ζῶσαν ἄγει τὰν Ἀχέροντος ἄκταν, οὐδ' ὕμενάϊων ἐγκληρον, οὐτ' ἐπινυμφιδίος πῶ μὲ τις ὕμνος ὕμνησεν, ἀλλ' Ἀχέροντι νυμφεύσω», Εὐριπίδ. Ἰφιγέν. ἐν Αὐλίδ. 461 «Ἀίδης νιν ὡς εἶοικε νυμφεύσει τάχα», ἐν Ἡρακλ. μαιν. 484.

⁶ Τὸν πέπλον ἐνομάζει παγίδα, ἐξ ἧς δὲν δύναται νὰ φύγῃ. Οὕτω καὶ ὁ Ἡρακλῆς τὸ ὕψισμα τῆς Δηϊανείρας ἐνομάζει ὑφαντὸν ἀμφίδηλτρον, Σοφοκλ. ἐν Τράχιν.

καὶ μοῖραν θανάτου ¹ δύστανος ἄταν δ'
οὐχ ὑπερφεύζεται ².
σὺ δ', ὦ τάλαν, ὦ κακόνυμφε ³ κηδεμῶν τυράννων,

στροφὴ 6'.

990

παισὶν ⁴ οὐ κατειδώς
ὀλεθρον βιοτᾶ προσάγεις ἀλόχῳ

1052 «καθῆψεν ὥμοις τοῖς ἑμοῖς
Ἐρινύων ὕφαντῶν ἀμφίβληστρον,
ὥ διόλλυμαι». Πίνδαρ, ἐν Νεμ.
III, 49 «κτείνοντ' ἐλάφους ἄνευ
κυνῶν δολίων θ' ἐρκέων».

¹ Τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτελέσμα
τῆς πτώσεως εἰς τὸ ἔρκος. Μετὰ
τὴν λέξιν θ α ν ἄ τ ο υ ἔντισι χει-
ρογράφοις, ἔχουσι μικρὰν ἀξίαν,
ὑπάρχει ἡ λέξις π ρ ο σ λ ῆ ψ ε-
τ α ι, ἣν ἀπορρίπτουσιν οἱ κριτι-
κοὶ κατὰ τὰ ἄριστα τῶν χειρο-
γράφων.

² Ὁ Porson μετέβαλεν εἰς
ὁ π ε ρ δ ρ α μ εῖ τ α ι καὶ ὁ Din-
dorf θεωρεῖ ἀνάρμοστον τὸ ὑπερ-
φεύγειν καὶ ἀπαιτεῖ ὑπὲρ ἀντὶ
ὑπέρ. Ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη τὸ
ῥῆμα τοῦτο διὰ τὸ προηγούμενον
ὄνομα ἔρκος, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ.
97 «παρασαίνει βροτὸν εἰς ἄρ-
κυας Ἄτα, τόθεν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ
θνατὸν ἀλύξαντα φυγεῖν». Μετὰ
τὴν λέξιν ὁ π ε ρ φ ε ύ ε τ α ι ὑ-
πάρχει χάσμα.

³ Τοιαῦται συνθέσεις εἶναι συ-
νήθεις τοῖς τε ἀρχαίοις καὶ τοῖς
νεωτέροις Ἑλλήσιν, ὡς Κακοῦ-
λιος, κακόγαμβρος, κακόμαντις,
κακοπάρθενος, κακόπατρις, κτλ.

καὶ Κακογιάννης, Κακοδημήτρης.
Ταῦτα λέγει ὁ χορὸς ἀποτεινόμε-
νος πρὸς τὸν Ἰάσονα. Ὁ δὲ Σχο-
λιαστὴς παραρράζει οὕτως «Κη-
δεμῶν δὲ παρὰ τὸ κῆδος, ἀντὶ τοῦ
γαμβροῦ σὺ δέ, φησὶν, ὦ ἐπ'ὀλέθρῳ
γενόμενε, νυμφεῖ τῆς Γλαύκης,
καὶ ἐπιαμβρίαν οὐκ εὐτυχῇ ταύ-
την πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐσχληκῶς,
ὀλεθρον τοῖς αὐτοῦ παισὶ καὶ τῇ
νύμφῃ κατασκευάζεις, οὐ συνεῖς
τὸ ἐπ'ὀλέθρῳ μηχανήμα». Θέ πεί-
σῃ αὐτὴν ἡ χάρις καὶ ἡ θεία λάμ-
ψις νὰ ἐνδυθῇ τὸν ἐκ χρυσοῦ κατε-
σκευασμένον πέπλον καὶ τὸν στέ-
φανον· πλησίον δὲ τῶν νεκρῶν
πλέον θὰ στολισθῇ ὡς νύμφῃ· εἰς
ποιαύτην παγίδα καὶ εἰμαρμένον
θάνατον θὰ πέσῃ ἡ δυστυχισμένη·
δὲν θὰ ἐξέλθῃ τῆς παγίδος καὶ δια-
φύγῃ τὴν βλάβην.

⁴ Σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος·
ἀντὶ νὰ εἴπῃ, βιοτᾶ παιδῶν, ὡς
Ἰριγέν. ἐν Ταύρ. 833 «φάσαντο
δέρρα θῆκέ μοι πατὴρ» καὶ ἐν Ἡ-
ρακλ. μαιν. 175 «Γίγασι πλευροῖς
πτῆν' ἐναρμόσας βέλη». Πλάτ. ἐν
Πρωταγόρ. 334 Β «τοῖς μὲν ἔξω-
θεν τοῦ σώματος ἀγαθόν ἐστι τῷ
ἀνθρώπῳ».

τε σᾶ στυγερόν θάνατον.

δύστανε, μοίρας ὅσον παροίχει¹.

995

μεταστένομαι² δὲ σὸν ἄλγος, ὦ τάλαινα παίδων

Ἀντιστροφή 8'.

μᾶτερ, ἃ φονεύσεις

τέκνα νυμφιδίων³ ἔνεκεν λεχέων,

ἃ σοι προλιπὼν ἀνόμως

1000

ἄλλα ζυνοικεῖ πόσις συνεύνω⁴.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ.

Εἰς ἐνὶ στήθεσσι καὶ Δέσποιν', ἀφεῖνται⁵ παῖδες οἶδε σοὶ φυγῆς,
1002-1080. καὶ δῶρα νύμφη βασιλῆς ἀσμένη χερσὶν
ἐδέξατ'· εἰρήνη δὲ τάκειθεν τέκνοις.

¹ Πλανᾶσαι εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀρισμένον ὑπὸ τῆς μοίρας, δηλ. περιμένεις εὐτυχίαν ἐκ τῶν δώρων τῆς Μηδείας, ἀλλὰ τοὺς παῖδας καὶ τὴν σύζυγόν σου ἀναμένει θάνατος. Σὺ δέ, ὦ ἄθλιε, ὦ ἐπὶ κακῷ γενόμενε γαμβρὲ τῶν βασιλέων, χωρὶς νὰ γνωρίζῃς ἀκριβῶς πλησιάζεις εἰς τὴν ζωὴν τῶν παίδων σου καταστροφὴν καὶ εἰς τὴν σύζυγόν σου μισητὸν θάνατον, Δυστυχησμένης, πόσον πλανᾶσαι εἰς τὴν τύχην σου.

² Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἡ μετὰ ἔχει τὴν σημασίαν τῆς ἐπὶ «Ἡ μετὰ ἀντὶ τῆς ἐπὶ, τουτέστι στένω δέ, καὶ ἐπὶ σοὶ ἄλγος ἔχω. Μεθίσταμαι δὲ ἐπὶ τὸ σὸν ἄλγος, καὶ στένω τὴν σὴν τύχην.» Κατὰ τὸν Wecklein ὁμοῦς σημαίνει ἀλλαγὴν, ὡς ἐν Ἐκάβ. 211 «καὶ σοὺ μὲν, μᾶτερ, δυστάνου κλαίω παν-

δρῦτοις θρήνοις, τὸν ἑμὸν δὲ βίον, λῶθαν λῶμαν τ', οὐ μεταχλαίονται».

³ Νυμφιδίος λέγεται ὁ ἀνήκων εἰς τὴν νύμφην ἢ τὸν νυμφίον, ἐνταῦθα δὲ σημαίνει τὸ πρῶτον, γαμήλιον.

⁴ Στενάζω δὲ πάλιν διὰ τὴν τάλαιπωρίαν σου, ὦ ἄθλια μῆτερ τέκνων, ἡ ὁποία θὰ φονεύσῃς ἔνεκα γαμηλίου κλίνης τὰ τέκνα σου, τὰ ὁποῖα ὁ σύζυγός ἀφῆσας σοὶ παρανόμως μὲ ἄλλην γυναῖκα συνοικεῖ.

⁵ Τὸ ῥῆμα ἐδέξατο γενικὴν, ὡς καὶ τὸ ἐνεργητικόν, ἀφίημί τινά τινας. Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· «Συγκεχώρηται τοῖς τέκνοις ἐνταῦθα μέναι». Δὲν προέταξεν ὁ παιδαγωγὸς τὴν παραδοχὴν τῶν δώρων, ὅπερ προηγεῖται, ἀλλὰ τὴν συγχώρησιν τῶν παίδων, ὅπως ἄρξῃται καλὰς εἰδήσεις κομίζων, ὡς ἡῤατο ἡ Μῆδεια.

*Εα 1.

τί συγχυθεῖς¹ ἔστηκας ἡνίκ' εὐτυχεῖς²; 1005
τί³ σὴν ἔστρεψας ἔμπαλιν παρηίδα,
κοῦκ ἀσμένη τόνδ' ἐξ ἐμοῦ δέχει λόγον;

ΜΗΔΕΙΑ

Αἰαῖ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Τάδ' οὐ ξυνωδὰ⁴ τῶσιν ἐξηγγελμένοις.

ΜΗΔΕΙΑ

Αἰαῖ μάλ' αὖθις. ΠΑΙ. Μῶν τιν' ἀγγέλλων τύχην⁵
οὐκ οἶδα, δόξης δ' ἐσφάλην εὐαγγέλου⁶; 1010

ΜΗΔΕΙΑ

*Ηγγειλας οἷ' ἡγγειλας⁷· οὐ σέ ρεμφομαι.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Τί δὴ⁸ κατηφεῖς ὄμμα καὶ δακρυρροεῖς;

¹ Ἐκπλήσσεται ὁ παιδαγωγός, ὅτι ἡ ἀγγελία αὐτοῦ ἐπὶνεγκε ἀντίθετον τῆς προσδοκωμένης αἰσθήσειν.

² Διὰ τί στέκεσαι τεταραγμένη εἰς στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἴσαι εὐτυχής;

³ Ὑπὸ πολλῶν κριτικῶν καὶ οἱ δῶω οὗτοι στίχοι θεωροῦνται νόθοι ὡς εἰλημμένοι ἐκ τῶν ἔμπροσθεν 923. Ἄλλ' αἱ τοιαῦται ἐπαναλήψεις ἀπαντῶσι συχνάκις παρ' Εὐριπίδῃ καὶ ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου δὲν εἶναι ἐνταῦθα ἀνάρμοστος.

⁴ Ταῦτα δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀνήγγειλα.

⁵ Ἡ τύχη εἶναι μέση λέξις καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν τύχῃ ἀγαθὴ καὶ τύχῃ κακὴ, Ἀριστοτέλ. ἐν Ῥητορ. II, 12 «Τύχην δὲ λέγω, εὐγένειαν καὶ πλοῦτον καὶ δυνά-

μεις καὶ τὰναντία τούτοις» καὶ ὅλως εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν». Ἐνταῦθα σημαίνει δυστυχίαν, μὴπως δὲν ἐννοῶ, ὅτι ἀγγέλλω δυστυχίαν τινά...;

⁶ Ἀντὶ τῆς εἰρημίας δόξης εὐαγγελίου = δόξης ἀγαθῆς ἀγγελίας, δηλ. μὴπως ἐπλανήθην νομίζων, ὅτι φέρω καλὰς εἰδήσεις; Παραπλήσια εἶναι ἐν Φοινίσσ. 1217 ἐξ εὐαγγέλου φήμης, ἐν Ὁρέστ. 1571 βοηδρόμου σπουδῆς. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἀρ' οὖν, φησί, μὴ οὐ χρηστά σοι ἀπήγγειλα καὶ ἐσφάλην, νομίσας εὐαγγελίσασθαι πρὸς σέ ταῦτα».

⁷ Μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην ἡ Μήδεια, ὅπως ἀπορύγη εὐρυτέρως ἐξηγήσεις.

⁸ Ὁ Kloiz προτιμᾷ τὴν γραφὴν δαί, ἥτις εὐρίσκεται ἐν τισι χει-

ΜΗΔΕΙΑ

Πολλή μ' ἀνάγκη¹, πρέσβυ· ταῦτα γὰρ θεοὶ²
καὶ γὼ κακῶς φρονοῦσ' ἐμηχανησάμην.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ἡ μεταφράσις ἐστὶν ὁμοίαν
Θάρσει· κάτει τοι³ καὶ σὺ πρὸς τέκνων ἔτι. 1015

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄλλους κατὰξω⁴ πρόσθεν ἢ τάλαιν' ἐγώ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

Οὗτοι⁵ μόνη σὺ σὼν ἀπεξυγῆς τέκνων·

ρογράφοις· μεταχειρίζονται δὲ οἱ
ἀρχαῖοι τὸν δαί ἐπὶ ἐκπλήξεως καὶ
διὰ τοῦτο δὲν ἤθελον εἶναι ἀνάρ-
μοστος ἐνταῦθα. Ὁ δὲ Cobet γρά-
φει κατ' ἑξῆς. Διὰ τί λοι-
πὸν ἔχει σκυθρωπὸν βλέμμα καὶ
κλαίεις;

¹ Ἐννοεῖται ἐκ τοῦ προηγου-
μένου ῥήματος τὸ ἀπαρέμφοτον
δακρυρροεῖν.

² Ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα τῆς προτά-
σεως ἀποδίδεται μόνον εἰς τὸ ἐγώ,
τὸ ὑποκείμενον οἱ θεοὶ κατέχει
δευτερεύουσαν θέσιν καὶ ἰσοδυνα-
μεῖ πρὸς τὸ σὺν θεοῖς. Ὁ Σχο-
λιαστής παρατηρεῖ· «Ταῦτα δὲ λέ-
γει, προπέτειαν ἑαυτῆς κατηγο-
ροῦσα ἐπὶ τῇ τῶν δώρων ἀποστο-
λῇ. Ἀνάγκη γάρ, εἰ ἔμελλεν ἡ
Γλαύκη ἀπώλλυσθαι, καὶ αὐτῆς τὰ
τέκνα ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεῖσθαι, ἵνα
μὴ ὑπὸ ἄλλου τοῦτο γένηται. Αὕτη
μὲν οὖν ἐπὶ τοῦτο μετανοεῖ, αὐτὴς
δὲ ᾤετο αὐτὴν ὀδύρεσθαι, ὅτι ἔ-
μελλε γενέσθαι φυγάς».

³ Καὶ τὰ χειρόγραφα καὶ ὁ Σχο-
λιαστής ἔχουσι τὴν γραφὴν κρα-
τεῖς τοι, ἣν ὁ Kloiz ὑποστη-

ρίζει παραπέμπων εἰς τὸν Σοφο-
κλέα ἐν Αἴαντ. 1353 «παῦσαι·
κρατεῖς τοι τῶν φίλων νικώμε-
νος». Ἄν ἡ δυσκολία ἔκειτο μόνον
ἐν τῷ ῥήματι κρατεῖν, πάντως ἡ-
θέλομεν προτιμῆσαι τὸ κύρος τῶν
χειρογράφων, διότι ἡ δύνατό τις
νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι ἡ Μήδεια ἐνίκη-
σε, καθ' ὅσον ἡ ἐπιθυμία αὐτῆς τοῦ
μεῖναι τὰ τέκνα ἐν Κορίνθῳ ἐκρά-
τησεν. Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐξη-
γηθῇ ἡ φράσις ἀλλοις κατὰ-
ξω πρόσθεν. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν
Musgrave διώρθωσεν εἰς κατὰ-
ξῆν, ὁ δὲ Porson εἰς κατέει, οὗ
τὴν διόρθωσιν ἐδεξάμεθα. Ἐπειδὴ
τὸ κάτει ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κατα-
χρήσει, δέχεται τὸ ποιητικὸν αἶ-
τιον πρὸς τέκνων=ὑπὸ τέκνων.

⁴ Τὸ ῥῆμα κατὰγειν ἔχει διπλὴν
σημασίαν, διότι λέγεται κατὰγειν
εἰς τὴν πατρίδα καὶ κατὰγειν εἰς
Ἄδου, ὡς Εὐροπίδ. ἐν Ἀλκῆστ. 25
«εἰς Ἄδου δόμοις κατὰ-
ζειν».

⁵ Ὁ παιδαγωγὸς δὲν δύναται
νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀληθῆ ἐννοιαν τῶν
λόγων τῆς Μήδειας, ἀλλὰ νομίζει,

κούφως φέρειν χρή ὀνητὸν ὄντα ¹ συμφοράς.

ΜΗΔΕΙΑ

Δράσω τὰδ'· ἀλλὰ βαῖνε δωμάτων ἔσω
καὶ παισὶ πόρσυν', οἷα χρή καθ' ἡμέραν ². 1020

ὦ τέκνα, τέκνα, σφῶν μὲν ἔστι δὴ πόλις
καὶ δῶμ', ³ ἐν ᾧ λιπόντες ἀθλίαν ἐμέ
οικήσεται αἰεὶ μητρός ἐστερημένοι·
ἐγὼ δ' ἐς ἄλλην γαῖαν εἶμι δὴ φυγὰς,
πρὶν σφῶν ὄνασθαι κάπιδεῖν εὐδαίμονας, 1025
πρὶν λέκτρα καὶ γυναῖκα καὶ γαμηλίους
εὐνὰς ἀγῆλαι ⁴ λαμπάδας τ' ἀνασχεθεῖν.

ὅτι αὕτη νοεῖ· πρὶν νὰ ἐπανεέλθω
εἰς τὴν Κόρινθον, θέλω πέμψει
ἄλλους, ἵνα συναναστρέφονται
μετὰ τῶν παίδων μου. Ἄρα κατὰ
τὸν παιδαγωγὸν λυπεῖται διὰ τὸν
ἐπικείμενον μακρὸν ἀποχωρισμὸν.
Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν πειρά-
ζεται νὰ παραμυθήσῃ τὴν δέσποιναν.
Ὁ τύπος οὗτος τῆς παρα-
μυθίας εἶναι συνήθης τοῖς τρα-
γικοῖς, ὡς ἐν Ἰππολύτ. 834 «Οὐ
σοὶ τὰδ', ὦναξ, ἤλθε δὴ μόνω
κακὰ. Πολλὴν μετ' ἄλλων δ' ὤλε-
σας κεδνὸν λέχος», ἐν Ἀλκῆστ.
416 «Ἀδμητ', ἀνάγκη τάσδε συμ-
φοράς φέρειν· οὐ γάρ τι πρῶτος
οὐδὲ λοίσθιος βροτῶν γυναικὶς
ἐσθλῆς ἡμπλακες», ἐν Ἀνδρομάχ.
1041 οὐχὶ σοὶ μόνᾳ δύσφρονες ἐπέ-
πεσον, οὐ φίλοισι λῦπαι» καὶ Σο-
φοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 153.

¹ Δὲν λέγει ὀνητὴν οὖσαν, ἀλλὰ
μετεχειρίσθη τὸ ἀρσενικόν, διότι
τὸ λεγόμενον δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ

ὀηλυ γένος, ἀλλὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

² Δηλαδή τὰ καθ' ἡμέραν χρή-
σιμα, τὰ ἐπιτήδεια. Οὕτως ὁ μὲν
παιδαγωγὸς εἰσέρχεται εἰς τὰ
δῶματα, οἱ δὲ παῖδες μένουσι
μετὰ τῆς μητρός.

³ Πόλιν καὶ δῶμα ἔννοεῖ τὸν
Ἄδην, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολια-
στής· «Λέγει δὲ ἀσήμεως τὸν Ἄ-
δην, καὶ πάντα τὰ ἐξῆς αἰνιγμα-
τωδῶς ὁμιλεῖ».

⁴ Ἀέριστος α' τοῦ ἀγάλῃω =
κοσμῷ. Ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον
τὴν γαμήλιον κλίνην, ἀλλὰ καὶ
τὰς θύρας τῆς οἰκίας ἀνέστεφον
διὰ κλάδων ἐλαίας καὶ δάφνης
Πλούταρχ. Ἑρωτ. 10. Π δαδου-
χία ἦτο συνήθης ἐν τοῖς γάμοις
τῶν ἀρχαίων, ὡς γίνεται δῆλον
παρ' Ὀμήρῳ ἐν Ἰλιάδ. Σ 491
«ἐν τῇ μὲν ῥα γάμοι τ' ἔσαν εἰ-
λαπίναι τε, νόμφας δ' ἐκ θαλάμων
δάϊδων ὑπο λαμπομενάων ἡγίνεον
ἀνὰ ἄστυ». Συνήθως ἡ μήτηρ τοῦ

*Ω δυστάλαινα τῆς ἐμῆς αὐθαδίας ¹.
 ἄλλως ² ἄρ' ἡμᾶς, ὦ τέκν', ἐξεθρεψάμην,
 ἄλλως δ' ἐμόχθουν καὶ κατεξάνθην ³ πόνοις, 1030
 στερρὰς ⁴ ἐνεγκούσ' ἐν τόκοις ἀλγηδόνας.
 ἦ μήν ποθ' ἡ δύστηνος εἶχον ἐλπίδας
 πολλὰς ἐν ὑμῖν γηροβοσκήσειν τέ με
 καὶ κατθανοῦσαν χερσὶν εὖ περιστελεῖν ⁵,
 ζηλωτὸν ⁶ ἀνθρώποισι· νῦν δ' ὄλωλε δὴ 1035
 γλυκεῖα φροντίς. σφῶν γὰρ ἐστερημένη
 λυπηρὸν διάξω βίοτον ἀλγεινόν τ' ἐμοί.
 ὑμεῖς δὲ μητέρ' οὐκέτ' ὄμμασιν φίλοις
 ὄψεσθ', ἐς ἄλλο σχῆμ' ⁷ ἀποστάντες βίου.
 Φεῦ φεῦ ⁸ τί προσδέρκεσθέ μ' ὄμμασιν, τέκνα; 1040

γαμβροῦ ἐδαδούχει, Σχολιαστ.
 Ἀπολλ. Ἀργοναυτ. IV 808 «τὸ
 παλαιὸν τὰς μητέρας τῶν γαμούν-
 των ἐν τοῖς γάμοις δαδουχεῖν ἔθος
 ἦν» καὶ Σχολ. εἰς Εὐριπίδ. Τρωάδ. 315
 «νόμιμον γὰρ ἐστὶ τῇ μητρὶ
 δαδουχεῖν ἐν τοῖς γάμοις τῶν θυ-
 γατέρων».

¹ Ἡ γενικὴ δηλοῖ τὸ αἴτιον,
 ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 570 «ὦ
 δυστάλαινα τῶν ἐμῶν παθημά-
 των» καὶ ἐν Ἠλέκτρ. 1109.

² Τὸ ἄλλως ἐνταῦθα σημαίνει
 μάτην, ἀνωφελῶς.

³ Καὶ ὑπὸ τῶν πόνων ἐβασα-
 νίσθην, ἀδυνάτισα, ὡς ἐν Τρωάδ. 760
 «μάτην δ' ἐμόχθουν καὶ κατε-
 ξάνθην πόνοις».

⁴ Σκληρὰς, δυνατάς, μεγάλας.

⁵ Σύννηδες ῥῆμα προκειμένου
 περὶ περικοσμήσεως νεκρῶν, ὡς

Εὐριπίδ. ἐν Ἀλκίστ. 662 «τοιγὰρ
 φυτεύων παῖδας οὐκέτ' ἂν φθά-
 νοις, οἱ γηροβοσκήσουσι καὶ θά-
 νόντα σε περιστελοῦσι καὶ προ-
 θήσονται νεκρὸν» καὶ ἐν Τρωάδ. 1143.

⁶ Κατὰ τὸν Wecklein ἀποδί-
 δεται εἰς τὸ προηγούμενον με ὡς
 θηλυκόν, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν·
 διότι ἀποδίδεται εἰς τὴν ἔννοιαν
 ὀλοκλήρου τῆς προηγούμενης προ-
 τάσεως.

⁷ Μεταβάντες εἰς ἄλλον τρόπον
 τοῦ βίου. Ἡ φράσις ἔχει διπλὴν
 σημασίαν· κατὰ μὲν τὸ φαινόμε-
 νον ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ εἰς τὸν βασι-
 λικὸν βίον, πράγματι δ' ἐκ τοῦ
 βίου εἰς τὸν Ἀδην.

⁸ Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ δράματος
 εἶναι ἐκ τῶν φοβερωτάτων σκη-
 νῶν τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Μετὰ τὸ

τί προσγελάτε ¹ τὸν πανύστατον γέλων;
 αἰαῖ· τί δρᾶσω; ² καρδία γὰρ αἵχεται,
 γυναῖκες ³, ὄμμα φαιδρὸν ὡς εἶδὼν τέκνων.
 οὐκ ἂν δυναίμην· χαιρέτω βουλευύματα
 τὰ πρόσθεν ⁴. ἄξω ποῖ ⁵ ἐκ γαίης ⁶ ἐμούς. 1045
 τί δεῖ ⁶ με πατέρα τῶνος τοῖς τούτων κακοῖς
 λυποῦσαν αὐτὴν δις τόσα κτᾶσθαι κακά;
 οὐ δῆτ' ἔγωγε ⁷. χαιρέτω βουλευύματα.

τέλος ἐκάστου αἰσθήματος καὶ πρὸ
 τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου δέον νά
 νοηθῇ μικρά τις παῦσις. Πρὸς
 τούτοις ὁρθῶς εἰκάζεται, ὅτι ὁ
 ὑποκριτὴς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ αἰ-
 σθήματος διὰ διαφύρου φωνῆς ἐν
 τῷ θεάτρῳ ἐδήλωσεν.

¹ Οἱ λίαν ἐκφραστικοὶ ὀφθαλμοὶ
 καὶ ὁ γέλως τῶν παιδῶν ἐπιδρῶσι
 καὶ ἐπὶ τῆς σκληροτάτης καρδίας.
 Τὰ δὴ ταῦτα διεγείρουσι τὴν
 οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν παν-
 τὸς εὐαισθήτου ἀνθρώπου.

² Δὲν εἶναι μέλλων τῆς ὀρι-
 στικῆς, ἀλλ' ἀόριστος τῆς ὑποτα-
 κτικῆς πρὸς δήλωσιν ἀπορίας.

³ Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει
 οὕτω· «Θέλει δὲ εἰπεῖν, ὅτι τὸν
 φόνον οὐκέτι μοι ἡ ψυχὴ τολμᾷ,
 ἀλλὰ λύομαι ταῖς τῶν ὀφθαλμῶν
 χάρισιν, ἀτενίζοντων εἰς ἐμὲ τῶν
 φιλάττων».

⁴ Τὰ πρόσθεν βουλευύματα εἶ-
 ναι ἡ ἀπόφασις τῆς Μηδείας νά
 φονεύσῃ τὰ τέκνα.

⁵ Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον λέ-
 γει, ὅτι θέλει ἐξαγάγει τοὺς παῖ-
 δας ἐκ τῆς Κορίνθου, πράγματι

δ', ὅτι θέλει ἐξαγάγει ἐκ τοῦ τᾶ
 φου. Τὸ δὲ ἐμὸς εἶπε μετ' ἐμ-
 φάσεως, δηλ. θά σώσω τοὺς παῖδας,
 διότι εἶναι ἰδικοὶ μου καὶ οὐχὶ τοῦ
 Ἰάσονος.

⁶ Τίς ἡ ἀνάγκη διὰ τοῦ φόνου
 τούτων λυποῦσα τὸν πατέρα αὐτῶν
 ἢ ἰδίᾳ νά ἀποκτήσω διπλάσια
 κακά; Οὐχὶ δ' ἀτόπως παρατηρεῖ
 ὁ Σχολιαστὴς· «σαφῶς εὐηθὲς
 ἔστιν ἐργαζομένην μὲν τὸν φόνον
 τοῖς φιλάτοις ἐπὶ τῷ τὸν πατέρα
 λυπῆσαι, αὐτὴν διπλασίαν λύπην
 κτήσασθαι διὰ τῆς τούτων τελευ-
 τῆς· δοκοῦσι γάρ αἱ μητέρες πε-
 रिπαθέστεραι εἶναι ἐν ταῖς τῶν
 παιδῶν συμφοραῖς, θαυμάσαι δὲ
 ἔστι τὸν ὑπερβάλλοντα θυμόν, ὃν
 ἔχει κατὰ τοῦ Ἰάσονος ἡ Μηδεία,
 ὅτι καίπερ προσδοκῶσα μεζόνως
 λυπηθῆσθαι, ὅμως ὑπὲρ τοῦ
 λυπῆσαι τὸν Ἰάσονα αἰρεῖται τού-
 τος φονεύειν».

⁷ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν πρέπει
 νά συμπληρώσωμεν διὰ τοῦ φο-
 νεύειν· «Οὐκ ἂν ἔγωγε φονεύσαιμι,
 ἀλλὰ μεθείσθω με ὁ κρατήσας τοῦ
 φόνου λογισμός». Κατὰ τὸν Κλοῖα

Καίτοι τί πάσχω; ¹ βούλομαι γέλωπ' ὀφλεῖν
 ἐχθροὺς μεθεῖσα τοὺς ἐμοὺς ἀζημίους; 1050
 τολμητέον τάδ'. ἀλλὰ τῆς ἐμῆς κἀκῆς ²,
 τὸ καὶ προέσθαι ³ μαλθακοὺς λόγους φρενός.
 χωρεῖτε, παῖδες ⁴, εἰς δόμους· ὅτω δὲ μὴ
 θέμις παρεῖναι τοῖς ἐμοῖσι θύμασιν ⁵,

ὅμως πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τῶν ἡγουμένων τὴν φράσιν· δις τόσα κτήσομαι κακὰ. Κατὰ μὲν τὴν ἔννοιαν ἀρμόζει μᾶλλον τὸ τοῦ Σχολιαστοῦ, συντακτικῶς δὲ τὸ τοῦ Γερμανοῦ ἐκδότου.

¹ Ἄριστα ὁ ποιητὴς εἰκονίζει τὰς διαφόρους παλιρροίας τῆς ψυχῆς. Ἐνταῦθα πάλιν ἐπικρατήσαντος τοῦ θυμοῦ μετανοεῖ, διότι ὄκτειρε τοὺς παῖδας. Καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐνταῦθα ὥσπερ ἀναζωπυροῦσα τῷ κατὰ Ἰάσονος θυμῷ, καὶ λαμβάνεται ἑαυτῆς, καὶ φησί, τί δὴ πέπονθα εἰς οἶκτον ἐκπεσοῦσα τῶν παίδων, οὐ γὰρ ἐμὸν καταισχύειν ἑμαυτήν, ἀρεῖσαν ἀτιμώρητον τὸν πάντων ἐμοὶ πολεμιώτατον Ἰάσονα». Κατὰ παραπλήσιον τρόπον ὁ Ὀδυσσεὺς μετανοῶν, ὅτι ἐσκέφθη νὰ φύγῃ, λέγει ἐν Ἰλιάδ. Α 407 «Ἀλλὰ τί μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;».

² Γενική συνήθως ἐν ἀναβοήσεσιν, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. II, 2, 3 «Ἐκεῖνος πᾶν ἀνιαιθεὶς εἶπε πρὸς ἑαυτόν· τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν!»

³ Τὸ ἀπαρίμωτον δηλοῖ τὸ αἶ-

τιον τῆς ἀναβοήσεως, Σαφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 234 «Ὡ φιλτατον φώνημα· φεῦ τὸ καὶ λαβεῖν πρόσφθεγμα ταιοῦδ' ἀνδρὸς ἐν μακρῷ χρόνῳ», Αἰσχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 835 «Ἐμὲ παθεῖν τάδε, φεῦ, ἐμὲ παλαιόφρονα κατὰ γῶν οἰκεῖν, ἀτίετον, φεῦ, μύσος». Ἐπειδὴ ἐν τῶν χειρογράφων ἔχει φρενὶ ἀντὶ φρενός, ὁ Badham ἀναγινώσκει προέσσεσθαι ἀντὶ προέσθαι, ὅπερ ἀπίθανον. Ὁ Schöne συνάπτει τὴν γενικὴν φρενὸς μετὰ τοῦ λόγους, ὀρθότερον ὅμως ὁ Klotz ἐξαρτᾷ ἐκ τοῦ προέσθαι, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 121 «Ὡκεανοῦ τις ὕδωρ στάζουσα πέτρα λέγεται βάπτειν κάλπιδι ρυτὰν παγὰν προεῖσα χρημνῶν». Κυρίως ἐπρεπε νὰ εἴπῃ, λόγος μαλθακῆς φρενός, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 660 «καθαρὰν ἀνοίξαντα κληῖδα φρενῶν». Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἐξήνεγκον ἐκ μαλακῆς διανοίας λόγους, εἶναι τῆς ἐμῆς κακίας.

⁴ Ἡ Μήδεια ἐνισχύσασα τὴν ὀργὴν διὰ τῶν εἰρημίων ἐπιχειρημάτων καλεῖ τοὺς παῖδας νὰ εἰσελθωσιν εἰς τὰ δώματα, ὅπου θέλει τελῆσαι τὴν στυγεράν αὐ-

αὐτῷ μελήσει ¹, χεῖρα δ' οὐ διαφθερῶ ². 1055

ᾶ ᾶ.

μή δῆτα, θυμέ ³, μή ποτ' ἐργάσῃ τάδε·
ἕασον αὐτούς, ὦ τάλαν, φεῖσαι τέκνων·
ἐκεῖ ⁴ μεθ' ἡμῶν ζῶντες εὐφρανουσί σε.

τῆς προῆς.

¹ Ἐχουσι μὲν τὰ πλείω τῶν χειρογράφων δώμασιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων εἰκόνων ἡ Μηδεια εἰκονίζεται φονεύουσα τὰ τέκνα παρὰ τῷ βωμῷ ἢ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, προτιμῶμεν τὴν γραφὴν θύμασιν. Ἡ τοιαύτη γραφὴ εὐνοεῖ τὴν γνώμην τοῦ Σχολιαστοῦ, ὅτι ὁ λόγος τῆς Μηδείας ἀποτείνεται πρὸς τοὺς θεοὺς. «Ὡς τινι δέ, φησίν, οὐκ εὐσεβὲς φαίνεται παρῆναι τῷ φόνῳ τούτῳ, καὶ δεχέσθαι τοιαύτας θυσίας, οὗτος ἀπίτω. Τοῦτο δὲ εἶπεν, ὡς ὄντων θεῶν τινων χαίρόντων ἀνθρωποφονίᾳ, οἷον Ἐρινύων, Ἄρεως καὶ τινων ἑτέρων. Ὁμηρος, Ἄρες Ἄρες βροτολογεῖ». Οἱ νεώτεροι ὁμῶς ὀρθότερον φρονουσι λέγοντες, ὅτι ὁ λόγος ἀποτείνεται πρὸς τὸν χορόν, ὅστις ἐν ταῖς ἐμποσθεν ἐδήλωσεν ἀποστροφὴν πρὸς τὴν παιδοκτονίαν στίχ. 846 καὶ ἐξῆς. «Ἄν ὁ ποιητὴς ἐνέει θεοῦς, ἔπρεπε νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ἔννοιαν. Ὁ δὲ Wecklein παρατηρεῖ, ὅτι τοῦτο εἶναι αὐστηρὰ ἀπαιτήσεις πρὸς τὸν χορόν, δι' ἧς ὁ ποιητὴς αἰτιολογεῖ τὴν μετὰ ταῦτα ἀδράνειαν αὐτοῦ.

¹ Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων

τὸ μὴ παρῆναι. Λέγει δὲ τοῦτο κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ τοῦ ἀπίτω.

² Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἄμβλυον, μαλακίῳ δὲν θά ἀδυνατίσω τὴν χεῖρά μου ἀπὸ συμπάθειας. Συνήθως λέγεται γνώμην διαφθεῖρειν, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 932 «γνώμην μὲν ἴσθι μὴ διαφθεροῦντ' ἐμέ».

³ Πάλιν μετανοήσας ἡ Μηδεια παρακαλεῖ τὸν θυμὸν νὰ μὴ προβῇ εἰς τὸν φόνον τῶν παίδων. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἀποσπάσμ. τοῦ Εὐριπίδ. 916 «μή μοι λεπτῶν οἰγγανὲς μύθων, μή μοι, ψυχὴ τί περισσὰ φρονεῖς;» Ἀρχίλοχ. ἐν Ἀποσπάσμ. 66 «θυμὲ θυμ' ἀμηνχάνοισι κήδεσιν κυκώμενε» Θέογν. 695 «οὐ δύναιμί σοι, θυμέ, παρασχεῖν ἄρμενα πάντα τέτλαθι». Τὸ χωρίον τοῦτο κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, οὐχ ὅμως πολὺ διάφορον ἐπραγματεύετο ὁ Νεόφρων ἐν τῇ Μηδείᾳ αὐτοῦ. Ὁρα Εἰσαγωγ. σελ. 49.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ἐν Ἀθήναις, ὅπερ δέχονται οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων. Ἀλλ' ὁ μὲν Hermann προὔτεινε νὰ γραφῇ καὶ μὴ μεθ' ἡμῶν ζῶντες, ὁ δὲ Weil ἡ καὶ. Αἱ διορθώσεις

μὰ τοὺς παρ' Ἀιδῆ νερτέρους ἀλάστορας ¹,
 οὔτοι ποτ' ἔσται τοῦθ' ὅπως ἐχθροῖς ἐγώ 1060
 παῖδας παρήσω τοὺς ἐμοὺς καθυβρίσαι ².
 [πάντως ³ σφ' ἀνάγκη καταθανεῖν. ἐπεὶ δὲ χρῆ,
 ἡμεῖς κτενοῦμεν, οὔπερ ἐξεφύσαμεν.]
 πάντως πέπρακται ⁴ ταῦτα κοῦκ ἐκφεύζεται·
 καὶ δὴ ⁵ πὶ κρατὶ στέφανος, ἐν πέπλοισι δὲ 1065
 νύμφῃ τύραννος ὄλλυται, σάφ' ⁶ οἶδ' ἐγώ.

Ἄλλ' εἴμι γὰρ ⁷ δὴ τλημονεστάτην ὁδόν.

δέν¹ εἶναι μὲν ἀτυχεῖς, ἀλλ' οὐχὶ
 καὶ ἀναγκαῖαι φαίνονται.

² Ἐν τῶν χειρογράφων ἔχει
 με, ἀλλὰ τὰ ἄλλα ἔχουσι σε,
 ὅπερ εἶναι προτιμώτερον, ἵνα λέγῃ
 ταῦτα πρὸς τὸν θυμὸν.

³ Νέρτεροι ἀλάστορες λέγονται
 οἱ καταχθόνιοι θεοὶ οἱ τιμωροῦν-
 τες τοὺς ἀδίκους. Ὁρῶς δὲ πα-
 ρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής· «Ἐπειδὴ
 δὲ συνεχῶς ὁρᾷ ἑαυτὴν νικωμένην
 τῷ πρὸς τοὺς παῖδας οἰκτῷ, ὀκνῶ
 φρικωδεστάτῳ κατακλείει ἑαυτήν,
 πρὸς τὸ μηδὲν ἕτερον ἢ τὸν φόνον
 τῶν παίδων ἐξάπαντος δρᾶσαι».

⁴ Καθυβρίσαι ἐνταῦθα εἶναι τὸ
 μετὰ αἰκίας ἀνελεῖν, ὡς
 παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής· «Καθυ-
 βρίσαι δὲ λέγεται τὸ μετὰ αἰκίας
 τινὸς ἀνελεῖν. Κἂν ἐγώ, φησὶ, μὴ
 φονεύσω τούτους, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ
 πάντως ἀναιρήσουσιν. Εἰ δὲ ἀπαξ
 χρῆ τούτους ἀποθανεῖν, κάλλιον
 ὑφ' ἡμῶν ἀναιρεῖσθαι, ἵνα μὴ
 δοκοῦν οἱ ἐχθροὶ τιμωρίαν ταύτην
 λαμβάνειν ἐξ ἡμῶν». Εἶναι ἄξιον
 σημειώσεως, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνῃ φύσει

καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάθει ἐξευρίσκει
 σοφίσματα. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 33.

⁵ Ἐπειδὴ οἱ δύο οὔτοι στίχοι
 ἐπαναλαμβάνονται ἐν τοῖς ἐπειτᾷ
 στίχ. 1240, θεωροῦνται ὑποπτοί.

⁶ Ἐν τισι χειρογράφοις φέρε-
 ται ἡ γραφὴ π έ π ρ ω τ α ι, ἀλλὰ
 τὰ ἀριστα ἔχουσι πέπρακται, ὅ-
 περ προτιμῶμεν. Ὅμως καὶ κατὰ
 τὰς δύο γραφὰς δύναται νὰ ἐξη-
 γηθῇ τὸ χωρίον· κατὰ μὲν τὴν
 πρώτην ὁ φόνος παρίσταται ὡς τε
 εἰμαρμένον, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν
 ὡς τετελεσμένον, δηλ. ἐν τῇ ἀπο-
 φάσει τῆς Μηδείας.

⁷ Ἡ ἡρώϊς ὑπολογίζουσα τὸν
 χρόνον εἰκάζει, ὅτι ἡ Γλαύκη ἔχει
 πλεον τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κε-
 φαλῆς καὶ περιβληθεῖσα τὸν πέ-
 πλον ἀπόλλυται.

⁸ Τὴν πρότασιν ταύτην ἡ δύνα-
 το νὰ συνδέσῃ ὁ ποιητὴς μετὰ
 τῶν ἡγουμένων διὰ τοῦ ὅτι,
 ἀλλὰ τὸ ἀσύνδετον εἶναι ἐντονώ-
 τερον.

⁹ Ἡ σύνταξις ὁμαλῶς ἤθελεν
 ἔχει οὕτως· ἀ λ λ ἄ π α ῖ δ α ς

[καί¹ τούσδε πέμψω τλημονεστέρα²ν ἔτι,]
 παῖδας προσεπειν βούλομαι. δότ', ὦ τέκνα,
 δότ' ἀσπάσασθαι μητρὶ δεξιὰν χέρα. 1070
 ὦ φιλότατῃ χεὶρ³, φίλτατον δέ μοι κάρα
 καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον εὐγενὲς τέκνων,
 εὐδαιμονεῖτον⁴, ἀλλ' ἐκεῖ⁵. τὰ δ' ἐνθάδε
 πατὴρ ἀφείλετ'. ὦ γλυκεῖα προσβολή⁶,
 ὦ μαλθακὸς χρῶς πνεῦμά⁷ θ' ἥδιστον τέκνων. 1075

Χωρεῖτε⁸, χωρεῖτ'. οὐκέτ' εἰμὶ προσβλέπειν
 οἷα τε⁹ παῖδας, ἀλλὰ νικῶμαι κακῶς.
 καὶ μανθάνω¹⁰ μὲν οἷα δρᾶν μέλλω¹¹ κακά,

προσεπειν βούλομαι·
 εἰμι γὰρ δὴ τλημονε-
 στάτην ὁδόν.

¹ Δικαίως εικάζεται, ὅτι ὁ στί-
 χος δὲν ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ·
 διότι δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν διπλὴν
 ἔννοιαν τοῦ προηγουμένου. Κατὰ
 μὲν τὸν φαινόμενον σημαίνει· ὁ-
 πάγω εἰς τὴν ἔξοριαν, πράγματι
 δὲ θά ὑπάγω εἰς τὰ δώματα,
 ὅπως φονεύσω τὰ τέκνα.

² Ἡ σκηνὴ εἶναι δραματικω-
 τάτῃ· διότι ἡ Μήδεια ὀρηνουσα
 καὶ ἀσπάζομένη τὰ τέκνα λέγει
 ταῦτα.

³ Ἄλλοι γράφουσιν εὐδαι-
 μονοῖτην λέγοντες, ὅτι τὸ
 δεύτερον πρόσωπον τοῦ δούκου
 παρὰ τοῖς ἀττικοῖς δὲν διαφέρει
 τοῦ τρίτου, ὡς ἐν Ἀλκῆστ. 661
 «ἡλλαζάτῃ».

⁴ Διὰ τοῦ ἐκεῖ μὲν ἔννοεῖ ἐν
 Ἄδου, διὰ τοῦ ἐνθάδε δὲ ἐν τῷ
 βίῳ. Ἀλλαχοῦ ὑπάρχει πληρέ-

στερον, Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάβ. 448
 «ἐκεῖ δ' ἐν Ἄδου κείσομαι χωρὶς
 σέθεν»

⁶ Προσβολὴ ἐνταῦθα σημαίνει
 τὴν περιπτύξιν· τοιαύτην σημα-
 σίαν ἔχει καὶ τὸ ῥῆμα προσβάλ-
 λειν, ὡς ἐν Ἑκάβ. 409 «ἀλλ', ὦ φίλη
 μοι μήτηρ, ἡδίστην χέρα δὸς καὶ
 παρειὰν προσβαλεῖν παρηΐδι».

⁶ Ὁ ποιητὴς δὲν ἔννοεῖ τὴν
 διάνοιαν (διότι τοῦτο ἔπρεπε νὰ
 ὀρίσῃ ἀκριβέστερον), ἀλλὰ τὴν ἀ-
 ναπνοὴν τῶν παιδῶν, ἥτις ὄντως
 παρέχει μεγίστην εὐχαρίστησιν.

⁷ Λέγουσα ταῦτα ἡ Μήδεια
 εἰσάγει τοὺς παῖδας εἰς τὰ δώ-
 ματα.

⁸ Δὲν εἶμαι πλέον τοιαύτη,
 ὥστε νὰ βλέπω τοὺς παῖδας μου,
 ἀλλὰ νικῶμαι ὑπὸ τῶν κακῶν.

⁹ Οἱ δύο οὗτοι στίχοι χαρα-
 κτηρίζουσι τὴν Μήδειαν καὶ ἀπο-
 τελοῦσι τὴν κυριωτάτην ἰδέαν τοῦ
 δράματος. Παραπλήσια λέγει καὶ

θυμός δὲ κρίσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων,
 ὅσπερ¹ μεγίστων αἰτίος κακῶν βροτοῖς. Χ 1080

ΧΟΡΟΣ

1081-1115 * Πολλάκις ἤδη διὰ λεπτοτέρων²
 μύθων³ ἔμολον καὶ πρὸς ἀμίλλας⁴

ἀλλαχοῦ ὁ ποιητής, ἀλλ' ἀσθενῶς, ἐν Ἰππολύτ. 379 «τὰ χρήστ' ἐπι-
 στάμεσθα καὶ γινώσκουμεν, οὐκ ἐκπονούμεν δ', οἱ μὲν ἀργίας ὕπο,
 οἱ δ' ἡδονὴν προθέντες ἀντὶ τοῦ καλοῦ ἄλλην τινά». Καὶ ὁ Χρύ-
 σιππος λέγει ἐν Ἀποσπάσματ. 837 «λέληθεν οὐδὲν τῶνδ' ἐμ' ὦν
 σὺ νοουθετεῖς, γνώμην δ' ἔχοντά μ' ἡ φύσις βιάζεται» καὶ 838
 «αἰατ', τόδ' ἤδη θεῖον ἀνθρώποις κακόν, ὅταν τις εἰδῇ τὰγαθόν,
 χρῆται δὲ μή».

¹⁰ Πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουσι
 τ ο λ μ ῆ σ ω κ α κ ἄ π λ ῆ ν ἐνός
 ἔχοντος δ ρ ἄ ν μ ἔ λ λ ω. Ἐπει-
 δὴ ὅμως πλείστοι συγγραφεῖς ἀ-
 ποσπώντες τὸν στίχον ἔχουσι
 δ ρ ἄ ν μ ἔ λ λ ω, ὑπὸ τῶν πλεί-
 στων ἐκδοτῶν προτιμᾶται ἡ γρα-
 φὴ αὕτη.

¹ Οὐχὶ ἀπιθάνως ὁ Cobet καὶ ὁ Sauppe εἰκάζουσιν, ὅτι ὁ στίχος οὗτος εἶναι ὑποβολιμαῖος, διότι ἐξασθενίζει τὴν ἔννοιαν τῶν δύο ἡγουμένων.

² Ἀρ' οὐ οἱ παῖδες εἰσέχθησαν εἰς τὰ δώματα, ἡ Μῆδεια μένει ἐν τῇ σκηνῇ, ὅπως δεχθῇ τὴν εἰ-
 δησιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν δώρων. Τὸ ἐπίθετον λεπτός συχνάκις μεταχειρίζονται οἱ ἀρ-

χαῖτι προκειμένου περὶ φιλοσοφικῶν ἔρευνῶν.

³ Μῦθος ἐνταῦθα εἶναι ὁ διά-
 λογος, ὃν ἔχει τις μεθ' ἑαυτοῦ ὁ
 διαλογισμός, ὡς Ἰλιάδ. Α 545
 «Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὶς ἐπι-
 ἔλπεο μύθους εἰδήσειν». Μετεχει-
 ρίσθη δὲ τὸ ἔ μ ο λ ο ν πρὸς δῆ-
 λωσιν, ὅτι διήλθε διὰ πολλῶν
 ἐρευνῶν, μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς
 τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Παραπλή-
 σιον εἶναι τὸ ἐν Ἀλκυστ. 962
 «ἐγὼ καὶ διὰ μούσας καὶ μεταρ-
 σίος ἤξα, καὶ πλείστων ἀψάμενος
 λόγων κρείσσον οὐδὲν ἀνάγκας
 ἡῦρον».

⁴ Ἀμιλλα σημαίνει τὴν σπου-
 δὴν, τὴν μετα ζήλου ἔρευναν, ὡς
 Ἠλάτ. ἐν Πολιτ. VI, 490 Α «ἀ-
 μιλλᾶσθαι πρὸς τὸ ὃν καὶ οὐκ ἐπι-
 μένειν ἐν τοῖς δοξαζομένοις εἶναι».
 Ὁ ποιητής πειρᾶται νὰ δικαιώσῃ,
 διὰ τί εἰς τὸ στόμα γυναικῶν ἐμ-
 βάλλει φιλοσοφικὰς ιδέας. Ὁ
 Σχολιαστὴς παραφράζει οὕτω
 «Πολλάκις, φησί, κατ' ἑμαυτὴν
 ἐλογισάμην, καὶ δι' ἀκριβεστέρων
 λογισμῶν προῆλθον αὕτη πρὸς
 ἑμαυτὴν ἀμιλλωμένη καὶ ζη-
 τοῦσα, εἰ δυνατόν καὶ τῇ γυναι-
 κείᾳ φύσει ἐρευνᾶν τὰ τοῦ βίου
 πράγματα, καὶ εἰδέναι, τί μὲν

ἤλθον μείζους ἢ χρὴ γενεάν

Θῆλυν ἐρευνᾶν.

ἀλλὰ ¹ γὰρ ἔστιν μοῦσα καὶ ἡμῖν,

1085

ἣ προσομιλεῖ σοφίας ἔνεκεν.

πάσαισι μὲν οὐ ² παῦρον δὲ γένος

— μίαν ἐν πολλαῖς εὔροις ἂν ἴσως —

οὐκ ἀπόμουσον ³ τὸ γυναικῶν.

ἀνθρώποις καλόν, τί δ' οὐ.»

¹ Ἐτέθη ὁ ἀλλά, διότι ἡ ἐννοια τῆς προτάσεως ταύτης ἀντιτίθεται πρὸς τὴν τῆς προηγούμενης· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι . . . Μοῦσα ἐνταῦθα εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ μόρφωσις, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Λυσιστράτ. 1124 «ἐγὼ γυνὴ μὲν εἰμι, νοῦς δ' ἔνεστί μοι, αὐτὴ δ' ἐμαυτῆς οὐ κακῶς γνώμης ἔχω, τοὺς δ' ἐκ πατρός τε καὶ γεραιτέρων λόγους πολλοὺς ἀκούσας» οὐ μεμύσῳμαι κακῶς». Εἶπε καὶ ἡμῖν, ὅπως δηλώσῃ, οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τὰς γυναιξίν.

² Ἡ γυναικεῖα φύσις πρὸς μὲν φιλοσοφίαν δὲν ἀντέχει, πρὸς δὲ εἴδη τινὰ τῆς λυρικῆς ποιήσεως ἡδύνατο νὰ ᾔῃ ἐπιτηδαιοτέρα καὶ τῆς ἀνδρικῆς· διότι ὁ μὲν ἀνὴρ ἔχει τὴν διάνοιαν, ἡ δὲ γυνὴ μᾶλλον τὴν καρδίαν ἀνεπτυγμένην. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι, παῦρον δὲ ἐῖ (ἢ δὲ τι) γένος ἐν πολλαῖς . . . ἴσως κοῦκ ἀπόμουσον. Ὁ Kloitz εἰκάζει, ὅτι τὸ χάσμα πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν διὰ

τοῦ ἐπιθέτου σοφὸν ἢ ἄλλου συνωνύμου. Οἱ πλεῖστοι ὁμῶς δέχονται τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Elmsley ἔχουσαν οὕτως· παῦρον δὲ γένος, (μίαν ἐν πολλαῖς εὔροις ἂν ἴσως) οὐκ ἀπόμουσον τὸ γυναικῶν. Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ἐποίησε κατὰ τὸ ἐν Ἡρακλείδ. 328 «ἐνὰ γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως εὔροις ἂν ἴσως ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός». Τὴν τοιαύτην συμπλήρωσιν ἔννοεῖ καὶ ἡ τοῦ Σχολιαστοῦ ἐρμηνεία· «οὐ πάσαις, ἀλλ' ὀλίγαις, ὧν οὐσα μίξ καὶ αὐτὴ τυγχάνω». Ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, πάσαισι μὲν οὐ, παύρῳ δὲ γένει, ἀλλὰ τὸ δεύτερον ἐγένετο ἀνεξάρτητον.

³ Ἐχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν καὶ τὸ ἀμουσος. Ἡ ἐννοια τοῦ χορικοῦ μέχρι τοῦδε εἶναι ἡ ἐξῆς· Πολλάκις πλέον διὰ λεπτοτέρων διαλογισμῶν ἐξήτασα καὶ ἤλθον εἰς μεγαλειτέρας ἐρεῦνας ἢ ὅσον ἔχουσι χρέος νὰ ἐρευνῶσιν αἱ γυναῖκες. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι ὑπάρχει καὶ εἰς ἡμᾶς

- Καί φημι¹ βροτῶν οἵτινές εἰσιν
 πάμπαν ἄπειροί μῃδ' ἐφύτευσαν²
 παῖδας, προφέρειν εἰς εὐτυχίαν
 τῶν γειναμένων.
 οἱ μὲν ἄτεκνοι δι' ἀπειροσύνην
 εἶθ' ἡδὺ βροτοῖς εἴτ' ἀνιάρων
 παῖδες τελέθουσ', οὐχὶ τυχόντες³,
 πολλῶν μόχθων ἀπέχονται.
 οἷσι δὲ τέκνων ἔστιν ἐν οἴκοις
 γλυκερὸν βλάστημ'⁴, ἐσορῶ μελέτη
 κατατρυχομένους τὸν ἅπαντα χρόνον,
 πρῶτον μὲν ὅπως θρέψουσι⁵ καλῶς
 βιοτόν θ' ὁπόθεν λείψουσι τέκνοισ·
 ἔτι δ' ἐκ τούτων⁶ εἴτ' ἐπὶ φλαύροις

1090

1095

1100

φιλοσοφική μὀρφωσις, ἥτις ἔχει
 σχέσεις μεθ' ἡμῶν ἕνεκα σοφίας·
 βεβαίως οὐχὶ εἰς πάσας, ὀλίγαι
 ὅμως γυναῖκες (μῖαν δὲ μεταξὺ
 τῶν πολλῶν δύνασαι ἴσως νὰ εὐ-
 ρῇς ἐμὲ) δὲν εἶναι ἄμουςοι.

¹ Ἀλλαχοῦ ὁ Εὐριπίδης ἐκ-
 φράζει διάφορον γνώμην, ἐν Ἀν-
 δρομάχ. 418 «πᾶσι δ' ἀνθρώποις
 ἄρ' ἦν ψυχὴ τέκν'· ὅστις δ' αὖτ'
 ἄπειρος ὢν ψέγει, ἥσσον μὲν ἄλ-
 γεῖ, δυστυχῶν δ' εὐδαιμονεῖ» καὶ
 ἐν Ἰων. 488 «τὸν ἄπαιδα δ' ἀπο-
 στυγῶ βίον ᾧ τε δοκεῖ ψέγω·
 μετὰ δὲ κτεάνων μετρίων βιοτᾶς
 εὐπαιδὸς ἐχοίμαν».

² Λογικώτερον ἤθελεν εἶναι,
 ἂν ἔλεγεν, ἄπειροί τοῦ φυ-
 τεῦσαι παῖδας. Τοιοῦτον
 εἶναι καὶ τὸ ἐν Ἀνδρομάχ. 409

«οὐδὲν μετέχων οὐδ' αἵ-
 τιος ὢν» ἀντὶ νὰ εἴπῃ, οὐδὲν
 μετέχειν τῆς αἰτίας.

³ Ἡ μετοχὴ εἶναι αἰτιολογική,
 ὡς καὶ τὸ δι' ἀπειροσύνην,
 ὅπερ προσδιορίζει. Ἐννοεῖται δ'
 ἔξωθεν ἡ γενικὴ αὐτῶν.

⁴ Τοῦτο ὑπομνησκει τὸ ὁμη-
 ρικὸν ἐν Ὀδυσσ. Π 23 «Ἥλθεας,
 Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος;». Τὰ
 ἄριστα χειρόγραφα καὶ ὁ Σχολιαστὴς
 ἔχουσιν ὁ ρ ὦ. Ἀν δὲ τὸ ἐσο-
 ρῶ, ἢ τὰ ἐφορῶ, ἢ ἀθρῶ ὡς
 γράφει ὁ Nauck, ἢ εἶδον, ὡς ὁ
 Weil, εἶναι ὁρθότερον, δύσκολον
 νὰ ἀποφανθῇ τις.

⁵ Ὁ Brunck διώρθωσε ὁ ρ ε-
 ψωσι ν.

⁶ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὰ δεύτερα
 ἐκ τῶνδ. Ἐν τῷ Μεγάλῳ ἐτυ-

εἴτ' ἐπὶ χρηστοῖς ¹
μοχοῦσι, τόδ' ἐστὶν ἄδηλον.

Ἐν δὲ τὸ πάντων λοισθιον ἤδη 1105
πᾶσιν κατέρῳ θνητοῖσι κακόν ².

καὶ δὴ ³ γὰρ ἄλις βίον 0' ἥρυν
σῶμά ⁴ τ' ἐς ἥβην ἤλυθε τέκνων
χρηστοί τ' ἐγένοντ'· εἰ δὲ κυρήσαι
δαίμων ⁵ οὗτος, φροῦδος ἐς Ἄιδην
Θάνατος ⁶ προφέρων σώματα τέκνων.

1110

μολογικῶ ἀναγινώσκεται· «φαῦλον
ὑπερβίβασμῳ τοῦ λ καὶ πλεονα-
σμῷ τοῦ ρ φλαῦρον». Ἐνταῦθα
ἔχει τὴν ἀντίθετον σημασίαν τοῦ
χρηστός.

¹ Δηλαδή ἐσομένοις. Ἡ ἔννοια·
Καὶ ἀποφαινομαι, ὅτι ὅσοι ἀπὸ
τοῦς ἀνθρώπους εἶναι ὅλως ἄπει-
ροι τέκνων καὶ δὲν ἀπέκτησαν
παῖδας ὑπερέχουσι κατὰ τὴν εὐ-
τυχίαν τῶν ἀποκτησάντων. Διότι
οἱ μὲν ἄτεκνοι, ἐπειδὴ δὲν ἐδοκί-
μασαν, ἂν οἱ παῖδες γίνωνται
πρὸς εὐχαρίστησιν ἢ πρὸς λύπην
εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μὴ ἀποκτή-
σαντες παῖδας, εἶναι μακρὰν ἀπὸ
πολλὰς φροντίδας. Ὅσοι δὲ ἔχουσι
γλυκὺν βλαστὸν τέκνων εἰς τοὺς
οἴκους, τούτους βλέπω ἀπὸ φρον-
τίδας κατακουρασμένους καθ' ὅλον
τὸν χρόνον, πρῶτον μὲν μὲ ποῖον
τρόπον νὰ ἀναθρέψωσι καλῶς τὰ
τέκνα των καὶ πόθεν νὰ ἀφήσωσι
περιουσίαν εἰς αὐτά. Δεύτερον δὲ
ἀπὸ ταῦτα δὲν εἶναι φανερόν τὸ
εἶξῃς, ἂν κοπιᾷζωσι διὰ κακὰ ἢ

καλὰ τέκνα.

² Κατὰ τὸν Schöne εἶναι παρά,
θεσις εἰς τὸ ἐν τὸ πάντων λοισθιον.

³ Διὰ τοῦ καὶ δὴ δηλοῦ ὑπόθε-
σιν, δηλ. διότι ὡς ὑποθέσωμεν,
ὅτι καὶ μεγάλην περιουσίαν εὔρον.
Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ἐν στίχ. 386
«καὶ δὴ τεθῆσιν».

⁴ Λογικώτερον ἤθελεν εἶναι,
σώματα τέκνων.

⁵ Εἶναι ὁ δαίμων τοῦ θανάτου,
ἥτοι τὸ κακόν, ὅπερ πρὸ ὀλίγου
εἶπεν. Ἡ φράσις φροῦδος
προφέρων ἰσοδυναμεῖ πρὸς
τὴν οἴχεται ἀρπάσας, ὑποδηλοῦ
δὲ τὸ αἰφνίδιον.

⁶ Τὸν στίχον τοῦτον ὁ Weck-
lein θεωρεῖ νόθον, διότι μένει
ἀνεξήγητος. Ἀλλὰ τοῦτο γίνεται,
ἂν στίξωμεν, ὡς στίζει ὁ σαφὲς
ἀνὴρ· εἰ δὲ κυρήσαι, δαί-
μων οὗτος φροῦδος ἐς
Ἄιδην. Θάνατος προφέ-
ρων σώματα τέκνων. Πρὸς
τούτοις κατ' αὐτὸν δαίμων οὗτος
εἶναι τὸ περιγραφὲν ἀγαθόν. Κατὰ

ἦ ἀρα κτείνου
 ὑμιοῖται τὰ
 μὴ ἐκ τῆς τύχης

πῶς οὖν λύει¹ πρὸς τοῖς ἄλλοις
 τήνδ' ἔτι λύπην ἀνιαροτάτην
 παίδων ἔνεκεν
 θνητοῖσι θεοὺς ἐπιβάλλειν;²

1115

ΜΗΔΕΙΑ

51 ἐκτείνου
 1116-1250

Φίλοι, πάλοι τοι προσμένουσα τὴν τύχην³
 καραδοκῶ⁴ τάκειθεν οἱ προβήσεται.
 καὶ δὴ δέδορκα τόνδε τῶν Ἰάσονος
 στείχοντ' ὁπαδῶν πνεῦμα⁵ δ' ἡρεθισμένον
 δείκνυσιν ὥς τι καινὸν ἀγγελεῖ κακόν.⁶

1120

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Υ Ω δεινὸν ἔργον παρανόμως εἰργασμένη⁶,

τὴν στίξιν ὁμῶς, ἣν ἔχομεν ἐν
 τῷ κειμένῳ, ἣ ἔννοια ἔχει ὡς ἐ-
 ξηγοῦμεν ἐν τέλει τοῦ χορικοῦ.

¹ Τὸ λύειν ἐνταῦθα σημαίνει
 λυσιτελεῖν, ἣ δὲ τοιαύτη σημα-
 σία προῆλθε κατὰ παράλειψιν τῆς
 λέξεως τέλος. Τοιαύτην σημα-
 σίαν ἔχει καὶ κατωτέρω ἐν στίχ.
 1362 «λύει δ' ἄλλος, ἣν σὺ μὴ
 ᾔγγελᾷς». Εἰς τὴν φράσιν πρὸς
 τοῖς ἄλλοις ἐννοεῖται τὸ
 λυπηροῦς.

² Ἡ ἐξηγήσις τοῦ τελευταίου
 χωρίου. Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ἀπὸ
 ὅλα θά ἀριθμήσω πλέον, τὸ ὅποσον
 εἶναι κακὸν δι' ὅλους τοὺς ἀν-
 θρώπους· καὶ δὲ ἃς ὑποθέσωμεν
 ὅτι οἱ παῖδες μεγάλην περιουσίαν
 εὔρον καὶ ὅτι τὰ σώματα τῶν
 τέκνων ἐφθασαν εἰς τὴν ἐφηβικὴν
 ἡλικίαν καὶ ἔγεινκν ἐνάρετοι, ἀν-
 θρωποι· ἂν ὁμῶς τὸ κακὸν τοῦτο
 κατὰ τύχην συμβῇ, ὁ θάνατος

ἀρπάσας τὰ σώματα τῶν τέκνων
 ταχέως φεύγει εἰς τὸν Ἄδην.
 Πῶς λοιπὸν ἐκτὸς τῶν ἄλλων
 ὠφελεῖ καὶ ταύτην ἀχόμη τὴν
 μεγίστην λύπην χάριν παίδων οἱ
 θεοὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς ἀν-
 θρώπους;

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Τὴν τοῦ πράγματος ἀπόβασιν».

⁴ Ἐκ τοῦ κάρα καὶ δοκεῦω
 καὶ σημαίνει ἰδίῳ, μὲ ἀνατετα-
 μένην κεφαλὴν ἐπιτηρῶ, παρα-
 φυλάττω, Ἡρόδοτ. VII, 163 «κα-
 ραδοκήσαντα τὴν μάχην κῆ πε-
 σέεται». Βραχυλογικῶς ἀντὶ νὰ
 εἴπῃ· καραδοκῶ ἐκεῖθεν
 τὰ ἐκεῖ οἱ προβήσεται.

⁵ Πνεῦμα ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἀνα-
 πνοή. Ἐχει τις πνεῦμα ἡρεθι-
 σμένον, ὅταν κοντανασαίνῃ καὶ
 τοιοῦτον συνῆθ' τῷ ὁπαδῷ τοῦ
 Ἰάσονος, διότι ἔτρεχε δρομαίως.

⁶ Ἐχει μὲν τὸ ἄριστον χειρᾶ-

Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε¹, μήτε ναῖαν
 λιποῦς² ἀπήνην³ μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ. = χερσαίαν

ΜΗΔΕΙΑ

Τί δ' ἄξιόν μοι τῆςδε τυγχάνει φυγῆς;³

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Ὅλωλεν ἡ τύραννος ἀρτίως κόρη⁴ 1125
 Κρέων θ' ὁ φύσας φαρμάκων τῶν σῶν ὑπο.

ΜΗΔΕΙΑ

Κάλλιστον εἶπας μῦθον, ἐν δ' εὐεργέταις
 τὸ λοιπὸν ἤδη καὶ φίλοις ἐμοῖς ἔτει.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Τί φῆς; φρονεῖς μὲν⁵ ὀρθὰ κοῦ μαίνει, γύναι,
 ἥτις τυράννων ἐστίαν⁶ ἡκισμένην 1130

γραφον παρανόμως τ' εἰργασαμένον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πλείστων ἐκδοτῶν προτιμᾶται ἡ γραφή, παράνομόν τ' εἰργασαμένη ἢ παρανόμως εἰργασμένη, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Ὀρνισ. 1175 «ὦ δεινὸν ἔργον καὶ σχέτλιον εἰργασμένον».

¹ Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ῥήματος δηλοῖ τὴν μεγάλην σπουδὴν τοῦ φύλακος. Δωρικῶς νάϊος = νήϊος (ναῦς).

² Ἀπήνη ἰδίως εἶναι εἶδος ἀμάξης ἢ καὶ πᾶν εἶδος ἀμάξης ἐνταῦθα δὲ μετὰ τοῦ ἐπιθέτου ναῖαν σημαίνει τὸ πλοῖον. Ὁρθῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ «Καταχρηστικῶς νῦν τὴν ναῦν ἀπήνην ὠνόμασεν» ἀπήνη γάρ κυρίως ἡ ἀμάξα. Ὅχον δὲ λέγει τὸ ὄχημα. Ὁ δὲ νοῦς· εἴτε διὰ νεώς, εἴτε δι' ὀχήματος, εἴθ' ὅπως οὖν φεῦ-

γε». Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 410 «ἐπλευσαν ἐπὶ πόντια κύματα νάϊον ὄχημα λινοπόροισι τ' αὖραις», καὶ Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 656 «μὴ σταίῃ πολύκωπον ὄχημα ναὺς αὐτῶ». Τὸ δὲ πεδοστιβῆς ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ναῖαν, σημαίνει δὲ τὸν βαδίζοντα ἐπὶ τῆς γῆς.

³ Ἐννοεῖ τὴν φυγὴν, ἣν συμβουλεύει ὁ ἄγγελος.

⁴ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ κόρη τυράννου.

⁵ Ἐν ἐρωτήσεσι συχνάκις τίθεται ὁ μὲν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰδομεν 676. Τὸ φρονεῖν ὀρθῶς εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ παραφρονεῖν.

⁶ Ἡ γραφή αὕτη προτιμᾶται, ἂν καὶ τὰ κρείττονα τῶν χειρογράφων ἔχουσιν οἱ κίβαν. Ἐστία δὲ σημαίνει τὴν ὅλην οἰκίαν.

χαίρεις κλύουσα κού φοβεῖ τὰ τοιαῦτα ; ¹

ΜΗΔΕΙΑ

Ἐχω τι καὶ γὰρ τοῖσι σοῖς ἐναντίον ²
λόγοισιν εἰπεῖν· ἀλλὰ μὴ σπέρχου ³, φίλος,
λέξον δ' ὅπως ὤλοντο· δις τόσον γὰρ ἂν
τέρψειας ἡμᾶς, εἰ τεθνᾶσι παγκράτως. 1135

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Ἐπεὶ τέκνων σὼν ἦλθε δίπτυχος ⁴ γονή·
σὺν πατρὶ καὶ παρῆλθε ⁵ νυμφικοὺς δόμους,
ἤσθημεν οἵπερ σοῖς ἐκάμνομεν ⁶ κακοῖς
δμῶες· δι' οἴκων ⁷ δ' εὐθὺς ἦν πολὺς λόγος
σὲ καὶ πόσιν σὸν νεῖκος ἐσπεῖσθαι ⁸ τὸ πρῖν. 1140

γένειαν, ὡς παρ' Ἡροδότ. I, 176
«τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαιμένων
Ἐανθίων εἶναι οἱ πολλοί. πλὴν
ὁ γδῶκοντα ἰστιάων, εἰσὶ ἐπὶ ἡ-
λυδες».

¹ Σκέπτεσθαι λοιπὸν ὀρθὰ καὶ
δὲν παραφρονεῖς, διότι ἐν τῷ ἀ-
κούεις, ὅτι ἠράνισας τὴν βασιλι-
κὴν οἰκογένειαν, χαίρεις καὶ δὲν
φοβεῖσθαι διὰ τὰ τοιαῦτα ;

² Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ·
«Αἰνίττεται δὲ τὸ αὐτὴν πρότερον
ἡδίκησθαι ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος».

³ Ἀλλὰ μὴ σπεύδης, μὴ βιά-
ζησαι, φίλε, ἀλλ' εἰπέ, μὲ πᾶν
τρόπον ἀπωλέσθησαν. Ἡ Μήδεια
ἐπιθυμεῖ, ἵνα ὁ ἄγγελος ἐν ἡσυ-
χίᾳ ἀφηγηθῇ τὰ κατὰ τὸν ὄλεθρον.

⁴ Λίαν συχνάκις ὁ Εὐριπίδης
μεταχειρίζεται τὰ δίπτυχος
καὶ τρίπτυχος, ἀντὶ τοῦ
δισσός, τριπλοῦς, ὡς Ἰφι-
γέν. ἐν Ταύρ. 242 «πλάτῃ φυγόν-

τες, δίπτυχοι νεανία» αὐτόθι 474
«οἷων στερρεῖσθαι δίπτυχων νεα-
νιῶν» καὶ πολλαχοῦ.

⁵ Τὸ παρέρχεσθαι ἐνταῦθα ση-
μαίνει εἰσέρχεσθαι, παραγίνε-
σθαι, ὡς ἐν Ἰππολύτ. 108 «χω-
ρεῖτ', ὁπαδοί, καὶ παρελθόντες
δόμους σίτων μέλεσθε».

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει·
«Ὡς εἶδομεν, φησί, τοὺς σοὺς παῖ-
δας τὰ δῶρα προσφέροντας, ἐχά-
ρημεν ἡμεῖς οἱ θεράποντες, οἵτινες
ἐλυπούμεθα πρὸ τούτου, ἐννοοῦν-
τες τὴν σὴν σκαιὰν τύχην».

⁷ Ἀντὶ τοῦ δι' ὧν, ὅπερ
ἔχουσι μὲν τὰ χειρόγραφα, ἀλλὰ
δὲν παρέχει προσήκουσαν ἔννοιαν,
ὁρθῶς ὁ Weil ἔγραψε δι' οἴκων.
Ἡ διόρθωσις ἐγένετο κατὰ τὴν πα-
ράφρασιν τοῦ Σχολιαστοῦ· «ἐπεὶ
καὶ πολὺς ἦν λόγος κατὰ τὴν οἰ-
κίαν διαλελῆσθαι ὑμᾶς».

⁸ Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς

κυνεῖ¹ δ' ὁ μὲν τις χεῖρ', ὁ δὲ ξανθὸν κάρα
παίδων· ἐγὼ δὲ καὶ τὸς ἡδονῆς ὕπο
στέγας γυναικῶν² σὺν τέκνοις ἄμ' ἐσπόμην.

Δέσποινα δ' ἦν νῦν ἀντὶ σοῦ θαυμάζομεν³,
πρὶν μὲν τέκνων σὼν εἰσιδεῖν ξυνωρίδα⁴, 1145
πρόθυμον⁵ εἶχ' ὀφθαλμὸν εἰς Ἰάσονα·
ἔπειτα μέντοι προυκαλύψατ' ὄμματα
λευκὴν τ' ἀπέστρεψ' ἔμπαλιν παρηίδα,
παίδων μυσσυχθεῖσ' εἰσόδους⁶· πόσις δὲ σὸς
ὀργὰς ἀφῆρει⁷ καὶ χόλον νεάνιδος 1150
λέγων τάδ'· οὐ μὲν⁸ δυσμενῆς ἔσει φίλοις,

τὴν νεῖκος τὸ πρότερον
διαλύειν.

¹ Τὰ χειρογράφα ἔχουσι κύνει
(δηλ. ἐκύνει), ἀλλ' ὁ Brunck ἔ-
τρεψεν εἰς ἐνεστῶτα· ἄλλος μὲν
φιλεῖ τὴν χεῖρα, ἄλλος δὲ τὴν
ξανθὴν κεφαλὴν τῶν παίδων.

² Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν δὲν
πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸν θάλα-
μον τῆς Γλαύκης (διότι ἐνταῦθα
δὲν ἡδύνατο νὰ εἰσέλθῃ), ἀλλὰ,
«τοὺς οἴκους, ἐνθα αἱ γυναῖκες
διέτριβον αἱ ταλαιουργοῦσαι,
μεθ' ὧν ἦν καὶ Γλαύκη ἐπισκο-
ποῦσα τὴν ἐργασίαν». Ὁ Kloiz ὁ-
μως παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἡδονῆς ὕπο
οἶνει σημαίνει τὸ δικαίωμα, δι' οὗ
εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον. Παρ'
Ὁμήρῳ εὐρηται ἡ σύνταξις ἄμα
τινὶ καὶ σὺν τινὶ ἔπεσθαι, ἐνταῦθα
δ' ὑπάρχουσι καὶ αἱ δύο συντάξεις.

³ Ἐνταῦθα σημαίνει τιμῶμεν.

⁴ Ἰδίως σημαίνει ὄχημα· ἐκ

δύω ἱππῶν, ἡμιόνων κτλ., μετα-
φορικῶς δὲ πᾶν ζεῦγος, ἰδίως ἀν-
δρὸς καὶ γυναικός. Ἐνταῦθα δὲ
εἴρηται ἐπὶ τῶν δύο τέκνων, ὡς
ἐν Φοινίσσῃ. 1092 «ζῆσοι ξυνωρίς
εἰς τόδ' ἡμέρας τέκνων».

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ
«Ἀντὶ τοῦ προθύμως καὶ ἡδιστα
ἑώρα τὸν Ἰάσονα, ὡς δὲ εἶδε
τούτους παρόντας, ἀπεστράφη τὸν
Ἰάσονα, τὸ μητρυιᾶς μῖσος εἰς
τοὺς προγόνους νοσήσασα.»

⁶ Διὰ τῶν πράξεων τούτων ἡ
Γλαύκη καθίσταται ἐνοχος καὶ
ἄξια τῆς τιμωρίας, ἥτις μετ' ὀ-
λίγον ἔπεται.

⁷ Ἡ παράφρασις τοῦ Σχολια-
στοῦ ἔχει οὕτως· «Ἀντὶ τοῦ μὴ
ὀργίζεσθαι τοῖς παισὶ παρήνει
αὐτῇ, μὴ βδελύττεσθαι τούτους».

⁸ Ὁ Weil παρατηρεῖ, ὅτι τὸ
μὲν μὴ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ
δυσμενῆς ἔσει, τὸ δὲ οὐ εἰς

παύσει δὲ θυμοῦ καὶ πάλιν στρέψεις χάρα,
 φίλους νομίζουσ', οὔτεπρ' ἂν ¹ πόσις σέθεν,
 δέξει δὲ δῶρα καὶ παραιτῆται πατρὸς
 φυγὰς ἀφείναι παισὶ τοῖσδ' ἐμὴν χάριν; ² α 1155
 ἢ δ' ὥς ἐσεῖδ'ε κόσμον, οὐκ ἠνέσχετο ³,
 ἀλλ' ἦν' ἐσ' ἀνδρὶ πάντα, καὶ πρὶν ἐκ δόμων
 μακρὰν ἀπειναι πατέρα ⁴ καὶ παῖδας σέθεν,
 λαβοῦσα πέπλους ποικίλους ἡμπίσχετο ⁵,
 χρυσοῦν τε θείσα στέφανον ἀμφὶ βοστρύχοις, 1160
 λαμπρῷ κατόπτρῳ σχηματίζεται ⁶ κόμην,
 ἄψυχον εἰκῶ ⁷ προσγελῶσα σώματος.

πάντα τὰ ἐπόμενα ῥήματα. Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· «τουτέστι μὴ δυσμενὲς τοῖς φίλοις ἔσο, ἀλλὰ παύται τοῦ θυμοῦ καὶ ἐπίστροφον πρὸς αὐτοὺς τὰς ὀφείεις».

¹ Τὸ ῥῆμα νομίζῃ εὐκόλως ἐννοεῖται ἐκ τῆς μετοχῆς νομίζουσα.

² Ἰσοῦται πρὸς τὸ χάριν ἐμοῦ, ἐπιρρηματικῶς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 1413 «τὴν σὴν δ' ἤκω χάριν οὐρανίης ἔδρας προλιπών».

³ Δὲν ἡδυνήθη ν' ἀντιστῇ.

⁴ Εὐφυῶς ὁ ποιητὴς εἰκονίζει τὸ φιλάρεσκον τῶν γυναικῶν· διότι ἡ Γλαῦκη κοσμεῖται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνδρῶν, ὅπερ συνήθως δὲν ἐγένετο. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «Οὕτω δὲ περιχαρὲς γέγονε τὸν κόσμον ἰδοῦσα, καὶ ἔρμαιον ἡγήσατο δῶρον, ὡς μὴ ἀναμείναι τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ἰάσονος, ἀλλ' ἔτι πλησίον ὄντος

τοῦ πατρὸς καὶ τῶν παίδων εὐθὺς λαβοῦσα περιέθετο τὸν κόσμον. Ἰσμεν δέ, ὅτι αἱ γυναῖκες οὐκ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀνδρῶν κοσμοῦνται.»

⁵ Τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων ἔχουσιν ἡμπέσχετο, τὸ ἄριστον ὅμως ἡμπίσχετο, ὅπερ εἶναι μέσ. ἀόρ. τοῦ ἀμπέχω (ἀμφι-έχω).

⁶ Καλλωπίζει, ρυθμίζει, ὡς ἐν Ἑκάβ. 923 «ἐγὼ δὲ πλόκαμον ἀναδέτοις μίτραισιν ἐρρυθμιζόμεν χρυσεῶν ἐνόπτρων λεύσσουσ' ἀτέρμονας εἰς αὐγάς».

⁷ Ἀνώμαλος αἰτιατικὴ τοῦ εἰκῶν ὡς ἀηδῶ (ἀηδῶν) καὶ χελιδῶ (χελιδῶν). Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «πρὸς τὴν ἄψυχον εἰκῶνα τοῦ σώματος γελῶσα, τουτέστι χαίρουσα ἐπὶ τῇ ὑποπιπούσῃ ἐν τῷ κατόπτρῳ εὐμορφίᾳ. Ἀψυχον οὖν εἰκῶ τὴν εἰς τὸ ἔσοπτρον φανομένην».

κάπειτ' ἀναστᾶς ἐκ ὀρόνων διέρχεται
 στέγας, ἀβρὸν ¹ βαίνουσα παλλεύκῳ ποδί,
 δώροις ὑπερχαίρουσα, πολλὰ πολλάκις 1165
 τένοντ' ² ἐς ὀρθὸν ὄμμασι σκοπομένη·

Τοῦνθένδε ³ μέντοι δεινὸν ἦν θέαμ' ἰδεῖν·
 χροιάν γὰρ ἀλλάξασα λεχρία ⁴ πάλιν
 χωρεῖ τρέμουσα κῶλα καὶ μόλις φθάνει ⁵
 ὀρόνοισιν ἐμπεσοῦσα μὴ χαμαὶ πεσεῖν. 1170
 καὶ τις γεραῖα ⁶ προσπόλων, δόξασά πευ
 ἦ Πανὸς ⁷ ὀργᾶς ἢ τινὸς θεῶν μολεῖν

¹ Ἡ ἀλαζῶν ἐθάδιζε μετ' ἔλευ-
 θερίας καὶ χάριτος. Παράβαλλ.
 στίχ. 829.

² Τὴν θέσιν τοῦ τένοντος ὀρί-
 ζει ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδ. X 397
 «ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέ-
 τρηνης τένοντε ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρ-
 νης». Ἡ Γλαύκη ἐρσιδομένη ἐπὶ
 τῶν δακτύλων τοῦ ποδὸς καὶ ἔ-
 χουσα τεταμένον τὸν τένοντα πα-
 ρετῆρει, ἃν ἐπιπτε καλῶς ὁ πέ-
 πλος, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 936
 «τάνθένδε δ' ὀρθῶς παρὰ τένοντ'
 ἔχει πέπλος». Παραπλησίον τι
 λέγει καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐρωτικῶν
 ἐπιστολῶν Ἀρισταίνετος I, 25
 «θαμὰ καὶ τὴν πτέρναν αὐτῇ πρὸς
 ἑαυτὴν ἐπιστρεφομένη διεσκοπεῖ-
 το». Μόνον ὀλίγον διάφορον εἶναι
 τὸ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἀπομν.
 II, 1, 22 «ἐπισκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ
 ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις
 ἄλλος αὐτὴν θεᾷται, πολλάκις δὲ
 καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιάν ἀποβλέ-
 πειν».

³ Ὅμως ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἐξῆς ἦτο
 φοβερὸν θέαμα νὰ τὸ ἴδῃ τις. Λίαν
 εὐφρῶς ὁ ποιητὴς πρέθηκε τὴν
 ἄκραν εὐτυχίαν καὶ τὴν ἄκραν
 δυστυχίαν.

⁴ Διότι μεταβαλοῦσα χρῶμα
 πλαγίᾳ πρὸς τὰ ὀπίσω βαίνει
 τρέμουσα κατὰ τοὺς πόδας.

⁵ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτω μό-
 λις φθάνει ἐμπεσοῦσα ὀρόνοισιν,
 ὥστε μὴ χαμαὶ πεσεῖν.

⁶ Ἐξελέγτο γραῖαν ὁ ποιητὴς,
 διότι αἱ γραῖαι συνήθως εἶναι δει-
 σιδαίμονες.

⁷ Τὰς τοιαύτας ταραχὰς οἱ ἀρ-
 χαῖοι ἀπέδιδον τῷ Πανί, ὡς λέ-
 γει ὁ Σχολιαστὴς «Τὰ Πανικά
 δαίματα, τουτέστι τὴν τῶν αἰ-
 φνιδίων φόβων καὶ ταραχῶν αἰ-
 τίαν τῷ Πανί ἀνατιθέασιν». Οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ Ἑκάτῃ καὶ
 τοῖς Κορύθαισι, ὡς γίνεται δῆ-
 λον ἐν Ἰηπολύτ. 141 «Οὐ γὰρ ἔν-
 θεος, ὦ κούρα, εἴτ' ἐκ Πανὸς εἴτ'
 Ἑκάτης ἢ σεμνῶν Κορυθάντων

ἀνωλόλυξε ¹, πρίν γ' ὄρα διὰ στόμα
 χωροῦντα λευκὸν ἄφρον, ὀμμάτων δ' ἀπό ²
 κόρας στρέφουσιν, αἶμά τ' οὐκ ἐνὸν χροῖ· 1175
 εἴτ' ἀντιμολπον ³ ἤκεν ὀλολυγῆς μέγαν
 κωκυτόν. εὐθὺς δ' ἡ μὲν ἐς πατρός δόμους
 ὤρμησεν, ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀρτίως πόσιν,
 φράσσουσα νόμφης συμφοράς· ἅπανα δὲ
 στέγη πυκναῖσιν ἐκτύπει δρομήμασιν ⁴. 1180

⁵ Ἦδη δ' ἀνέλκων κῶλον ἐκπλέθρου δρόμου

φοιτῆς ἡ μητρὸς ὀρεῖας » καὶ τῷ
 Διονύσῳ, Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 300.

¹ Ἡ γραῖα φωνάζουσα ηὔξατο,
 ὅπως ἐξιλεώσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ
 θεοῦ. Ὁ Ἡσύχιος λέγει· «Ὀλο-
 λυγῆ» φωνὴ γυναικῶν, ἣν ποιοῦν-
 ται ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐχόμεναι.» Ὁ
 δὲ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «μετ'
 εὐχῆς ἐδόξα.» Τὸ δὲ πρίν μεθ'
 ὀριστικῆς σημαίνει ἕως, ὡς Σο-
 φοκλ. ἐν Οἰδίποδ. Τυράνν. 776
 «ἡγόμην δ' ἀνὴρ ἀστῶν μέγιστος
 τῶν ἐκεῖ, πρίν μοι τύχῃ τοιάδ'
 ἐπέστη» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάθ.
 131 «Σπουδαὶ δὲ λβγῶν κατατει-
 νομένων ἦσαν ἴσαι πως, πρίν ὁ
 ποικιλόφρων, κόπις, ἡδυλόγος,
 δημοχριστὴς Λαερτιάδης πείθει
 στρατιάν».

² Ἀντὶ ὀμμάτων κόρας ἀπο-
 στρέφουσιν. Εἶναι σπανιώτατον
 τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τμήσεως, ὅτι
 αἱ ἀποτετμημέναι λεῖξεις ὑπάρ-
 χουσιν ἐν δυσὶ στίχοις. Διὰ τοῦ-
 το ὁ Wecklein εἰκάζει· ὀμμά-
 των δ' ὑποκόρας στρέ-

φουσιν. Οἱ πάσχοντες, οἷα ἡ
 Γλαύκη, ἀναποδογυρίζουσι τοὺς
 ὀφθαλμούς. Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ.
 1415 «ἡ δ' ἄφρον ἐξεῖσα καὶ δια-
 στρόφος κόρας ἐλίσσουσ'».

³ Κατὰ τὸν Wecklein ἰσοδυ-
 ναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν· ἐναν-
 τίον τῆς ὀλολυγῆς μέλ-
 πουσιν. Ἡ γραῖα τὸ πρῶτον ηὔ-
 ξατο μεγαλοφῶνως, εἶτα δ' ἰδοῦ-
 σα, ὅτι μονονουχὶ ἀπώλετο, με-
 γαλοφῶνως ἐβρήνησεν εἰπούσα
 ἀντίθετα πρὸς τὴν εὐχὴν.

⁴ Ὀλόκληρος δὲ ἡ οἰκία ἀπὸ
 τὰ πολλὰ τρεῖς μέρη ἐταράσσεται
 καὶ ἐδρόνεται.

⁵ Οἱ δῶα ἐπόμενοι στίχοι ὑπὸ
 τοῦ Dindorf ἐθεωρήθησαν ὡς νό-
 θοι, ἀλλ' οἱ κριτικοὶ δὲν ἐπεδοκί-
 μασιν τὴν ἀθέτησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ
 διορθοῦσι τὸ χωρίον. Τινὲς τὸ ἄ-
 νέλκων ἀνέλυσαν εἰς ἄν ἔλ-
 κων, ὅπως ἔχωσι τὸν σύνδεσμον
 ἀναγκαῖον ὄντα εἰς τὸ ἀνθήπτε-
 το, ὡς ὑπολαμβάνουσιν. Ὁ Klotz
 ὁμῶς παρατηρεῖ, ὅτι ὁ ἄν δὲν

ταχύς βαδιστῆς τερμόνων ἀνθήπτετο·
 ἢ δ' ἐξ ἀναύδου καὶ μύσαντος ὄμματος¹
 δεινὸν στενάξας ἢ τάλαιν' ἡγείρετο.
 διπλοῦν γὰρ αὐτῇ πῆμ' ἐπεστρατεύετο.² 1185
 χρυσὸς μὲν ἀμφὶ κρατὶ κείμενος πλόκος³

εἶναι ἀναγκαῖος ἐνταῦθα, ὡς μαρτυρεῖ ἀνάλογον χωρίον, Εὐριπίδ. ἐν 'Ηλέκτρ. 822 «ὁἴσσαν δὲ βύρσαν ἐξέδειρεν ἢ δρομεὺς δισσοὺς διαύλους ἱππίους διήνυσσε κάνεῖτο λαγόνας». Πρὸς τοῦτω τὸ ἐλκεῖν πόδα ἢ κῶλον ἔχει τὴν ἀντίθετον σημασίαν τοῦ ἀνέλκεῖν πόδα ἢ κῶλον· τὸ μὲν ἀνέλκειν σημαίνει κινεῖσθαι βραδέως, ὅπερ δὲν ἀρμόζει ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ, ὡς γίνεται δῆλον ἐν Θεοκρίτ. Εἰδυλλ. VII, 21 «πᾶ δὴ τὸ μεσαμέριον πόδας ἔλκεις κτλ.» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 304 «γῆρα τρομερὰν ἔλκω ποδὸς βάσιν». Ὁ δὲ Weil γράφει ἀνελίων κῶλον ἢ κπλεθρον νοῶν τὸ κῶλον ὡς σκέλος τοῦ σταδίου, ὡς παρ' Αἰσχύλ. 'Αγαμέμν. 342 «κάμψαι διαύλου θάτερον κῶλον πάλιν», ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν. Τὰ χειρόγραφα καὶ ὁ Σχολιαστὴς ἔχουσιν ἔκπλεθρον, ὅπερ ὁ τελευταῖος ἐξηγεῖ· «τὸ ὑπέρμετρον ἑαυτοῦ κῶλον ἀνέλκων». Ἄλλ' ὑπὸ πάντων ἐπιδοκιμάζεται ἡ διόρθωσις τοῦ Reiske γράφοντος ἐκπλέθρου. Ἀρόμος δὲ ἔκπλεθρος εἶναι τὸ στάδιον συνιστάμενον ἐξ ἑξ πλέ-

θρων. Ὁ δὲ Musgrave ἀντὶ ἀν-
 0 ἢ πτετο ἔγραψεν ἀν ἢ πτε-
 το, ἀλλ', ὡς παρατηρήσαμεν, τὸ
 ἀν δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον.
 Ἡ δὲ ταχύς δρομεὺς μεγάλα
 κτηδήματα ποιῶν ἡδύνατο νὰ φθά-
 σῃ τὸ τέρμα τοῦ σταδίου. Μετα-
 χειρίζεται τὸ μέτρον τοῦτο ὁ ποι-
 ητὴς, ὅπως δηλώσῃ, πόσον χρό-
 νον ἔμεινεν ἀναυδὸς ἡ Γλαύκη. Ὁ
 Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὸ διά-
 στημα λέγει τὸ γενόμενον αὐτῇ,
 ἐξ οὗ ἀναυδὸς ἦν, μέχρις οὗ ἐ-
 φθέγγετο. Ὅσῃν γὰρ δύναται
 τροπὴν καιροῦ ἔχειν ταχύς δρο-
 μεὺς ἀπὸ βαλῆτιδος ἀφεθεὶς μέχρι
 καμπτοῦ, τοσοῦτον καὶ αὐτῇ ἀ-
 ναυδὸς ἦν».

¹ Ὅντως παράδοξος φαίνεται ἡ
 φράσις ἀναυδὸν ὄμμα, ἀλλὰ τοι-
 αῦται τολμηραὶ φράσεις ἀπαντῶ-
 σι καὶ ἀλλοχοῦ, ὡς ἐν Ἑκάθ. 4050 «τυφλὸν τυφλῷ στείχοντα
 παραφύρῳ ποδὶ» καὶ ἐν Φοινίσσ. 834 «τυφλῷ ποδὶ ὀφθαλμὸς εἰς
 σύ».

² Καὶ ἡ μεταφορὰ αὕτη εἶναι
 τολμηρά, διότι τὰ δύο κοσμήμα-
 τα παραβάλλοντα πρὸς δύο στρα-
 τοὺς.

³ Οὕτως ὀνομάζει τὸν στέ-
 φανον.

Θαυμαστὸν ἴει νᾶμα ¹ παμφάγου πυρὸς,
 πέπλοι δὲ λεπτοί, σῶν τέκνων δωρήματα,
 λευκὴν ² ἔδαπτον σάρκα τῆς δυσδαίμονος.
 φεύγει δ' ἀναστᾶς ἐκ θρόνων πυρουμένη, 1190
 σείουσα χαίτην ³ κρᾶτά τ' ἄλλοτ' ἄλλοσέ,
 ῥίψαι θέλουσα στέφανον· ἀλλ' ἀραρότως ⁴ *ολυγὰς*
 σὺνδεσμᾷ χρυσὸς εἶχε, πῦρ δ', ἐπεὶ κόμην
 ἔσεισε, μᾶλλον ⁵ δις τὸσως ἐλάμπετο.
 πίτνει δ' ἐς οὐδας συμφορᾷ νικωμένη, 1195
 πλὴν ⁶ τῷ τεκόντι κάρτα δυσμαθὲς ἰδεῖν·

¹ Μετεχειρίσθη τὴν λέξιν νᾶμα πρὸς δῆλωσιν τῆς ὑγρότητος τοῦ πυρός, ὡς ὁ Αἰσχύλος ὀνομάζει ποταμούς πυρὸς προκειμένου περὶ Αἴτνης ἐν Προμηθ. 370 «κορυφαίς δ' ἐν ἄκραις ἡμενος μυδροκτυπεῖ Ἥφαιστος, ἔνθεν ἐκραγῆσονται ποτε ποταμοὶ πυρὸς δάπτοντες ἀγρίους γλάβους». Ὁ Πλούταρχος παραδίδει, ὅτι τὸ φάρμακον ἢ τὸ πῦρ τῆς Μηδείας ἦτο ἡ νάρθα, ἣν περιγράφει οὕτως ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρ. XXXV «[ἐν Ἐκβατάνοισι] ὥσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερομένου καὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ νάρθα λιμνάζοντος διὰ τὸ πλῆθος οὐ πόρρω τοῦ χάσματος, ὃς τᾶλλα μὲν ἀσφάλτῳ προσέοικεν, οὗτω δὲ εὐπαθὲς πρὸς τὸ πῦρ ἔστιν, ὥστε πρὶν ἢ οἰεῖν τὴν φλόγα δι' αὐτῆς τῆς περὶ τὸ φῶς ἐξαπτόμενος αὐτῆς τὸν μεταξὺ πολλάκις ἀέρα συνεκκαίειν... Εἰκότως οὖν ἔνιοι τὸν μῦθον ἀνασώζοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦτο φασιν εἶναι τὸ τῆς Μηδείας

φάρμακον, ὃ τὸν τραγωδοῦμενον στέφανον καὶ τὸν πέπλον ἔχρισεν».

² Προσέθηκε τὸ ἐπίθετον λευκὴν, ὃ ἔτι μᾶλλον διεγείρει τὸν οἶκτον. Τὸ δάπτειν ἰδίως λέγεται ἐπὶ θηρίων, ἀλλ' ἡ μεταφορὰ εἶναι συνήθης, ὡς πρὸ ὀλίγον εἴδομεν παρ' Αἰσχύλῳ.

³ Χαίτη λέγεται ἡ ἡμελημένη κόμη.

⁴ Ὁ Ἡσύχιος ἐρμηνεύει «ἀρμολίως, προσηρμοσμένως, ἀρμοζόντως» ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἰκέτισ. 951 «τῶν δ' ἐφ' ἡλωται τορῶς γόμφος διαμπάξ, ὡς μένειν ἀραρότως».

⁵ Ἀντὶ τὰ σβέσῃ τὸ πῦρ, μᾶλλον διπλασίως ἐφλογεῖ.

⁶ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν λείπει τὸ πᾶσι «Λεῖπει τὸ πᾶσι, τουτέστι πᾶσιν ἄλλοις σφόδρα δυσπερίγνωστος ἦν πλὴν τῷ τεκόντι. Μόνος γὰρ οὗτος ἐπερίγνωσκε τὴν Γλαύκην». Ἡ δὲ φράσις δυσμαθὲς ἢ δ' ἐῖν ἰσοδυναμεῖ πρὸς

οὐτ' ὀμμάτων· γὰρ δῆλος ¹ ἦν κατάστασις
οὐτ' εὐφυὲς ² πρόσωπον, αἶμα δ' ἐξ ἄκρου
ἔσταζε κρατὸς συμπεφυρμένον πυρί,
σάρκες δ' ἀπ' ὀστέων ὥστε πεύκινον δάκρυ ³ 1200
γναθμοῖς ⁴ ἀδῆλοις φαρμάκων ἀπέρρεον,
δεινὸν θέαμα· πᾶσι δ' ἦν ⁵ φόβος θιγεῖν
νεκροῦ· τύχην γὰρ εἶχομεν διδάσκαλον ⁶.

Πατήρ δ' ὁ τλήμων συμφορᾶς ἀγνωσίᾳ ⁷
ἄφνω παρελθὼν δῶμα προσπίτνει νεκρῷ· 1205
ῥῆμα δ' εὐθύς, καὶ περιπτύξας δέμας
κυνεῖ προσαυδῶν τοιάδ'· »ὦ δύστηνε παῖ,
τίς σ' ὦδ' ἀτίμως δαιμόνων ἀπώλεσε;
τίς τὸν γέροντα τύμβον ⁸ ὀρφανὸν σέθεν

τήν· ἰδόντι δυσμαθῆς.

¹ Πολλάκις ὁ Εὐριπίδης μεταχειρίζεται ἐπίθετα ὡς δικατάληκτα, ἐν ᾧ εἶναι τρικατάληκτα· διότι οὔτε τῶν ὀφθαλμῶν ἢ θέσις ἦτο σαφής, εὐδιάκριτος.

² Οὕτε τὸ πρόσωπον οὕτως ὠραῖον, ὡς ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευάσθη.

³ Καθ' Ἡσυχίον πεύκινον δάκρυ εἶναι ἢ πίσσα.

⁴ Γναθὸς σημαίνει, ὅτι καὶ γνάθος=ἡ σιαγὼν μετὰ τῶν ὀδόντων. Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς τὰ φάρμακα παρέβαλε πρὸς παμφάγον θηρίον, ἀπέδωκε καὶ γνάθον. Αἱ δὲ σάρκες κατέπιπτον ἀπὸ τὰ κόκκαλα ὡς πίσσα διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀφανῶν γνάθων τῶν φαρμάκων.

⁵ "Ολοι δὲ ἐφοβούμεθα νὰ ἐγ-

γίωμεν τὸν νεκρὸν.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· "Ἀντὶ τοῦ ἡ δυστυχία τῆς Γλαύκης καὶ τὸ περὶ ταύτην πάθος ἐπαίδευεν ἡμᾶς καὶ ἀπέτρεπεν".

⁷ Ἠγνῶει ὁ Κρέων, ὅτι τὸ κακὸν ἦτο εὐμετάδοτον.

⁸ Οἱ ἐσχατογόηροι ἐλέγοντο καὶ τυμβογέροντες. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· "Τύμβους δὲ καλοῦσι τοὺς γέροντας, παρόσον πλησίον εἰσὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τάφου", Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλείδ. 166 "ἡ κακὸν λόγον κτήση πρὸς ἀστῶν, εἰ γέροντος οὐνεκα τύμβου τὸ μηδὲν ὄντος". Εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν περιῆλθε καὶ ὁ σοφός, Εὐς.ἀθ. εἰς Ὀδύσσειαν. 1431 "ὄθεν καὶ τυμβογέροντες οἱ αὐτοὶ καὶ σορόπληκτοι καὶ σορόπληγες".

τίθησιν; οἶμοι, συνθάνοιμί σοι, τέκνονα. 1210
 ἐπεὶ δὲ θρήνων καὶ γόνων ἐπαύσατο,
 χρήζων γεραιὸν ἐξαναστήσαι δέμας
 προσείχεθ' ¹, ὥστε χισσὸς ἔρνεσιν δάφνης,
 λεπτοῖσι πέπλοις, δεινὰ δ' ἦν παλαίσματα.
 ὁ μὲν γὰρ ἤθελ' ἐξαναστήσαι γόνυ, 1215
 ἡ δ' ἀντελάζυτ' ². εἰ δὲ πρὸς βίαν ἄγοι,
 σάρκας γεραιᾶς ἐσπάρασσ' ἀπ' ὀστέων.
 χρόνῳ δ' ἀπέστη ³ καὶ μεθ' ἧ' ὁ δύσμορος
 ψυχὴν ⁴. κακοῦ γὰρ οὐκέτ' ἦν ὑπέρτερος.
 κεῖνται δὲ νεκροὶ παῖς τε καὶ γέρων πατὴρ 1220
 πέλας, ποθεινὴ δακρύοισι συμφορὰ ⁵.

¹ Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει·
 «Προσεκρόλλητο, περιπλέκετο
 τοῖς πέπλοις αὐτῆς, ὥσπερ ὁ χισ-
 σὸς περιπλέκεται τοῖς περὶ αὐτὸν
 τυγχάνουσιν ἔρνεσιν».

² Ἀντιλάζομαι καὶ ἀντιλάζου-
 μαι εἶναι ποιητικὸς τύπος ἀντι-
 τοῦ ἀντιλαμβάνομαι. Ὁ
 Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἡ δὲ ἀν-
 τελαμβάνετο, ὡς δὴ προσδοκῶσα
 ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ», ὅπερ
 δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ἡ Γλαύκη
 ἤτο ἤδη νεκρά. Ὁ Κρέων δὲν ἤ-
 δύνατο νὰ ἀποσπᾷσῃ ἑαυτὸν, διό-
 τι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἤτο περιεπιλιγ-
 μένον ὑπὸ τῶν λεπτῶν πέπλων
 τῆς θυγατρὸς, ὡς πρὸ ὀλίγου αὐ-
 τὸς ὁ ποιητὴς εἶπεν.

³ Ὁ Valckenaer ἔτρεψε τὸ
 ἀπέστη εἰς ἀπέσθη, ἡ δὲ
 διόρθωσις ἀναντιρρήτως εἶναι εὐ-
 φρεστάτη. Ὑποστηρίζεται δὲ καὶ
 ὑπὸ τινος ἐρμηνείας εὐρισκομένης

ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Bekker
 σελ. 422 «Ἀπέσθη ἐσθῆσθη ἢ
 ἐπαύσατο, τέθνηκεν». Ἀν καὶ τὴν
 διόρθωσιν εὐρίσκομεν ἐπιτυχῆ, ὁ-
 μως διατηροῦμεν τὴν γραφὴν τῶν
 χειρογράφων. Εἶναι μὲν ἀληθές,
 ὅτι τὸ ῥῆμα ἐτέθη ἀνευ ἀντικει-
 μένου, ἀλλ' εὐκόλως ἐννοεῖται τὸ
 ὁρμηῆς, πόνων. Πλάτ. ἐν Σο-
 φιστ. 241 C «Τί οὖν; οὕτως ἀ-
 ποστησόμεθα νῦν μαλακισθέντες»
 καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰκέτισ. 315 «πα-
 ρόν σοι στέφανον εὐκλείας λα-
 βεῖν, δαΐσας ἀπέσσης».

⁴ Τελευταῖον δὲ κατέλιπε τὴν
 ὁρμὴν νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ ἀπέθα-
 νεν ὁ κακότυχος· διότι δὲν ἤτο
 πλέον ἀνώτερος ἀπὸ τὸ κακόν.

⁵ Συμφορὰ ποθοῦσα δάκρυα. Ὁ
 Σχολιαστὴς παραφράζει· «Οἶον
 συμφορὰ ὄντας ποθεινὴ πρὸς δά-
 κρυα καὶ θρήνων κεῖνται, ἀντὶ τοῦ
 ἀξιοδάκρυτος συμφορὰ, οὗς ἄν τις

Καί μοι τὸ μὲν σὸν ἐκποδὼν ¹ ἔστω λόγου·
 γνώσει γὰρ αὐτὴ ζημίας ἀποστροφὴν ².
 τὰ θνητὰ ³ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν,
 οὐδ' ἂν τρέσας εἴποιμι τοὺς σοφοὺς βροτῶν ¹²²⁵
 δοκοῦντας εἶναι καὶ μερμηνητὰς ⁴ λόγων,
 τούτους ⁵ μεγίστην μωρίαν ὀφλισκάνειν.

ἰδὼν πολήσεις δακρῦσαι, ἔλσει-
 νοὺς ὄντας τῷ θεάματι».

¹ Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς σέ, ἃς
 ἦναι ἔξω ἀπὸ τὸν λόγον μου, δηλ.
 δὲν ἐπιθυμῶ νὰ εἴπω τίποτε.

² Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἀ-
 ποστροφὴν, ἀλλ' ἐν τῷ Χρι-
 στῷ πάσχοντι εὐρηται ἀντι-
 στροφὴν, ἣν δέχεται ὁ Kirch-
 hof, ὁ Schoene καὶ ὁ Weil. Εἰ-
 κάζεται δέ, ὅτι καὶ ἡ ἐρμηνεία
 τοῦ Σχολιαστοῦ εἰς τὴν ἀντι-
 στροφὴν ἀναφέρεται· «Τῇ πεί-
 ρᾳ γνώση ἐπαναστρεφόμενην εἰς
 σέ τὴν ζημίαν» καὶ «τὴν ἀντανά-
 κλασιν τῆς συμφορᾶς ἧς δέδρακας
 καταληψομένην σε». Νομίζομεν
 ὅμως, ὅτι ὁ ἄγγελος δὲν ἐννοεῖ τὴν
 ἀντανάκλασιν τῆς πράξεως τῆς
 Μήδειας, ἥτις εἶναι ἡ τιμωρία,
 ἀλλὰ τὴν ἀποδιῶξιν τῆς ζημίας.
 Ἀποφεύγει δὲ νὰ συμβουλευσῇ
 περὶ ταύτης, διότι ἐν ἀρχῇ ἡ
 Μήδεια (1127) μετ' ἀδιαφορίας
 ἤκουεν.

³ Συνήθως οἱ ἄγγελοι παύουσι τὸν
 λόγον λέγοντες γενικὰ ἀξιώματα,
 κατ' ἔξοχον δὲ ταλανίζουσι τὸ ἀν-
 θρώπινον γένος, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀν-
 τιγόν. 1168 «πλοῦτες τε γὰρ κατ'
 οἶκον, εἰ βούλει, μέγα καὶ ζῆ τύ-

ραννον σχῆμ' ἔχων· εἰ δ' ἀπὴ
 τούτων τὸ χαίρειν, τὰλλ' ἐγὼ κα-
 πνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην ἀν-
 δρὶ πρὸς ἡδονήν», ἐν Ἀλαντ. 125
 «Ὅρῳ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο
 πλὴν εἰδῶλ', ὅσοι περ ζῶμεν, ἢ
 κούρην σκιάν», καὶ Πίνδαρ. ἐν
 Πυθ. VIII 135 «ἐπάμεροι· τί δέ
 τις; τί δ' οὐ τις; σκιᾶς ὄναρ ἀν-
 θρωπος». Ἐνταῦθα ὁ ἄγγελος λέ-
 γει, ὅτι δὲν λαμβάνει νῦν τὸ πρῶ-
 τον ἀφορμὴν, ἵνα θεωρῇ τὰ ἀν-
 θρώπινα ὡς σκιάν, ὡς τίποτε, διότι
 ἔχει προγενεστέρας ἀφορμὰς.

⁴ Ἐννοεῖ τοὺς σοφιστάς, οὓς ὁ
 Ἀριστοφάνης ὀνομάζει μερι-
 μνοφροντιστάς ἐν Βατράχ.
 στίχ. 102. Μετὰ τὴν λέξιν μερι-
 μνητὰς ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ ὄντας.
 Καὶ δὲν φοβοῦμαι νὰ εἴπω, ὅτι,
 ὅσοι τῶν ἀνθρώπων νομίζονται
 σοφοὶ καὶ φροντίζουσι περὶ λό-
 γων, οὗτοι εἶναι εἰς τὸν μέγι-
 στον βαθμὸν μωροί.

⁵ Ἡ ἀντὼνυμία ἐπαναλαμβάνει
 τὰς ἡγουμένας μετοχὰς μετ'
 ἐμφάσεως, ὡς Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ.
 § 64 «εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν, τὴν
 τῶν Ἑλλήνων ἀρξασαν, ταύτην
 ὑπ' ἑτέροις οὖσαν». Τὰ χειρόγρα-
 φα ἔχουσι ζημίαν, ὁ δὲ Μουσεῦρος

Θνητῶν γὰρ οὐδεὶς ἐστὶν εὐδαίμων ἀνὴρ ¹.
 ὄλβου δ' ἐπιρρυέντος ² εὐτυχέστερος
 ἄλλου γένοιτ' ἂν ἄλλος, εὐδαίμων ³ δ' ἂν οὐ. 1230

ΧΟΡΟΣ

Ἔοιχ' ὁ θαίμων πολλὰ τῇδ' ἐν ἡμέρᾳ
 κακὰ ζυνάπτειν ⁴ ἐνδίκως Ἰάσονι.
 ὦ τλῆμον, ὥς σου συμφορὰς οἰκτείρομεν,
 κόρη Κρέοντος, ἥτις εἰς Ἀίδου πύλας
 οἶχει γάμων ἕκατι τῶν Ἰάσονος. 1235

ΜΗΔΕΙΑ

Φίλοι, δέδοκται τοῦργον ⁵ ὥς τάχιστα μοι
 παῖδας κτανούσῃ πῆσδ' ἀφορμᾶσθαι χθονός
 καὶ μὴ σχολὴν ἄγουσαν ⁶ ἐκδοῦναι τέχνα

διώρωσεν εἰς μωρίαν. Ἡ δὲ
 σημασία τῆς λέξεως ἐνταῦθα ἀρ-
 μόζει.

¹ Εὐδαίμων λέγεται ὁ μὴ γευ-
 θείς κακῶν μέχρι τέλους, ὥς λέ-
 γει ὁ Σχολιαστής: «Εὐδαίμονα δὲ
 καλεῖ τὸν ἄχρι τέλους ἀπείρατον
 κακῶν». Ὁ Σόλων παρ' Ἡροδότ.
 I, 32 λέγει: «πρὶν δ' ἂν τελευ-
 τήσῃ, ἐπισχέειν μὴδὲ καλέειν κα-
 ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα» καὶ Εὐρι-
 πίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 161
 «θνητῶν δ' ὄλβιος εἰς τέλος οὐδεὶς,
 οὐδ' εὐδαίμων, οὐπω γὰρ ἔφθις
 ἄλυτος».

² Ὅταν δὲ πλοῦτος ἐπισωρευ-
 θῇ, ἄλλος δύναται νὰ γείνη εὐτυ-
 χέστερος ἀπὸ ἄλλον, οὐχὶ ὅμως
 καὶ εὐδαίμων.

³ Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ποιεῖ
 διαστολὴν τῶν ἐπιθέτων εὐτυ-
 χής καὶ εὐδαίμων, τὴν δὲ

διαίρεσιν τῶν λέξεων ἐποίει ὁ σο-
 φιστὴς Πρόδικος, οὗ ἠκροάσατο
 ὁ τραγικός. Ὅρα Εἰσαγωγ. εἰς
 Πρωταγόρ. σελ. 42. Μετὰ τὰ εἰ-
 ρημένα ὁ ἄγγελος ἐξέρχεται τῆς
 σκηνῆς.

⁴ Ἐν τοῖς χειρογράφοις εὐρη-
 ται καὶ ὁ μέλλων ξυνάψειν ὥς
 ἐν Ὅρεξ. 768 «ὦ τάλας, εἴοικε καὶ
 σὲ τάμᾳ λυπήσειν κακὰ», ἀλλ'
 ἐν καλοῖς χειρογράφοις ὑπάρχει
 ὁ ἐνεστώς, ὅστις ἀρμόζει ἐνταῦθα.

⁵ Ἡ λέξις ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ
 ἐπομένου ἀπαρεμφάτου, ὥς ἐν
 Βάχχ. 1350.

⁶ Ἐν ᾧ προηγείται δοτική, ἡ
 μετοχὴ ἔπεται κατ' αἰτιατικήν,
 ὅπερ δὲν εἶναι ἀσύνηθες τοῖς ἀρ-
 χαίοις, ὥς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ.
 958 «ἡ πάρεστι μὲν στένειν πλού-
 του πατρώου κτήσιν ἐστερημένην,
 πάρεστι δ' ἄλγεῖν εἰς τοσόνδε τοῦ

ἄλλῃ φονεῦσαι δυσμενεστέρα χερί.
πάντως ¹ σφ' ἀνάγκη κατθανεῖν· ἐπεὶ δὲ χρή, 1240
ἡμεῖς κτενοῦμεν, οὔτερ ἐξεφύσαμεν.

Ἄλλ' εἴ' ὀπλίζου, καρδία. τί μέλλομεν
τὰ δεινὰ κἀναγκαῖα μὴ ² πράσσειν κακὰ;
ἄγ', ὦ τάλαινα χεὶρ ἐμή, λαβὲ ξίφος,
λάβ', ἔρπε ³ πρὸς βαλβίδα λυπηρὰν βίου, 1245 *ῥίγμα*
καὶ μὴ κακισθῆς ⁴ μηδ' ἀναμνησθῆς τέκνων
ὥς φίλταθ', ὥς ἔτικτες· ἀλλὰ τήνδε γε
λαθοῦ βραχεῖαν ἡμέραν παίδων σέθεν,
κάπειτα θρήνει· καὶ γὰρ εἰ κτενεῖς σφ', ὅμως
φίλοι τ' ἔφυσαν, δυστυχῆς δ' ⁵ ἐγὼ γυνή. 1250

ΧΟΡΟΣ

Στροφή

Ἰὼ ⁶ Γᾶ τε καὶ παμφαῆς

5. *Ἰατρίμωρ*
1251-1292.

χρόνου ἄλεκτρα γηράσκουσιν ἀ-
νυμέναί τε».

¹ Τοὺς δύο τούτους στίχους
φερομένους ἐν τοῖς χειρογράφοις
τινὲς τῶν ἐκδοτῶν παραλείπουσι,
διότι ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν 1062. Ἀλλὰ περὶ ἐπα-
ναλήψεων εἵπομεν ἀλλαχοῦ τὰ
δέοντα.

² Ὁ Elmsley διώρθωσεν εἰς μὴ
οὐ, ὅπερ ἀπεδοκίμασεν ὁ G. Her-
mann. Ὁ δὲ Weil εἰκάζει, ὅτι
ἔπρεπε νὰ γραφῇ, κ ἀ ν α γ κ α ῖ α
δ ῆ π ρ ᾶ σ σ ε ι ν κ α κ ᾶ. Ἡ
Μήδεια ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι ἡ πρᾶ-
ξις αὐτῆς εἶναι φοβερά καὶ κακὴ,
ἀλλὰ λέγει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα.

³ Τὸ ἔρπε κατὰ τὸν Wecklein
ἀνκρέρεταν οὐχὶ εἰς τὴν χεῖρα,

ἀλλ' εἰς τὸ ὄλον πρόσωπον τῆς
Μηδείας. Ὁ Σχολιαστὴς παρατη-
ρεῖ· «Βαλβίς· κυρίως ἡ τῶν δρο-
μέων ἄφρεσις. Ἄγε δὴ, ὦ Μηδεια,
πρὸς ἄφρεσιν ὄρμα καὶ ἀρχὴν δυσ-
τυχοῦς βίου καὶ πράξεως ἐκτόπου».

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει, μα-
λακισθῆς.

⁵ Τοῦ τὲ ἡγουμένου ἔπεται ὁ
δέ, ὅπερ εὐρηταὶ καὶ ἀλλαχοῦ,
Εὐριπίδ. ἐν Φοίνισσ. 1625 «σοὶ
τ' εὖ λέλεκται γόνата μὴ χρώ-
ζειν ἐμά, ἐγὼ δὲ ναίειν σ' οὐκ
ἑάσαιμ' ἂν χθόνα». Κατὰ τὸν
Wecklein ἡ ἀνωμαλία αὕτη προ-
κύπτει, διότι ἡ λέγουσα ἀντὶ τῆς
φράσεως, ἣν εἶχε κατὰ νοῦν, ἔ-
θηκε ἄλλην. Ἐνταῦθα ἴσως προῦ-
τίθετο νὰ εἴπῃ κ α λ φ ι λ ο ῦ σ'

ἀκτίς Ἀελίου, κατίδεται, ἴδετε τὰν
οὐλομένην¹ γυναῖκα, πρὶν φοινίαν
τέκνοις προσβαλεῖν χέρ' αὐτοκτόνον.²
σᾶς γὰρ ἀπὸ³ χρυσέας γονᾶς
ἔβλασταν, θεοῦ⁴ δ' αἵματι πίτνειν
φόβος ὑπ' ἀνέρων.
ἀλλά νιν, ὦ φάος διογενές, κάτειρ-

1255

οὐ παύσομαι. Ἡ πρὸς τὰ τέκνα ὅμως ἀγάπη καθιστᾷ αὐτὴν δυστυχῆ. Ταῦτα δ' εἰποῦσα εἰσέρχεται εἰς τοὺς οἴκους, ὅπως τελέσῃ τὴν μυσταρὰν αὐτῆς πράξιν.

⁶ Ὡς εἶδεν ὁ χορός, ὅτι ἡ Μηδεια ἔχει σταθερὰν ἀπόφασιν, ἵνα φονεύσῃ τὰ τέκνα, καὶ ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ κωλύσῃ τὴν πράξιν, επικαλεῖται τοὺς θεοὺς, ἵνα πράξωσι τοῦτο. Ἡ πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Γῆν προσφώνησις εἶναι μὲν συνήθης τοῖς ἀρχαίοις, ὥς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν στίχ. 148 καὶ ἐν Ἰππολύτ. 601 καὶ ἐν Ὁρέστ. 1496, ἀλλ' ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ἰδιαίτερος λόγος, διότι τὰ τέκνα τῆς Μηδείας μητρὸθεν ἔλκουσι τὸ γένος ἐκ τοῦ Ἠλίου.

¹ Συνήθως γράφεται ὁ λομένας, τὰ ἄριστα ὅμως χειρόγραφα ἔχουσιν οὐλομένην. Κατὰ τὸν Wecklein ἡ μετοχὴ περιέχει ἄρὰν κατὰ τῆς Μηδείας, δηλ. ἡ ὀλοῖτο, ὥς ἐν Ἰππολύτ. 363 «ὀλοῖμαν ἔγωγε, πρὶν σάν, φιλίαν, κατανῶσαι φρενῶν» καὶ ἐν Ὁρέστ. 1364 «Δακρύοισι γὰρ Ἑλλάδ' ἀπασαν ἐπλησε, διὰ τὸν ὀλομένον

Ἰδαῖον» = διὰ τὸν Ἰδαῖον, ὃς ὀλοῖτο.

² Ἡ χεὶρ τῆς Μηδείας λέγεται αὐτοκτόνος, διότι αὐτὴ τὰ αὐτῆς τέκνα κατείνειν μέλει. Τὰ αὐτόχειρ, αὐτοφάντης καὶ αὐτοσφαγῆς δηλοῦσιν οὐ μόνον τὸν φονεύοντα ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς. Ὅρα κατωτέρω 1269.

³ Αὕτη εἶναι ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων, ὃ δὲ Wecklein ἀντὶ τῆς ἀπὸ γράφει σπέρμα, ὅπερ φαίνεται περιττὸν καὶ ἀπίθανον. Γονὴ λέγεται τὸ σπέρμα τοῦ ἀνδρός καὶ καθ' ὅλου παντὸς ἄρρενος ζώου. Ἡρόδοτ. III, 109.

⁴ Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο διαφόρως ἐκδέδεται ὑπὸ τῶν κριτικῶν. Ὁ μὲν Weil γράφει πίτνειν δ' αἷμ' ἀμβροτον φόβος ὑπ' ἀνέρων, ὃ δὲ Wecklein, θεοῦ δ' αἷμα πέδοι πίτνειν φόβος ὑπ' ἀνέρων. Ὁ Paley ἀντὶ φόβος εἰκάζει φθόνος καὶ ὁ Heimsoeth ἄγος. Ἡμεῖς ἡκολουθήσαμεν τὸν Klotz διατηροῦντι ὅσον οἶόν τε τὴν τῶν χειρογράφων γνησιότητα.

γε¹, καταπαυσον, ἔξελ' οἴκων φονίαν
τάλαιναν² τ' Ἐρινὺν ὑπ' ἀλαστόρων.

1260

*αντιστροφή

Μάταν μόχθος³ ἔρρει τέκνων,
μάταν ἄρα⁴ γένος φίλιον ἔτεκες, ὦ
κυανεᾶν⁵ λιποῦσα Συμπληγάδων
πετρᾶν ἄξενωτάταν εἰσβολάν⁶.
δειλαία, τί σοι φρενῶν⁷ βαρὺς

1265

¹ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι κἀ-
θειργε, ἀλλὰ διορθοῦται εἰς
κἀτειργε.

² Τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γραφὴν
τῶν χειρογράφων ὁ μὲν Kirchhoff
ἔτραψεν εἰς φονῶσαν δεινάν
καὶ ὁ Heimsoeth εἰς φονῶσαν
ἀλαδὸν τ', ὅπως συμφωνῇ τὸ
μέτρον τῆς στροφῆς πρὸς τὸ τῆς
ἀντιστροφῆς Ἀλάστορες εἶναι αἱ
ἐκδικητικαὶ θεότητες. Ἐνταῦθα
παρελείφθη ἡ μετοχὴ γιγνομέ-
νην, ἣν προσδιορίζει τὸ ὑπ' ἀ-
λαστόρων, ἀλλὰ κατὰ τὸν
Schöne παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν
Φαίδων. 110 «δίνην περιτιθεῖς τῇ
γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ». Ἡ ἔννοια
τῆς στροφῆς εἶναι ἥδε· Ἰὼ Γῇ
καὶ φωτεινοτάτῃ ἄκτις τοῦ Ἡ-
λίου, ἰδέτε, ἰδέτε τὴν γυναῖκα,
ἣν εὖχομαι νὰ ἀπολεσθῇ, πρὶν νὰ
ἐπιβάλῃ κατὰ τῶν τέκνων αἰμο-
διψῇ φονικὴν χεῖρα· διότι ἀπὸ
τοῦ χρυσοῦ σπέρματός σου ἐβλά-
στησαν καὶ ὑπάρχει φῶς εἰς τὸ
αἶμα τοῦ θεοῦ νὰ ρέυσῃ ὑπ' ἀν-
θρώπων. Ἀλλὰ ταύτην, ὦ θεῖον

φῶς, ἀπώτρεψον, ἐμπόδισον, ἀπο-
δίωξον ἀπὸ τῶν οἴκων, ἡ ὁποία
ὑπὸ ἐκδικητικῶν θεῶν ἐγένετο φο-
νικὴ καὶ ταλαίπωρος Ἐρινύς.

³ Φονευομένων τῶν τέκνων οἱ
ὑπὲρ αὐτῶν πόννοι πρὸς ἀνατρο-
φὴν ἐλέγχονται μάταιοι, ὥς καὶ
αὐτὴ ἡ Μῆδεια ἐν τοῖς ἐμπροσθεν
εἶπεν ἐν στίχ. 1029 «ἄλλως ἄρ'
ὕμᾱς, ὦ τέκν', ἐξεθρεψάμην, ἄλ-
λως δ' ἐμόχθουν καὶ κατεξάνθη
πόννοις» καὶ ἐν Ἰκέτις. 1135 «ποῦ
δὲ πόνος ἐμῶν τέκνων, ποῦ λο-
χευμάτων χάρις τροφαί τε ματρὸς
ἄυπνα τ' ὁμμάτων τέλη;».

⁴ Ἄλλοι προτιμῶσι νὰ γράψω-
σιν ἐρωτηματικῶς, ἄρα μά-
τα ν. Καὶ κατὰ τὴν γραφὴν ταύ-
την δὲν μεταβάλλεται σπουδαίως
ἡ ἔννοια.

⁵ Περὶ τούτου εἵπομεν τὰ δέ-
οντα ἐν στίχ. 2.

⁶ Εἰσβολὴ εἶναι τὸ ἔμβασμα,
τὸ μέρος, εἰς ὃ τις ἐμβαίνει ἢ δι'
οὗ διέρχεται.

⁷ Ὁ Hermann διορθοῖ εἰς φρέ-
να, τὴν δὲ διόρθωσιν δέχεται καὶ

χόλος προσπίτνει¹ καὶ δυσμενῆς
φόνος ἀμείβεται;

χαλεπὰ γὰρ² βροτοῖς ὁμογενῇ μιά-
σματ' ἐπὶ γαῖαν³ αὐτοφόνταις συνω-
δὰ (θεόθεν πίτνοντ' ἐπὶ δόμοις) ἄχη.

ΠΑΙΣ α'.

Οἶμοι⁴, τί δράσω; ποῖ φύγω μητρὸς χέρας;

1270

δ Weil.

¹ Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ χωρίον τοῦτο διορθώθη εἰς προσπίτνει; δίκας δυσμενῆς φόνος ἀμείβεται. Ἄλλοι διορθοῦσιν εἰς προσπίτνει; δύσφρων φόνον φόνος ἀμείβεται. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ αἱ διορθώσεις εἶναι ταλμηραὶ καὶ οἱ διορθωταὶ δὲν συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, προτιμῶμεν τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων.

² Ὁ σύνδεσμος αἰτιολογεῖ τὴν ἀποτροπὴν τὴν ἐν τῇ ἡγουμένῃ προτάσει. Ὁμογενῇ μιάσματα λέγονται τὰ τῶν ὁμαίμων πρὸς τοὺς ὁμαίμους τελούμενα.

³ Κατὰ τὸν Kloitz ἡ σύνταξις τῆς περιόδου ἔχει ὥδε· ὁ μαγε-νῇ γὰρ μιάσματα ἐπὶ γαῖαν (ἐστὶ) χαλεπὰ βροτοῖς αὐτοφόνταις ἄχην ξυνωδὰ, πίπνοντα θεόθεν ἐπὶ δόμοις. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ σύνταξις μιάσματα ἐπὶ γαῖαν εἶναι ὀλίγον ἄσυνήθης, ἀλλ' ἔως ὅποιος ἡθέλησε μετὰ τινος βραχυλογίας νὰ δεῖξη, ὅτι οἱ παρὰ τῶν

συγγενῶν διαπραττόμενοι φόνοι μικροὶ ὄντες μαιίνουσιν ἐλόκληρον τὴν χώραν, ὡς διδάσκει ὁ τοῦ Οἰδίποδος μῦθος. Ὁ δὲ χορὸς τῶν Κορινθίων γυναικῶν ἐφοβεῖτο καὶ δὴ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐδήλωσεν ἀπορίαν, ὅτι ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ἀθηνῶν θέλει δεχθῇ τὴν πεδολέτειραν ἐν στήχ. 846. Ἡ ἐξηγήσις τῆς ἀντιστροφῆς ἔχει οὕτως· Ματαίως γάνονται οἱ διὰ τὰ τέκνα πόνοι, ματαίως λοιπὸν ἀγαπητοὺς παῖδας ἐγέννησας, ὦ ἀρήσασα τὴν ἀξενωτάτην εἰσοδὸν τῶν κυανῶν Συμπληγάδων πετρῶν. Δυστυχισμένη, διὰ τί σκληρὰ ὀργὴ τῆς καρδίας πίπτει καὶ ἐχθρικὸς φόνος ἀκολουθεῖ; Διότι οἱ παρὰ τῶν συγγενῶν φόνοι μαιίνοντες τὴν χώραν εἶναι ὀλέθριοι εἰς τοὺς θνητοὺς, ἄχαι τῶν μiasμάτων τιμωρίαι, πίπτοντες παρὰ τῶν θεῶν εἰς τοὺς οἴκους.

⁴ Ὁ στίχος οὗτος καὶ ὁ ἐπόμενος ὑπὸ τοῦ Nauck θεωροῦνται ὡς νόθοι· διότι λέγει, ὅτι οἱ δύο παῖδες ἐν τῷ δράματι ἔχουσι μόνον ἓν πρόσωπον καὶ διὰ τοῦτο ὁ μεταξὺ αὐτῶν διάλογος εἶναι ὀλως ἀπίθανος. Ἄλλ' ἂν τοῦτο ἦ-

ΠΑΙΣ 6'.

Οὐκ οἶδ', ἀδελφὲ φίλτατ'· ὀλλύμεσθα γάρ.

ΧΟΡΟΣ

Ἀκούεις¹ βοάν, ἀκούεις τέκνων;

ἰὼ τλᾶμον, ὦ κακοτυχεῖς γύναι.

* * * * *

* * * * *

Παρέλθω δόμους; ἀρήξαι² φόνον

1275

δοκεῖ μοι τέκνοις.

ΠΑΙΔΕΥ.

Ναί, πρὸς θεῶν, ἀρήξαι³· ἐν δέοντι γάρ·ὡς ἐγγυὲς ἦδη γ' ἐσμέν ἀρκύων³ ξίφους.

το ἀληθές, ἡμεῖς γε δὲν ἠθέλομεν δυνηθῆναι νὰ ἐξηγησώμεν πῶς οἱ δύο οὗτοι παῖδες ἐν δυσὶ προσώποις ἐξεληθόντες εἰς τὴν σκηνὴν ἡσπᾶσαντο τὸν πατέρα, ἐν στίχ. 894 καὶ ἐξῆς. Ὁ δὲ Schenkl εἰκάζει, ὅτι οἱ δύο οὗτοι στίχοι πρέπει νὰ τεθῶσι μετὰ τοὺς δύο στίχους τοῦ χοροῦ, Ἀκούεις βοάν... Τούτῳ ἠκολούθησεν ὁ Weil. Ἴσως ἤθελε τις ὑπολάβει, ὅτι ἡ φράσις ἀκούεις βοάν ὑποδεικνύει, ὅτι ὁ χορὸς δὲν ἤκουσε λέξεις, ἀλλὰ μόνον βοὴν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ γραφῶσι. Τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι πιθανόν, διότι καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δράματος, ὁ χορὸς λέγει· Ἐκλυον φωνάν, ἔκλυον δὲ βοάν ἐν στίχ. 131, καὶ ὁμῶς ὁ ποιητὴς ἐνόησε στίχους καὶ οὐχὶ βοάς.

¹ Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής· «Τοῦτο πρὸς ἀλλήλας αἰ

ἀπὸ τοῦ χοροῦ φασὶ πρὸς ἐρώτησιν. Το δὲ ὦ κακοτυχεῖς γύναι ἰδίως πρὸς τὴν Μήδειαν ἀναπεφώνηται. Το δὲ παρέλθω δόμους πάλιν πρὸς ἀλλήλας κατ' ἐρώτησιν· τὸ δὲ ἀρήξαι φόνον δοκεῖ μοι τέκνοις κατὰ ἀπόφασιν».

² Τὸ ἀρήγειν συνστάχθη πρὸς αἰτιατικὴν καὶ δοτικὴν κατὰ τὸ ἀμύνειν καὶ τιμωρεῖν ἐν Ῥήσ. 787 «ἐγὼ δ' ἀμύνων θῆρας ἐξεγείρομαι πώλοισιν» καὶ ἐν Ἡρακλείδ. 840 «οὐκ' ἀρήξαι αἰσχύνην πόλει;» Ἀλλ' ὁ ἀδρανὴς χορὸς μόνον μέχρι λόγων προβαίνει.

³ Ἄρκος καὶ ἄρκυς (συγγεν. τοῦ ἔρκος) σημαίνει δίκτυον, δι' οὗ οἱ κυνηγοὶ συλλαμβάνουσι τὰ ζῷα. Φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἀπαισία μήτηρ ὕψωσε τὸ ξίφος. Ὑπὸ τοῦ Elmsley παρεδλήθη τὸ χωρίον ἐν Ἡρακλ. μαιν. 728 «ὦ

ΧΟΡΟΣ

Τάλαιν', ὡς ἄρ' ἤσθα ¹ πέτρος ἢ σίδα-
ρος, ἅτις τέκνων ὄν ² ἔτεκες
ἄροτον αὐτόχειρι μοίρα κτενεῖς.

1280

Μίαν ³ δὴ κλύω, μίαν τῶν πάρος
γυναικ' ἐν φίλοις χέρα βαλεῖν τέκνοις,
Ἰνώ ⁴ μανεῖσαν ἐκ Θεῶν, ὅθ' ἡ Διὸς

γέροντες, εἰς καλὸν στείχει, βρό-
χοισι δ' ἀρκύων γενήσεται ξιφη-
φόροισι, τοὺς πέλας δοκῶν κτε-
νεῖν, ὁ παγκάκιστος».

¹ Τὸ ἄρα μετὰ τοῦ παρατατι-
κοῦ τοῦ εἶναι ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ
προτέρα τοῦ λέγοντος γνώμη ἐ-
λέγχεται ἡμαρτημένη, καὶ ὅτι
νῦν οὗτος ἀνευρίσκει τὴν ὀρθήν.
Οἱ σκληροὶ παραβάλλονται συνή-
θως πρὸς μέταλλα ἢ λίθους, ὡς
Ἰλιάδ. Π 33 «νηλεές; οὐκ ἄρα
σοὶ γε πατήρ ἦν ἱππότης Πηλεΐς,
οὐδὲ Θεΐτις μήτηρ' γλαυκὴ δέ σε
τίκτε θάλασσα πέτραι τ' ἤλιστα-
τοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής».
Αἰσχύλ. ἐν Προμ. 242.

² Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ἄ-
τις αὐτόχειρι μοίρα κτενεῖς ἄρο-
τον τέκνων, ὃν ἔτεκες. Ἐπειδὴ ἡ
γυνὴ παραβάλλεται πρὸς ἄρου-
ραν, τὰ ἐκ ταύτης παραγόμενα,
ἦτοι τὰ τέκνα, λέγονται ἄροτος,
Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θέβ. 739
«ὅσπερ μὴ πρὸς ἀγνάν σπείρας ἄ-
ρουραν ῥίζαν αἱματόεσσαν ἔτλη»,
Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 569 «ἄρῶ-
σιμοι γὰρ χάτέρων εἰσὶν γύαι»,
Κλημ. ὁ Ἀλεξανδρ. ἐν Στρωμ. II,

181 «παίδων ἐπ' ἀρότῳ γνησίων
δίδωμι σοὶ γε τὴν ἐμαυτοῦ θυγα-
τέρα».

³ Ἦτο ὅλως πιθανὸν ὁ χορὸς
νὰ ἀναζητήσῃ ὅμοιον παράδειγμα
ἐν τῷ παρελθόντι. Καθ' ὅμοιον
τρόπον ὁ χορὸς ἐν τῇ Ἀντιγόν.
στίχ. 823 ἀναμνησκέται τῆς
Νιόβης· «Ἦκουσα δὴ λυγροτάταν
ὀλέσθαι τὴν Φρυγίαν ξέναν» πα-
ράβαλλ. καὶ Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ.
425.

⁴ Κατὰ ὀλίγον διάφορον τρόπον
παραδίδωσι τὸν μῦθον ὁ Ἀπολ-
λόδωρος III, 4, 3 «Ἀγανακτήσασ-
α δὲ Ἦρα, μανίην αὐτοῖς ἐνέ-
βαλε· καὶ Ἀθάμας μὲν τὸν πρε-
σβύτερον παῖδα Διάρχον, ὡς ἔ-
λαφον θηρεύσας, ἀπέκτεινεν. Ἰνώ
δὲ τὸν Μελικέρτην εἰς πεπυρω-
μένον λέβητα ῥίψασα, εἶτα βα-
στάσασα μετὰ νεκροῦ τοῦ παιδὸς
ἦλατο κατὰ βυθῶν». Καθ' ὅμοιον
τρόπον καὶ αὐτὸς ὁ Εὐρυπίδης ἐ-
πραγματεύετο τὸν μῦθον ἐν τῇ
τραγωδίᾳ, ἥτις ὠνομάζετο Ἰνώ,
ὡς παραδίδει ὁ Ὑγῖνος, Fabul. 4.
Παρά δὲ τῷ Σχολιαστῇ ἀναγινώ-
σκομεν· «Οἱ μὲν οὖν ἰστοροῦσι τῷ

δάμαρ¹ νιν ἐξέπεμψε δωμάτων ἄλῃ.

1285

πίτνει δ' ἅ τάλαιν' ἐς ἄλμαν φόνω

τέκνων δυσσεβεῖ,

ἀκτῆς ὑπερτείνασα ποντίας πόδα, ~~καὶ τὴν~~

δυοῖν τε παῖδοιν συνθανοῦσ' ἀπόλλυται.

τί δῃτ' οὖν γένοιτ' ἂν ἔτι δεινόν; ὦ

1290

γυναικῶν λέχος πολύπονον²,

ὅσα βροτοῖς ἔρεξας κακά.

ΙΑΣΩΝ³

Γυναῖκες, αἱ τῆσδ' ἐγγὺς ἔστατε στέγης,
ἄρ' ἐν δόμοισιν ἡ τὰ δεῖν' εἰργασμένη

παιδί συγκατενεχθῆναι τὴν Ἰνώ
εἰς τὴν θάλασσαν. Εὐριπίδης δέ
φησιν αὐτόχειρα τῶν δύο παίδων
γενομένην, Λεάρχου καὶ Μελικέρ-
που, αὐτὴν ὕστερον εἰς τὴν θά-
λασσαν ῥίψαι». Φαίνεται ὅμως,
ὅτι ἡ διάφορος διήγησις ὑπῆρχεν
ἤδη πρὸ τοῦδε τοῦ δράματος· διότι
ὁ τραγικὸς οὗτος διασκευάζει μὲν
πολλοὺς μύθους, ἀλλ' ἤθελεν εἶ-
ναι ὅλως ἄτοπον, ἂν διεσκεύαζεν
ἄρχατον μῦθον μόνον, ὅπως εὖρη
παράλληλον παραδείγμα.

¹ Ἡ Ἥρα ἔπεμψε μανίαν τῇ
Ἰνοῖ, διότι ἐθῆλασε τὸν Διόνυσον.
Ἄλῃ ὥς τι ἐσωτερικὸν εἶναι ἡ
παράφορὸς οὗνη, ὥς ἐξωτερι-
κὸν δὲ ἡ πλάγη.

² Τὴν συζυγικὴν κλίνην ὀνομά-
ζει πολύπονον, διότι, γίνεται ἀ-
φορμὴ ζηλοτυπίας. Ἡ ἔννοια τοῦ
χορικοῦ εἶναι ἤδη· Ἀθλία, πό-
σον λοιπὸν ἦσο σκληρὰ ὡς λίθος

ἡ σιδήρος, ἡ ὁποία τὰ ὑπὸ σοῦ
γεννηθέντα τέκνα διὰ τῆς ἰδίας
χειρὸς μοιραίᾳ θά' φονεύσῃ. Μί-
αν δά, μίαν ἀκούω ἐκ τῶν προ-
γενεστέρων γυναικῶν, ἡ ὁποία ἐ-
πέβαλε χεῖρα κατὰ τῶν ἀγαπη-
τῶν της τέκνων, τὴν Ἰνώ, ἡ ὁποία
ἐμάνη ὑπὸ τῶν θεῶν, ὅτε ἡ σύζυ-
γος τοῦ Διὸς ἀπεδίωξε τῶν οἴκων
εἰς πλάγην. Ῥίπτεται δὲ ἡ δυσ-
τυχὴς εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς ἀ-
σεβῆ φόνον τῶν παίδων, πεθόσασα
ἐκ τῆς θαλασσίας ἀκτῆς καὶ μετὰ
τῶν δύο παίδων ἀποθανοῦσα ἐξα-
φανίζεται. Τί λοιπὸν ἀκόμη δύ-
ναται νὰ γείνη φοβερόν; Ὡ πο-
λύμοχθος κλίνη τῶν γυναικῶν,
πόσον πλέον κακά ἐπραξας εἰς
τοὺς ἀνθρώπους.

³ Ἐν τῇ Ἐξῶδῳ ὁ Ἰάσων ἔρ-
χεται εἰς τὴν σκηνὴν ἀκολουθοῦ-
μενος ὑπὸ θεραπόντων, ὡς γίνε-
ται δῆλον ἐν στίχ. 1314.

Μήδεια τοῖσδ' ἔτ' ¹, ἥ μεθέστηκεν φυγῇ; 1295
 δεῖ ² γάρ νιν ἥτοι γῆς σφε κρυφθῆναι κάτω,
 ἥ πτηνὸν ³ ἄραι σῶμ' ἐς αἰθέρος βάθος,
 εἰ μὴ τυράννων δώμασιν δώσει δίκην ⁴.

¹ Τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων ἔχουσι τοῖσδε γ', ἀλλὰ ἔχουσι τοῖσιν καὶ συνήθως προτιμάται ἡ διόρθωσις τοῦ Cantabrigiae γράφοντος τσι σί δ'. Ἀλλὰ τοιαύτην ἐρώτησιν ἡδύνατο νὰ ποιήσῃ ξένος τις καὶ οὐχὶ ὁ Ἰάσων, ὅστις θέλει νὰ μάθῃ, ἂν ἔτι ἡ Μήδεια ἦναι ἐν τῇ οἰκίᾳ.

² Ἡ σειρά τῶν στίχων ἔχει ἐν τοῖς χειρογράφοις, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ, ἀλλ' ὁ Schöne παρατηρῶν, ὅτι δὲν ἀκολουθοῦσι τὴν λογικὴν σειρὰν τῶν ἐννοιῶν, προτάσσει τοὺς δύο στίχους, «πέποιθ'... δόμων;» καὶ ἀπιτάσσει τοὺς τρεῖς «δεῖ γάρ νιν...». Ἡ ἐπίνοια τῆς ἀλλαγῆς τῶν στίχων δὲν εἶναι μὲν κατὰ πάντα ἀτυχής, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπάρχουσα ἀκολουθία δὲν εἶναι ἄλογος, διότι οἱ τρεῖς προταχθέντες στίχοι αἰτιολογοῦσι διὰ τί ὁ Ἰάσων εἰκάζει, ὅτι ἡ Μήδεια ἔφυγεν. Ἄν δὲν προταχθῶσιν οἱ δύο στίχοι, ὁ Ἰάσων ἐκφράζει πεποίησιν, ὅτι δὲν ἀπῆλθε. Τὸ χωρίον τοῦτο παρέχει τὴν δυσκολίαν, ὅτι ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀντινομία. Αὕτῃ εὐρηται μὲν καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν Φοινίσσῃ. 497 «ἐμοὶ μὲν, εἰ καὶ μὴ καθ' Ἑλλήνων χθόνα τεθράμμεθ', ἀλλ' οὖν ξυνετά μοι δοκεῖς λέγειν» Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ', ἐπὶ Κολων.

1278 «ὡς μὴ μ' ἄτιμον, τοῦ θεοῦ γε προστάτην, οὕτως ἀπῆ με, μὴ δὲν ἀντειπὼν ἔπος». Ὅρα καὶ ἐν Τραχιν. 287. Ὁ Wecklein παρατηρεῖ, ὅτι μόνον μετὰ παρενθετικὰς προτάσεις δύναται νὰ γείνη ἡ ἐπανάληψις. Διὰ τοῦτο εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ δεῖ γάρ νιν. Παρατηροῦμεν ὁμῶς, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραδείγματα, ἐν οἷς δὲν παρεμπίπτει παρενθετικὴ πρότασις, Σοφοκλ. ἐν Φιλοκλ. 349 «οὕτως ἐνέποντες οὐ πολὺν χρόνον μ' ἐπέσχον μὴ με ναυστολεῖν ταχύ», καὶ ἐν Τραχιν. 218 «ἰδοὺ μ', ἀναταράσσει εὐοὶ μ' ὀκισσάς».

³ Πτερωτόν, ἔχον πτερὰ. Τοῦτο ὑπομνησκει τὸ παρὰ Ἡρόδοτ. IV. 132, ὅπου ἐξηγουῦνται τὰ πρὸς τὸν Δαρεῖον δῶρα τῶν Σκυθῶν «Ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανόν, ὥς Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν ταξευμάτων βαλλόμενοι». Τὸ βάθος ἐνταῦθα σημαίνει ὕψος.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει «Δεῖ γάρ αὐτὴν ἢ καταταρταρωθῆναι, ἢ ἀναπτῆναι, εἰ μὴ ἄρα πέποιθε μὴ δώσειν δίκην τῶν τολ-

πέποιθ' ἀποκτείνασα κοιράνους χθονός
ἀθῶος ¹ αὐτῇ τῶνδε φεύξεσθαι δόμων ; 1300

Ἄλλ' οὐ γὰρ αὐτῆς ² φροντίδ' ὥς τέκνων ἔχω·
κείνην μὲν οὐς ἔδρασεν ἔρξουσιν κακῶς ³,
ἐμῶν δὲ παίδων ἦλθον ἐκσῶσαι βίον,
μή μοί τι δράσωσ' οἱ προσήκοντες γένει ⁴,
μητρῶν ἐκπράσσοντες ⁵ ἀνόσιον φόνον. 1305

ΧΟΡΟΣ

ὦ τλήμων ⁶, οὐκ οἶσθ' οἷ κακῶν ἐλήλυθας,
Ἰάσον· οὐ γὰρ τοῦσδ' ⁷ ἄν ἐφθέγξω λόγους.

ΙΑΣΩΝ

Τί δ' ἔστιν ; ἦ που καὶ μ' ἀποκτείνει θέλει ; ⁸

ΧΟΡΟΣ

Παῖδες τεθνᾶσι χειρὶ μητρῶα σέθεν ⁹.

ΙΑΣΩΝ

Οἶμοι τί λέξεις ; ¹⁰ ὥς μ' ἀπώλεσας, γύναι. 1310

μηθέντων». Τοῦτο δηλαῶ, ὅτι ὁ Σχολιαστὴς δὲν ἔθετε στιγμὴν μετὰ τὴν λέξιν δίκην καὶ τὸ δῶσει ἔγραφε δῶσειν, ὅπερ δὲν παρέχει ἐννοίαν ὀρθήν.

¹ Ἀτιμώρητος ὡσεὶ ἦτο ἀθῶος, Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 1413 «πῶς γὰρ τὸ σὸν μὲν σῶμα χρή πληγῶν ἀθῶον εἶναι, τοῦ μὲν δὲ μή ;»

² Εἶναι ἄξια παρατηρήσεως ἡ ψυχρὰ ἀδιαφορία τοῦ Ἰάσονος πρὸς τὴν Γλαύκην καὶ τὴν Μήδειαν. Ὅρα Εἰσαγωγή. σελ. 40.

³ Ἐν τῷ ἥρωικῷ αἰῶνι, ὡς γίνεται ὀρθῶς ἐν τοῖς ὁμηρικῶς ἔπεσιν, οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος καὶ οὐχὶ ἡ πολιτεία ἐδίωκε τοὺς φονεῖς,

⁴ Δηλαδὴ τοῖς τυράννοις. Οὐδὲν ὁλως ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἰάσονος, ὅτι αὐτῇ ἡ Μήδεια ἠδύνατο νὰ φονεύσῃ τὰ ἴδια τέκνα.

⁵ Τιμωροῦντες τὸν ἀνόσιον φόνον, δὲν εἰργάσατο ἡ τούτων μήτηρ.

⁶ Ταῦτα λέγει ὁ κυρφαῖος τοῦ χοροῦ. Ταλαίπωρε Ἰάσον, δὲν γνωρίζεις εἰς ποῖα κακὰ ἔφθασας.

⁷ Ἐκ τῆς ἡγουμένης προτάσεως ἐννοεῖται ἡ ὑπόθεσις, εἰ οἶσθαι.

⁸ Ὁ Ἰάσων συνειδώς, ὅτι εἶναι ἔνοχος, φοβεῖται περὶ ἑαυτοῦ. Τὸ ἀπροσδόκητον εἶναι ὄντως δραματικόν.

⁹ Συναπτόμενον μετὰ τοῦ πατρός.

¹⁰ Τὸν μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς

ΧΟΡΟΣ

Ὡς οὐκέτ' ὄντων σῶν τέκνων φρόντιζε δὴ 1.

ΙΑΣΩΝ

Ποῦ γάρ νιν ² ἔκτειν' ; ἐντὸς ἢ ἔωθεν δόμων ;

ΧΟΡΟΣ

Πύλας ἀνοίξας σῶν τέκνων ὄψει φόνον.

ΙΑΣΩΝ

Χαλᾶτε ³ κληῖδας ὡς τάχιστα, πρόσπολοι,
ἐκλύεθ' ἄρμους, ὡς ἴδω διπλοῦν κακόν ⁴, 1315
τοὺς μὲν θανόντας, τὴν ⁵ δὲ τίσωμαι φόνω.

μεταχειρίζονται συχνάκις οἱ τραγικοί, ὡς ἐν Ἑλέν. 780 «πῶς φῆς; τί λέξεις; ὡς μ' ἀπώλεσας γύναι», ἐν Φοίνισσ. 1281 «οἱ γὰρ, τί λέξεις, μήτερ;» ἐν Ἰππολύτ. 353. Ἡ χρῆσις τοῦ μέλλοντος κατὰ δύο τρόπους ἐξηγεῖται ὁ ἐρωτῶν διὰ τοῦ μέλλοντος τῆς δριστηκῆς ὑποδηλοῦ, ὅτι μέλλει νὰ ἀκούσῃ ἔτι χειρόνα ἢ ὁ ἀκούσας ἀπροσδόκητόν τι προὔποτίθεται ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τοῦτο, ἀλλ' ὡς θέλων νὰ ἀκούσῃ τὰ κατ' αὐτό.

¹ Τὸ πλήρες ἦθελον εἶναι ὡς οὐκέτ' ὄντων σῶν τέκνων, οὕτω φρόντιζε, ὡς Θουκυδίδ. VII, 15 «Καὶ νῦν ὡς ἐφ' αὐτὸν μὲν ἤλοσμεν τὸ πρῶτον καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων ὑμῖν μὴ μεμπτῶν γεγεννημένων, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε», Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. 1, 3, 6 «ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος, ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε».

² Ἡ ἀντωνυμία αὕτη ἀντιπροσωπεύει τὸν ἐνικὸν καὶ τὸν πλη-

θυντικὸν ἀριθμὸν, ὡς ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἑλέν. 1541 «ἰδὼν δὲ νιν παρόντας Ἀτρέως γόνος».

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει «Ῥίψατε τοὺς μοχλοὺς, λύσατε τὴν ἁρμονίαν τῶν θυρῶν». Ὑπὸ τοῦ Elmsley παρεβλήθη τὸ χωρίον τοῦ Ἰππολύτ. 808 «χαλᾶτε κληῖθρα, πρόσπολοι, πυλωμάτων, ἐκλύεθ' ἄρμους, ὡς ἴδω πικρὰν θῆαν γυναικὸς ἥ με κατθανοῦσ' ἀπώλεσεν».

⁴ Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ τοῦ Σχολιαστοῦ παρατήρησις, ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τῆς φράσεως διπλοῦν κακὸν ἐννοεῖ τὸν θάνατον τῶν δύο τέκνων «Διπλοῦν δὲ κακὸν ἢ τὸν θάνατόν φησι τῶν δύο τέκνων, ἢ τὴν Μήδειαν». Διπλοῦν κακὸν εἶναι οἱ φονευσθέντες παῖδες καὶ ἐκείνη, ἣν μέλλει φονεῦσαι.

⁵ Ὁμαλῶς ὁ ποιητὴς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, τὴν δὲ τίτισσοσαν φόνον, ἀλλὰ καταλιπὼν τὴν μετοχικὴν σύνταξιν ἐξήρτησε τὸ τίσωμαι ἐκ τοῦ ὧς. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη, ἥτις δὲν εἶναι ἀσυ-

ΜΗΔΕΙΑ

Τί τάσδε κινεῖς κἀναμοχλεύεις ¹ πύλας,
νεκρούς ἐρευνῶν κἀμὲ τὴν εἰργασμένην; ²
παῦσαι πόνου τοῦδ'. εἰ δ' ἐμοῦ χρεῖαν ἔχεις,
λέγ', εἴ τι βούλει, χειρὶ δ' οὐ ψάύσεις ³ ποτέ. 1320
τοιόνδ' ὄχημα πατρός "Ἡλιος πατήρ
δίδωσιν ἡμῖν, ἔρυμα ⁴ πολεμίας χειρός. ⁵

ΙΑΣΩΝ

ᾧ μῖσος ⁶, ᾧ μέγιστον ἐχθίστη γύναι
θεοῖς τε κἀμοὶ παντί τ' ἀνθρώπων γένει,
ἦτις τέκνοισι σοῖσιν ἐμβαλεῖν ξίφος 1325
ἐτλης τεκοῦσα, κἀμ' ἀπαιδ' ἀπώλεσας.

νήθης τοῖς ἀρχαίοις, ἀπῆρσε τοῖς νεωτέροις· καὶ ὁ μὲν Weil προτείνει νὰ διορθωθῇ εἰς τὴν δὲ τίσουσιν φόνον, ὁ δὲ Herwerden, τὴν δὲ λυσσῶσαν φόνω καὶ ὁ Sauppe, ἦν τε τίσομαι φόνω. Ἐκ τῶν διορθώσεων τούτων ἡδυνάτο τις νὰ ἐκλέξῃ τὴν τοῦ Weil ἢ τὴν τοῦ Sauppe, ἂν ἡ διόρθωσις ᾗτο πάντως ἀναγκαία.

¹ Ἀναμοχλεύειν σημαίνει σηκώνειν τι ἐπάνω διὰ μαχλῶν.

² Ἐκ τῆς λέξεως νεκρούς πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἀντικείμενον φόνον.

³ Ἡ φράσις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν τοῦ Ἰάσονος, τὴν δὲ τίσωμαι φόνω. Ταῦτα λέγει ἡ Μήδεια ὀχουμένη ἐπὶ τοῦ αἵρος, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής· «Ἐπὶ ὕψους γὰρ περιφαίνεται ἡ Μήδεια, ὀχουμένη δρακοντίνοις ἄρμασιν καὶ βαστάζουσα τοὺς

παῖδας». Οὕτως ὁ Εὐριπίδης δὲν ἡδυνήθη νὰ λύσῃ τὴν δυσχέρειαν ταύτην τοῦ μύθου διὰ τῆς ἰδίας εὐφυίας, ἀλλὰ κατέφυγεν εἰς τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεόν. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 36.

⁴ Προφύλαγμα, προφυλακτικὸν μέσον, ὡς Ἰλιᾶδ. Δ 137 «μίτρης, ἣν ἐφόρει ἔρυμα χροός, ἔρκος ἀκόντων» καὶ Θεόκριτ. XXV 279 «ἔρκος ἐνυαλίου ταμεισίχρος Ἴωχμοῖτο».

⁵ Εἶναι ἐντονώτερον τοῦ ἐπιθέτου μισητή. Πολλάκις παρὰ ὑπερθετικῶς τίθενται ἐπιρρήματα ἐν ὑπερθετικῷ βαθμῷ, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 743 «πλεῖστον ἀνθρώπων κάκιστος» ἐν Φιλοκτήτ. 631 «τῆς πλεῖστον ἐχθίστης ἐμοὶ ἐχίδνης».

⁶ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ παίδων στερηθέντα ἀπώλεσας.

καὶ ταῦτα δρᾶσας ἥλιόν τε προσβλέπεις
καὶ γαῖαν, ἔργον τλᾶσα δυσσεβέστατον.

Ὅλοι; ἐγὼ δὲ νῦν φρονῶ ¹, τότ' οὐ φρονῶν,
ὅτ' ἐκ δόμων σε βαρβάρου τ' ἀπὸ χθονὸς 1330

Ἑλλην' ἐς οἶκον ἡγόμην, κακὸν μέγα,
πατρός τε καὶ γῆς προδότην ἢ σ' ἐθρέψατο·
τῶν σῶν ἀλάστορ' εἰς ἔμ' ἔσκηψαν θεοί ².
κτανοῦσα γὰρ δὴ σὸν κάσιν παρέστιον ³,
τὸ καλλίπρωρον εἰσέβης Ἀργοῦς σκάφος. 1335
ἤρξω μὲν ἐκ τοιῶνδε, νυμφευθεῖσα δὲ
παρ' ἀνδρὶ ⁴ τῷδε καὶ τεκοῦσά μοι τέκνα,
εὐνῆς ἕκατι καὶ λέχους σφ' ἀπώλεσας.

Οὐκ ἔστιν ἥτις τοῦτ' ἂν Ἑλληνὶς γυνή
ἔτλη ⁵ ποθ', ὧν γε πρόσθεν ἡξίου ἐγὼ 1340
γῆμαί σε, κῆδος ἐχθρὸν ὀλέθριόν τ' ἐμοί,
λέαιναν, οὐ γυναῖκα, τῆς Τυρσηνίδος ⁶

¹ Τώρα συλλογιζομαι ὀρθῶς, ἐν ᾧ τότε ἤμην ἄφρων.

² Οἱ θεοὶ τὸν τιμωρὸν δαίμονα τῶν ἀνομημάτων τῆς Μηδείας ἔτρεψαν κατὰ τοῦ Ἰάσονος, ὅτι ἔλαβε τοιαύτην γυναῖκα.

³ Φονεύσασα δηλαδὴ τὸν ἀδελφὸν σου πλησίον τῆς ἐστίαις. Κατὰ τοῦτο ὁ Εὐριπίδης συνεφώνει μὲν πρὸς τὸν Σοφοκλέα, διεφώνει δὲ πρὸς τὴν παρ' Ἀπολλοδώρῳ διήγησιν, ἣν εἶδομεν ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ σελ. 14, Σχολιαστ. Ἀπολλ. Ροδίου IV, 228 «Φερεκύδης ἐν ἐβδόμῳ φησὶ διωκομένους ἀναδιβάσαι ἐπὶ τὴν ναῦν τὸν Ἀψυρτον καὶ μελίσσαντος ῥῖψαι εἰς τὸν ποταμόν.

Σοφοκλῆς δὲ ἐν Κολχίσι φησὶ κατὰ τὸν οἶκον τοῦ Αἰήτου τὸν παῖδα σφαγῆναι».

⁴ Εἶπεν ὁ παιητὴς νυμφεύεσθαι παρὰ τινι, ὡς κλίνεσθαι παρὰ τινι. Μετεχειρίσθη δὲ δαικτικὴν ἀντωνυμίαν ἀντὶ τῆς προσωπικῆς (παρ' ἐμοί), ὡς καὶ ἐν στίχ. 867.

⁵ Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι, ἔτλη ποιεῖν. Δὲν ὑπάρχει Ἑλληνίς, ἡ ὁποία ἡδυνάτο ποτε νὰ τολμήσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας βέβαια ἐγὼ ἡξίου νὰ λάβω πρὶν νυμφευθῶ σε.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ «Τῆς Τυρσηνίδος» τῆς Σικελικῆς Τυρσηνὸν γὰρ πέλαγος Σικε-

Σκύλλης ἔχουσαν ἀγριωτέραν φύσιν ¹.

Ἄλλ' οὐ γὰρ ἂν σε μυρίοις ὀνειδέσει
δάκοιμι· τοιόνδ' ἐμπέφυκέ σοι θράσος· 1345

ἔρρ', αἰσχροποιέ ² καὶ τέκνων μαιφόνε,
ἔμοι δὲ τὸν ἐμὸν δαίμον' αἰάζειν ³ πάρα,
ὅς οὔτε λέκτρων νεογάμων ὀνήσομαι,
οὐ παῖδας ⁴ οὐς ἔφυσα κάξεθρεψάμην
ἔξω προσειπεῖν ζῶντας, ἀλλ' ἀπώλεσα· 1350

ΜΗΔΕΙΑ

Μακρὰν ⁵ ἂν ἐξέτεινα τοῖσδ' ἐναντίον
λόγοισιν, εἰ μὴ Ζεὺς πατὴρ ἠπίστατο
οἷ ἐξ ἐμοῦ πέπονθας εἰδάτ' εἰργάσω·

Σὺ δ' οὐκ ἐμελλες τάμ' ἀτιμάσας λέχῃ

λίαν·.

¹ Ταύτην περιγράφει ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσ. Μ 86. Ὁ δὲ Αἰσχύλος λέγει ἐν Ἀγαμέμν. 1233 «Τί νιν καλοῦσα δυσφίλης δάκος τύχοιμ' ἂν; ἀμφίσβαιναν ἢ Σκύλλαν τινά, οἰκοῦσαν ἐν πέτραισι, ναυτίλων βλάβην».

² Ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Bekker σελ. 21 λέγεται «Αἰσχροποιός· ἡ αἰσχρά ποιῶσα καὶ αἰσχύνης ἄξια». Ὁ δὲ ποιητὴς Μάχων παραδίδει τὸ ἐξῆς ἀπομνημόνευμα τῆς ἐταίρας Λαΐδος παρ' Ἀθην. XIII 582 C «Λαΐδα λέγουσι τὴν Κορινθίαν ποτὲ Εὐριπίδην ἰδοῦσαν ἐν κήπῳ τινὶ πινακίδια καὶ γραφεῖον ἐξηρτημένον εἰπεῖν, ἀπόκριναι, φησί, ὧ ποιητά μοι, τί βουλόμενος ἔγραψας ἐν τραγῳδίᾳ «Ἐρρ', αἰσχροποιέ;»

Καταπλαγεῖς δ' Εὐριπίδης τὴν πόλυν αὐτῆς, σὺ γάρ, ἔφη, τίς εἶ γύναι; οὐκ αἰσχροποιός; ἡ δὲ γελάσασα ἀπεκρίθη, τί δ' αἰσχρόν, εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ;».

³ Εἰς ἐμὲ δὲ ἀπομένει νὰ θρηνῶ τὴν τύχην μου.

⁴ Περιέμενέ τις, οὐτε παῖδας, ἀλλὰ τὸ ἀσύνδετον ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Ὀρέστ. 41 «ὅς οὔτε σῖτα διὰ δέρης ἐδέξατο, οὐ λούτρ' ἔδωκε χρωτὶ» καὶ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 971. Ὡσαύτως εὐρηταί μῆτε — μὴ ἐν Ὀρέστ. 46.

⁵ Ἐπιρρηματικῶς κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ ὁ δόγμ. Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· «Μακρὰ ἂν ἐξέτεινα ῥήματα, ἐναντία τοῖς τοῖς λόγοις».

τερπνὸν διάξειν βίοτον ἐγγελῶν ἐμοὶ 1355
οὐδ' ἢ τύραννος, οὐδ' ὁ σοὶ προσθεῖς γάμους
Κρέων, ἄτιμον ¹ τῆσδ' ἐμ' ἐκβαλὼν χθονός.
πρὸς ταῦτα ² καὶ λείαναν, εἰ βούλει, κάλει
καὶ Σκύλλαν, ἣ Τυρσηνὸν ὥκησεν πέδον ³.
τῆς σῆς γὰρ ὡς χρὴ καρδίας ἀνθηψάμην ⁴. 1360

ΙΑΣΩΝ

Καὐτὴ ⁵ γε λυπεῖ καὶ κακῶν κοινωνὸς εἶ.

ΜΗΛΕΙΑ

Σάφ' ἴσθι· λυεῖ δ' ἄλγος ⁶, ἦν σὺ μὴ ἔγγελᾷς.

ΙΑΣΩΝ

᾽Ω τέκνα, μητρὸς ὡς κακῆς ἐκύρσατε.

ΜΗΛΕΙΑ

᾽Ω παῖδες, ὡς ὤλεσθε πατρώα νόσφ' ⁷.

¹ Ἄλλοι προτιμῶσι τὴν γραφὴν ἀνατρεῖ (ἀτιμωρητί), ἥτις μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Σχολιαστοῦ. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἐν τοῖς ἐξῆς ἐκβαλεῖν, ἀλλ' ἐπιδοκιμάζεται ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Kirchhoff ἐκβαλὼν.

² Ἡ φράσις αὕτη δηλοῖ, ὅτι πᾶσα ἐνέργεια καὶ πᾶς λόγος δὲν εἶναι ικανὸς νὰ μεταβάλλῃ τι, ὡς ἐν Φοινίσσ. 521 «πρὸς ταῦτ' ἔτω μὲν πῦρ, ἔτω δὲ φάσγανον, ζεύγνυσθε δ' ἱπποὺς, πεδία πίμπλαθ' ἀρμάτων, ὥς οὐ παρήσῃ τῷδ' ἐμὴν τυράννίδα».

³ Ὁ Musgrave εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ σπέος, ὁ Elmsley πέτραν καὶ ὁ Weil πέτρον.

⁴ Διότι τὴν καρδίαν σου ἐλόπησα, ὡς πρέπει.

⁵ Ὁ Ἰάσων ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι ἐλυπήθη, ἀλλὰ παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἡ ἰδία λυπεῖται καὶ μετέχει τῆς δυστυχίας, ἅτε δὴ μήτηρ τῶν φονευθέντων.

⁶ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν εἶναι ὀνομαστικῆς· «Λυσίτελεϊ δέ μοι τὸ ἄλγος, ἕως σὺ μὴ ἐγγελᾷς». Τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ ἐν στίχ. 566. Πιθανώτερον ὅμως, ὅπερ λέγει ὁ Porson, ὅτι τὸ μὲν λυεῖ σημαίνει ἀνακουφίζει, τὸ δὲ ἄλγος εἶναι αἰτιατικῆς πτώσεως, ὡς ἐν Ἀποσπασμ. 577 «ἀλγηδόνας δὲ ταῦτα (δύο μοῖραι) δακρύων τ' ἐπιρροαί) κουφίζει φρενῶν καὶ καρδίας ἔλυσεν τοὺς ἄγαν πόνοους».

⁷ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει «λαγνεῖα καὶ ἀκρασία τοῦ πατρὸς ἀπώλεσθε». Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 764 «οὐχ ὅσιων ἐρώτων δεινᾷ».

ΙΑΣΩΝ

Οὔτοι νυν ἡμῇ δεξιὰ σφ' ἀπώλεσεν.

1365

ΜΗΔΕΙΑ

Ἄλλ' ὕβρις οἷ τε σοὶ ¹ νεοδμηῆτες γάμοι.

ΙΑΣΩΝ

Λέχους σφέ ² γ' ἡξίωσας εἵνεκα κτανεῖν ;

ΜΗΔΕΙΑ

Σμικρὸν γυναικὶ ³ πῆμα τοῦτ' εἶναι δοκεῖς ;

ΙΑΣΩΝ

Ἦτις ⁴ γε σώφρων· σοὶ δὲ πάντ' ἐστὶν κακά.

ΜΗΔΕΙΑ

Οἷδ' οὐκέτ' εἰσὶ· τοῦτο γάρ σε δήξεται.

1370

ΙΑΣΩΝ

Οἷδ' εἰσὶν ὦμοι ⁵ σῶ κάρα μιάστορες.

ΜΗΔΕΙΑ

Ἴσασιν ὅστις ἤρξε πημονῆς θεοί.

ΙΑΣΩΝ

Ἴσασι δῆτα σὴν γ' ἀπόπτυστον ⁶ φρένα.

φρένας Ἀφροδίτας νόσφ' κατε-
κλάσθη».

¹ Ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία ἐννο-
εῖται κατὰ τὸ προσῆκον γένος καὶ
εἰς τὸ ὕβρις. Παραπλήσιον εἶναι
τὸ ἐν στίχ. 1150. Φέρεται καὶ ἡ
γραφὴ νεοδμητοί, καὶ τὰ
δύω δὲ ὀνόματα σημαίνουν τοὺς
νεωστὶ δημηθέντας ἢ ὑπανδρευ-
θέντας, διότι ὁ γάμος συνηθέ-
στατα παραβάλλεται πρὸς ζυγόν.

² Εἰ καὶ ὁ σύνδεσμος γὰρ διὰ
τοῦ σφέ χωρίζεται, ὅμως μετὰ
τοῦ λέχους συνάπτεται. Ὁ Ἰά-
σων οἰκτερεῖ τὴν Μήδειαν, ὅτι
χάριν μικροῦ πράγματος, οἷον τὸ
λέχος, ἐφόνευσε τὰ ἴδια τέκνα.

³ Νομίζει, ὅτι τοῦτο εἶναι μι-

κρὰ δυστυχία διὰ γυναῖκα ;

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει·
«Ναί, φησὶν, ἐκείνη, ἣτις σώφρων
γυνή, ἣ οὐδὲν ἡδικοῦσθαι νομίζει
τοῦ ἀνδρὸς ἐφ' ἑτερον λέχος τρα-
πέντος».

⁵ Τινὰ τῶν χειρογράφων καὶ
ὁ Σχολιαστὴς ἔχουσιν οἷμοι,
ὅστις παρατηρεῖ· «Μεταξὺ εἰς
ὑπόμνησιν ἐλθὼν τῶν τέκνων Ἰά-
σων καὶ φησὶν ὦμοι». Τοῦτο ἐκ
τῶν νεωτέρων δέχεται ὁ Klotz,
οἱ πλεῖστοι ὅμως ἐπιδοκιμάζουσι
τὴν διόρθωσιν τοῦ Burges ἀναγι-
νώσκοντος ὦμοι. Οὔτοι δὲ εἶναι
σκληροὶ ἐκδικηταὶ κατὰ τῆς κε-
φαλῆς σου· Αἰσχὺλ. ἐν Πέρσ. 911
«ὡς ὠμοφρόνως δαίμων ἐνέθη Περ-

ΜΗΔΕΙΑ

Στυγεῖ¹· πικράν δὲ βάξιν ἐχθαίρω σέθεν.

ΙΑΣΩΝ

Καὶ μὴν ἐγὼ σὴν· ῥάδιοι² δ' ἀπαλλαγαί. 1375

ΜΗΔΕΙΑ

Πῶς οὖν; τί δράσω; κάρτα γὰρ καὶ γὼ θέλω³.

ΙΑΣΩΝ

Θάψαι⁴ νεκρούς μοι τοῦσδε καὶ κλαῦσαι πάρες.

ΜΗΔΕΙΑ

Οὐ δῆτ', ἐπεὶ σφᾶς τῇδ' ἐγὼ θάψω χειρί,
φέρουσ' ἐς Ἑρας τέμενος⁵ Ἀκραίας θεοῦ,σὼν γενεῇ⁶.⁶ Ἀπόπτυστος λέγεται ὁ ἄξιος ἀποπτύσεως καὶ βδελυγμοῦ.¹ Δηλαδή ὑπ' ἑμοῦ· ὁ Wecklein ὅμως καὶ ὁ Weil γράφουσι σ τ ὕ γ ε ι = ἀπόπτυσ.² Ὁ Εὐριπίδης ἡδέως μεταχειρίζεται τὰ ἐπίθετα ὡς δικατάληκτα. Παράβαλλ. στίχ. 1197.³ Ἐννοεῖται τὸ ἡμῶν γενέσθαι τὰς ἀπαλλαγάς, ἢ ἀπαλλαγήναί σου.⁴ Εἶναι σχῆμα π ρ ὠ τ ο ν ὕ σ τ ε ρ ο ν· διότι προηγεῖται τὸ κλαῦσαι τοῦ θάψαι. Βεβαίως δύναται τις νὰ κλαίῃ, ὅπταν θέλῃ, ἀλλ' ὁ Ἰάσων ἔννοεῖ τὸν νενομισμένον θρήνον πρὸ τῆς ταφῆς. Προέταξε δὲ τὸ θάψαι ὡς σπουδαιότερον· Ἐπίτρεψόν μοι νὰ θάψω καὶ κλαύσω τοὺτους δὲ τοὺς νεκρούς.⁵ Κατὰ τὸν Πολυδεύκη (IX, 40) ἀκραῖοι θεοὶ ὀνομάζονται οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἰδρυμένοι. Ὁ Πausa-

νίας παραδίδει III, 3, 6, ὅτι τὸ μνημα τῶν παιδῶν τῆς Μηδείας ἔκειτο παρὰ τῷ Ὠδεῖῳ· Ὑπὲρ ταύτην πεποιήται τὴν κρήνην καὶ τὸ καλούμενον Ὠδεῖον. Παρὰ δὲ αὐτὸ μνημὰ ἐστὶ τῆς Μηδείας παισίν, ὧν ὀνόματα μὲν σφισι Μέρμερος καὶ Φέρης. Ὁ Wecklein καὶ ἄλλοι νομίζουσιν, ὅτι ἐνταῦθα ἐτάφησαν ὑπὸ τῆς Μηδείας οἱ νεκροί. Ὁ Elmsley ὅμως ἔννοεῖ τὸ Ἑραῖον, ὅπερ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ κειμένου ἀντικρὺ τῆς Σικυῶνος, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. V, 5, 5, Στράβ. σελ. 380 καὶ Liv. 32, 23· διότι τὰ ἐπόμενα δεικνύουσιν, ὅτι ὁ τάφος ἔκειτο ἐκτὸς τῆς χώρας τῶν Κορινθίων. Τὴν εἰκασίαν τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς εὐρίσκωμεν πιθανωτάτην· διότι τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Wecklein θεωροῦμεν οὐχὶ πολὺ ἱσχυράς, ὅτι ἡ ἐρώτης τοῦ τόπου παρεῖχε προστασίαν καὶ ὅτι ἔπρεπε ἀκριβέστερον νὰ ὀρισθῇ ἡ

ὥς μή τις αὐτοὺς πολεμίων καθυβρίσῃ, 1380
 τύμβους ἀνασπῶν ¹· γῆ δὲ τῇδε Σισύφου
 σεμνήν ² εὐροτὴν ³ καὶ τέλη προσάφομεν ⁴
 τὸ λοιπὸν ἀντὶ τοῦδε δυσσεβοῦς φόνου ⁵.
 αὐτὴ δὲ γαῖαν εἴμι τὴν Ἑρεχθέως,
 Αἰγεῖ συναικήσουσα ⁶ τῷ Πανδίωνος. 1385
 σὺ δ', ὥσπερ εἰκός, κατθανεῖ ⁷ κακὸς κακῶς,

τόπος, ἂν μὴ ἐνοεῖτο ὁ ἐν Κορίνθῳ κείμενος καὶ ὑπὸ τοῦ μύθου παραδεδομένος καὶ ὅτι ἡ ἐν τοῖς ἐπομένοις μνημονευομένη εὐροτὴ μετὰ τοῦ ἐν Κορίνθῳ ἱεροῦ συνδέεται. "Ὅτι ὅμως τὸ ἱερὸν ἔκειτο ἐκτὸς τῆς Κορίνθου, ὑποδηλοῖ καὶ ἡ μετοχὴ φέρουσα καὶ ἡ φράσις γῆ δὲ τῇδε Σισύφου, ὅπερ μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερὸν δὲν κεῖται ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σισύφου. "Ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι ἡ Μῆδεια ἤθελε τολμήσει νὰ καταβῇ ἐπὶ τοῦ εἰσόδου τῆς Κορίνθου πρὸς ταφὴν.

¹ Συνήθως οἱ ἀρχαῖοι ἀνώρυσσον καὶ ἐξώριζον τὰ ὅστ' αὐτῶν προδοτῶν, Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκράτ. 113 «κἂν δόξῃ προδότης ὢν ἐν τῇ χώρᾳ τεθάφθαι, τὰ τε ὅστ' αὐτοῦ ἀναρῶν καὶ ἐξορίσαι ἐξωτῆς Ἀττικῆς, ὅπως ἂν μὴ κέκται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὅστ' αὐτοῦ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος».

² Ἡ εὐροτὴ ἦτο πένθιμος, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς: "Ἡραία πένθιμος εὐροτὴ παρὰ Κορινθίοις. Ἀκράϊα δὲ εἴρηται παρὰ τὸ ἐν ἀ-

κροπόλει ἰδρυσθαι. Τέλη δὲ λέγει τὰ μυστήρια καὶ τὰς τελετάς. Ἐγὼ δέ, φησί, περιποιήσω αὐτοῖς πάνδημον εὐροτὴν, ἐν ᾗ πανηγυρίζουσι πάντες οἱ δημόται θυσίας ἐπιτελοῦντες αὐτοῖς». Κατὰ τὸν Πausανίαν αἱ θυσίαι παρέμειναν μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως II, 3, 6. Οἱ ἐπικοί καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ συχνάκις παραινέουσι νὰ συνδέσωσι τοὺς μύθους αὐτῶν μετ' ἀρχαίων μνημείων, εὐροτῶν καὶ ἐθίμων τῶν λαῶν. Ἡ σύνδεσις αὕτη ἀναδεικνύει τοὺς μύθους πιθανωτέρους.

³ Καὶ ἀλλαχοῦ ἡ Μῆδεια ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ πράξις αὕτη εἶναι μὲν κακὴ, ἀλλ' ἀναγκαία. Ὅρα στίχ. 796 καὶ 1243.

⁴ Ἡ Μῆδεια συνώκησεν μὲν τῷ Αἰγεῖ, ἀλλὰ φωραθεῖσα, ὅτι ἐπεβούλευε τῷ Θησεῖ ἐρυγεν ἐξ Ἀθηνῶν, Pausan. II, 3, 7.

⁵ Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς ἐν στίχ. 1346 λέγει, μένε καὶ γῆρας, δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι κατὰ τὸν Εὐριπίδην ὁ θάνατος τοῦ Ἰάσονος δὲν συνέβη εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον τῶν παίδων.

Ἄργοῦς κára σὸν λειψάνῳ¹ πεπληγμένος,
πικρὰς τελευτὰς τῶν ἐμῶν γάμων ἰδών.

ΙΑΣΩΝ

Ἄλλὰ σ' Ἐρινὺς ὀλέσειε τέκνων
φονία² τε Δίκη.

1390

ΜΗΔΕΙΑ

Τίς δὲ κλύει σου θεὸς ἢ δαίμων,
τοῦ ψευδόρχου καὶ ξειναπάτου³;

ΙΑΣΩΝ

Φεῦ, φεῦ, μυσαρὰ καὶ παιδολέτορ.

ΜΗΔΕΙΑ

Στείχε πρὸς οἴκους καὶ θάπτ' ἄλοχον.

ΙΑΣΩΝ

Στείχω, δισσῶν γ' ἄμορος⁴ τέκνων.

1395

ΜΗΔΕΙΑ

Οὐπω ὀρηγεῖς⁵ μένε καὶ γῆρας.

¹ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ὁ θάνατος τοῦ Ἰάσωνος ἐγένετο οὕτως· «Κοιμώμενον γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τὴν Ἀργῶ κατασαπεῖσαν ὑπὸ πολλοῦ χρόνου, μέρος τι ταύτης ἐκπεσὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς ἔκρουσεν. Ἄργοῦς οὖν λειψάνῳ λέγει ἀντὶ τοῦ μέρει τινὶ τῆς Ἀργοῦς». Κατὰ τι διάφορος ἦτο ἡ διήγησις τοῦ Σταφύλου κατὰ τὴν πρώτην ὑπόθεσιν. Ὁ δὲ Νεόφρων ἐν τῇ Μήδειᾳ αὐτοῦ ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἥρωας ἐτελεύτησεν ἀ γ χ ὅ ν η. Ὁρὰ Εἰσαγωγ. σελ. 50. Αὐτοκτονίαν δέχεται καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης IV, 55.

² Ἡ τὸν φόνον τιμωροῦσα, μετιοῦσα.

³ Οὕτως ὀνομάζεται ὁ τοὺς ξένους ἀπατῶν, Ὁ δὲ Schöne πα-

ρατηρεῖ, ὅτι ξειναπάτης ἡδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ὁ Ἰάσων, διότι τὸν Αἰήτην ἠπάτησεν, ἀλλὰ τούτου ἡ μνεία δὲν ἀρμόζει ἐνταῦθα. Διὰ τοῦτο ἐπεθύμει νὰ ἦναι λεκτραπάτης. Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι καὶ ἡ Μήδεια ὥς παρασχοῦσα τῷ Ἰάσωνι ξενίαν συνεδέετο μετ' αὐτοῦ διὰ τοιοῦτου δεσμοῦ. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἡ Μήδεια δὲν μνημονεύει τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου, ἀλλὰ τῶν ὀρκῶν καὶ τῆς ξενίας.

⁴ = Ἀμοιρος, ἄκληρος, στερούμενος.

⁵ Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὑποδηλοῖ, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς λύπης περιμένει τὸν Ἰάσωνα κατὰ τὸ γῆρας.

ΙΑΣΩΝ

*Ω τέκνα φίλτατα. ΜΗ. Μητρί¹ γε, σοὶ δ' οὔ.

ΙΑΣΩΝ

Κάπειτ' ἔκανες; ΜΗ. Σέ γε πημαίνουσ'.

ΙΑΣΩΝ

*Ὡμοι, φιλίου χρήζω στόματος
 παίδων ὁ τάλας προσπτύξασθαι². 1400

ΜΗΔΕΙΑ.

Νῦν σφε προσαιδᾶς, νῦν ἀσπάζει,
 τότ' ἀπωσάμενος. ΙΑ. Δός μοι πρὸς θεῶν
 μαλακοῦ χρωτὸς φαῦσαι τέκνων.

ΜΗΔΕΙΑ.

Οὐκ ἔστι μάτην ἔπος ἔρριπται.

ΙΑΣΩΝ

Ζεῦ, τὰδ' ἀκούεις ὡς ἀπελαυνόμεθ'
 οἷά τε πάσχομεν ἐκ τῆς μυσαρᾶς
 καὶ παιδοφόνου τῆσδε λεαίνης;
 ἀλλ' ὁπόσον γοῦν πάρα καὶ δύναμαι
 τάδε³ καὶ θρηγῶ κάπιθεάζω,
 μαρτυρόμενος δαίμονα⁴ ὥς μοι 1410
 τέκν' ἀποκτείνασ' ἀποκωλύεις
 φαῦσαί τε χεροῖν θάψαι τε νεκρούς,
 οὐς μήποτ' ἐγὼ φύσας ὄφελον⁴
 πρὸς σοῦ φθινομένους ἐπιδέσθαι.

ΧΟΡΟΣ

Πολλῶν ταμίης Ζεὺς ἐν Ὀλύμπῳ, 1415

¹ Ὃταν δύο πρόσωπα ὁμιλῶ-
 σιν ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ λέγεται
 ἀντιλαβή, ἣτις γίνεται ἐπὶ
 ζωηρότητος διαλόγου.

² Ἡ σύνταξις προῆλθεν ἐκ συμ-
 πτύξεως δύο προτάσεων· χρή-
 ζω φιλίου στόματος καὶ
 χρήζω φιλίου στόματος προσ-
 πτύξασθαι, ὡς ἐν Ἑλέν. 675.

³ Τὰ παιδία, τὰ τέκνα. Τὰ χει-
 ρόγραφα ἔχουσι μὲν κάπιθεάζω,
 ἀλλ' οἱ κριτικοὶ δέχονται τὴν ὑπὸ

τοῦ Blomfield γενομένην διόρθω-
 σιν εἰς κάπιθεάζω, ὡς Αἰσχύλ.
 ἐν Χοηφ. 843 καὶ ᾿Θουκυδ. VIII. 53.
 Ἐπιθειάζω δὲ σημαίνει θρηγῶ ἐπι-
 καλούμενος μάρτυρας τοὺς θεοὺς.

⁴ Ἀντί ὄφελον χάριν τοῦ μέ-
 τρου. Ἡ κυρία ἰδέα κεῖται ἐπὶ
 τῆς μετοχῆς φύσας. Ὁ ποιητὴς
 ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁμαλῶς· οὐκ
 μή ποτ' ἐγὼ φαῦσαι ὄ-
 φελον, ὥστε πρὸς σοῦ
 φθινομένους ἐπιδέσθαι.

πολλὰ δ' ἀέλπτως κραίνουσι θεοί·
καὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη,
τῶν δ' ἀδοκῆτων ἴ' πόρον εὔρε θεός.
τοιόνδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα.

¹ Ἀδόκητα εἶναι τὰ ἀνέλπι- ἐν τῇ Ἀλκῆστιδι, ἐν τῇ Ἀν-
τητα. Το τέλος τοῦτο εὔρηται καὶ δρομάχῃ, ἐν τῇ Ἑλένῃ καὶ ἐν
ἐν ἄλλαις τέσσαρσι τραγωδίαις, ταῖς Βάχαις.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

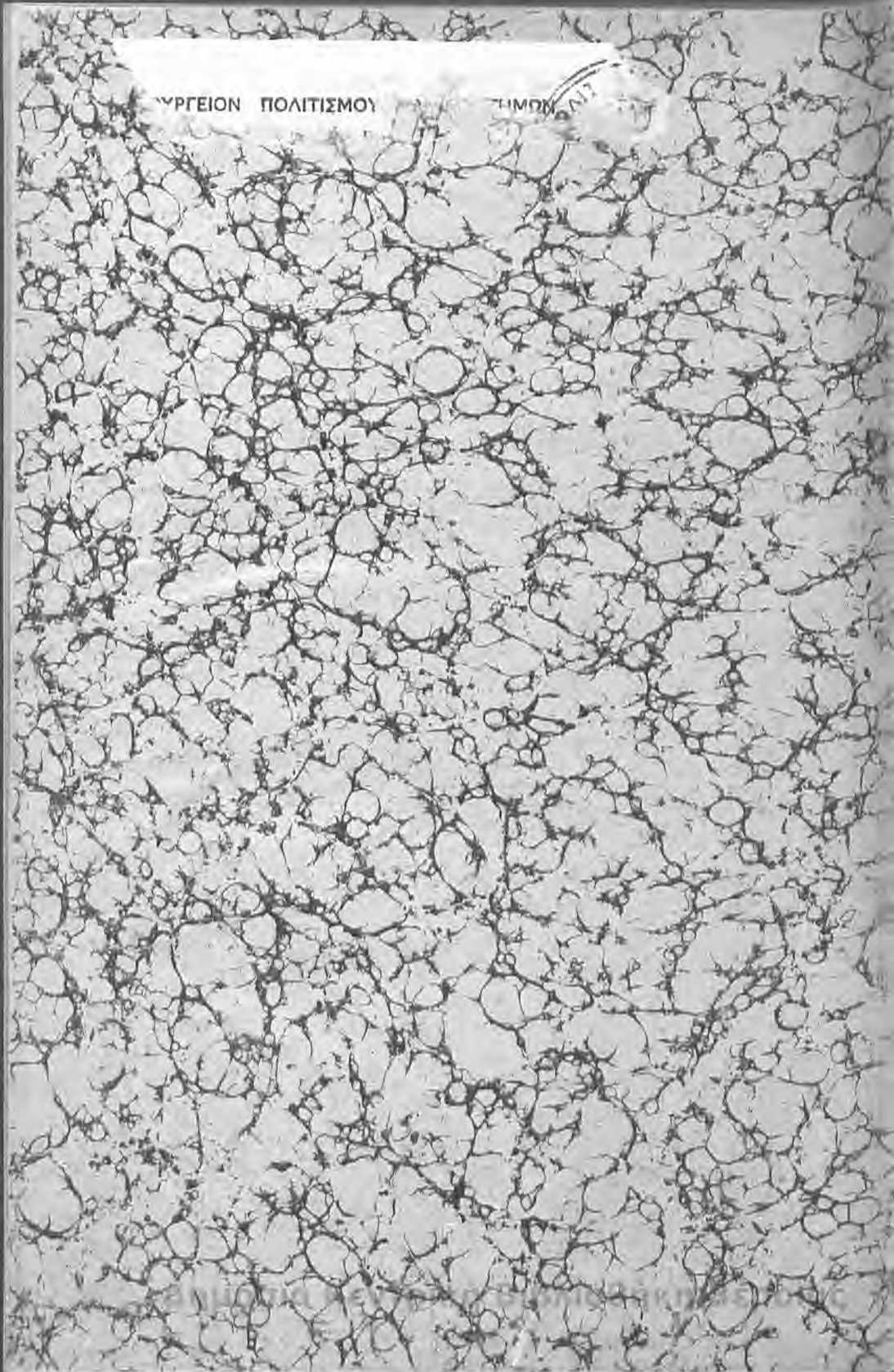
Σελ.	Στίχ.	Ἀντί	Ἀνάγνωθι
6	22	τιθασσεύη	(κατ' ἄλλους) τιθασεῦη.
7	21	σκή-πτρον	σκήπ-τρον.
8	6	Walkenaer	Valckenaer.
12	4	ἐπέκτεινεν	ἀπέκτεινεν
19	27	αὐτῇ μὲν	αὐτῇ
24	19	περιδέραιον	στέφανον
34	1	αὐτοῦ	αὐτοῦ
35	30	τὴν	τὴν
50	25	Clinton	Clinton
59	34	ὕπαθετικὴ	ὕποθετικὴ
62	16	Elmsleys	Elmsley
68	18	ἐν	ἐν
70	30	ἐκεῖνο-τοῦτο	τοῦτο-ἐκεῖνο
71	35	τινὶ	τινὶ
123	4	σέβω	σέβω
"	29	συνήθως	συνήθης
"	10	ἐπίσταται	ἐπίστασαι
128	7	ἐπὶνουν	ἐπὶνουν
153	18	ἡνώγειν	ἡνώγειν
156	27	σωφροσύνη	σωφροσύνη
157	26	αὐτῆς	αὐτῆς
168	31	τῆς ἐμπροσθεν	ταῖς ἐμπροσθεν
182	33	ἢ Ἀρμονία	ἢ ὠρία Ἀρμονία
183	23	δηνεκῶς	διηνεκῶς
195	22	ἀνατραφῶσι	ἀνατραφῶσιν
"	31	Ἀλκῆστ.	ἐν Ἀλκῆστ.
"	35	ἅπανα	ἅπαντα
200	34	τὰ δεχθῆ	τὰ δεχθῆ
201	14	ἐπικυβρίαν	ἐπικυβρίαν
203	25	εἰρηκμένους	εἰρηκμένους

Κωνσταντίνος

ΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Αθήνα

Директор библиотеки Г. В. Брик

ΔΗΜΟΣ

Διεύθυνση Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βελούκου